

BIBLIOTECA DELL'ACCADEMIA STORICO-GIURIDICA
VOLUME DECIMO

STATUTI

DELLE ARTI

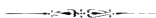
DEI MERCIAI E DELLA LANA

DI ROMA

PUBBLICATI

DA

ENRICO STEVENSON

ROMA

TIPOGRAFIA POLIGLOTTA

DELLA S. C. DE PROPAGANDA FIDE

1893

STATUTI

DELLE ARTI

DEI MERCIAI E DELLA LANA

DI ROMA

PUBBLICATI A CURA

DELL'ACCADEMIA DI CONFERENZE STORICO-GIURIDICHE

DA

ENRICO STEVENSON

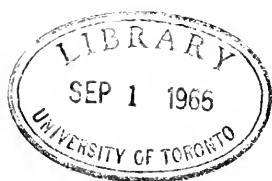

ROMA

TIPOGRAFIA POLIGLOTTA

DELLA S. C. DE PROPAGANDA FIDE

1893

1118431

Desiderosa di dare al pubblico le fonti inedite del diritto statutario di Roma nell'età di mezzo, tanto per ciò che riguarda gli ordinamenti politici e finanziari, quanto per ciò che concerne le associazioni delle arti, dalle quali ebbe origine la vita comunale, l'Accademia storico-giuridica intraprese fin dal 1880 la pubblicazione degli antichissimi Statuti della città, che presto fu seguita dalla integrale edizione degli Statuti dei Mercanti dal secolo XIII al XVI, e da quella degli Statuti delle Gabelle del secolo XIV.

E poichè del medesimo tempo restavano ancora inediti gli Statuti dei Merciai di Roma e gli Statuti dell'Arte della Lana, l'Accademia già da un decennio provvide alla trascrizione di siffatti documenti. Ma la pubblicazione di altre opere e circostanze diverse concorsero a ritardare la stampa dei predetti due Statuti, il testo dei quali vede oggi finalmente la luce nel presente volume.

Il codice degli Statuti dei Merciai è conservato in Roma nella biblioteca Casanatense: è un volume originale, in pergamena, segnato C. II. 22. Di quello dell'Arte della Lana fu trovata nel 1880 una copia in Londra, nella biblioteca del Museo Britannico (add. 8464), dal ch. sig. comm. Enrico Stevenson, il quale ne ha curato l'edizione, ricostituendo il testo coll'esatto confronto

di un'altra copia che trovasi in Roma nella biblioteca Chigiana (II. III. 58); l'originale essendo smarrito, nè essendosi potuto ritrovare, non ostante ogni cura usata dall'editore per rintracciarlo. La quale circostanza è stata una delle ragioni principali del lungo ritardo nel dare alle stampe il volume.

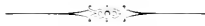
Nella presente pubblicazione del testo dei due Statuti il lodato comm. Stevenson ha aggiunto note critiche e storiche osservazioni; riservandosi di dare in seguito la descrizione completa dei codici con gl'indici e la illustrazione di sì importanti documenti, che sono un notevole contributo per la storia civile e commerciale di Roma nei primordii della sua libertà comunale.

STATUTA ARTIS PONTICARIORUM

MERCIARIORUM ET ALIORUM

AD IPSAM ARTEM SPECTANTIUM

STATUTA ARTIS PONTICARIORUM
MERCIARIORUM ET ALIORUM
AD IPSAM ARTEM SPECTANTIVM¹

[PRIVILEGIO CONCESSO DA SISTO V NEL 1585]

[p. 2]² Sanctissimus Dominus Noster Dominus Sixtus divina providentia Papa V̄, de mandato nobis vivae vocis oraculo facto, concessit Universitati Merciariorum et aliorum dictae Universitati annexorum et aggregatorum, ut eorum Consules vel Officiales possint iuxta eorum statuta et antiquas Consuetudines pro matriculandis et approbandis Magistris, seu
pro danda facultate exercendi artem Merciariorum, et aliorum annexorum et aggregatorum exigere certas pecuniarum summas, sicut hactenus
exigere consueverunt ab iis, qui dictas artes exercere voluerint. Non obstante novo Statuto Urbis, Lib. III, cap. XLIII, cui quoad hoc expresse
derogavit, cum hac tamen conditione, et non alias nec alio modo, videlicet, Quod dictae pecuniae exigendae integre, et cum effectu, omnique
penitus fraude cessante applicentur, et erogentur pro Ecclesiae, seu Capellae, seu Capellarum dictarum Artium, et Universitatis sustentatione,
et ornatu: Aut elemosinarum largitione, et distributione: vel etiam pro
puellis virginibus maritandis: seu pro aliis similibus piis operibus pro
eorum devotione instituendis, restituendis, aut conservandis. In quorum

¹ Titolo desunto dal proemio degli Statuti a p. 29; cf. p. 15.

² Il codice si compone di alcune parti originarie cui sono stati aggiunti man mano varii fascicoli allo scopo di segnarvi le successive conferme, le nuove deliberazioni ecc. i quali documenti sono stati inseriti anche nelle parti rimaste vuote di scrittura di molti fogli. E questa è la ragione del disordine cronologico e di materie che si verifica in questo come in altri statuti consimili. Pubblichiamo il codice esattamente come si trova, e la descrizione del medesimo indicherà a suo luogo quali sono le membrane più antiche e quali i fogli aggiunti. Si è fatta eccezione soltanto per gli appunti di ricevute o pagamenti eseguiti all'entrare nell'arte, che occupano la prima pagina e si trovano qua e là in varie altre parti del manoscritto, i quali saranno riuniti insieme e collocati alla fine. Intanto avverto, che il codice incominciava originariamente a pag. 45 cogli statuti. Il primo fascicolo, che comprende le pagine 1-12, è una delle ultime aggiunte, fatta alla metà del secolo XV; v. pag. 53, n. 1.

fidem praesentes per nos propria manu subscriptas fieri fecimus, et sigilli nostri appositione iussimus communiri.

Datum Romae, ex Aedibus Nostreis xv. Kal. Ianuarii anno Domini M.D.LXXXV. Pontificatus Sui Anno Primo.

5

Ita est. S. CARO. LANCELOTTUS ¹

(sigillo del suddetto Cardinale)

[DELIBERAZIONE DELL'ANNO 1452]

Yhesus. Ave Maria.

[p. 3] In Nomine Domini. Amen. Anno domini millesimo. cccc^o quinquagesimo secundo, pontificatus sanctissimi in xpo patris et domini nostri domini Nicolai divina providentia pape quinti. Indictione xv, mense iunii
10 die quarto.

Congregati et coadunati in unum in Ecclesia sanctorum Laurentii et Damasi, more solito. Infrascripti homines et persone Artis merciariorum et sellariorum urbis, tam romanorum quam cortesiariorum, et romanam curiam sequentium et dictam artem exercentium. Volentes quidem
15 dicti homines pro sese ipsis ac vice et nomine omnium aliarum personarum absentium artis predictae. Et pro utilitate, comoditate, concordia, pace et unione omnium hominum diete artis, et quod unusquisque habeat partem officii pro temporibus futuris. Representantes et dicentes sese esse duas partes hominum diete artis. Ideirco una Nimiter et concorditer ne-
20 mini ipsorum discordante, set potius in unum convenientes, eorum bonis propriis et spontaneis voluntatibus expresse et ex certa scientia et non per horrorem sponte fecerunt et ordinaverunt Bussulam officialium diete Artis pro sex annis proximis futuris et promiserunt pro sese ipsis ac vice et nomine hominum absentium diete Artis contra predicta non
25 facere dicere vel venire set durante dictis sex annis. Et finitis dictis sex annis fiat alia similis Bussula in futurum. Et bussula et consules fiant hoc modo, videlicet quod in quarto die Iunij vel circha debeant extrahi de bussula duo consules romani, videlicet unus merciariorum et alius sellarius, et tertius sit cortesiariorum dictam artem merciarie exercentium in
30 urbe qui tertius consul eligatur per dominos merciariorum cortesianos, et

¹ Firma autografa.

quilibet eorum teneantur servare statuta et consuetudinem et solvere in festo sancte Marie de mense Agusti sen alia onera occurrentia (?), quem amodum solvere tenentur merciarij seu sellarij romani. Ita quod in antea tam romanorum quam cortesianorum dicatur esse unum collegium, et una universitas, in temporibus futuris. Infrascripti homines sunt isti qui 5 interfuerant predictis videlicet imprimis ¹

Provenzanus merciarinus	Paulus Anthonj merciarinus	
Magister Iohannes tornerius	Stephannus magistri Angeli	
Papa sellarius	Cornelius merciarinus	
[p. 4] Iohannes de pistoya	Iohannes dello corto	10
Iohannes lambenbe	Iohannes Philippus	
Paulus sellarius	Iohannes Bianco	
Magister Iohannes de luca	Nicolo francisci de Florentia	
Joannes Framengo	Anthomius de palicto	
Custanzo merciarinus	Anthonellus pauli sellarius	15
Iohannes scrizze not.	Paulus Bartholomeus sellarius	
Micchaël et	Petrus Angelus Bartholomei	
Symon eius sotius	Anse sellarius	
Anneccchinus de gante	Petrus de pulglia sellarius	
Magister Gulgliermus	Magister Ludovicus	20
Petrus de unde scotto	Philippus franciosus	
Ludovicus de Buscer.	Iohannes philippus	
Iohannes bacchere	Lucas merciarinus	
Antonius franciosus	Jacobus merciarinus	
Micchaël currierj	Magister Loysius	25
Iohannes blache ciappelle	Tadens sellarius	

Et promiserunt predicta omnia et singula supradicta perpetuo actendere et observare, et contra non facere vel venire aliquo quesito colore sub obligatione omnium bonorum ipsorum, rogantes me notarium, ut de predictis publicum conficerem instrumentum. Actum ut supra presentibus omnibus predictis et intelligentibus et predicta acceptantibus ut supra.

¹ Taluni di questi merciai sembrano gli stessi, i cui nomi leggonsi nello statuto o deliberazione in data del 1435, pag. 13.

Ego Ioannes Anthonius Nicolai Xp̄ofori Civis romanus publicus imp̄eryali auctoritate notarius, quia predictis omnibus et singulis interfui, ydeo ea scripsi et publicavi rogatus, et ad fidem omnium predictorum me fideliter subscripsi et meum solitum singulum apposui consuetum.

5

(*cifra del notaro, colle iniziali J.A.*)

die X^o Iulii 3^a Indictione productum est ¹.

[CONFERMA DEL 1498]

[p. 6] ² In nomine domini Amen. Anno domini millesimo iiij^o lxxxxvij^o Pontificatus Sanctissimi in Cristo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape Indictione prima mensis Iunii die xj Confirmata
 10 fuerunt suprascripta statuta pro arte Sellariorum tempore magistri Iohannis Galli sellarii Consulis et camerarii dicte artis per magnificum et generosum virum dominum Cyprianum Pallavicinum militem et comitem alme Urbis Senatorem illustrem, dummodo non sint contra statum sanete matris ecclesie et populi romani ac statuta Urbis.

15

N. Iacobelli prothonotarius.

[CATASTO DEI COMPONENTI LA CORPORAZIONE DEI MERCIAI]

[23 DEC. 1375] ³

[p. 13] ⁴ In nomine Domini Amen. Hic est liber sive chatastum Continens in se omnes et singulos homines et personas sive eorum nomina artis ponticariorum et merciariorum Urbis factus in posit. tempore Consolatus discretorum virorum Petri sertani et Andreotti Cambii Consulium
 20 dicte artis sub Anno domini millesimo. ccc^o lxxv. pontificatus domini Gregorii pape xj. Indictione xiiij. mensis decembris die xxij^o.

¹ Annotazione relativa alla produzione in giudizio del volume degli statuti. La mano che l'ha registrata è del secolo XV.

² La pag. 5 con parte della sesta del cod. contiene appunti di ricevute.

³ Il catasto è scritto dalla stessa mano e nel medesimo tempo che gli statuti aggiunti nel 1375, riferiti a p. 15. Alla compilazione di questo catasto *noviter ordinatum* alludono le parole di uno degli articoli delle citate deliberazioni (v. p. 19). Allo scopo di aggiungere tali documenti furono ammessi agli statuti primitivi i due fascicoli che comprendono le pagine 13-28 e 29-41 del codice.

⁴ Pag. 7-11 del cod. vacue; p. 12 ricevute.

De Regione montium ¹ — In primis

Petrus sertanus	
Sabbas de parti	
Cecchulus petraceini	
Lippolus Iohannis Moig	5
Paellus cole persiconis	
Iohannes pauli simonis	
Tomaxinus magistri Iohannis	
Io. (<i>sic</i>)	
Tomaxius de gatesso	10
Angelus merciarus de Florentia	

[p. 14] De Regione trivii — (*nium nome*)[p. 15] De Regione Colupne — Anthonius Ielli petri ²

Anthonius Raynulf	
Petrus selavi	15
Petrus Chasella	
Gnidus luce de contrata sancte	
marie Rotunde	

[p. 16] De Regione campimartis — (*nium nome*)

[p. 17] De Regione pontis — Raynaldus de colonia scarsellarius 20

Angelus de aretio	
Alioctus de paradiso	
Gerardus de bergongia	
Ioannes de fiacchi	

¹ Le Regioni di Roma sono qui menzionate e disposte secondo il nome e l'ordine che ormai erano stabilmente definiti nel tempo della compilazione di questo catasto.

Ad ogni Regione è attribuita nel codice una pagina intera. Negli spazi numerosi rimasti vuoti sono state aggiunte varie conferme di senatori, la deliberazione del 1335 ed appunti varii di ricevute. Per maggiore chiarezza ho riunito insieme tutte le parti del catasto, e, tolti gli appunti citati che saranno divulgati in fine come sopra ho detto, il rimanente viene edito dopo il catasto nell'ordine medesimo che i documenti hanno nel ms. ripetendo l'indicazione delle pagine.

La maggior parte dei nomi contenuti in questo catasto figura nella deliberazione del 1375, che aggiunse varii articoli agli statuti ed altri ne modificò; v. p. 20.

Alla riga 11 il nome di Angelo merciaio è una giunta posteriore.

² Cf. le pag. 51 e 59.

- [p. 17] De Regione pontis — Alfonsus spangiolus
 Galfredus de ingriterra
 Raymundus bartoli
 Bartolomeus Iacobi
 5 Michael Ioannis de pistorio
 Hericus scarsellarius
 Micchelis Dominici
 Ioannes Landi ditto chriscina ¹
- [p. 18] De Regione Parionis — Iohannes de aspello, a domo de herminiis
 10 Michael de gieri
 Bernardus de Verbona
- [p. 19] De Regione Arenule — Stephanus Munaldi
 Stephanus pellarius
- [p. 20] De Regione sancti Heustachii — Anthonius de Milana
- 15 [p. 21] De Regione pinee — Nannolus ceechi pongarius
- [p. 22] De Regione Campitelli — Benedictus corradicti
 Franciscus maethioli
- [p. 23] De Regione sancti Angeli — Andreotius cambii
 Barnabas salvecti
- 20 [p. 24] De Regione Ripe — Cola Dominici
- [p. 25] De Regione transtiberim — (*nūm nome*)
- [p. 26] De Regione Pontis ² — Nueius Angnelucci et } de reato
 Nicolaus frater eius }

¹ Questi due ultimi nomi sono aggiunti da due diverse mani alquanto posteriori.

² Questa è una giunta del secolo XV o tutt'al più del finire del XIV. È una duplicazione, perchè la Regione di Ponte era già registrata al debito luogo.

[CONFERME VARIE] ¹

[p. 13] In nomine domini Amen. Anno domini millesimo iiii^o xxiiij. pontificatus domini Eugenii divina providentia pape quarti. Indictione xj mensis Iulii die xj. Nos Cecchinus de comitibus miles de^y gratia alme Urbis senator illustris et auctoritate sacri senatus presentia statuta in prefato volumine comprehensa quantum non sint contraria statutis Urbis ac Romano 5 populo confirmamus et approbamus, omnibus melioribus modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Laurentius Omuiasaneti prothonotarius.

[p. 16] ² In nomine domini Amen. Anno domini Millesimo cccc^o xliiij pontificatus sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Eugenii divina providentia pape quarti Indictione viij mensis Novembris die xij. Nos Baltassar de rimbottis de senis miles et ³ doctor Alme Urbis senator etc. auctoritate sacri senatus Confirmamus corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum contenta et descripta, Dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri 15 pape Sancteque romane Ecclesie et populi Romani ac statuta Urbis, omni meliori modo via iure et forma quibus auctoritate sacri Senatus possumus et debemus.

Antonius Bartholomei prothonotarius.

In nomine domini Amen. Anno domini Millesimo cccc^o xlv pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii divina providentia pape quarti Indictione viiiij^a mensis decembris die xx(?) Nos Constantius de Salutiis de Sancto Damiano de pedemonte Miles et legum doctor Alme Urbis Senator etc. auctoritate sacri senatus Confirmamus corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum contenta et descripta dummodo non faciant contra 25 statum prefati domini nostri pape populi Romani et statuta Urbis.

Andreotius de Varzellonibus.
prothonotarius curie Capitoli.

¹ V. la nota 1 a pag. 7.

² Pag. 14-15 del cod., ricevute.

³ Dopo *et* era la parola *comes*, poi cancellata.

15 In nomine domini Amen. Anno domini Millesimo ^ciii^e xlvj pontificatus domini Eugenii pape quarti Indictione viij mensis Iulij die xxvij. Nos pirrinus dentaci miles neapolitanus dei gratia alme Urbis senator illustris. Confirmamus corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum contenta et descripta, dum modo non faciant
20 contra statum prefati domini nostri pape populi Romani et statuta Urbis.

Andreotius ¹ prothonotarius.

10 In nomine domini Amen. Anno domini Millesimo ^ciii^e xlvij pontificatus domini Nicolai pape quinti Indictione xj mensis Iulij die xj Nos Amodens de Instinis de Civitate castelli miles et doctor dei gratia alme Urbis senator illustris Confirmamus et corroboramus omnia et singula
15 statuta in presenti volumine statutorum contenta et descripta, dummodo non faciant contra statum domini nostri pape et populi Romani et statuta urbis.

10. Maethias prothonotarius.

[p. 18] ² In nomine domini Amen. Anno domini millesimo ^ciii^e xlvij pontificatus domini Nicolai pape ^{vi} Indictione x mensis augusti die ultimo(?)
20 Nos Malchion comes vezani Miles boloniensis dei gratia alme Urbis senator illustris Confirmamus omnia et singula statuta in ea contenta, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri pape et populi romani et statuta Urbis ³.

25 [p. 19] In nomine domini Amen. Anno domini millesimo cccxxxyj pontificatus domini Eugenii pape ⁱⁱⁱ^{to} Indictione xiiij mensis Iunii die xxvj. Nos Polidorus de baglionibus miles de perusio alme Urbis senator illustris
tenore presentium confirmamus corroboramus et confirmamus omnia et singula statuta in presenti volumine contenta, illa que non faciant contra honorem statum sancte matris Ecclesie et domini nostri pape ac contra
populum romanum, omni modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Antonius Cole prothonotarius.

¹ Qui è dovunque è *Andreotius*, si tratta sempre di A. de Varzellonibus.

² Pag. 17 del cod., ricevute.

³ Senza la firma del protonotaro.

IX nomine domini Amen. Anno domini millesimo ccccxxxviiij pontificatus domini Eugenii pape iiij^{ti} Indictione prima mensis Iunii die xviiij Nos Franciscus de salimbenis miles Senensis legum doctor alme Urbis senator illustris omnia statuta in presenti volumine descripta ¹ que non sint contra statum sancte matris Ecclesie populi romani et statuta Urbis corroboramus et adfirmamus omni modo via iure etc.

Antonius Nicolai Salomonis
prothonotarius curie capitoli.

IX nomine domini Amen. Anno domini Millesimo iiij xlviiij pontificatus domini Nicolai pape quinti Indictione xj mensis Februarii die. . . . Nos ¹⁰ Malchion ² de vezzano miles et doctor alme Urbis senator illustris Confirmamus omnia et singula statuta (in presenti) volumine statutorum que non sint contra statum sancte matris Ecclesie populi romani et statuta Urbis etc.

Andreotius prothonotarius. ¹⁵

[p. 29] IX nomine domini Amen. Anno domini millesimo iiij^{to} xlviiij pontificatus Sanctissimi domini Nostri domini Nicolay pape quinti Indictione xij mensis Ianuarii die xxiiij confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Amadeum de Iustinis militem et legum doctorem Alme Urbis Senatorem illustrem non preiudicando statum Ro- ²⁰ mani populy Sanctissimi domini Nostri omnibus modo etc.

Io. Maethias prothonotarius.

IX nomine domini Amen. Anno domini m^o iiij^{to} xlviiij pontificatus Sanctissimi domini Nostri domini Nicolai pape v^{ti} Indictione xij mensis Iulii die xv. Confirmata fuerunt presentia statuta per Magnificum virum do- ²⁵ minum boncambium de boncambiis militem et comitem perusinum alme Urbis Senatorem illustrem, modo et forma prout in eis continetur, dum modo non sint contra statum Sanctissimi domini nostri pape sancteque romane ecclesie populi que Romani et statuta Urbis omni meliori modo etc.

Io. Maethias prothonotarius. ³⁰

¹ Dopo *descripta* si erano cominciate a scrivere le tre prime lettere di *dummodo*, che furono poi cancellate.

² I caratteri di questa conferma, scritti con cattivo inchiostro, sono anche assai consumati. Non riesco a leggere se ivi fu scritto *Malchion* o *Merchion* o in altro modo.

In nomine domini Amen. Anno domini m^o iiii^e xlviii^j pontificatus Sanctis-
 simi domini nostri domini Nicolai pape v^{ti} Indictione xii^j mensis de-
 cembri die tertio. Confirmata fuerunt omnia et singula supradicta statuta
 in presenti volumine statutorum contenta, eo modo et forma prout in eis
 5 continetur per presentem Magnificum dominum senatorem ¹, dummodo non
 sint contra statum Sanctissimi domini nostri pape Sancte matris ecclesie
 populi que romani et contra statuta Urbis.

Io. Maethias prothonotarius.

In nomine domini Amen. Anno domini m^o iiii^{to} pontificatus Sanctis-
 10 simi domini nostri domini Nicolai pape v^{ti} Indictione xii^j mensis Iunii
 die xv. Confirmata fuerunt omnia et singula supradicta statuta in pre-
 senti volumine statutorum contenta per Magnificum virum dominum An-
 dream Donato Senatorem predictum et militem venetum. Eo modo et forma
 prout in eis continetur, dummodo non sint contra statum Sanctissimi Do-
 15 mini Nostri pape Sancte matris ecclesie populi que romani et statuta Urbis.

Io. Maethias prothonotarius.

[p. 21] In nomine domini Amen. Nos Angelus de boncianis Miles
 Florentinus Iuris utriusque doctor Alme Urbis Senator illustris decreto
 et auctoritate sacri senatus Confirmamus et approbamus omnia et singula
 20 statuta in hoc volumine descripta inter homines dicte artis que non
 sint contra statum domini nostri pape romani populi et Statuta Urbis
 omni meliori modo via iure et forma quibus melius et magis possumus
 et debemus sub annis domini Millesimo iiii^o xxxviii^j. Pontificatus domini
 nostri pape Eugenii quarti Indictione tertia mensis octobris die xv.

25 Antonius Symeonis prothonotarius curie capitoli.

In nomine domini amen. Anno domini m^o cccc^o xlv Indictione vii^j mensis
 Iunii die xv. Nos Constantinus de sancto Damiano Miles et doctor alme
 Urbis de^o gratia Senator auctoritate sacri senatus Confirmamus et cor-
 roboramus omnia et singula statuta in presenti volumine descripta dum
 30 modo non faciant contra statum Sanctissimi domini Nostri pape san-
 cte que Romane Ecclesie populi romani et Statuta Urbis omni meliori
 modo via iure et forma etc.

Io. Maethias prothonotarius.

¹ *Eo modo et forma*, parole cancellate.

IN nomine domini Amen. Anno domini Millesimo ⁱⁱⁱj^e xlvij Indictione x mensis Martii die xxviiiij. Nos Iohannes de filigmeriis Miles dei gratia alme Urbis senator illustris Confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in presenti volumine descripta dum modo non faciant contra statum Sanctissimi domini Nostri pape sancteque Romane ecclesie 5 populi Romani et statuta Urbis omni meliori modo via iure et forma etc.

Io. maethias prothonotarius.

[p. 24] ¹ IN nomine domini Amen. Nos Pazinus domini palle de Strozis de Florentia alme Urbis senator illustris tenore presentium Confirmamus approbamus et corroboramus omnia et singula statuta in presenti volumine descripta, ea que non sint contra statum Sancte matris Ecclesie 10 domini nostri pape et populi romani omnibus meliori modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus. Sub Anno domini Millesimo ⁱⁱⁱj xxxvj pontificatus domini Eugenii pape quarti xv Indictione mensis Ianuarii die viij. 15

Antonius Symeonis prothonotarius curie capitolii.

IN nomine domini Amen. Nos Angelus de boncianis Iuris utriusque doctor Milex Florentinus Alme Urbis Senator Illustris decreto et auctoritate sacri senatus confirmamus omnia statuta in hoc volumine descripta concernentia homines et exercitium dicte artis que non sint contra do- 20 minum nostrum, romanum populum et statuta urbis, omni meliori modo via iure etc. Sub anno domini Millesimo ⁱⁱⁱj xxxvij pontificatus Eugenii pape quarti Indictione secunda mensis octobris die xxv.

Antonius Nicolai Salomonis prothonotarius curie capitolii.

[DELIBERAZIONE DELL'ANNO 1435]

[p. 25] IN nomine domini amen. Anno domini millesimo ⁱⁱⁱj^e xxxv pontificatus domini Eugenij divina providentia pape quarti Indictione xij mense may die xxx. Congregati convocati ² et cohadunati in unum venerabili collegio merciariorum et sellariorum urbis de licentia et mandato Iohannis 25

¹ Pag. 22 del cod. ricevute: a p. 23 lo spazio sotto i nomi registrati nel catasto è rimasto vuoto.

² *Convocatati*, corretto poi *convocati*.

Micchaelis et Iohannis teste Consolum artis eorum predictae in quaque¹
 adunatione interfuerunt dictus Iohannes Micchaelis et dictus Iohannes testa²
 consules supradicti, Iacobus sellarius, Angelutius Anthonii merciarus,
 Anthonellus santole merciarus, Papa sellarius, paulus eius frater, Alfonsus
 5 merciarus, Guidotius Anthonius aliter fruglio merciarus, Provensanus
 merciarus, cola marose, petrus et paulus pergaminj, Petrus paulus sellarius
 et Iacobus de spoletio, omnes de dicto collegio et consulato asse-
 rentes sese esse satis ultra duas partes hominum dicte artis, in domo
 habitationis Ludovici Blanci notarij de regione sancti angeli, pro eorum
 10 honestate considerantes quod hobedientia est summa virtus e(t) quilibet in
 bona unione persistens hobedire debet juxta eorum maiorum, ad honorem
 et laudem altissimi creatoris, gloriose virginis marie et totius celestis
 curie ad statum conservandum eorum et pro augmento consulatus et
 collegio eorum quibuscumque non obstantibus contrariis vel adversis ad
 15 predicta et infrascripta et quoad infrascripta et predicta, derogantes
 omnibus statutis contra facientibus statuerunt et ordinaverunt quod si quis
 eorum vel aliquis alius de dicto eorum collegio et consulatu per ventura
 tempora esset electus ad aliquod officium dicti eorum collegij et dicti
 eorum consulatus cessaverit et denegaverit dictum officium facere et
 20 exercere, quod solvat et solvere teneatur pro pena xij libras provisi-
 norum senatus, videlicet sex libras camere dicti eorum collegij et con-
 sulatus expendendas per consules qui tunc fuerint in hagmento et
 incumbentibus necessariis ad dictam artem et dictum eorum collegium,
 alias sex libras camere urbis, et quod fiant in predictis diligenti exercitio
 25 omni juris solliditate ommissa, et mandaverunt omnia predicta inter eos
 observari non obstante aliqua alia allegatione que in contrarium dici
 posset, omnibus ipsis presentibus audientibus intelligentibus consti-
 tutionibus facientibus ordinantibus et mandantibus, quibus factis unanimiter
 et concorditer ipsorum nemine discordante rogaverunt me infrascriptum
 30 notarium ut de predictis conficerem presentem scripturam ad rey geste
 memoriam.

Actum Rome in dicto loco presentibus audientibus et intelligentibus
 hiis testibus videlicet doniscio fralij et paulo de garganis aurificibus de
 regione sancti angeli ad hec vocatis specialiter et rogatis.

¹ *quaquo* il cod.

² Questi consoli e taluno dei merciai sono i medesimi che figurano nella delib-
 erazione dell'anno 1434 pubblicata a p. 42.

Et ego ludovicus blanci civis romanus dei gratia publicus imperiali auctoritate notarius quia predictis omnibus et singulis interfui eas scripsi et publicavi rogatus quamvis per alium mihi fissum ¹ scribi feci aliis occupatus et ad fidem predictorum meum singulum apposui consuetum.

(*cifra del notaio*) 5

[STATUTI AGGIUNTI NEL 1375]

[p. 29] ² (In) nomine domini Amen. Ad honorem laudem et reverentiam omnipotentis dei, et Beate Marie semper Virginis et Beatorum apostolorum petri et pauli et aliorum sanctorum et sanctarum eius. Nec non sancte matris Ecclesie et sacri senatus urbis. Nos petrus francisci ser-
tanj, et Andreotius cambij, Consules artis ponticiariorum et merciariorum 10
Urbis et aliarum rerum ad dictam artem spectantium. Laurentius lapi
et petrus Casella merciarij, statutarij electj facti et deputati per homines
et personas diete artis in adunantia diete artis sollempniter facta in Ec-
clesia sancte marie supra Minerbiam, ut moris est pro faciundo et ordi-
nando nova statuta pro bono statu artis predictae, et illorum de dicta 15
arte, et agumento duplerij diete artis, et pro evitando scandala et errores,
que esse consueverunt artis predictae. Ex potestate auctoritate et balia
nobis concessa, in adunantia artis prefate per homines personas et uni-
versitatem eiusdem, ut patet manu notarij infrascripti, statuta capitula
et ordnamenta infrascripta duximus noviter facienda creanda, et ordi- 20
nanda, secundum modum et formam infrascriptam. Videlicet:

In primis propter litium brevitates, et ne cause que coram consulibus diete artis vertantur et deducantur in longum, statuimus et ordi-
namus quod in causis vertentibus et vertendis coram dietis consulibus,
et in eius curia, ritus modus et forma infrascripta servetur, videlicet: 25
si questio seu causa esset a centum solidis infra, reo citato et nondum
comparente facta relatione diete citationis notario dictorum consulum in
qua actor teneatur et debeat declarare quantitatem quam petit et causam
quare petit pignora vel de contrario vel de contumacia exbandiatur si
contumax fuerit reus sive citatus, secundum quod consulibus melius 30
visum erit, et pignorato reo vel de contumacia exbandito, mictatur ei

¹ Leggi *fidum*.

² Pag. 26-28 ricevute. A p. 29 incomincia il terzo fascicolo del codice, aggiunto contemporaneamente al secondo; v. pag. 6, n. 3.

mandatum pro pignore et si pignus non reperiretur in domo citati in quo posset eum pignori, vel esset mandatario denegatum, quod unica peremptoria citatione premissa apodixetur reus vel exbandiatur de confesso in quantitate ei petita et in expensis legitimis. Ita quod vigore
5 diete apodixe vel exbandimenti reus ad partem actoris capiatur et capi possit gravetur et gravari possit per Mareschalcos curie capitolij, et alios eorum officiales secundum quod est actenus consuetum.

Item statuimus et ordinamus, si causa esset a C. sollidis supra, quod facta prima citatione, et relatione de reo et citato eorum dictis
10 consulibus, et contumax [p. 39] fuerit reus fodatur una vice, et abita relatione diete fossure, in eius contumacia concedatur contra eum, ut superius in proximo precedenti capitulo dictum est non obstante quod in ipsa causa non sit petitio assignata in scriptis quam petitionem nolumus esse necessariam assignari nec produci nisi per partem cum
15 instantia peteretur, et si in ipsa causa petitio assignaretur ut superius est expressum, partes causantes seu litigantes prestito juramento calupnie et veritatis dicende debeant super dicta petitione litem contestare negando vel confitendo contenta in ipsa petitione, que litis contestatio fiat et fieri debeat secunda die utili post dictam assignationem petitionis
20 qua contestatione facta statuatur per dictos consules terminus actori ad probandum vel cui incumbit onus probandi, octo dierum utilium infra quos debeat suam intentionem probare, quibus elapsis, et actore non probante, reus absolvatur. Si autem actoris intentio probaretur, vel quod in dicta causa testes examinarentur quod procedatur in ea secundum
25 quod dictis consulibus et notario melius videbitur et placebit iustitia mediante.

Item statuimus et ordinamus quod consules diete nostre artis qui nunc sunt et per tempora erunt habeant et habere debeant a litigantibus coram eis, pro quolibet exbandimento seu pignramento denarios quatuor
30 per libram, et totidem notarius dictorum consulum pro eorum salario, et similiter pro exbandimento de confesso.

Item statuimus et ordinamus quod si reus contumas compareret in quacumque parte iudicij ante factum exbandimentum de confesso vel apodixa, non audiatur nec ad aliquem actum admictatur nisi primo actori
35 expensas legitimas coram eis factas effectualiter restituat. Et si postmodum vellet actor reo partium facere de stando sacramento ipsius actoris vel citati, et reus iurare voluerit quod deferatur sacramento actoris et secundum juramentum ipsius ita consules predicti debeant in dicta

causa pronuptiare. Si autem partium neutra jurare voluerit tunc detur terminus ad probandum, ut supra dictum est.

Item statuimus et ordinamus, quod in qualibet causa, vertente et que vertetur coram consulibus nostre artis predictæ sufficiat et sufficere debeat verbalis petitio in actis redacta, et non sit necesse libellum assignationis. [p. 31] Nec petitionem offerre in scriptis sed ipsa verbalis petitio in actis redacta sufficiat et habeat debeat vim petitionis et libelli in scriptis et pro petitione et libello habeatur, et haberi volumus tamquam si esset assignata in scriptis, non obstante quod sit verbotenus facta, et non obstante aliquo alio statutorum capitulo vel consuetudine in contrarium loquente, nisi per partem peteretur in scriptis petitio assignationis.

Item quod infra octo dies utiles datos per dictos consules ad probandum debeat actor vel volens suam intentionem probare positiones et articula cum sacramento assignare et de sua intentione probasse, quibus positionibus reus teneatur ilico respondere, aliter quod premissa una fossura, et citatione peremptoria ad respondendum ipsis positionibus pronuptientur pro confessatis et nichilominus actor debeat probare de sua intentione infra dictum terminum.

Item statuimus et ordinamus quod si questio seu causa que vertitur vel verteretur coram consulibus artis predictæ esset gravis et ponderosa ita quod dictis consulibus videretur terminare non posse, quod possint ipsi consules in ipsa causa consiliarium assumere et assessorem eligere pro terminatione diete cause.

Item statuimus et ordinamus quod in casibus de quibus in hoc statuto non esset facta mentio specialis, consules diete artis qui nunc (sunt) ¹ et per tempora erunt possint procedere secundum discretionem eorum.

Item quod si unus ex dictis consulibus nostre artis sederet solus ad jus reddendum cum notario diete artis possit in absentia alterius consulis absentis, procedere et omnia oportuna facere in processu secundum quod erit expediens et opportunum.

Item quia contingit multotiens homines, et merchatores diete artis facere credentias, de quibus nullum conficitur instrumentum statuimus et ordinamus, quod credatur et stetur cartulario merchatoris sive mercerij et eius scripture cum sacramento ipsius merchatoris, et mercerij petentis usque ad quantitatem Centum solidorum provisionum senatus.

¹ Nel codice pare fosse scritto *sunt qui nunc*.

Item statuimus et ordinamus quod consules dicte nostre artis qui nunc sunt et (per) tempora erunt, possint mandare et penas imponere hominibus et personis dicte artis, usque ad quantitatem Centum solidorum provisinorum senatus, et possint contra inobedientes procedere
 5 isto modo, quod premissa una fossura et unica citatione peremptoria possint et debeant ipsum exbandire in dicta quantitate Centum solidorum communitati artis predictae et in expensis legitimis.

[p. 32] *De intrantibus in arte.*

Item statuimus et ordinamus quod quicumque venit seu venerit a
 10 decem annis citra, ad faciendum artem predictam in urbe, quod solvat et solvere teneatur et debeat communitati dicte artis, et camere urbis pro intratura dicte artis decem libras provisinorum senatus, hoc tamen adito quod consules artis prefate possint in dicta solutione providere inspecta qualitate persone et quantitate capitalis ipsius.

Item statuimus et ordinamus quod quicumque miserit portaverit vel
 15 portari fecerit a dicto tempore. x. annorum citra in urbe berrectas finas vel ex nunc antea miserit vel portaverit aut portari fecerit in urbe predictas berrectas solvat et solvere teneatur et debeat pro qualibet dozina dictarum Berrectarum solidos xij. provisinorum dicte communitati et ca-
 20 mere urbis. Et quod consules predicti teneantur et debeant facere accusatores de predictis qui teneantur secreti et stetur relationi eorum vel alienius ipsorum cum sacramento de quibus xij. solidis accusator habeat et habere debeat duos solidos provisinorum pro qualibet dozina berrectarum.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte vel faciens
 25 ipsam artem vadat nec ire debeat nec mictere per urbem, nec per forum sive merchatum, nec per merchatellum, nisi per loca consueta in dicto merchato et merchatello, videlicet quod stet in aliquo loco residente vendendo mercimonia aliqua, sub pena et ad penam. xx. solidorum provisinorum senatus vice qualibet, et quod sit cuilibet licitum cum sacra-
 30 mento contrafacientem accusare, et teneatur secretus, et habeat et habere debeat de dicta pena iiij. solidos provisinorum senatus.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte ex nunc in
 antea nec tenere faciat nec facere debeat corrigias, nec scarsellas pecu-
 35 dinas valoris duorum solidorum supra et qui contra fecerit vice qualibet penam. xl. solidorum provisinorum incurrat de qua quartam partem habeat accusator et teneatur secretus, et quod consules qui nunc sunt et per tempora erunt possint et debeant et eis licitum sit ipsas scar-

sellas vel corrigias, valoris ultra duos ¹ soll. prov. incidere et incidi facere sine pena aliqua.

Item quod nullus audeat vel presumat emere vel emi facere ab aliquo forense dictas scarsellas et corrigias pecudinas nec eas aliqua parte extra urbem facere apportari sub dicta pena. 5

Item statuimus et ordinamus quod nullus debeat mictere nec micti facere in corrigijs vitellinis aliquas fibias stagni, sub pena predicta de qua quartam partem habeat accusator et teneatur secretus.

[p. 33] Item statuimus et ordinamus quod quilibet de dicta arte faciat et facere debeat se scribi in catasto ² noviter ordinato et facto per 10 notarium dicte nostre artis, et quilibet de ipsa arte teneatur et debeat solvere notario predicto libere duos bolongenos. Itaque a die publicationis presentis statuti debeat quilibet infra unum mensem facere se in dicto chatasto scribi, sub pena et ad penam. xx^{li}. solidorum pro quolibet contra faciente. 15

Item statuimus et ordinamus quod nullus consul post finitum eius officium sex mensium audeat nec presumat jus reddere nec seddere ad jus reddendum alieni nisi esset confirmatus per adunantiam artis predictae, et qui contra fecerit penam Centum solidorum provisinorum senatus incurrat et processus per eos factus a dicto tempore ultra non valeat et 20 sit nullus et nullius valoris.

Item quod omnes illi de arte prefata quibus esset mandatum per Consules eiusdem artis, quod assotient duplerium in festo assumptionis Beate marie virginis de mense agusti, tam in sero quam in mane teneantur et debeant ipsum duplerium assotiare, et qui contra fecerint 25 si in sero decem solidorum provisinorum senatus et in mane quinque solidorum provisinorum senatus penam incurrant pro quolibet contra faciente auferendorum eis per dictos consules, de facto sine strepitu et figura iudicii nisi iustam excusationem haberet ille cui mandatum predictum factum esset de qua stetur et credatur sacramento suj. 30

Item quod quilibet de dicta arte, qui non iret ad adunantiam dicte artis ad quam citatus vel requisitus esset ex parte consulum eiusdem artis solvat et solvere teneatur et debeat vice qualibet communitati dicte artis quinque solidos provisinorum senatus.

Item pro tollendo materiam male-faciendi statuimus et ordinamus quod 35 omnes pene, in statutis veteribus contente ex nunc in antea duplicentur.

¹ Pare che sia stato corretto *duorum*.

² È il catasto pubblicato a pag. 6; v. ivi la nota 3.

Item quod de omnibus et singulis penis et quantitate contenta in presentibus statutis medietas sit camere urbis, et alia medietas sit communitatis artis predictae non obstante quod in statutis non esset facta expressa mentio.

- 5 [p. 34] (L)ecta et publicata fuerunt predicta statuta et capitula noviter facta apud Ecclesiam Sancte Marie in minerbia presentibus supradictis statutariis. Sub anno Domini millesimo cccxxv. pontificatus domini Gregorii pape xj. Indictione xiiij. mensis Decembris die xxij. in adunantia diete artis et presentibus sabba de parti, Ceccho petrucini, Ippolo Iohannis moig, palello cole persiconis, Iohanne pauli simonis, Stephano munaldi, Anthonio De milana, Iohanne de aspello, Tomassino magistri Iohannis, Barnabeo salveeti, Anthonio Lelli Petri, Anthonio Raynulfii, Iohanne cappello, Nicolo mei, petro selavi, Nannolo cecchi pongario, laurentio lapi, petro casella, Cola Dominici, Iacobo scarsellario, Ray-
- 15 naldo de colonia scarsellario, Angelo de aretio, Aliecto de paradiso, Gerardo de bergongia, Iohanne de fiacchi, Alfonso spangiolo, Galfredo de inglaterra, petro de ulmo, Michale de Gierj, Bernardo de Verbona, Tomasio de gafesso, Raymundo de tolosa, Raymundino bartholomei, Bartholomeo iacobi, Michale Iohannis de pistorio, Benedicto corradicti,
- 20 Hericho scarsellario, francisco maethioli, Guido luce et Francisco mercierio de regione pontis, mercieriis et ponticariis Urbis, et audientibus intelligentibus et acceptantibus supradicta statuta et capitula et contenta in ea, et presentibus hiis testibus scilicet. Raprilovo, Iohanne astallo, Iohanne Paulo nanzi et Iohanne Antonio nanzi de Regione Sancti Heu-
- 25 stachii, testibus ad hec specialiter vocatis et rogatis.

Scriptum lectum et publicatum per Me Petrum Iohannis petri scriuarii civem Romanum publicum dei gratia Imperiali auctoritate notarium et nunc notarium diete artis, de mandato dictorum statutariorum.

[CONFERME VARIE] ¹

- [p. 35] In nomine domini amen. Nos Nucleus Massaroli Iohannes Bonianni et Sciabacarus conservatores camere urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti omnia et singula capitula sta-
- 30

¹ Le pagine rimaste vuote dopo gli statuti del 1375 nel terzo fascicolo sono state successivamente riempite colle seguenti conferme, che corrono appunto dal 1376.

tuta et ordinationes artis predictae in hoc presenti volumine expresse confirmamus acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et reipublice Romanorum et contra nova ⁵ statuta et ordinamenta populi Romani ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod consules dicte artis debeant sedere et ius redere unicuique de dicta arte per quos fuerit recursum ad eos a turre mercati supra versus palatium capitoliij et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis ac rei publice Romanorum. ¹⁰

Actum in palatio capitoliij ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno Domini millesimo ccc. lxxvj pontificatus domini Gregorij pape xj. indictione xiiij mense Ianuarij die ultimo.

Scriptum per me petrum Nicolai cari notarium et nunc prothonotarium Curie Capitoliij de mandato dictorum dominorum conservatorum ¹⁵ senatus officium exercentium et eorum assectamenti ¹.

[p. 36] In nomine domini amen. Nos Symeon domini thomasii miles de Spoleto dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assectamenti ²⁰ supradicta omnia et singula statuta capitula et ordinamenta ² artis predictae in hoc presenti volumine expressa confirmamus acceptamus et corroboramus in omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra honorem domini nostri pape nostrum officium sacri ²⁵ senatus et Rey publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta populi Romani ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules dicte artis debeant sedere et ius reddere unicuique de dicta arte per quos ad eos fuerit recursum a turre mercati supra versus palatium capitoliij et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis ³⁰ ac Rey publice Romanorum.

Actum in palatio Capitoliij in sala ubi consuetum est fieri assectamentum. Sub anno domini millesimo ⁶ñj. lxxvj. pontificatus domini gregorij pape xj. Indictione xv. mense septembris die xij.

¹ Nello spazio inferiore della pagina è una ricevuta.

² Cod. *in*, cancellato.

Scriptum per me Nicolaum Andree Martinj dei gratia sacre prefecture auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti ¹.

[p. 37] In nomine domini. Nos Guido dominus de prohinis miles dei
 5 gratia alme urbis senator illustris et Romani populi generalis ad guerras
 Capitaneus decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et jure quibus
 melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et totius nostri as-
 sectamenti omnia capitula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc
 presenti volumine statutorum expressa confirmamus acceptamus et cor-
 10 roboramus in omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis,
 et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa
 que essent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri
 senatus et Rei publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta
 Romani populi et ordinamentum urbis et preter illa que continerent mo-
 15 nopolium vel aliquid aliud contra Rem publicam Romanorum ad nostrum
 beneplacitum et mandatum et quod consules dicte artis debeant sedere
 et jus reddere unicuique de dicta arte de rebus spectantibus et perti-
 nentibus ad dictam artem, videlicet a turri mercati supra versus capi-
 tolium et per totum forum secundum formam statutorum urbis.

20 Actum in palatio capitolij in sala ubi consuetum est fieri assecta-
 mentum sub anno domini millesimo cccxxvij⁹, pontificatus domini Gre-
 gorij pape. xj. die xxvij. mense januarij prime Indictionis.

Scriptum per me Iohannem Nicolai Symeonis dei gratia imperiali
 auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato
 25 dicti domini senatoris et eius assectamenti prefati.

[p. 38] In nomine domini amen. Nos archionus tutij Archioni.
 bellus iannoccie et laurentius dello conte conservatores camere urbis
 senatus officium exercentes secundum formam statutorum urbis decreto
 et auctoritate sacri senatus et omni modo via jure et forma quibus me-
 30 lius fieri potest, ex deliberatione nostra et nostri assectamenti supradicta
 omnia et singula statuta capitula ordinamenta artis predictae in hoc pre-
 senti volumine expressa confirmamus acceptamus et corroboramus in
 omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus
 spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent con-

¹ Nel rimanente della pagina del cod., note di pagamenti.

tra honorem domini nostri pape nostrum officium sacri senatus et rei publice romanorum et contra formam statutorum urbis et ordinamentorum Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod consules dicte artis debeant seddere et jus reddere unicuique de dicta arte per quos ad eos fuerit recursum a turri pedis mercati versus palatium capitolij et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolij in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo. iiij^o. lxxxviij. pontificatus Urbani pape vj. Indictione xij. mensis maij die. xv.

Scriptum per me petrutium de alibrandis civem Romanum dei gratia imperiali auctoritate notarium ac prothonotarium curie capitolij de mandato supradictorum dominorum.

[p. 39] In nomine domini amen. Nos Iohannes de ymola legum doctor Iudex palatinus et collateralis et collega presentis domini Thomaxij minoti de angulellis de bononia militis dei gratia alme urbis senatoris illustris ac vices ipsius senatoris domini senatoris gerens omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti. videlicet pro maiori parte. supradicta omnia et singula statuta, capitula ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expressa confirmamus acceptamus et corroboramus in omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra honorem domini nostri pape nostrum officium sacri senatus et Rei publice Romanorum et contra formam statutorum Urbis ac ordinamentorum Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dicte artis debeant sedere et jus reddere unicuique de dicta arte per quos ad eos fuerit recursum a turri pedis mercati versus palatium capitolij et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis et Rei publice Romanorum.

Actum in palatio capitolij in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini m^o. iiij^o. lxxxij. pontificatus domini Urbani pape vj. Indictione .v. mense agusti die xviii.

Scriptum per me Petrum Iohannis contis civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij mandato supradicti domini locum tenentis.

[p. II] ¹ Nos Lellus petrutij Nucius cecchi et cecus Iohannis Gal-
lonis conservatores camere Urbis senatus officium exercentes iuxta for-
mam statutorum urbis decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo
via jure et forma quibus melius dici et censi potest, ex deliberatione
5 nostra et totius nostri assectamenti omnia et singula supradicta statuta
capitula et ordinamenta dicte artis prout in hoc presenti volumine sta-
tutorum expressa sunt acceptamus confirmamus et corroboramus in omni-
bus et per omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spe-
ctantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra
10 honorem domini nostri pape nostrum officium sacri senatus et Rey pu-
blice Romanorum ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules
dicte artis debeant sedere ad jus redendum unicuique de dicta arte et de
rebus spectantibus ad dictam artem. Videlicet a turrj pedis mercatj supra.

Actum in sala maiori palatij capitolij ubi consuetum (est) fieri asse-
15 ctamentum sub anno domini millesimo ccc^o. lxxxiiiij^{to}. pontificatus domini
Urbani pape vj^{ti}. Indictione viij^a. die xxvj^a. mensis octobris.

Scriptum per me Gocium de granellis imperiali auctoritate notarium
et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato supradictorum do-
minorum.

20 Nos Cecchus Tascha paulus stephani mei et Cecus Meliosi con-
servatores camere urbis senatus officium exercentes secundum formam
statutorum urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via
jure et forma quibus melius fieri potest et debet ex deliberatione nostra
et totius nostri assectamenti omnia et singula supradicta statuta, capi-
25 tula et ordinamenta, dicte artis prout in hoc volumine statutorum ex-
pressa sunt acceptamus confirmamus et corroboramus in omnibus et per
omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et
pertinentibus ad dictam artem preter illa, que essent contra honorem
domini nostri pape nostrum officium sacri senatus et Rey publice Roma-
30 norum ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules dicte
artis debeant sedere ad jus redendum unicuique de dicta arte et de re-
bus spectantibus ad dictam artem, videlicet a turre pedis mercati supra.

Actum in sala assectamenti palatij capitolij ubi consuetum (est) fieri
assectamentum sub anno domini millesimo iij^c. lxxxv. pontificatus do-
35 mini Urbani pape vj. Indictione viij^a. die xxvj. mensis aprilis.

¹ Pag. 40 del cod., appunti di pagamenti.

Scriptum per me Nicolaum tucij cole dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato supradictorum dominorum etc.

[p. 42] Nos cola pauli poli petrutius sabbe juliani et palatius cole iohannis pauli conservatores camere urbis senatus officium exercentes iuxta 5
formam statutorum Urbis decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via jure et forma quibus melius dici et censeri potest ex deliberatione nostra et totius nostri asseptamenti omnia et singula supradicta statuta, capitula et ordinamenta diete artis prout in hoc presenti volumine statutorum expressa sunt acceptamus confirmamus et corroboramus in omni- 10
bus et per omnia inter homines et personas diete artis et rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que exscent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et Rej publice Romanorum ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules diete artis debeant seddere ad jus redendum unicuique de dicta arte 15
et rebus spectantibus ad dictam artem videlicet a turri pedde mercati supra.

Actum in sala majori palatij capitolij ubi consuetum fieri asseptamentum sub anno domini millesimo ecc^o. lxxxvij. pontificatus domini Urbani pape vj. Indictione x^a. mense Iulij die xxvj. 20

Scriptum per me Petrum martini dei gratia auctoritate imperiali notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato supradictorum dominorum.

[p. 43] Nos Natolus cesarij Nucius thome Vecchie et Cola Vellole Conservatores camere Urbis senatus officium exercentes iuxta formam statutorum urbis decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via jure 25
et forma quibus melius dici et censeri potest ex deliberatione nostra et totius nostri asseptamenti omnia et singula supradicta statuta capitula et ordinamenta, diete artis prout in hoc presenti volumine statutorum expressa sunt acceptamus confirmamus et corroboramus in omnibus et per 30
omnia inter homines et personas diete artis et Rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et Rey publice Romanorum ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules diete artis debeant sedere ad jus redendum unicuique de dicta arte et rebus spectan- 35
tibus ad dictam artem videlicet a turri pedis merchatij supra.

Actum in sala maiori palatij capitolij ubi consuetum est fieri asse-
ctamentum sub anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo octavo
pontificatus domini Urbani pape sexti. Indictione undecima mense Iulij
die xxviiij.

- 5 Scriptum per me petrum nicolai dammiani dei gratia apostolica et im-
periali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curie capi-
tolij de mandato supradictorum dominorum.

- [p. 14] In nomine domini amen. Nos dammianus Cactaneus de Ianna
Marascalens sedis apostolice et domini nostri pape Miles dey gratia alme
10 urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus et omnibus via
jure modo et forma quibus melius possumus et debemus. Ex delibera-
tione nostra et totius nostri assectamenti omnia et singula suprascripta
statuta capitula et ordinamenta artis predictæ in hoc presenti volumine
expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per
15 omnia inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et
pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent contra honorem do-
mini nostri pape nostrum officium sacri senatus et Rey publice Roma-
norum ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod consules dicte
artis debeant sedere ad ius reddendum unicuique de dicta arte per quos
20 fuerit recursum ad eos a turre mercati supra versus palatium capitolij
et per totum forum secundum formam statutorum urbis.

Actum in palatio capitolij in sala ubi consueta fieri sunt assecta-
menta sub anno domini millesimo iiij^o. lxxxviii^o. pontificatus domini Ur-
bani pape xj. Indictione xij^a. mense Iulij die x.

- 25 Scriptum per me stephanellum Cecchi lommoij de Capudgallis civem
Romanum dey gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc
prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini senatoris et eius
assectamenti ¹.

¹ Segue un appunto di pagamento. Con questa pagina termina il terzo fascicolo del codice, che, come si è detto (p. 6 nota 3), fu premesso, assieme al secondo, nel 1375, per aggiungere al volume le nuove deliberazioni statutarie introdotte in quell'anno ed il *calasto* o censimento degli esercenti l'arte dei Merciai. E nelle membrane rimaste vuote furono man mano inserite le conferme senatorie sopra pubblicate, le quali quasi regolarmente si succedono l'una all'altra dal 1376 al 1389.

[STATUTI DELL'ANNO 1317] ¹

[p. 15] *In nomine Sante et Individue trinitatis, et ad Honorem et laudem Eiusdem et Beate Mariae semper virginis Et Beatorum apostolorum Petri et Pauli et aliorum Sanctorum atque Sanctarum Dei. Nec non ad honorem sancte Romane Ecclesie et sacri Senatus. Nos Petrus*

¹ Qui incomincia il quarto fascicolo del codice che è il più antico di tutti e contiene gli statuti dell'arte dei Merciai. Il prologo non indica, come negli statuti dei Mercanti e dell'arte della Lana, la data della sua compilazione o nuova redazione. Dall'esame dei documenti e della loro scrittura e disposizione materiale nel manoscritto risulta però, che il testo rappresenta una compilazione eseguita in origine nell'anno 1317, modificata poco tempo dopo, con scarsi indizi di giunte e cambiamenti successivi fino all'anno 1363, che è la data la quale deve attribuirsi a questa parte del codice ed agli statuti nella forma che ci è pervenuta. Tutto ciò sarà discusso e dichiarato nella prefazione. Occorre tuttavia accennare qui le ragioni principali di questo giudizio cronologico.

Il quaderno principia cogli statuti, i quali giungono sino alla pagina 56. Le pagine seguenti sino al termine del fascicolo contengono sette conferme, che hanno le date seguenti: 1317, 1322, 1323, 1327, 1332, 1361, 1434. Ora, tolto l'ultimo che è inserito nell'ultima pagina del fascicolo rimasta vuota, tutti questi documenti sono dello stesso amanuense che trascrisse gli statuti. Egli è certo adunque che fu copiato un originale accompagnato da successive conferme, l'ultima delle quali, essendo del 1361 ci avverte che il codice non fu scritto prima di quest'anno. Il fascicolo seguente (p. 61-71) contiene una serie di conferme originali la cui regolare successione comprende gli anni dal 1363 al 1375. È evidente che queste sono le prime membrane aggiunte al codicetto allo scopo di farvi registrare dai notai del senato le consuete conferme. Il codicetto perciò non è posteriore al 1363. La più antica conferma, quella del 1317, indica chiaramente l'età della compilazione originaria degli statuti dei Merciai avvenuta colla definitiva separazione di quest'arte dalla mercatanzia. La seguente conferma del 1322 avverte che dal senato non ne furono approvate alcune disposizioni le quali furono perciò cancellate. Siffatte disposizioni non si leggono nel testo odierno, che dunque fu riformato dopo il 1317. Altre rubriche poi sembrano offrire qualche indizio di appartenere a giunte posteriori alla prima redazione. Il ms. esanatense perciò ci esibisce il testo quale era divenuto allorchè fu sottoposto nuovamente all'approvazione del senato nel 1363. Se si ponga mente al fatto che questo appunto fu l'anno in che venne promulgato il nuovo codice degli statuti di Roma, si sospetterà giustamente che la novella edizione degli statuti dei Merciai non fu del tutto estranea a quell'avvenimento.

Non ostante il ragionamento fatto, ho ritenuto opportuno di mantenere la data del 1317 al testo degli statuti dei Merciai, perchè realmente la massima parte di esso è di quell'anno, e le modificazioni non sembrano averlo mutato sostanzialmente.

Avverto finalmente che le pagine 61-62 costituiscono un mezzo foglio al quale manca l'altra metà corrispondente, il cui posto sembra essere stato alla fine del fascicolo quinto, ma che può altresì avere costituito la coperta o guardia degli statuti, ossia del fascicolo quarto. Ammettendo anche la seconda ipotesi, la sostanza del raziocinio rimane la stessa, poichè le conferme originali del 1363 e 1367 che ivi si leggono possono essere state scritte nelle ultime pagine vuote degli statuti ricoperti nel 1363.

Iacobi. Andreas Raynerii. Antolinus Antolini. Iacobatius Nicolai. Simon Xpofori. Lippus dictus Rubeus. Magister Oddo et Bonaiutus Baronis, statutarii artis ponticariorum merciariorum et aliorum ad ipsam artem spectantium. pro bono statuta predictae artis et illorum de dicta Arte, Infra-
5 scripta statuta et ordinamenta duximus facienda.

R. *Quod Nullus laboreť in die dominico,
et infrascriptis festivitatis.*

j ¹ In primis statuimus et ordinamus, quod Nullus ponticarius sive
merciarius dicte artis sua mercimonia per se vel alium sive alios vendat
10 Nec faciat vendi nec foras extrahere diebus dominicis. quatuor festivitatis
tibus Beate Marie Virginis. xij. apostolorum. dominica palmarum. In
festo Ascensionis de mense . . . ² in festo Sancti spiritus. Et in festo
Sante Marie de mense martii. Et Consules Iurare faciant unum Accu-
satores occulte per loca Infrascripta. unum videlicet in ponte sancti Pe-
15 tri. unum in ponte Sancte Marie. unum in Sancta Maria Rotunda. et
in Sancto Basile. ad accusandum contrafacientes ad predicta, qui Accu-
sator teneatur occulte et sit pena . xx . solidorum provesinorum senatus.

R. *quod nullus debeat incarare apothecam alicui.*

ij Item statuimus et ordinamus, quod si quis de arte predicta au-
20 ferret seu auferri faceret incararet seu incarari faceret alicui de dicta
arte apothecam aliquam. seu domum. quam ipse de dicta arte teneret
solvat pro pena comunitati artis eiusdem . xx . libras provesinorum .
et Nichilominus apotheca remaneat primo homini qui eam habuit.

R. *quod nullus debeat promittere unam rem pro alia.*

25 iij Item Statuimus et ordinamus, quod Nullus de dicta arte sive
Magister fuerit sive secularis, promictat alicui unam rem pro alia sub
pena . x . solidorum, et magister pro suo salario solvere teneatur.

¹ Questi numeri sono aggiunti a margine del codice. — Le rubriche sono sempre in rosso.

² Festa mobile.

[p. 46] R. *Contra tabulacciarior.*

iii] Item Statuimus et ordinamus, quod Nullus tabulaczarius qui ubi ¹ incoriat de corio asinino debeat ² immisciere de corio pecudino, seu utrali, sub pena . x . solidorum proveſinorum ſenatus . Et quilibet de dicta arte Iuratus teneatur per ſacramentum accuſare contrafacientes, 5 et ſoli ſacramento ipſius accuſantis credatur, et teneatur ſecrete.

R. *quod ſcolares . viii] . Annorum debeant Iurare in manibus conſulum.*

v Item Statuimus, et ordinamus quod Nullus de dicta arte debeat tenere ſcolarem habentem ultra ³ quartum decimum annum niſi primo ¹⁰ ipſum Iurare fecerit in manibus Conſulum qui per tempora erunt, ut ipſe ſcolaris pariat ſive obediat ſuo Magiſtro, ipſumque et res ſuas fideliter valeat cuſtodire, artemque ipſam bene fideliter legaliter et ſine fraude negotiare pariter et exercere. Et quicumque magiſter contra fecerit, ſilicet cum Iurare ſcolarem non fecerit, infra unius menſis ſpatium ¹⁵ ſolvat pro pena . x . ſolidos proveſinorum.

R. *De pecunia ſolvenda ab illis qui vellent exercere artem.*

v] Item ſtatuimus, et ordinamus, quod ſi quis forenſis Romanus dictam artem voluerit exercere per ſe, et habeat capitale a . x . libris ſupra . Camere dicte artis ſeu noſtre communitati in principio teneatur ²⁰ ſolvere . xx . ſolidos proveſinorum . Si vero habuerit a . x . libris infra teneatur ſolvere ut dictum eſt quinque ſolidos proveſinorum.

R. *quod Nullus accipiat ſcolarem alicui.*

v] Item Statuimus, et ordinamus, quod Nullus artis predictę, audeat accipere ſcolarem alterius hominis dicte artis, niſi de conſenſu ipſius ²⁵ magiſtri cum quo ipſe ſcolaris maneret, niſi finito tempore quo convenit ſervire magiſtro, contra vero faciens, ſolvat . e . ſolidos proveſinorum.

¹ Ubi aggiunto dalla ſteſſa mano.

² debeati il cod. per dittografia; l'i ridondante fu poi cancellato.

³ Il cod. ha *vltra*.

R. *De adiutorio prestando illis quibus inferretur¹ violentia.*

viiij Item statuimus, et ordinamus, quod si alicui diete artis Inferretur seu fieri vellet vix seu violentia, per quas vendere non possit. Ei² aliquid de mercimoniis auferretur ab aliquo cum incedunt vel starent
 5 per Urbem aut in sua apotheca, quod Consules et homines diete artis per sacramentum Juvare teneantur³ eundem in curia toto eorum posse, sine fraude, Expensis communitatis Eiusdem artis.

[p. 17] R. *De illis qui deberent⁴ interesse sepulture mortuorum.*

viii Item Statuimus quod si quis decederet de hac vita de arte
 10 predicta quod homines diete artis, magistri videlicet, sepulture dicti defuncti debeant Interesse ad honorandum et sepelliendum eundem, et qui contrafecerit, solvat pro pena duos solidos provesinorum nisi causam legitimam excusationis habuerit et quod illi de contrata defuncti non debeant errare⁵ foras dum corpus seppelitur eiusdem. Et Consules diete artis
 15 inramento proprio teneantur notificare hominibus diete artis sub eadem pena. Et si Consules precipere alieni de dicta arte, quod portaret mortuum ad Ecclesiam, quod illi seu ille cui fuerit mandatum teneatur portare, et qui contra fecerit solvat pro pena quinque solidos provesinorum.

R. *De Sacramento officialium prestando.*

20 x Item statuimus et ordinamus quod Consules, Cammerarius et ceteri officiales diete artis, qui erunt vocati et ordinati, debeant iurare officium pro sex mensibus et in principio eorum officij iurent observare et manutenere Statuta artis predictae maxime que per dominos senatores fuerint confirmata, et ipsum officium iustitialiter exercere et observare legaliter et fideliter Bona fide sine fraude remoto odio amore prece pretio
 25 vel timore lucro vel dampno suo alieno. Et teneantur omnes questiones, ad dictam artem pertinentes coram eis motas sollicite definire. Si vero aliqua questio esset adeo difficilis quod . xv . dierum spatio non pos-

¹ Prima era scritto *inferetur*, poi *re* fu aggiunto sopra.

² Leggi *et*, o *et ei*.

³ Cod. *teneatur*.

⁴ Cod. *debererent* corretto poi *deberent*.

⁵ Nel codice sembra essere una *x* piuttosto che due *r*, così *erare*.

set diffiniri comode per eosdem ipsi Consules debeant eligere tres bonos viros Eiusdem sicut eis melius visum fuerit et si necesse fuerit aliquem sapientem cum eis assumere ad dictam questionem sopiendam assumant infra unius mensis spatium. Et si dicti tres aut plures seu pauciores quos ipsi consules duxerunt eligendos tam pro consilio habendo super 5 premissis quam etiam pro quacunque alia re, et utilitate artis predictae nollent dictis consulibus obedire in premissis quod possint ipsi consules eisdem penam imponere centum sollidorum provisinorum pro quolibet inobediente, Et si quis penam incurreret memoratam ipsi consules ipsam penam auferant et executioni mandent adversus contrafacientes et ipsa 10 pena camere artis applicetur.

¶. Quod nulli liceat ducere advocatum vel notarium coram consulibus.

xj Item Statuimus quod nullus de arte predicta audeat quando litigium aliquod movetur tam in agendo quam etiam in defendendo ducere 15 advocatum nec causidicum vel etiam notarium coram dictis [p. 18] Consulibus, et (si) duci contigerit, non audiat a Consulibus memoratis et nichilominus ille qui duxerit, solvat pro pena .xx. sollidos provisinorum.

¶. De electione officialium fienda ante tempus.

xij Item statuimus quod consules qui per tempora erunt tenean- 20 tur .xv. diebus ante complementum eorum officii .s. dictorum sex mensium, vocare xij. bonos viros diete artis et tam de dictis .xij^{em}, quam de aliis eligant dictos officiales ut eis melius visum fuerit expedire. Et si consules veteres non vocarent dictos .xij. probos viros, solvant pro pena centum sollidos provisinorum. 25

¶. De pena constituta contra illos, qui adhircnt aliam curiam quam consulum.

xiiij Item statuimus quod nullus diete artis debeat adhirc aliam curiam nisi consulum predictorum de re pertinente ad dictam artem et si quis contra fecerit solvat penam pro qualibet vice, centum sollidorum 20 provisinorum nisi predictos consules suspectos haberet ex causa probabili. Et tunc dicti consules commictant duobus bonis hominibus diete

artis ipsam causam seu questionem decidendam, et terminandam infra illud tempus quo ipsi consules deberent terminare, et eodem modo et iure. Salvo mandato Senatoris et eius curie.

§. De duplerio faciendo in festo Beate Marie.

5 xiiij Item statuimus et ordinamus quod Consules et Camerarii qui per tempora erunt faciant fieri duplerium Beate Marie semper virginis eque bonum ut consuetum est seu melius et debeant illud sociari facere de sero per homines dicte artis, de mane vero ut consulibus qui pro tempore erunt visum fuerit associare faciant contra faciens vero solvat
10 pro pena tres solidos provisinorum. Quilibet autem scolaris vel laborans de dicta arte, pro dicto duplerio solvat, xvj, provesinos.

§. De pena solvenda ab illis qui iniuriarentur¹ officialibus.

xv. Item statuimus et ordinamus quod si quis de arte predicta iniuriaret dictis consulibus vel camerario dicto vel verbo iniurioso occasione dicti officij vel alicui officiali dicte artis infra tempus eorum officij dictorum sex mensium vel infra sex alios menses post dictum eorum officij² solvat pro pena qualibet vice camere dicte artis, xl, solidos provesinorum vel illud quod debet solvere ex forma statuti urbis.

§. Contra illos qui emerint rem furtivam.

20 [p. 19] xvj Item statuimus et ordinamus, ut si quis eiusdem artis emerit scienter rem aliquam furtive subtractam, teneatur eam restituere illi qui legitime probaverit rem fuisse suam. Et nichilominus ille emptor solvat pro pena, dicte arti quinque solidos provesinorum vel plus usque ad quantitatem centum solidorum considerata quantitate, et qualitate
25 rei furtive, ad arbitrium et discretionem consulum predictorum.

§. Item contra illos qui nolent se submictere huic statuto.

xvij Item statuimus et ordinamus, quod quicumque de dicta arte, noluerit se submictere presentibus capitulis et statutis, nullus de dicta

¹ Qui nel codice si vede la lettera *o*, sembra errore.

² Il cod. *officii*; perciò o si deve supporre dimenticata la parola *tempus*, o si deve emendare *officium*.

arte aliquid ei vendat vel vendi faciat nec ab eo debeat aliquid emere, vel emi facere et quod a dicta arte nullam utilitatem recipiat et qui contra fecerit solvat pro pena qualibet vice .xl. solidos provesinorum senatus.

R. De penis exigendis a delinquentibus.

xviiij Item statuimus et ordinamus quod omnes supra et infrascripte pene et quecumque banda alia exigantur a delincente quocumque ut supra et infra dicitur per predictos Consulem et camerarium, teneatur pro medietate camere urbis, et pro alia pro communi utilitate artis predictae. Et si consules et camerarius aliquam penam incurrerent, quod consules et camerarii novi debeant accipere illam penam ab eisdem consilibus et camerario veteribus.

R. (De) Ratione redenda ab officialibus.

xviii Item statuimus dicimus et ordinamus quod Consules et camerarius qui per tempora erunt teneantur et debeant finito tempore sex mensium reddere rationem omnium rerum novis consulibus et camerario qui consules et Camerarii novi debeant convocare quatuor homines meliores de arte qui intersint et interesse debeant rationi predictae et de omnibus que fuerint novis consulibus et camerario dicti veteres debeant reddere rationem et in scriptis resignationem de introitibus et exitibus, et si fraus aliqua inveniretur debeant dapnum restituere et penam solvere .c. solidorum.

R. De recusantibus solvere ad duplerium.

[p. 50] xx Item quod si quis mercarius dicte artis solvere recusaverit secundum impositionem sibi factam, ad duplerium supradictum, exbandiatur de arte, nec sit aliquis de dicta arte qui cum eo in emendo nec vendendo, contrahat, et qui contra fecerit, qualibet vice solvat .xx. solidos provesinorum, et soluta pena, si solvere voluerit debeat rebandiri.

R. De solutione fienda pro salmis mictendis intus Urbem.

xxj Item statuimus, ut quicumque de dicta arte miserit salmas mercimoniales intus urbem, solvat camere dicte artis .xij. solidos provesinorum per salmam, et tantundem solvat qui mictit per mare eo modo quo supra.

R. *Quod consules procurent quod nullus mictens salmas
in urbe solrat, nisi ad artem.*

xxij Item statuimus et ordinamus ut dicti consules cum ceteris
hominibus dicte artis quibus eis fuerit visum, procurent, quod nullus de
dicta arte, mictens salmas in Urbe debeat solvere pro intratura alieni
arti nisi ad artem predictam salvo iure camere urbis. Et (si) procurare hoc
non possunt quod non teneatur ipse solvere. xij. denarios per salmam
ut dictum est arti predictae.

R. *De auxilio prestando perdentibus salmas in strata.*

xxij Item statuimus quod dicti consules, et officiales teneantur
prestare auxilium et favorem cuilibet perenti aliquam salmam in strata
quod auxilium inteligi volumus usque ad quantitatem centum solidorum
de camera dicte artis, scilicet si occasione represaliarum ei acciperetur
dictum auxilium volumus non prestari, et quod hoc inteligatur de
salmis intransantibus Urbem. Et si dicti. xij. provesini non solverentur
per salmam pro intratura iam dicta dictum auxilium mictenti penitus
denegamus.

R. *Quibus diebus officiales debeant sedere ad iura reddendum.*

[p. 51] xxiiij Item statuimus et ordinamus quod consules et camerarius
et notarius dicte artis, singulis septimanis teneantur et debeant
stare et sedere ad iura redenda, duobus diebus, in edomata qualibet, de
questionibus inter homines dicte artis, et specialiter in die lune, et in die
Iovis iuxta palatium capitoliij.

R. *De salario constituto officialibus.*

xxv Item statuimus quod consules et camerarius habeant pro eorum
salario de dicta communitate pro dictis sex mensibus. xl. solidos
provesinorum per quemlibet eorum pro eorum salario et tantundem
notarius dictorum consulum.

R. *De non habentibus apothecam, et volentibus vendere mercimonia per Urbem.*

xxvj Item quod quicumque non haberet apothecam per se, et vellet vendere mercimonia per Urbem in canistro vel tabulato, ut consuetum est, solvat Camere dicte artis, quolibet anno .ij. solidos provesinorum. 5

R. *De condepnationibus inferendis contra inobedientes.*

xxvij Item quod consules possint condepnare omnes inobedientes eisdem usque ad quantitatem quinque solidorum provesinorum. Hoc demum intelligatur quando esset pro utilitate dicte artis.

R. *De collectione et perceptione pecunie pro duplerio.*

10

xxviii Item statuimus quod consules et Camerarius qui per tempora erunt debeant colligere denarios pro duplerio predicto, a sabbato palmarum usque ad diem sabbati santi proxime venturi ipsunqu duplerium fieri facere ut moris est.

R. *De pecunia solvenda ab illis qui volunt rebandiri.*

15

xxviii Item dicimus, et ordinamus quod quicumque de dicta arte exbanditus fuerit, et postea vellet se rebandire, quod consules qui per tempora [p. 52] erunt non rebandiant eum, nisi primo solvat communitati et camere dicte artis .xxx. solidos provesinorum.

R. *De iure redendo extraneo merciaro.*

20

xxx Item dicimus et ordinamus quod si aliquis extraneus conquereretur de aliquo alio merciaro in Urbe existente, quod dicti consules teneantur sibi facere plenam iustitiam.

R. *De jure faciendi mercerijis urbis contra extraneum mercerium.*

xxxj Item quod si aliquis mercivendolus urbis conquereretur se 25 de aliquo alio extraneo merciaro, simili modo cogatur extraneus ad respondendum, et dicti consules teneantur facere iustitiam et debeant dicti consules dicto extraneo stagiri facere omnia bona que habet in hospitio ad hoc quod dictus extraneus non possit negare iustitiam conquerenti.

R. *De substitutione facienda per consules qui voluerint se absentare.*

xxxij Item dicimus et ordinamus, quod si aliquis ex dictis consulibus absentaret se ab Urbe quod possit substituere unum de arte predicta loco sui, videlicet unum qui sufficienter si ¹ videretur. Et si substitutus remptiaret quod solvat camere predictae . xl . solidos prove sinorum. Et sententie et processus valeant et teneantur, excepto quod dictus consul qui absentare se vellet haberet sotium sufficientem qui dimittat eum.

R. *De iustitia facienda conquerentibus de officialibus.*

xxxiiij Item dicimus et ordinamus quod si aliquis de dicta arte vellet se conquerere de aliquo ex consulibus vel cammerario qui per tempora fuerunt quod alius consul teneatur mittere unum consulem de dicta arte loco sui, ad audiendum et diffiniendum questionem et expedita iustitia fiat.

R. *De iustitia facienda officialibus contra alios de arte.*

xxxiiij Item dicimus, et ordinamus quod si aliquis ex dictis consulibus vel [p. 53] camerarius vellet se de aliquo de dicta arte conquerere quod alius consul teneatur ponere unum qui audiat dictam questionem et eam diffiniat.

R. *De congregatione consilii fienda quolibet mense.*

xxxv Item statuimus et ordinamus quod consules et cammerarius qui per tempora erunt teneantur quolibet mense congregare consilium dicte artis pro utilitate artis predictae, Et qui contra fecerit solvat pro qualibet vice quinque solidos prove sinorum senatus.

R. *De citationibus fiendis per mandatarium artis et non per alium.*

xxxvj Item dicimus et ordinamus quod omnes citationes non fiant nisi per mandatarium dictorum consulum, et qui contra fecerit solvat pro qualibet vice quinque solidos prove sinorum.

¹ Così il cod., leggi *sibi*.

R. *De conquerente de aliquo non comparente et de eius pena.*

xxxvij Item dicimus et ordinamus quod si aliquis de dicta arte conquereretur se de aliquo de dicta arte, et non compareret quod solvat pro prima contumacia sex denarios Et tantundem pro secunda et tertia Et contumax non audiatur donec suas purgaverit contumacias, et resti-
tuerit expensas dictarum contumaciarum parti.

R. *De electione octo consiliariorum.*

xxxviij Item dicimus et ordinamus, quod consules qui per tempora fuerint debeant eligere octo bonos homines de dicta arte, qui sint consilarii diete artis, et illud quod consules predicti facient, et ordina-
bunt cum illis octo bonis hominibus, quod sit ratum et firmum.

R. *De debitoribus alienius non facientibus artem.*

xxxviij Item dicimus et ordinamus quod si aliquis pro tempore preterito fecisset artem predictam, et nunc non faceret et teneretur alieni de dicta arte in aliquo [*p. 51*] et esset de arte predicta et per-
tineret ad dictam artem tantum quod consules qui per tempora erunt cogant predictum debitorem ad solvendum et conquerenti facere justitiam expeditam.

R. *Contra illos qui incaraverint locum.*

xl Item dicimus et ordinamus quod si quis incaraverit locum ali-
quem in foro ¹ capitolij seu loco communitati predictae solvat centum solidos provesinorum et nichilominus locus ille remaneat primo homini qui eum tenuit.

Ave verbum dei qui de celo descendisti pro nostra salute, libera nos a servitute ².

R. *De vendentibus mercimonia per districtum Urbis.*

xlij Item statuimus quod nullus de arte predicta sive mercivendus habens apothecam per se, et apud eum ³ sit apotheca vel quod habuerit

¹ *in foro aliquo* il cod.; l'ultima parola è cancellata.

² Questa acclamazione è scritta in rosso dal rubricatore. Forse esisteva negli statuti originali del 1317 e fu da lui trascritta.

³ Era scritto da principio *eius* e poi fu corretto *eum*.

ad pensionem possit ire vendendo mercimonia eius per districtum urbis, a xij. miliaribus infra hoc demum intelligatur in hiis diebus qui prohibiti sunt in statuto predicto, contra vero faciens pro qualibet vice solvat penam .xx. solidorum provesinorum.

5

R. De facientibus bancum cappellarii.

xlij Item statuimus et ordinamus quod quicumque cappellarius fecerit bancum quod teneatur et debeat solvere communitati nostre quinque libras provesinorum.

R. De aducentibus cappellos ad urbem.

10

xlij Item statuimus quod quicumque aduxerit seu aduci fecerit capellos ad urbem quod solvat camere dicte artis .ij. solidos provesinorum per dozina.

R. De tenentibus scolares ad docendum.

15

xliij Item quod quicumque cappellarius tenet scolarem ad docendum quod debe(at) tenere ipsum per duos annos ad certam, qui contra fecerit solvat camere dicte artis .xl. solidos provesinorum.

[p. 55] *R. De cappellarijs habentibus laborantes ad bancum.*

20

xlv Item quod quicumque cappellarius vellet laborare, possit habere per apothecam duos laborantes et non plus sub pena .xl. solidorum provesinorum senatus.

R. Contra cappellarios vendentes ad minutum.

25

xlvj Item dicimus et ordinamus quod nullus cappellarius possit vendere nec vendi facere ad minutum extra domum suam, in quatuor perdonantiis ad penam .xl. solidorum provesinorum solvendarum camere dicte artis.

R. De mercerijs forensibus.

xlvij Item statuimus et ordinamus quod quicumque mercierius forensis veniens ad Urbem cum mercimoniis et vellet spandere in bau-

cho, aut in terris, quod solvat communitati artis predictae dimidium florenum die qualibet, pro medietate camere communitatis et pro alia medietate camere Urbis.

R. *De merceris tenentibus scolares ad salarium.*

xlviij Item dicimus et ordinamus quod quicumque mercerius teneat scolarem ad salarium, quod teneatur solvere pro duplerio.

R. *De pecunia solvenda communitati ab actoribus.*

xlviij Item statuimus et ordinamus quod ille qui voluerit aliquem facere citari in curia consulum predictae artis pro aliquo debito teneatur solvere communitati dictae artis in principio cause .iiij^{or}. denarios per libram de eo, quod petierit a debitore suo, ita tamen quod ipse debitor teneatur solvere et restituere ipsi creditori suo si ipse debitor fuerit convictus ipsam pecuniam que soluta esset communitati predictae per dictum creditorem.

[p. 56] Lectum fuit presens statutum apud Ecclesiam sancte Marie in minervia presentibus dictis statutariis, et presentibus etiam et acceptantibus et confirmantibus dictum statutum personis infrascriptis, scilicet paloccio paulini, Iacobo ferrecta, Beralduccio, pucio Iohannis Salinaria, Nuccio tamangino, Martino Berardi, Iohanne nicolai paparelli, Iello nicolai torrite, Pangiocta, Vanno Raynaldi, Turello, Ricco, Berardo Iacobucci, et Ciccholino palonis.

Item statuimus et ordinamus quod quicumque de Arte voluerit effici magister debeat et intrare artem et statuta observare et solvat pro intratura, dictae artis, libras denariorum quinque applicandorum in duplerio beate marie de mense Augusti exigenda per consules dictae artis qui nunc sunt, et per tempora erunt.

¹ *efficere* il cod.; una mano del sec. XVI corresse *effici*.

² *debeat* è aggiunto al margine dalla mano citata.

³ *et* aggiunto dalla medesima mano.

⁴ Questo articolo è aggiunto da una mano del secolo XV.

[CONFERME DEGLI ANNI 1317-1361] ¹

[p. 57] In nomine domini. Nobilis vir dominus Raynaldus de lecto Miles Regius in urbe vicarius, decreto, et auctoritate sacri senatus, et ex deliberatione suorum iudicum appellationum, et omni modo et iure, quibus melius potest. Confirmavit et per omnia corroboravit hoc presens
 5 statutum et omnia capitula in eo contenta, salvis semper in omnibus et singulis supradictis mandatis dicti domini vicarii et futurorum senatorum et vicariorum.

Actum anno domini millesimo ccc^o septimo decimo, pontificatus domini Iohannis pp vicesimi secundi, indictione prima, mense octubris die
 10 tertio, coram hiis testibus, scilicet domino Iohanne perronis causidico, et Iohanne Iacobi notario.

Scriptum per me Nicolaum Iohannis nicolai notarium palatinum, super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatum, de mandato domini vicarii.

15 In nomine domini. Nobilis vir dominus Iohannes de sabello Regius in urbe vicarius gerens etiam vicem nobilis et magnifici viri domini pauli de comite college sui in dicto officio vicariatus nunc absentis ab urbe iusta causa, decreto, et auctoritate sacri senatus ex deliberatione suorum iudicum de assectamento, confirmavit hoc presens statutum et per
 20 omnia corroboravit omnia capitula statuti in eo contenta, salva correctione per indices suos de assectamento facta, in robricha, de fidei adhabenda (*sic*) libris mercatorum et alia in robricha de summaria et expedita iustitia facienda, nec non in alia robricha, de concessione apodixe facienda, et de eius executione et salvis semper in omnibus et singulis
 25 supradictis mandatis dictorum dominorum vicariorum et futurorum vicariorum et senatorum ².

Scriptum per me stephanum angeli de vulmo notarium palatinum super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatum de mandato dicti domini vicarii et eius assectamenti.

30 [p. 58] In nomine domini. Magnifici viri dominus Iohannes de columpna dominus Genaczani, et poncollectus domini maethei rubei de

¹ Queste conferme sono scritte dal medesimo amanuense che trascrisse gli statuti del 1317, come è stato avvertito a pag. 27, nota 1.

² Nel cod. segue *et ei*, ripetizione poi cancellata.

filiis ursi. dei gratia regii in urbe vicarii. Ex delliberatione sapientum
 virorum domini paparonis militis et legum doctoris. et domini petri
 petri suorum iudicium appellationum per ipsosque sapientes previs om-
 nibus et singulis capitulis et rubricis presentis statuti inspectis. et di-
 ligenter recensitis. si ea iure confirmanda forent nec ne decreto et au-
 ctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possunt con-
 firmaverunt et per omnia corroboraverunt presens statutum et omnia ca-
 pitula in eo contenta pretermisiss et abrogatis illis capitulis sub hiiis
 rubricis prescriptis. scilicet de fide adhibenda libris mercatorum. et de
 summaria et expedita iustitia facienda. et etiam de concessione apodixe
 victori concedent. et de eius executione que quidem penitus cancellari
 decreverunt et mandaverunt salvis semper in premissis omnibus et sin-
 gulis supradictis mandatis dictorum dominorum vicariorum et futurorum
 senatorum et vicariorum.

Scriptum per me petrum gregorii elementis notarium palatinum super
 appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatum de mandato et au-
 ctoritate dictorum dominorum vicariorum et predictorum suorum iudicium.

In nomine domini nos pandulfus comes anguillare et Anibaldus Ani-
 baldi milix regii in urbe vicarii ex delliberatione nostra et nostri asse-
 ctamenti et omni modo et iure quibus melius possumus confirmamus et
 per omnia corroboramus predictum statutum et omnia contenta in eo
 preter in capitulis supradictis exceptis. salvis etiam et reservatis man-
 datis nostris et futurorum senatorum seu vicariorum.

Actum anno domini millesimo. ccc^o. xxvij . Indictione . x . mense
 maij die . xv.

Scriptum per me Egidium Angeleri sacre Romane prefecture aucto-
 ritate notarium de mandato dictorum dominorum Vicariorum et assecta-
 menti.

[p. 59] In nomine domini . Nos laurentius de cello miles et henricus
 domini cinthii de thedallinis camerar. camere urbis . vices gerentes
 magnificorum virorum Stephani domini Stephani de colupna et nicolai
 domini stephani de comite Reg. in urbe vicarii. absentium ab urbe iuxta
 de causa. decreto et auctoritate sacri senatus. et ex delliberatione nostra
 et nostri assectamenti. et omni modo et iure quibus melius possumus
 hoc presens statutum. cum omnibus suis tenoribus et articulis et capi-
 tulis confirmamus et in omnibus et per omnia corroboramus. salvis sem-

per et reservatis mandatis dictorum dominorum vicariorum et nostris et futurorum presidentium in urbe in senatu.

Actum in capitolio . Anno Domini . Millesimo . ccc^o . tricesimo secundo pontificatus domini Johannis pape . xxij . Indictione prima mense 5 novembris die . xvi.

Et scriptum per me Nicolaum cari prothonotarium mandato dictorum dominorum et eorum assectamenti.

10 In nomine domini amen. Nos Ugo de lisingiano dei gratia alme Urbis senator illustris decreto, et auctoritate sacri senatus ex delliberatione nostra et nostri assectamenti et omni modo iure et via, quibus melius possumus confirmamus et per omnia corroboramus, hoc presens statutum et omnia contenta in eo, preter in capitalis superius exceptuatis salvis semper et reservatis mandatis nostris in omnibus et per omnia et futurorum senatorum.

15 Actum anno domini . Millesimo . cccxi . pontificatus domini Innocentii pape . vj . Indictione xiiij . mense maij . die tertio.

Scriptum per me Nicolaum Io. Angeli de fuscis de berta imperiali auctoritate notarium, et nunc notarium camere Urbis de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

[DELIBERAZIONE DELL'ANNO 1434 ¹]

20 [p. 69] In nomine domini Amen. Anno domini millesimo iiij^o . xxxiiij^{to} pontificatus domini Engenii pape . quarti Indictione xij^a mense junii die . xiiij^o . Congregati et choadunati in unum universitas et homines venerabilis artis et collegij merciariorum et sellariorum urbis pro infrascriptis ordinandis faciendis et reformandis, videlicet, Iohannes testa et 25 Iohannes micchaelis² Consules merciariorum et sellariorum predicti in Ecclesia Sanctorum Laurentii et damassi de urbe, quem locum ordinaverunt et deputaverunt pro eorum honesto loco, presentibus audientibus et intelligentibus omnia infrascriptis, videlicet, Supradicti Iohannes testa, et Iohannes Micchelis consules dicte artis merciariorum et sellariorum, 30 Nutius moseinj, Jannutius Jo. Jaquintelli, Paulus factorino, magister Ja-

¹ V. la nota 1, pag. 27.

² Questi consoli, e, come sembra certo, taluno dei merciai, sono i medesimi che figurano nella deliberazione del 1435, v. pag. 44.

cobus de perusio, Albertinus, Georgius sellarius, Antonius musicello, piergammino, Paulus eius frater, et Calabron, et antonellus merciaris, et dicti consules narrarunt quod propter temeritatem et lasciviam hominum diete artis ipsi homines diete artis non erant vendere et alienare res bona et mercimonia eorum etiam in quibuscumque diebus feriatis et inductis ad laudem dey ymmo audent et presumunt ipsa eorum bona et mercimonia vendere et alienare ad eorum velle et ad eorum libitum contra omne mandatum altissimi et omni potentis dey omnibus diebus et omnibus horis etiam prohibitis, volentes et intendentes supradicti Consules, et homines diete artis eorum temerarios auxus resanare, et reducere, eos ut clare et recte vivant et intelligant ad laudem et reverentiam omnipotentis dey eiusque gloriosissime Virginis matris marie, supradicti Consules de licentia et voluntate dictorum prenominatorum de arte, dicti prenominati homines de arte, de licentia verbo et mandato dictorum Consulum voluerunt statuerunt ordinaverunt et declaraverunt primo derogantes omni capitulo et statuto¹ eorum loquente in predictis et circa predicta et infrascripta. Quod nullus audeat nec presumat nec attemptet aliquid vendere nec vendi faciat de eorum arte de die vel de nocte alieni prout forensi vel civi diebus infrascriptis, videlicet omnibus dominicis totius anni revolutis, diebus, xij. Apostolorum, festivitibus Virginis marie, .iiij^{or} Evangelistarum, .iiij^{or}, doctorum et omnibus aliis diebus qui custodiuntur et reverentur Beatorum sanctorum secundum formam statutorum urbis. Et quod nullus audeat laborari et laborari facere pro se vel alium eorum nomine in eorum apothecis ad penam .iiij^{or} librarum provisinorum senatus tollendarum ab eis et applicandarum camere diete artis et pro agumento dupplerij et festivitatis Virginis Marie de mense agusti. Que declaraverunt et mandaverunt sine aliqua diminutione diete pene inviolabiliter observari.

Scriptum subscriptum lectum et publicatum fuit per me Nicolaum Sanctum, Civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc notarium diete artis et de mandato prefatorum dominorum consulum et supradictorum omnium diete artis.

¹ V. la prima rubrica degli statuti del 1317, pag. 28.

[CONFERME VARIE. A. 1363 E SEGG.]

[p. 61] ¹ In nomine domini amen. Nos Rubens de Ricijs de florentia miles dei gratia alme urbis senator illustris Ex deliberatione nostra et nostri assectamenti predicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus semper reservatis mandatis domini senatoris et Curie Capitoliū dum modo quod non sint contraria vel adversa statutis novis urbis.

Actum anno domini Millesimo ccc^o. lxiij. Pontificatus domini Hurbani pape quinti Indictione prima mense martii die iij^o.

Scriptum per me Johannem Nicolai Pauli prothonotarium de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

In nomine domini amen. Nos Guelfus de prato miles dei gratia alme urbis senator illustris Ex deliberatione nostra et nostri assectamenti predicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus semper reservatis mandatis domini senatoris et Curie Capitoliū dum modo quod non sint contraria vel adversa statutis novis Urbis.

Actum in palatio Capitoliū anno domini Millesimo ccc^o. lxiij Pontificatus domini Urbani pape quinti Indictione prima mense maij die xxviiiij.

Scriptum per me Petrum Nicolai cari prothonotarium de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti ².

[p. 62] In nomine domini. Nos Blasius ferrandi de belviso miles dei gratia alme urbis senator illustris propter dominum nostrum papam decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis supradicte, in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dicte artis et ad dictam artem spectantia et pertinentia, preter illa que essent contra honorem domini nostri pape, nostrum et officium sacri senatus et rei publice Romanorum ac contra nova statuta urbis et ordinamenta Romani populi.

¹ Le pag. 61-62 del cod. costituiscono un mezzo foglio isolato, v. la nota 1 a p. 27.

² Segue una delle consuete annotazioni di pagamento.

Actum in palatio capitolii ubi assectamentum fieri consuetum est, sub anno domini millesimo .ccc°. lxxij. pontificatus domini Urbani pape .v. indictione xj. mense Novembris die xxij.

Scriptum per me Paulum Smantam dei gratia imperiali auctoritate notarium. Et nunc prothonotarium curie capitolii mandato dicti domini Senatoris et eius assectamenti.

[p. 63] ¹ Is nomine domini amen. Nos Lodovycus de Sabano ariani et apici Comes dei gratia alme Urbis senator illustris pro domino nostro papa deputatus decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis supradicte in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus et in omnibus et per omnia inter ipsos et personas artis predictae et ad dictam artem spectantia et pertinentia. preter illa que essent contra honorem domini nostri pape et nostrum et officium sacri senatus, ac rei publice romanorum et contra statuta urbis et ordinamenta romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii in Camera domini senatoris, fuit facta dicta confirmatio, de mandato domini senatoris, sub anno domini millesimo .ccc°. lxxviij. pontificatus domini Urbani pape quinti indictione vij^a mense Junij die quinta.

Scriptum per me Johannem Nicolai arloeti auctoritate prefecture notarium et nunc prothonotarium curie Capitolii de Mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

Is nomine domini amen. Nos petrus de teballeseis de Nursia legum doctor vicesenator urbis, present. tenore comprobamus et confirmamus omnia supradicta statuta in presenti volumine contenta, dum modo non sint contra statum Sancte matris (ecclesie) populum romanum et dominum nostrum papam ac statuta urbis sub anno domini m°. iiij^c xlj. indictione quinta mense Novembris die viij.

30

Andreotius prothonotarius.

[p. 64] Nos Berardus Corradi de munaldeis de urbeveteri dei gratia alme urbis senator illustris per dominum nostrum papam deputatus

¹ Fascicolo quinto del codice; v. le note 1, pag. 2 e 53.

decreto et auctoritate sacri senatus omni modo et iure quibus melius possumus et debemus. Ex deliberatione nostra et totius nostri assectamenti omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis supradicte et in hoc presenti volumine expressa cum cassationibus et detractationibus in eo contentis in omnibus et per omnia confirmamus corroboramus et acceptamus inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa statuta per nos cancellata. Que ex nunc cassamus et annullamus. Et preter etiam illa que essent contra honorem domini nostri pape, nostri et officium sacri senatus ac Rei publice Romanorum. Et contra statuta urbis et ordinamenta Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii ubi assectamentum consuetum est fieri sub anno domini millesimo ccc^o. lxx. pontificatus domini Urbani pape quinti indictione viij^a. mense martii die xxij.

Scriptum per me Iacobum condam mascij de urbe dei gratia saere romane prefecture auctoritate notarium. Et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

[p. 65] Ex nomine domini amen. Nos Iohannes de malavoltis de senis milix dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus omni modo via et iure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expressa cum cassationibus et detractationibus in eo contentis in omnibus et per omnia confirmamus acceptamus et corroboramus inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que sunt cassata et illa etiam que sunt contra honorem domini nostri pape nostrum et officium sacri senatus ac rei publice romanorum ac contra statuta et ordinamenta rei publice romanorum ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio capitolii ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo ccc^olxx. pontificatus domini Urbani pape quinti die xix. mense decembris none indictionis.

Scriptum per me Paulum Luce de Rogerijs dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

[p. 66] In nomine domini amen. Nos Petrus de andreoctinis Cechus pellegrini et Paulus Iohannis paulii tres conservatores camere urbis senatus officium exercentes iuxta formam novorum statutorum urbis decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo et jure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, 5 omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis supradicte in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis predictae et ad dictam artem spectantia et pertinentia et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem tantum preter illa que essent contra honorem 10 nostrum officium sacri senatus et Rei publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta Romani populi ad nostram beneplacitum et mandatum, et quod consules dicte artis debeant seddere et insi reddere unicuique de arte ipsorum ut predicatur per quos fuerit recursum ad eos, a turre mercati supra versus capitolum et per totum forum secundum 15 formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolii in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo cccxxj. pontificatus domini Gregorij pape . xi. indictione viiij. mense augusti die viiij.

Scriptum per me Iacobellum Calisti dei gratia publicum imperiali 20 auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dictorum dominorum conservatorum senatus officium exercentium et eorum assectamenti.

In nomine domini amen. Nos Iohannes de paulis de cayvano miles alme urbis senator tenore presentium omnia statuta in presenti volumine descripta que non sint contra statuta urbis et que se extendunt inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem presentium tenore confirmamus et approbamus. Datum in capitolio sub anno domini M. cccc. xxvj. pontificatus domini nostri domini Martini pape quinti die xv. mense novembris v. Indictione. 30

Leonardus de buccamatij
prothonotarius curie capitolii.

[p. 67] In nomine domini amen. Nos Petrus de marina de Rachanato miles dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et jure quibus melius possumus et debemus 35 ex deliberatione nostra et nostri assectamenti et omnia et singula capi-

tula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expresse confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et ad dictam artem spectantia et pertinentia preter illa que essent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et Reyplubice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de arte ipsorum ut predicatur per quos fuerit recursus ad eos a turre¹ mercati supra versus palatium capitolii et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolii in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini Millesimo ccc^olxxiiij^o. pontificatus domini gregorii pape xi. mense Ianuarii die xx. xj. indictionis.

Scriptum per me Iellum Nicolai de Selvangiis plubicum auctoritate prefecture et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato presentis domini senatoris et eius assectamenti.

[p. 68] In nomine domini. Nos Antonius de sancto framundo miles dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et totius nostri assectamenti omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et ad dictam artem spectantia et pertinentia et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem preter illa que essent in (sic) honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et Rei publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere hominibus de dicta arte per quos fuerit recursus ad eos a turre mercati supra versus palatium capitolii et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolii in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo ccc^olxxiiiij^o. pontificatus domini gregorii pape xj. Indictione xij^o. mense januarij die martis xxiiiij^o.

¹ Cod. *turris* corretto *turre*.

Scriptum per me Iohannem Riccardutij de surdis publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dicti domini senatoris et totius eius assectamenti.

Ex nomine domini. Nos Iacobellus Iohannis pauli caputzuecha, Mattheus frederici et Laurentius paluzeci Conservatores Camere urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti omnia et singula capitula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, preter illa quae essent contra honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et rei publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod Consules dictae artis debeant sedere et ius reddere hominibus de dicta arte per quos fuerit recursum ad eos a turre merchanti supra versus capitolium et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolii in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo ccc^olxxv. pontificatus domini gregorii pape xj Indictione xij^a. mense iunii die xv.

Scriptum per me Angelum Sancti imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dictorum dominorum conservatorum senatus officium exercentium et eorum assectamenti.

[p. 69] Ex nomine domini amen. Nos Franciscus Comes de Campello miles spoletanus dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo via forma et jure quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti omnia et singula statuta et ordinamenta artis predictae in hoc presenti volumine expressa confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, preter illa quae essent contra libertatem Ecclesie Romane honorem domini nostri pape et nostrum officium sacri senatus et Rei publice Romanorum et contra nova statuta et ordinamenta Romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod

Consules dicte artis debeant sedere et ius reddere hominibus de dicta arte per quos fuerit recursum ad eos a turre mercati supra versus capitulum et per totum forum secundum formam novorum statutorum urbis.

Actum in palatio capitolii in sala ubi consuetum est fieri assectamentum sub anno domini millesimo ccc^{lxxv}. pontificatus domini Gregorii pape xj. Indictione xij. mense julii die vij.

Scriptum per me Angelum Sancti imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolii de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

[p. 70] In nomine domini amen. Nos Johannes de cimis de cingulo dei gratia alme urbis Senator illustris auctoritate sacri senatus supradicta omnia et singula statuta et capitula in presenti volumine descripta videlicet illa que non sunt contra honorem et statum Sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri domini Gregorii pape xij sancteque romane ecclesie atque nostrum et romani populi ac etiam contra formam statutorum urbis tam factorum quam fiendorum et specialiter illa que pertinent et se extendunt ad dictam artem et inter homines dicte artis et de rebus ad dictam artem spectantibus et pertinentibus tenore presentium confirmamus et corroboramus.

Actum Rome in palatio capitolii sub anno domini millesimo iij^o vii pontificatus domini Gregorii pape xij. Indictione xv mense julii die xviii.

Scriptum per me martinum tucij martinj civem romanum dei gratia publicum Imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolii et ipsius domini Senatoris de ipsius domini Senatoris licentia et mandato.

[CAPITOLI DELL'ANNO 1389¹]

[p. 71] In Nomine domini Amen. Anno Nativitatis Eiusdem Millesimo Trecentesimo octuagesimo nono pontificatus domini Urbani pape sexti Indictione xij^a. mense augusti die quarto. In presentia mei notarij et testium subscriptorum. ad hec specialiter vocatorum et rogatorum, ad tollendum omne schandalum quod oriri vel nasci posset in futurum inter infrascriptas partes. Ideo infrascripta sunt capitula promissa scripta et

¹ Uno dei merciai, Palifri, sembra il medesimo che trovasi negli statuti aggiunti nel 1375 e nel 1403, v. pag. 20 e 59.

pacta, habita, et firmata, ac sollempniter scriptura interveniente facta. Inter discretos viros Antonium Ielli petri dictum alias palifri ¹ de Regione col-
 lupne et petrum paulj Symeonis de Regione montium consules artis mer-
 ciariorum et sancti basilij de urbe, et Massarelutium de Regione montium
 camerarium diete artis, pro se se ipsis et eorum et cuiuslibet ipsorum
 successorum in dictis officijs, nec non et vice, et nomine diete artis ac
 hominum et universitatis diete artis et pro eis, ex una parte, Et Antonium
 laurentij Impoccie notarium de urbe de regione sancti angeli scindicum
 et procuratorem propriarum legitimarum universitatum et singularum per-
 sonarum, ac hominum nominatorum pichalocti facientium, et exercentium
 dictam artem merciarie, et habitantium in urbe, nunc et in futurum et
 pro eis habentem ad hec omnia et singula facienda promittenda et sti-
 pulanda, speciale mandatum, ut patet manu nicolai Vari notarij publici
 de urbe presentis et dictis consulibus et camerario et michi notario fidem
 facienti ex parte altera.

j. In primis quod pro subsidio duplerij fiendi, in festo absu(m)ptionis
 beate Virginis Marie de mense agusti, anno quolibet tam per dictos cons-
 ules et camerarium presentes quam per futuros, et homines diete artis
 prout extitit antiquitus consuetum Supradicti prenominati pichalocti pre-
 sentes et futuri teneantur et debeant proprio anno quolibet octo diebus
 ante dictum festum dare et solvere consulibus et Camerario diete artis
 occasione predicta, duodecim florenos, ad rationem xlvij, solidorum pro
 quolibet floreno, et non ultra. Et quod consules, et Camerarius diete
 artis presentes et futuri teneantur anno quolibet in dicto festo Came-
 rarium dictorum pichaloctorum, et ipsos pichalocto, benigne tractare, et
 honorare de faculis cere, et de alijs prout extitit consuetum, de quibus
 vero duodecim florenis, pro isto presenti anno tantum, excomputetur pec-
 cunia habita per ipsos consules a certis ex dictis pichaloctis.

ij. Item quod consules et Camerarius diete artis presentes et futuri
 tam occasione dicti duplerij, quam occasione alia quacunque, videlicet,
 alienius alterius impositae vel exactionis stent, et stare debeant contenti
 solutione et pecunia superius declarata, tantum. Ita quod dicti prenomi-
 nati pichalocti presentes et futuri nullo modo gravari nec molestari pos-
 sint ab eisdem consulibus et camerario diete artis presentibus et futuris
 realiter nec personaliter, Jurisdictione dictis consulibus de litigijs eorum
 eis movendis semper salva.

¹ Qui, come a pag. 59, sembra scritto *palifri*; in varie ricevute leggesi *palif.*

- [p. 72] iij. Item quod prenominati pichalocti presentes et futuri habeant et habere, et ordinare possint quolibet anno unum Camerarium ex eis qui habeat potestatem a dictis pichaloctis presentibus et futuris exigere Impositam pro solvendo subsidium supradictum pro dicto duplerio, 5 faciendo anno quolibet in festo supradicto. Et consules dicte artis teneantur eidem Camerario ad eius requisitionem prestare auxilium et favorem ad exigendum ab ipsis pichaloctis dictam impositam pro subsidio predicto dum tamen quod fiat dictus Camerarius in adunantia dicte artis quando fiunt novi consules dicte artis secundum quod est consuetum.
- 10 iij. Item quod liceat dictis pichaloctis presentibus et futuris stare, et eorum artem exercitare, in quibuscunque locis Ecclesiarum urbis, sine aliquo impedimento vel molestia inferenda per dictos consules et camerarium dicte artis presentes et futuros secundum quod consuetum extitit.
- 15 v. Item quod si contingat ad urbem venire aliquem de pichaloctis, ad exercendam dictam artem per urbem, et per Ecclesias Urbis tantum, quod liceat Camerario dictorum pichaloctorum presenti et futuro ab ipso et ipsis, sic ad urbem venientibus, et dictam artem exercentibus 20 exigere et petere ac recipere pro bono introitu dicte artis, quantum content. in statutis dicte artis plus et minus ad discretionem dicti Camerarij, et istud locum habeat. in illis pichaloctis qui capitale habuerint. de rebus dicte artis, a quinquaginta florenis infra, de qua solutione et bono introitu, due partes sint communis dictorum consulum et eorum artis, et alia tertia pars sit communis ipsorum pichaloctorum, verum 25 quod dictus Camerarius cum juramento de hijs que receperit occasione predicta dictis consulibus et Camerario artis presentibus et futuris reddere teneatur rationem.

Que quidem omnia et singula supradicta promiserunt dicte partes una alteri verbis quibus supra perpetuo actendere et observare et contra 30 non facere vel venire aliqua ratione vel causa sub pena Centum librarum provisionum solvenda exigenda et stipulanda a parte contra faciente pro medietate camere urbis, et pro alia medietate parti fidem servanti, mihi notario ut publice patet presenti recipienti et stipulanti pro ipsa camera, et parte fidem servante, non obstantibus quibuscunque statutis 35 dicte artis in contrarium facientibus quibus omnibus dicte partes ex certa scientia voluerunt derogari et derogatum fore. pro quibus omnibus dicte partes, una alteri, nominibus quibus supra obligaverunt omnia bona eorum et dictarum communium mobilia et immobilia presentia et futura,

et voluerunt pro predictis observandis in solidum posse cogi et conveniri omni tempore et ubique locorum, et coram quocumque Iudice vel officiali, diebus feriatis et non feriatis, quibus ferijs et feriatis diebus in solidum renunciarunt expresse, renunciantes etiam beneficio cessionis bonorum beneficio fori cedendi et dividendi actioni de duobus vel plus ⁵ reis debendo, illi legi, qua, cavetur quod si debitor non haberet aurum argentum vel mobile, quod possit offerre de stabilibus creditori suo, et generaliter omnibus aliis legibus statutis auxilijs et beneficijs juris canonici et civilis quibus contra predicta, vel aliquod predictorum facere vel venire, et se se defendere possent in solidum renunciantes expresse. ¹⁰

Actum Rome in palatio capitolij in sala inferiori ubi jus redditur presentibus hijs testibus scilicet Nicolao Vari notario de regione campitelli, Rentio sabbe galgani de Regione sancti angeli, Iohanne de seeze de Regione montium, et Vyo guillelmi notario de Regione pontis ad hec specialiter vocatis et rogatis. ¹⁵

Scriptum et publicatum per me petrum Iohannis petri scriuarij Civem Romanum, publicum dei gratia Imperiali auctoritate notarium et nunc notarium dicte artis, rogatu dictarum partium etc. ¹

[DECRETO DEL SENATORE ZACCARIA TREVISANO, A. 1399]

In nomine domini amen.

[p. 75] ² Zaecharias trivisano de venetijs utriusque Juris doctor Miles ²⁰ dei gratia alme urbis Senator illustris, hunc hominum, quo conditiones cetusque sociati civitates faciunt, pro utilitate et augmento Rei publice

¹ Colla pag. 71 finisce il quinto fascicolo che offre la serie regolare delle conferme dal 1363, quando fu rinnovato il codice degli statuti, al 7 Luglio 1375. Essendosi il 23 dec. dello stesso anno fatte alcune deliberazioni che portarono con sè la creazione del *catasto* dell'arte, e non essendo rimasto posto sufficiente per registrare questi nuovi documenti nelle cinque pagine che rimanevano vuote dopo l'ultima conferma del 1375, furono ammessi al codice i due fascicoli che nella serie hanno i numeri 2 e 3, e nel secondo di questi si continuarono regolarmente a registrare le conferme fino al 1389, quando, esaurito il posto, si proseguì adoperando gli ultimi spazj vuoti del fascicolo 5 ed aggiungendo successivamente il sesto, il settimo e l'ottavo. Indi si adibirono gli spazj vuoti del fascicolo secondo ove era il *catasto* che a quel tempo era andato fuori di uso. Riempiti finalmente anche questi vuoti, si aggiunsero le prime membrane e quelle dalla pagina 103 all'ultima del codice.

² P. 73-74 annotazioni di pagamenti. Colla pag. 75 incomincia il sesto fascicolo del codice. Nel margine superiore è una annotazione, di mano del secolo XV, che si riferisce al seguente decreto: *E statuto che tutte le cose del mondo pote... l'arte nostra e nullo altro consolo non se puo demandare che pagamo anall'altra arte per sentenza data.*

propagatum est. Cuilibet licere civi . sua ministeria, suaque exercitia arbitrio suo facere . que tamen ubertatem, copiamque rerum, civitati oportunitatibusque suis, satis ipsa faciant . Hinc querelantibus collegio, eiusque consulibus artis merciariorum urbis. Alijsque consulibus, et ab aliarum artium collegijs quibusdam infestari eos . quominus res argenteas, Resque alias, licet alias ad artes in specie magis accomodas . Venales publice habeant . minuire enim civibus esset . facultates emendi . a quibuslibet eas et quaslibet res . humano usui pertinentes . Habito namque respectu, preterea . quod merciariorum exercitia et ministeria tamquam extraordinaria et cuncta complectentia, nullo certo limite emanantur, secundum usum et profecturam civium utilitatem . scilicet Singula de singulis alijs aliarum artium ministerijs ad se exercitia trahant . habilitatem licentiam libertatem et potestatem concedimus . ac pro bono et equo Romano Rey largimur . quatinus ipsi . omnes et singuli merciarij urbis, valeant et possint quascunque res et spetiarie et ferreas, argenteas, aureas, et alias quascunque alias etiam artes et artificum quocunque collegia in specie [*μ. 76*] quomodolibet concernentes . exponere, et expositas publice venales habere et tenere, ac eas emere et vendere, exercere et ministrare, sine aliquibus, quomodolibet eis, a quocunque aliarum artium preposito, obstaculo, datio, impedimento, inpositave inferendis. Nec ob id, aliud quam unum et idem dictorum merciariorum collegium . set seorsum ab alijs . uti hec civitas se habet in usu . censi mandamus. Neque etiam ea re, cuiquam dictarum aliarum artium collegio . collegijve preposito, ipsos universos vel singulos merciarios urbis volumus fieri subiectos. Quin ymmo ipsos et omnes eos ministrantes negotia et exercitia, que uberiores civitatem alunt . tuerj censemus ab omnibus contrariantibus, maxime ab hijs, qui avaritia, ita paucos ad ipsos illarum certarum rerum circumscriptas habeatur, usus affectant, ut earum rerum faciant pretia cariora. Et predicta omnia et singula . hoc nostro decreto, et per viam modum et formam quibus melius possumus . auctoritate et potestate sacri Senatus, et etiam nobis per dominum nostrum papam concessis, Validamus Roboramus Sancimus et perpetuo valitura mandamus. Datum Rome, in Capitolio die quinto mensis augusti. Anno Dominico millesimo trecentesimo lxxxv^o nono . Pontificatus domini Bonifatij pape viiij. Indictione, vija.

[CONFERME VARIE]

In nomine domini amen. Anno domini millesimo cccc^oxli. Pontificatus domini Eugenij pape quarti . Indictione quarta mense Iunij die viij. Nos paulus de Imperialibus de Janua comes palatinus dey gratia alme urbis senator illustris Confirmamus et corroboramus omnia ista statuta et contenta in eis modo et forma prout in eis continetur dum modo quod non preiudicent statuj domini nostri pape romani populi dicti domini senatoris et statutis urbis.

Andreotius de Varzellonibus
prothonotarius curie capitolij.

[p. 77] In nomine domini amen. Nos Zacharias trivisano de venetijs, Miles, utriusque iuris doctor, dei gratia, alme urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, et omnibus via modo jure et forma, quibus melius possumus, et efficacius possumus et debemus. Ex deliberatione nostra, et totius nostri assectamenti, omnia et singula suprascripta statuta, Capitula et ordinamenta, predictae artis merciariorum in hoc presenti volumine expressa, una cum supradicto decreto ¹. Confirmamus corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas prefate artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad ipsam artem, ac contentis in dicto decreto, preter illa que essent contra honorem domini nostri pape, et officium sacri senatus, et Rey publice Romanorum ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod consules dicte artis debeant sedere, ad ius redendum unicuique de dicta arte, per quos fuerit ad eos recursum, a turri mercati supra versus palatium capitolij, et per totum forum, prout est consuetum, secundum formam statutorum urbis.

Actum in palatio Capitolij, in Camera prefatj domini Senatoris, et eius officij. Sub anno domini, Millesimo . ccc^o. lxxxx^oviii^o, pontificatus domini nostri, domini Bonifatij divina providentia pape . viiij . Indictione viij . mense novembri die xxviii^o ².

¹ Vedi il decreto a pag. 53.

² Questa conferma non ha la firma del notaio, ma è di mano di Niccolò de Muscanis che scrisse il decreto citato.

[p. 78] In nomine domini amen. Nos Benotinus de Cymis de Cingulo dei gratia alme urbis senator illustris pro domino nostro papa, decreto et auctoritate sacri senatus omnia et singula supradicta statuta et capitula in presenti volumine descripta et presertim illa que non sunt
 5 contra honorem et statum domini nostri pape sancteque Romane Ecclesie et Romani populi ac nostrum, et contra formam statutorum urbis ¹ factorum et fiendorum et precipue illa que faciunt et tendunt ad dictam artem merciariorum et inter homines et personas dicte artis tenore presentium confirmamus et corroboramus omnibus modo via jure et forma
 10 quibus melius possumus et debemus.

Actum Rome in palatio capitolij sub anno nativitatis domini millesimo quatricentesimo, pontificatus sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Bonifatij divina providentia pape noni, Indictione viij, mense Aprilis die secundo.

15 Scriptum et publicatum per me Nicolaum Staffionne de urbe dei gratia publicum Imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij et dicti domini senatoris et de ipsius domini senatoris mandato.

In nomine domini amen. Anno a nativitate eiusdem Millesimo iijc, xxxiiij^{to}, pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri do-
 20 mini Eugenij divina providentia pape quarti indictione xij, mense Januarii die, xij, Nos Cecchini Comes de Campello spoletanus miles dei gratia alme urbis senator illustris tenore presentium auctoritate sacri senatus, omnia et singula supradicta Statuta in presenti volumine descripta, et presertim illa que non sunt contra formam jura et statuta
 25 urbis, Confirmamus et corroboramus, et precipue illa que faciunt et tendunt ad dictam artem merciariorum et inter homines et personas dicte artis omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Paulus Iohannis Anthonij de capudmagistris
 30 prothonotarius curie capitolij subscripsi.

[p. 79] In nomine domini amen ². Nos Anthonius Aceti comes montis viridis dei gratia alme urbis senator illustris, decreto et auctori-

¹ Cod. *fiend*, poi cancellato.

² Questa conferma si era principiata a scrivere nella pagina precedente; poi essendo occorso al notaio un errore, egli la riscrisse nella pagina seguente. Aveva incominciato così: *In nomine (etc.) dei gratia imperiali auctoritate sacri se.*

tate sacri senatus supradicta statuta et ordinamenta in presenti volumine descripta preter illa que forent et essent contra libertatem Ecclesie ac statum domini nostri pape et Romani populi, inter homines de arte et de rebus spectantibus ad dictam artem. In omnibus et per omnia expresse et ex certa eius scientia confirmamus acceptamus emologamus et appro- 5
bamus prout in eis continetur.

Actum in palatio capitolij sub anno domini millesimo iiij^{to} primo pontificatus domini bonifatij pape nonj Indictione viij^{ta} mense Aprilis die xx^o.

Scriptum per me Iohannem tutij herici Civem Romanum dei gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curie 10
capitolij de ipsius domini senatoris mandato.

In nomine domini Amen Nos Iohannes franciscus de panciaticis de pistorio miles et legum doctor dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus supradicta statuta et ordinamenta in presenti volumine descripta preter illa que forent et essent contra statum 15
et honorem sancte Romane Ecclesie domini nostri pape populi que Romani et nostrum Inter homines de arte et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem In omnibus et per omnia expresse et ex certa scientia confirmamus acceptamus emologamus et approbamus prout in eis continetur. 20

Actum in palatio capitolij sub anno domini millesimo iiij^{to} quinto pontificatus domini Innocentij pape septimi Indictione xiiij mense Novembris die xv.

Scriptum per me Egidium sanse civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de ipsius domini senatoris licentia et mandato. 25

[p. 80] In nomine domini amen. Nos Pierfranciscus de branchaleonibus de durante, dei gratia alme urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus. Suprascripta omnia et singula statuta in presentibus voluminibus existentia et conscripta que non sunt contra honorem et statum domini nostri pape bonifatij noni et Romani populi, ac nostrum. Et que non sunt contra formam statutorum urbis. Et maxime statuta capitula et ordinationes que sunt inter homines dicte artis respicientia et tractantia de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore presentium confirmamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus 30
et debemus.

Actum in palatio capitolij . Sub anno domini millesimo ccccº. primo pontificatus domini bonifatij pape noni . Indictione . x . mense novembri die (sic).

Subscriptum per me Butium Sansè Civem Romanum deý gratia apostolica et imperiali auctoritatibus notarium publicum et nunc prothonotarium Curie Capitolij et dicti domini senatoris et de ipsius domini senatoris licentia et Mandato ¹.

In Nomine domini Amen. Nos petrus franciscus de durante deý gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus supradicta omnia et singula statuta in presenti volumine existentia et conscripta que non sunt contra honorem et statum domini nostri pape bonifatij noni . et Romani populi ac nostrum et que non sunt contra formam statutorum urbis et maxime statuta capitula et ordinationes que sunt inter homines dicte artis respicientia. et tractantia. de rebus spectantibus ad dictam artem tenore presentium confirmamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

[p. 81] Actum in ecclesia sancte marie de araceli . Sub anno domini millesimo iiijº. secundo . pontificatus domini bonifatij pape viiij. Indictione x . mense Iulij die primo.

Scriptum per me Iacobum barthellutij bruni deý gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curie capitolij. et dicti domini senatoris de ipsius domini senatoris licentia et mandato.

[CAPITOLI DELL'ANNO 1403 ²]

In nomine domini amen. Congregati et coadunati in adunantia dicte artis. sollempniter facta in Ecclesia sancte Marie super Minerbiam ut moris est pro infrascriptis statutis seu ordinamentis novo fiendis, pro bono statu artis predictæ. et illorum de dicta arte et pro augmento duplerij artis predictæ . videlicet . Nobiles viri . Iohannes Macchutij de regione montium . et stephanellus bucij Vitalis de regione sancti eustacchij. Consules dicte artis. Massarucius de spoletto sellarius Camerarius dicte

¹ La sola sottoscrizione è autografa del notaio; ciò spiega perchè la data del giorno è rimasta in bianco, la conferma essendo stata preparata precedentemente da un amanuense.

² Taluni nomi espressi nel proemio di questo capitolo sembrano certamente gli stessi che compariscono nei documenti del 1375, 1389, 1434 e 1435; v. pag. 7, l. 16; 15, l. 12; 51, l. 2; 42, l. 30; 14, l. 1.

artis . Franciscus Merciarus de santo basile . Cola Iannes Iohannis Maethu-
tij . Thomasius Merciarus . palifri ¹ . Petrus casella . Ianniccharj . Sabbas
vitalis . Iohannes Micchaelis . Marthinus theotonicus . Iulianus . et Pucius
mercarius . Merciarj . Amadio . Iohannes ceduto . et thedericus theoto-
nicus . sellarij . nemine ipsorum discordante statuerunt et ordinaverunt ⁵
duxerunt noviter faciendum creandum secundum modum et formam in-
frascriptos .

In primis statuerunt et ordinaverunt dicti Consules . Camerarius et
omnes alij supra nominati . quod si aliquis Magister seu laborantium seu
seolaris salariatus a suo Magistro laboraverit seu laborarj faceret archi-
ones sellarum seu sellas de ligno teneatur et debeat solvere Camerario
sellariorum et ² diete artis duplerio et pro duplerio fiendo in festo
sancte Marie de medio ³ mense augusti per consules et Camerarium diete
artis . Id quod eis impositum fuerit per consules vel per ⁴ camerarium
diete artis secundum eorum discretionem ipsorum consulum et camerarij ¹⁵
et si aliquis ipsorum laborantium dictos archiones et sellas recusaverint
velle solvere quod consules et camerarius valeant et possint eos cogere
per fossuram et alia gravamina pro ut eis videbitur et placuerit usque
ad solutionem predictam per eos faciendam .

[p. 82] Item statuerunt et ordinaverunt quod si aliquis conducere ²⁰
ad urbem aliquam quantitatem sive parvam sive magnam archionum
sive sellarum seu archionum sellarum laboratarum ad vendendum . quod
dictus venditor dictarum sellarum seu archionum sellarum teneatur et
debeat solvere camerario diete artis pro duplerio beate virginis marie
de mense augusti fiendo id quod sibi impositum fuerit per dictum Ca-
merarium ad discretionem ipsius camerarij et quod emptor dictorum ²⁵
archionum sive sellarum teneatur et debeat assignare dicto camerario
artis predictae emptionem per eum factam et a quo emit et quod solu-
tionem per eum fiendam venditorj dictorum archionum et sellarum non
faciat nisi prius dictus venditor solverit dicto camerario id quod sibi ³⁰
impositum fuerit per ipsam camerarium secundum eius discretionem . et
qui contra fecerit solvat pro pena et nomine pene . xx . solidos provisi-
onum applicanda dicta pena pro tertia parte consulibus et camerario

¹ Questo nome pare così nel codice . È forse il medesimo *Antonius Lelli Petri dictus aliter palifri* del documento del 1389 (v. pag. 51), ed *Antonius Lelli Petri* di quelli del 1375 (v. pag. 7 e 20).

² *sellariorum* et aggiunto tra le righe dalla mano medesima che scrisse i capitoli.

³ *medio* aggiunto come sopra.

⁴ *per* aggiunto e. s.

dicte artis et pro alia tertia parte notario dicte artis et pro alia tertia parte pro comodo et augmento duplerij dicte artis . et nichil hominus dictus emptor teneatur solvere de sua propria pecunia camerario ¹ dicte artis id quod dictus venditor solvere tenetur prout supra dictum est.

Actum anno domini millesimo cccc^o tertio pontificatus domini Bonifatij pape noni Indictione xj. mense Iulij die primo.

Scripta lecta et publicata fuerunt dicta statuta et ordinamenta per me paulum Rentii macij civem Romanum dei gratia imperiali auctoritate notarium verbo licentia et mandato dictorum consulum. Camerarij et aliorum supra nominatorum.

[CONFERME VARIE]

In nomine domini Amen. Nos Ricciardus de agello miles Salernitanus dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus omnia et singula supradicta statuta et capitula in presenti volumine descripta videlicet illa que non sunt contra honorem et statum domini nostri pape sancte romane ecclesie Romani populi, ac nostrum ac etiam contra formam statutorum urbis factorum et fiendorum et presertim illa que sunt inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad ipsam artem tenore presentium confirmamus et corroboramus.

Actum Rome in reclusastro ecclesie sancte marie de aracelj sub anno domini millesimo iiij^o, tertio pontificatus domini bonifatij pape noni indictione . xj . mense Iulij die iiij^o.

Scriptum per me lucam nannoli de buccabellis civem Romanum dei gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curie capitoli de ipsius domini senatoris licentia et mandato.

[p. 83] ² In nomine domini amen. Nos Rugerius de perusio Comes Antignalle dei gratia inclite urbis Rome Senator, decreto et auctoritate sacri senatus ac ex deliberatione nostra et maioris partis assepta menti nostri, predicta omnia et singula statuta ordinationes et reformationes dicte artis merciariorum in presenti volumine comprehensa; dummodo

¹ Si era scritto prima *ad camerarium*.

² Fascicolo settimo del codice.

non sint contra honorem Sanctissimi domini nostri pape Iohannis xxiiij. dietique nostri senatus officij. tenore presentium approbamus confirmamus et emologamus inter homines et personas dicte artis. et de rebus ad ipsam artem spectantibus. usque ad nostrum beneplacitum et mandatum. preter illa que forent contra dispositionem statutorum et ordinamentorum dicte urbis. 5

Volumus tamen quod Consules dicte artis qui nunc sunt et per tempora erunt teneantur et debeant sedere et stare. a turri pedis merchati supra versus palatium capitolij. ad jus reddendum inter homines et personas ipsius artis unicuique habenti recursum ad eos secundum quod fuit hactenus consuetum. 10

Actum in loco nostre solite residentie de Aracelj. Sub anno a Nativitate domini nostri dei yhu Xpi millesimo quadringentesimo decimo. Pontificatus dicti domini nostri pape Iohannis vicesimatercij. Indictione tertia mense Augusti die septimo. 15

Scriptum per me Angelum magistri Cecchi Romanum Civem publicum apostolica et imperiali auctoritate notarium. et nunc prothonotarium curie capitolij et prefati domini Senatoris. de beneplacito et mandato eiusdem domini Senatoris.

Ex nomine domini amen. Nos Rugerius Comes Antignalle de perusio urbis Rome senator illustris. decreto et auctoritate sacri senatus. omnia et singula supradicta statuta ¹ et ordinationes preter illa que sunt contra honorem et statum domini nostri pape. populi romani et nostrum ac contra formam statutorum urbis. inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem roboramus et emologamus omni modo quo melius possumus et debemus. 25

Actum in capitolio sub anno domini ² millesimo iiij^{to}. xjo pontificatus domini Iohannis pape xxiiij. Indictione quarta mense aprilis die primo.

Scriptum et publicatum fuit per me Iohannem domini angeli de Vallatis civem romanum publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini Senatoris. 30

Ex nomine domini amen. Anno domini mcccexl. pontificatus Sanctissimi domini nostri domini Eugenij pape Quarti Indictione tertia mense

¹ *Statuta que* il cod., cancellata poi la seconda parola.

² Cod. *domini amen*, cancellato poi *amen*.

Iulij die xiiij. Confirmata fuerunt presentia statuta in hoc volumine contenta per Magnificum virum Eustachium Gritti de Venetiis Comitem Arpini alme urbis Senatorem illustrem, dum modo in aliquo non preiudicent statui Sancte matris ecclesie dictorum Sanctissimi domini nostri
 5 pape et domini Senatoris, populi que Romani ac statutis diete alme urbis.

Paulus de Legalibus prothonotarius.

[p. 84] In nomine domini amen. Nos Ricciardus de Alodoxijs miles de ymola dei gratia alme urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in presenti volumine descripta
 10 dum tamen quod non sint contra statum et honorem domini nostri pape domini Iohannis xxij, romani populi et Sacri Senatus urbis, inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore presentium confirmamus corroboramus et acceptamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio capitolij sub anno domini Millesimo . iiij^{to}, undecimo pontificatus domini Iohannis pape vigesimitertij, Indictione quarta mense agusti die quarto.

Scriptum per Me Philippum Nucij Venacii de urbe Imperiali auctoritate notarium publicum, et nunc prothonotarium curie capitolij de
 20 mandato et licentia dicti domini Senatoris.

In nomine domini amen, anno domini millesimo iiij^{to}, xxxij pontificatus sanctissimi in X^o patris et domini nostri Eugenij divina providentia pape quarti Indictione xj, mense martij die xvij, Nos Cecchini de comitibus de campello miles alme urbis senator illustris auctoritate
 25 sacri senatus presentia statuta in dicto volumine contenta in quantum non sint contra statum urbis ecclesiam romanam populumque romanum et dominum nostrum inter homines dictarum artium confirmamus corroboramus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

30 Theulus Laurentij theulj prothonotarius.

[p. 85] In nomine domini amen. Nos Ricciardus de Alidosijs de ymola Miles dey gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus omnia et singula statuta in presenti volumine descripta preter illa que sunt contra honorem et statum domini nostri pape populi
 35 Romani et nostrum ac contra formam statutorum urbis inter homines

et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem roboramus et emologamus omni modo quo melius possumus et debemus.

Actum in Capitolio sub anno domini Millesimo iiii^o. xij pontificatus domini Ioannis pape xxij. Indictione quinta mense aprilis die xxvj.

Scriptum et publicatum fuit per me Egidium sanse civem Romanum deus gratia publicum Imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato et licentia dicti domini senatoris.

Is nomine domini amen. Nos Iacobus pauli comes podij dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus omnia et singula statuta in presenti volumine descripta preter illa que sunt contra honorem et statum domini nostri pape populi Romani et nostrum et contra formam statutorum urbis inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem per presentes roboramus confirmamus ac emologamus omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio sub anno domini millesimo iiii^o. xij pontificatus domini Iohannis pape xxij Indictione vj. mense Martij die x.

Scripta et publicata fuit presens confirmatio per Me Robertum uardi dello babo de Rubeis civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij et dicti domini senatoris et in fidem premissorum me subscripsi.

Is nomine domini amen anno domini millesimo cccxxxvij. pontificatus domini Engenij pape iij^o. Indictione xv mense Iunij die xxij. Nos pazinus de strozijs de florentia alme urbis senator illustris omnia et singula statuta in presenti volumine descripta preter illa que sunt contra honorem et statum domini nostri pape et populi romani et contra statuta urbis etc. omni modo via jure et forma etc. presentia statuta roboramus et confirmamus etc.

Antonius cole salomonis
prothonotarius curie capitolij.

[p. 86] Is nomine domini amen anno domini millesimo iiii^o. xij pontificatus pontificatus (*sic*) domini Iohannis pape xxij indictione vj mense aprilis die viij ¹ Magnificus vir felix de hermannis de perusio comes ²

¹ Cod. *Supradictus*, poi cancellato.

² Cod. *comes sancti*, poi cancellata la seconda parola.

montis Julianj alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus confirmavit omnia supra dicta statuta ut supra prout alias confirmata fuerunt.

Robertus predictus ¹ ad fidem.

10 In nomine domini amen. Nos Cola de dyano miles dei gratia alme
urbis pro sacra Regia maiestate senator illustris auctoritate sacri senatus
omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti statutorum volumine
contenta dum modo non sint contra honorem et statum Nostrum
et Romani populi ac contra statuta et ordinamenta huius alme Regie
urbis inter homines de arte, de re spectante ad artem tenore presentium
15 confirmamus corroboramus et acceptamus omnibus modo via jure et forma
quibus melius possumus et debemus sub anno domini millesimo iiij^{to} xiiij
Regnante Serenissimo et illustrissimo principe et domino Nostro domino
ladislao Rege etc. almeque urbis illuminatore illustrissimo Indictione vj
mense Julij die xxv.

15 Subscriptum per me Cecchum calistelli de meolis publicum notarium
et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato presentis domini senatoris.

Nos Baldassar de Barocellis de offida miles et comes alme urbis
senator tenore presentium omnia et singula statuta in presenti volumine
20 descripta et precipue ea que spectant ad communitatem et homines dicte
artis in quantum non sint statutis ². Urbis contraria ac contra statutum
sancte matris ecclesie etc. confirmamus et corroboramus omni modo etc.
sub anno domini millesimo iiij^{to}. xxxv Indictione xiiij mense Octobris die xj.

Paulus laurentij
prothonotarius

25

[p. 87] In nomine domini amen. Nos Antonius de grassis miles,
alias haccellerus de castro novo dei gratia alme urbis pro sacra regia
maiestate ³ senator illustris auctoritate qua fungimur et sacri senatus
omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti statutorum volumine
20 contenta dum modo non sint contra ⁴ honorem et statum nostrum

¹ Cioè il notaio che sottoscrisse la penultima conferma, quella del 1437 essendo stata inserita dopo fra le due.

² Cod. *contraria*, poi cancellato.

³ *alme Urb(is)*, poi cancellato.

⁴ Due parole cancellate, forse *nostrum statum*.

et romani populi ac contra statum alme huius urbis regie inter homines de arte et de spectantibus ad dictam artem tenore presentium confirmamus et corroboramus omnibus modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus sub anno domini millesimo ecce xliij mense maij die nono vij indictione regnante serenissimo principe domino nostro domino¹ landixlao dei gratia Ungarie Jerusalem sicilie rege ac huius alme urbis illuminatore illustrissimo.

Scriptum et subscriptum per me petrum paulum Jacobelli mactheulj de buccabellis publicum notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato presentis domini senatoris. 10

IX nomine domini amen. Nos palatius petri macthei Butias de Stin- cis et Petrus Mactutij Gubernatores libertatis rei publice Romanorum ac sacri senatus officium exercentes omnia et singula statuta in presenti volumine descripta dum modo non sint contra honorem et statum nostrum et populi Romani inter homines de arte et de re spectante ad dictam artem tenore presentium confirmamus corroboramus et acceptamus omnibus modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus. 15

Actum Rome apud Arameeli sub anno domini millesimo ccccxliij Indictione vij mense Augusti die xxv.

Scriptum per me Laurentium de Montanarijs civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium dictorum dominorum et Curie capitolij ac de ipsorum licentia pariterque mandato. 20

Nos Franciscus de Coppulis miles perusinus dei gratia alme urbis Senator illustris tenore presentium omnia et singula statuta in hoc volumine descripta et precipue que spectant ad communitatem et homines dicte artis in quantum non sint statuta urbis contraria ac contra statum sancte matris ecclesie confirmamus et corroboramus omni modo etc. Sub anno domini millesimo ccccxvix pontificatus domini nostri pape Eugenij quarti Indictione xliij mensis februarij die xxliij. 25

Antonius Symeonis
prothonotarius

¹ Cod. *rv(ge)* cancell.

[p. 88] In nomine domini amen. Nos Iohannes de Floribus de yterapna legum doctor dei gratia alme urbis pro sancta Romana ecclesia officium sacri senatus exercentes omnibus modo via jure et forma quibus melius fieri possumus et debemus tenore presentium omnia et singula
 5 supradicta statuta in presenti volumine descripta dum modo quod non sint contra honorem et statum sancte matris ecclesie domini nostri pape Iohannis xxij populi romani et nostrum inter homines de arte et de rebus spectantibus ad dictam artem confirmamus et corroboramus.

Actum Rome apud Sanctam Mariam de Araceli sub anno domini
 10 millesimo ecce xv pontificatus sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Iohannis divina providentia pape xxij. Indictione viij. mense maij die xxv.

Scriptum per me Laurentium de Montanarijs civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium
 15 curie capitolij et dicti domini Iohannis officium sacri senatus exercentis de ipsius Iohannis licentia pariterque mandato.

Ex nomine domini amen. Nos Blaxius de Cardulis de Narnea miles et legum doctor dey gratia alme urbis senator illustris omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus tenore presentium
 20 omnia et singula supradicta statuta in presenti volumine descripta dum modo quod non sint contra honorem et statum sancte matris ecclesie et domini nostri. pp. Eugenij divina providentia quarti. populi Romani et nostrum inter homines de dicta arte et de rebus spectantibus ad dictam artem confirmamus et corroboramus. Sub anno domini millesimo iiij^cxxxiij
 25 pontificatus Sanctissimi domini nostri pape predicti Indictione xij. mense Januarij die. xxx.

Paulus Iohannis Anthoni de Capudmagistris
 prothonotarius curie Capitolij Subscripsi.

[p. 89]. In nomine domini amen. Nos Ricciardus de alidoxijs de ymola
 30 miles dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus Statuta Capitula et ordinationes maxime de rebus spectantibus ad dictam artem confirmamus corroboramus et acceptamus illa tantummodo que non faciunt contra statuta urbis et contra statum et honorem sancte matris ecclesie et Romani populi. sub anno domini millesimo.
 35 iiij^c. xv. vacante sede Apostolica die xij^o. mensis octobris. viij^a Indictione.

Scriptum per me Paulum de Venerameriis dei gratia imperiali auctoritate notarum et nunc prothonotarum dicti domini Senatoris de ipsius licentia et mandato.

IX nomine domini amen. Nos Johannes de alidoxijs dei gratia alme urbis senator illustris tenore presentium confirmamus et corroboramus omnia et singula supradicta statuta artis ponticariorum et mercariorum urbis, in presenti volumine statutorum descripta, videlicet, illa que non sunt contra honorem et statum sancte matris Ecclesie et populi Romani ac nostrum, ac contra formam statutorum urbis et presertim illa que faciunt et se extendunt inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem.

Actum Rome in palatio capitolij, sub anno domini millesimo, iij^o xvj, indictione nona mense augusti die iij, apostolica sede pastore vacante.

Scriptum per me Sabbam Nicolaj pauli de gractulis civem Romanum dei gratia apostolica et imperiali auctoritatibus publicum notarum et nunc prothonotarum curie capitolij de ipsius domini senatoris licentia et mandato.

[p. 99] IX nomine domini amen. Nos Johannes de alidoxijs de ymola dei gratia alme urbis Senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus predicta omnia et singula statuta et ordinationes dicte artis et inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem in presenti volumine comprehensa et descripta dum modo non sint contra honorem et statum sancte matris ecclesie, sacri romani populi dictique nostri senatus officij ac contra formam statutorum urbis tenore presentium confirmamus et emologamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio capitolij sub anno domini millesimo quatricentesimo septimodecimo Indictione . x . mense februarij die xvj, apostolica sede pastore vacante.

Scriptum et publicatum per me Philippum condam Nucij venacij de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarum publicum et nunc prothonotarum curie capitolij de mandato dicti domini Senatoris.

IX nomine domini amen. Nos Francischns de ferretis de Ancona miles dei gratia alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus te-

¹ Fu scritto *de Mantua* e indi corretto *de Ancona*.

nore presentium confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta et capitula merciariorum urbis. In presenti volumine comprehensa et contenta. Inter homines dicte artis. et de rebus spectantibus ad dictam artem dum modo non sint contra honorem et statum sancte matris ecclesie, domini nostri pape Martini romani populi. et formam statutorum urbis. omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus. Sub anno domini m^o.iiij^o.xxviii^j. pontificatus eiusdem domini nostri Martini pape . v . Indictione vij . mense Julij die . xxvj.

Nicolaus nutij sabe
prothonotarius.

10

Nos Ludovicus de petronibus de senis Comes sacri palatij miles et doctor alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus confirmamus et affirmamus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum contenta in quantum non sint contra sanctam matrem ecclesiam et statum sanctissimi domini nostri pape et populi Romani et statuta urbis. Sub Anno domini millesimo cccc^o.xli^j pontificatus sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri domini Eugenij divina providentia pape quarti Indictione v. mense Junij die xxij.

Andreotus de varzellonibus
prothonotarius curie capitoliij.

20

[p. 91] In nomine domini amen. Nos Rogerius de perusio Comes de Antignella dei gratia alme urbis senator illustris decreto et auctoritate sacri senatus predicta omnia et singula statuta et ordinamenta et voluntates descripta Ila. videlicet. que continent. honorem et statum sancte Romane Ecclesie ac romani populi et sacri senatus urbis tenore presentium confirmamus et corroboramus et acceptamus ea presertim que sunt inter homines dicte artis de rebus spectantibus ad dictam artem omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus sub anno domini millesimo iiij^o.xvij^o Indictione x^a mense Junii die xxviii^j.

30

Scriptum per me Anthonium condam nicola Anthonij Salamonis de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitoliij de mandato dicti domini senatoris.

In nomine domini amen. Anno domini m^o.cccc^o.xxxj. die ultimo mensis novembris x. Indictione. Nos cecchus Baglionus comes castrì perij

35

alme urbis senator virtute confirmationis dicti nostri officij presentia statuta in quantum non sint contra statuta urbis confirmamus corroboramus et approbamus omnibus modo etc.

Leonardus de Buccamatiis
Prothonotarius curie capitoliij 5

IX nomine domini amen. Anno domini millesimo iiij^o.xxxij. pontificatus domini nostri domini Eugenij divina providentia pape quarti Indictione x. mense martij. die xx. Nos Raynaldas de albizis de florentia miles dey gratia alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus confirmamus presentia statuta in quantum non sint contra statuta urbis etiam confirmamus corroboramus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Antonius Ludovici
prothonotarius curie capitoliij

Nos Paulus de Imperialibus de lanua¹ comes palatinus alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus confirmamus omnia snpradicta statuta in presenti volumine contenta in quantum non sint contra statuta urbis statum domini nostri pape populi Romani et sancte matris ecclesie sub anno domini m^o iiij^o.xli Indictione quarta mense Jannarij die vij.

Andreotius
prothonotarius 20

[p. 92] IX nomine domini amen. Nos Nannes domini Spinelli de Senis dei gratia alme urbis senator illustris predicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa illa presertim que sunt inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem dum tamen non sint contra statum et honorem sanctissimi domini nostri domini Martini pape quinti ac romani populi etiam non sint contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus, omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum Rome in palatio capitoliij anno domini millesimo .iiij^o. xvij^o pontificatus prelibati domini nostri pape Indictione xj mense februarij die primo. 30

¹ Cod. *leg.* (cioè principio di *legum doctor*) poi cancellato.

Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolij mandato dicti domini senatoris.

5 In nomine domini amen. Nos Iohannes de baroncellis. Egidius sause et laurentius petri omnia sancti Conservatores camere urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum urbis. predicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa. illa presertim que sunt inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem. dum tamen non sint contra statum et honorem sanctissimi do-
 10 mini nostri domini Martini pape quinti et romani populi ac etiam non sint contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus. omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum Rome in palatio capitolij anno domini millesimo quatricen-
 15 tesimo decimo octavo pontificatus prelibati domini nostri pape. Indictione undecima mense martij die ultimo.

Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolij mandato dictorum dominorum.

20 [p. 93] In nomine domini amen. Nos Thomas de Archionibus. Xpo-
 forus pauli gocij et paulus casata conservatores camere urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum urbis. predicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa illa presertim que sunt inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad
 25 dictam artem. dum tamen non sint contra statum et honorem sanctissimi domini nostri domini Martini pape quinti et romani populi et non sint contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

30 Actum Rome in palatio capitolij. anno domini millesimo quatricen-
 tesimo decimo octavo pontificatus prelibati domini nostri pape Indictione xj mense maij die ultimo.

Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium cu-
 35 rie capitolij mandato dictorum dominorum conservatorum.

In nomine domini amen. Nos petrus Iohannis palotij Iohannes Ma-
 theus et Iellus cecchi Conservatores camere urbis senatus officium exer-
 centes secundum formam statutorum urbis predicta omnia et singula sta-
 tuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa illa presertim que
 sunt inter homines dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem 5
 dum tamen non sint contra statum romani populi nec non contra honorem
 et statum sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Martinij pape
 quinti ac dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus
 et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus
 et debemus. 10

Actum apud araceli anno domini millesimo iij^o. xvij^o pontificatus
 dicti domini nostri pape Indictione xj mense augusti die x.

Scriptum per me petrum Iuliani civem romanum publicum dei gratia
 imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitoli-
 j mandato dictorum dominorum conservatorum. 15

[p. 91] In nomine domini amen. Nos Laurentius Martinus de Levis
 bucius de Sanguineis et palomus Conservatores camere urbis senatus offi-
 cium exercentes predicta omnia et singula statuta et ordinamenta in pre-
 senti volumine descripta illa presertim que sunt inter homines dicte artis
 et de rebus spectantibus ad eam artem dum tamen non sint nec faciant 20
 contra statum et honorem sanctissimi domini nostri domini Martini pape v
 et romani populi etiam non faciant contra dispositionem statutorum urbis
 tenore presentium confirmamus et approbamus, omnibus modo via jure
 et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio anno domini millesimo quatercentesimo xviii^o 25
 pontificatus prefati domini nostri pape Indictione xij. mense Januarij
 die secundo.

Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe impe-
 riali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie ca-
 pitoli j mandato dictorum dominorum. 30

In nomine domini amen. Nos Iohannes de Rayneriis de nurcia legum
 doctor Regens officium senatus urbis, predicta omnia et singula sta-
 tuta et ordinamenta in suprascripto volumine descripta, dum tamen non
 sint contra statum et honorem Sanctissimi domini nostri domini Martini
 pape .vii. et Romani populi, etiam contra dispositionem statutorum urbis, 35
 Illa presertim que sunt inter homines dicte artis et de rebus ad eam ar-

tem spectantia tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via, jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in Capitolio anno domini millesimo iij^e xviii^j pontificatus prefati domini nostri pape Indictione xij mense Inlii die ultimo.

5 Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe, Imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolii mandato dicti domini Jo.

Ex nomine domini amen. Nos Sabbas Natoli, Nardus de Venectinis et Antonius philippucij conservatores camere urbis senatus officium ex-
 10 ercentes predicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine descripta illa presertim que sunt inter homines diete artis et de rebus spectantibus ad ipsam artem dum tamen non sint nec faciant contra statum et honorem sanctissimi domini nostri domini Martini pape quinti et romani populi, ac etiam contra dispositionem statutorum
 15 urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum iuxta Ecclesiam araceli anno domini millesimo iij^e xviii^j, pontificatus prefati domini nostri pape Indictione xij mense augusti die quarto.

20 Scriptum per me Philippum condam Nucij Venacij de urbe dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curie capitolij mandato dictorum dominorum.

[p. 95] ¹ Ex nomine domini amen. Nos Iohannes de Becchalitis de Eugubio legum doctor vice senator urbis supradicta omnia et singula
 25 statuta ac ordinamenta in presenti volumine descripta inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad eandem artem dum modo non sint contra honorem et statum sancte matris Ecclesie domini nostri pape Martini divina providentia pape quinti et Romani populi nec contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirma-
 30 mus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in Capitolio sub anno domini millesimo iij^e xx^o, pontificatus dicti domini nostri Martini pape quinti, Indictione, xij, mense martii die x.

¹ Fascicolo ottavo del codice: vedi la nota a pag. 53.

Scriptum per me Laurentium Nicolai Sabe civem romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini vice senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Iohannes vice senator predictus omnia supradicta statuta in presenti volumine descripta modo et forma predictis 5 tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in Capitolio Sub Anno domini Millesimo iiii^o xx. pontificatus domini martini divina providentia pape quinti Indictione xiiij. mense augusti die primo. 10

Scriptum per me Laurentium Nicolaj sabe Civem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini vicesenatoris.

In nomine domini amen. Nos Baldassar comes Bordelle et miles ymolensis dey gratia alme urbis senator supradicta omnia et singula 15 statuta et ordinamenta in presenti volumine descripta inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad eandem artem dum modo non sint contra honorem et statum sancte matris ecclesie domini nostri pape Martini quinti et Romani populi nec contra dispositionem 20 statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus Actum in Capitolio sub anno domini millesimo iiii^o. xx. pontificatus dicti domini nostri Martini quinti indictione xiiij. mense novembris die .v.

Scriptum per Me Laurentium Nicolai sabe Civem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et Nunc prothonotarium 25 curie capitolij de mandato dicti domini senatoris.

[p. 96] In nomine domini Amen. Anno domini millesimo iiii^o xxij. pontificatus domini Martini divina providentia pape quinti indictione xiiij mense ¹ Maij die tertio. Nos Bartholomeus de Bactezatis de mutina legum 30 doctor vice senator alme urbis supradicta omnia et singula Statuta et ordinamenta dicte artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad eandem artem dum modo non faciant contra honorem sancte Matris ecclesiae et dicti domini

¹ Cod. *italii*, poi cancellato.

nostri pape Martini quinti ac Romani populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus Actum in palatio capitolij sub anno pontificatu, indictione ac
5 mense et die predictis.

Scriptum per me Laurentium Nicolai Sabe Civem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini vice senatoris.

¹ In nomine domini amen. Anno pontificatus et indictione predictis ²
10 mense vero Julij die tertio. Nos Thomas de sarnano legum doctor Alme Urbis vice senator. Supradicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa inter homines et personas diete artis et de Rebus spectantibus ad eandem artem cum provisione et reservatione supradictis tenore presentium confirmamus et approbamus ut supra. Actum
15 in Araceli die mense indictione predictis.

Scriptum per Me Laurentium Nicolai sabe civem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato commissione dicti domini vice senatoris.

³ In nomine domini domini amen Anno Pontificatu. indictione pre-
20 dictis mense vero Augusti die primo Nos Stephanus de branchis de Engubio alme urbis vice Senator supradicta omnia et singula statuta et ordinamenta in presenti volumine comprehensa inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad eandem artem cum provisione et reservatione supradictis tenore presentium confirmamus et ap-
25 probamus ut supra Actum in Araceli die mense et indictione predictis.

Scriptum per me Laurentium Nicolaj sabe Civem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitoli di de mandato et commissione dicti domini vice senatoris.

[p. 97] ⁴ In nomine domini amen. Anno domini Millesimo iij^o xxj.
30 Pontificatus domini Martini divina providentia pape quinti indictione xv.

¹ A margine è scritto da altra mano del secolo XV; *confirmato rosceo*. Rosceo si chiamò uno dei consoli dei merciai, siccome risulta da una annotazione di pagamento del 1428 a pag. 15 del codice, la quale pare scritta dalla medesima mano. Questa annotazione sarà pubblicata in fine, pag. 100 del presente volume.

² Cioè 1421.

³ Medesima nota; *confirmato rosceo*.

⁴ Nota c. s.

mense Octobris die primo. Nos Iohannes Nicola miles Veronensis dey gratia alme Urbis senator illustris supra dicta omnia et singula statuta et ordinamenta dictæ artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dictæ artis et de rebus spectantibus ad eandem artem dum modo non faciant contra honorem et statum Sancte matris Ecclesie et dicti domini nostri pape ac Romani populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus. Actum in palatio Capitolij sub Anno mense pontificatu indictione et die predictis.

Scriptum per Me Laurentium Nicolaj sabc Citem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij de mandato dicti domini senatoris.

Is nomine domini amen Anno domini millesimo. iij^o. xxiij. pontificatus domini Martini pape quinti. indictione. xv. mense Martij die. xx^o. Nos Cola magnj de Anania utriusque iuris doctor Alme Urbis vice senator. Supradicta omnia et singula statuta et ordinamenta supradictæ artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dictæ artis et de rebus spectantibus ad dictam artem dum modo non faciant contra honorem et statum Sancte matris Ecclesie et dicti domini nostri pape ac romani populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis. tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio capitolij sub anno domini Millesimo (*sic*) pontificatu mense indictione et die predictis quibus supra.

Subscriptum per Me Laurentium Nicolaj Sabc citem Romanum dey gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij et ipsius domini vice senatoris ac de eius mandato.

Nos Gubernatores Libertatis Rey publice Romanorum sacri senatus officium exercentes Tenore presentium omnia et singula statuta in presenti volumine descripta et precipue ea que spectant ad homines dictæ artis. In quantum non sint contra statum libertatis rej publice romanorum Confirmamus et corroboramus omnibus modo via et forma quibus melius possumus et debemus sub anno domini millesimo iij^o. xxxiiij. Indictione xij. mense Julij die viiij.

Paulus Antoniellj
Vice prothonotarius

[p. 98] In nomine domini amen Nos Bartholomeus de Gonzaga miles mantuanus dei gratia alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus predicta omnia statuta et ordinamenta diete artis in presenti volumine descripta inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad dietam artem dummodo non faciant contra honorem sancte matris ecclesie et dicti domini nostri pape Martini pape quinti ac romani populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio sub anno domini millesimo. iij^o. xxij. pontificatus dicti domini Martini pape .v. indictione xv. mense agusti die xviiiij.

Subscriptum per me Franciscum de nigris Civem Romanum dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolii et presentis domini senatoris ac de eius licentia et mandato.

In nomine domini amen. Nos Iohannes de Ludoviciis de bononia comes agrimontis dey gratia alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus predicta omnia statuta et ordinamenta diete artis in presenti volumine descripta inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad eandem artem dum modo non faciant contra honorem sancte matris ecclesie et dicti domini nostri pape Martinj v^{ti}. ac romani romani (*sic*) populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio sub anno domini millesimo iij^o. xxij. pontificatus dicti domini Martini pape v^{ti}. Indictione secunda mense novembris die xxvij.

Franciscus de Nigris
prothonotarius

In nomine domini amen. Nos Romanus de Urbeyeteri legum doctor alme urbis vice senator auctoritate nostri officij predicta omnia statuta et ordinamenta diete artis in presenti volumine descripta inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad dietam artem dum modo non faciant contra honorem sancte matris ecclesie et dicti domini nostri pape Martini pape. v ac romani populi nec etiam faciant contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio sub anno domini millesimo . iiii^{to}. xxiiij . pontificatus domini Martini pape v^{ti} . predicti Indictione secunda mense Iulij die primo.

Franciscus de nigris
prothonotarius.

[p. 99] In nomine domini amen. Nos Karolus de Lapis miles de celsa alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus predicta omnia statuta et ordinamenta dicte artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem dummodo non faciant contra honorem et statum sancte matris ecclesie et domini nostri pape Martini pape . v . ac romani populi nec etiam faciant (*sic*) dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio die *scilicet*. Sub anno domini millesimo . iiii^{to}. xxiiij^{to}. Pontificatus dicti domini Martini pape . v . Indictione tertia mense septembris die . xv.

Franciscus de nigris
prothonotarius.

In nomine domini amen. Nos Carolus de Lapis miles alme Urbis senator auctoritate sacri senatus omnia supradicta statuta et ordinamenta dicte artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dicte artis et de rebus spectantibus ad dictam artem . dum modo non faciant contra honorem et statum sancte matris ecclesie domini nostri pape Romani populi et nostrum et statum urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio Sub anno domini millesimo iiii^{to} xxv Pontificatus domini Martini pape v . Indictione tertia mense martij die xx.

Laurentius Omiasaneti
prothonotarius.

In nomine domini amen Nos actus de actis de sassoferrato miles alme urbis senator illustris omnia et singula statuta dicte artis in presenti volumine descripta inter homines et personas dicte artis et de rebus

spectantibus ad dictam artem dum modo non faciant contra honorem et statum sancte matris Ecclesie domini nostri pape, Romani populi et nostrum et statuta urbis tenore presentium confirmamus et approbamus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

5 Actum in capitolio Sub anno domini m^o. cccc^o. xxx^o. Pontificatus domini Martini pape v mense Martii die (sic)

Antonius domini Iacobj
prothonotarius ¹

[p. 100] In nomine domini. Amen. Nos Ugolinus miles et Comes Plani
10 nani dei gratia senator illustris auctoritate sacri senatus. omnia supradicta statuta in presenti volumine descripta et annotata, inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad prefatam artem dum modo non faciant contra honorem et statum sancte matris Ecclesie et domini nostri domini Martini pape quinti ac Romani populi nec etiam
15 faciant contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus et corroboramus omni modo via jure et forma, quibus melius possumus et debemus.

Actum in capitolio sub anno domini millesimo iij^o. xxv. pontificatus domini Martini. pape quinti Indictione tertia mense maij. die xviiiij.

20 Scriptum per me Paulum Iohannis publicum Imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie capitolij.

In nomine domini amen. Nos Valerius de Luschis miles Vicentinus dei gratia alme urbis senator illustris auctoritate sacri senatus omnia et singula supradicta statuta in presenti volumine descripta et annotata
25 inter homines et personas diete artis et de Rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem dum modo non faciant contra honorem et statum sancte Romane ecclesie et domini nostri pape et Romani populi et contra formam statutorum urbis tenore presentium confirmamus et corroboramus omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.

30 Actum in capitolio Sub anno domini m^o. ccccxxv. pontificatus domini Martini pape quinti Indictione iij mense novembris die xiiij.

Iohannes Nicolai arlocti
prothonotarius

¹ La conferma preparata da un amanuense fu poi firmata dal notaio, il quale dimentico di segnare il giorno lasciato in bianco.

In nomine domini amen. Nos Cecchus Badglonis Comes Castri perij
 dei gratia alme urbis senator Illustris auctoritate sacri Senatus omnia
 et singula supradicta statuta in presenti volumine descripta et annotata
 inter homines et personas diete artis et de rebus spectantibus ad dictam
 artem et pertinentibus dummodo non faciant contra honorem et statum
 sancte romane ecclesie domini nostri pape et romani populi et contra
 formam statutorum urbis tenore presentium Confirmamus et corroboramus
 omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus.
 Actum in capitolio Sub anno domini millesimo cccc. xxxj. pontificatus
 domini Eugenij pape iiij^{to}. Indictione . x^a. mense Septembris die . xj^a.

Lellus lutij
 prothonotarius

[p. 101] In nomine domini amen Nos Petrus corradi de corradis
 Miles tudertinus et comes Avigliani dei gratia alme urbis Senator illustris
 auctoritate sacri senatus omnia supradicta capitula statuta et ordina-
 menta in presenti volumine descripta et annotata inter homines diete
 artis et de Rebus spectantibus ad dictam artem dum modo non faciant
 contra honorem et statum sancte Romane Ecclesie. sanctissimi in Xpo
 patris et domini nostri domini Martini divina providentia pape pape (*sic*)
 quinti ac contra statum Rey publice romanorum et nostrum et que faciant
 contra dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus
 corroboramus et acceptamus omni modo via jure et forma quibus melius
 possumus et debemus.

Actum in palatio capitolij sub anno domini m^o. iiij^{to}. xxvi. pontificatus
 prefati domini nostri domini Martini divina providentia pape quinti In-
 dictione iiij^a mense Junii die xi.

Scripta fuit per me Symeonem Iohannis pauli de Romanis Roma-
 num civem dei gratia publicum Imperiali auctoritate notarium et nunc
 prothonotarium curie capitolij de licentia et mandato dicti domini Se-
 natoris.

In nomine domini amen Nos Iohannes de paulis de Cayvano miles
 alme urbis senator illustris omnia et singula statuta et ordina-
 menta in presenti volumine descripta inter homines et personas diete artis et de
 rebus spectantibus ad dictam artem dummodo non faciant contra honorem
 et statum sancte Romane ecclesie et domini nostri pape ac contra formam
 et dispositionem statutorum urbis tenore presentium confirmamus appro-

banus et corroboramus omnibus modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus sub anno domini millesimo iiii^o xxvij Pontificatus sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Martini divina providentia pape quinti Indictione quinta mense Iunij die xj.

5

Laurentius philippi Venacij
prothonotarius Curie Capitoliij.

In nomine domini amen Nos franciscus de coppalis de perusio miles
dey gratia alme urbis senator illustris Tenore presentium omnia statuta
et ordinamenta in presenti volumine descripta inter homines et personas
10 dicte artis de rebus spectantibus ad dictam artem dum modo non faciant
(contra) ¹ honorem et statum domini nostri pape et sancte Romane ecclesie
et contra formam juris et statuta Urbis confirmamus acceptamus et ro-
boramus omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debe-
mus, sub anno domini millesimo iiii^o xxvij Pontificatus domini nostri
15 Martini pape v^{ti}. indictione v^a mense Iulij xviiiij.

Petrus de cafiarellis
prothonotarius.

[p. 102] Nos Symon domini Andree de montebonis de florentia Co-
mes griete francole dei gratia alme urbis Senator illustris tenore presen-
20 tium Confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in presenti
volumine statutorum Artis Merciariorum et sellariorum urbis descripta
illa videlicet que non faciunt contra honorem et statum Sancte matris
ecclesie et domini nostri pape ac Romani populi et contra formam statuto-
rum et ordinamentorum urbis et contra honorem nostrum. Et presertim
25 illa que faciunt et se extendunt inter homines dicte artis et de rebus
spectantibus ad dictam artem omnibus meliorj modo via jure et forma
quibus melius possumus et debemus.

Actum in Capitolio et confirmata fuit presens confirmatio et ratifi-
catio per me Laurentium domini paulj Civem Romanum publicum dei
30 gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curie ca-
pitoliij Sub Anno domini m^o cccc xxviiij pontificatus domini Martini pape
Quinti Indictione xj. mense martij die iiii^o. de licentia et mandato dicti
domini senatoris.

¹ Cod. *istum* per errore, invece di *contra*.

Nos nicolaus de alagno de neapolj miles dey gratia alme urbis senator illustris tenore presentium Confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum artis merciariorum et sellariorum urbis descripta illa videlicet que non faciunt contra honorem et statum sancte matris ecclesie et domini nostri pape ac Romani 5 populi et contra formam statutorum urbis et contra honorem nostrum et presertim illa que faciunt et se extendunt inter homines diete artis et de rebus spectantibus ad dictam artem omni meliori via modo jure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum etc. sub anno domini Millesimo cccc^o. xxviij. pontificatus 10 Sanctissimi in Xpo patris et domini domini Martini divina providentia pape vti. Indictione vj mense Iulij die xxvj^o.

Paulus de veneramerijs
prothonotarius.

In nomine domini amen. Nos Hugolinus de farneto Miles perusinus 15 et doctor legum dey gratia alme urbis senator illustris. Tenore presentium Confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in presenti volumine statutorum artis merciariorum et sellariorum urbis descripta illa videlicet que non faciunt contra honorem et statum sancte matris Ecclesie et domini nostri pape ac Romani populi et contra formam sta- 20 tutorum urbis et contra honorem nostrum et presertim illa que faciunt et se extendunt inter homines diete artis et de rebus spectantibus ad dictam artem omni modo via jure et forma quibus melius possumus et debemus sub Anno domini Millesimo iij^o. xxviij. pontificatus sanctissimi in Xpo patris et domini domini Martini divina providentia pape Vti 25 Indictione vij. mense martij die nono.

Albertus de Romanis
prothonotarius.

In nomine domini amen. nos franciscus de senis miles dey gratia alme urbis senator illustris confirmamus presentia statuta. in presenti 30 volumine descripta tandumodo quod non sint contra statum domini nostri. omni modo via jure et forma quibus melius etc.

Baptista putij
prothonotarius.

[p. 103 ¹] In nomine domini amen Anno domini millesimo iiij^e l^j pontificatus s. d. n. d. Nicolay divina providentia pape quinti Indictione xiiij mense Iulij die xvj Confirmata fuerunt supra dicta statuta per magnificum virum dominum Nicolaum de porcinarijs de aquila ² utriusque juris
5 doctorem ³ militem comitem alme urbis senatorem illustrem dummodo non faciant etc.

Antonius de Sinibaldis
prothonotarius.

In nomine domini amen Anno pontificatu et Indictione predictis et
10 mense Ianuarij die x. Confirmata fuerunt supra dicta statuta per magnificum virum dominum Andream donatum militem venetum alme urbis senatorem illustrem dummodo non faciant etc.

Antonius de Sinibaldis
prothonotarius.

15 In nomine domini amen Anno domini m^o. iiij^e . li^j. pontificatus sanctissimi domini nostri domini Nicolaj pape v^{ti}. Indictione xv. mense martij die x. Confirmata fuerunt presentia statuta per Magnificum virum dominum Nicolaum de porcinarijs de aquila legum doctorem militem et comitem alme urbis senatorem. Eo modo et forma prout in eis continetur dum-
20 modo non sint contra statum Sanctissimi domini nostri pape sancte matris ecclesie populi que Romani ac contra statuta urbis.

Iohannes maethias
prothonotarius.

In nomine domini amen Anno domini m^o. iiij^e li^j pontificatus Sanctissimi domini nostri domini Nicolaj divina providentia pape . v . Indictione . xv . mense julij die x Confirmata fuerunt presentia statuta per magnificum virum dominum Nicolaum de porcinarijs de aquila legum doctorem militem et comitem de^j gratia alme urbis senatorem illustrem
Eo modo et forma prout in eis continetur dummodo non sint contra
30 statum Sanctissimi domini nostri pape. sancte matris ecclesie populi que Romani ac contra statuta urbis.

Iohannes maethias
prothonotarius.

¹ Fascicolo nono del codice: v. la nota a p. 53.

² Cod. *lud* (cioè *legum doctorem*) poi cancellato.

³ Cod. *lud*. poi cancellato.

[*p. 104*] In nomine domini amen Anno domini millesimo iiii^o. liii^o pontificatus S. D. N. D. Nicolaj pape quinti indictione secunda mense mai die primo Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Ludovicum de Ufreditijs militem et Comitem alme urbis Senatorem illustrem eo modo et forma quibus supra dummodo non faciant ⁵ contra statum S. D. N. pape Sancte matris ecclesie. P. R. ac contra formam statutorum urbis et omnibus meliori etc.

Archangelus Bartholomei
prothonotarius curie Capitoliij.

In nomine domini amen. Anno domini millesimo iiii^o. lv. Pontifi- ¹⁰ catus S. D. N. D. Nicolai pape quinti Indictione 3 mense Ianuarij die xx. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Gentilem de blancadoris militem et comitem alme urbis senatorem illustrem eo modo et forma quibus supra dummodo non faciant contra statum S. D. N. pape Sancte matris ecclesie. R. P. ac formam statutorum urbis ¹⁵ omnibus meliori modo etc.

Archangelus Bartholomei
prothonotarius curie Capitoliij.

In nomine domini Amen. Anno domini m.^o iiii^o. lv. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Calisti divina providentia ²⁰ pape tertij Indictione 3 mense Iulij die xv. Confirmata fuerunt supradicta statuta per Magnificum virum dominum Aron Cybo comitem et militem Ianensem alme urbis senatorem illustrem eo modo et forma prout in eis continetur dum modo non faciant contra statum S. D. N. pape. ²⁵ sancte matris ecclesie . populi que romani et statuta urbis etc.

Iohannes Maethias
prothonotarius.

[*p. 105*] In Nominie domini amen Anno domini m.^o. iiii^o. lvj. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Calisti divina providentia pape tertij Indictione iiii^o. mense Iulij die xxj Confir- ³⁰ mata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Paulum de berardinis de Civitate castellj militem et legum doctorem alme urbis senatorem illustrem eo modo et forma prout in eis continetur omni meliori modo etc.

Iohannes Maethias ³⁵
prothonotarius.

In nomine domini amen. Anno domini M^o. iiij^c. lvij. pontificatus Sanctissimi in X^po patris et domini nostri domini Calisti pape tertij Indictione quinta mense Iunij die xvij. Confirmata fuerunt supra dicta statuta per magnificum virum dominum galserandum de ribes militem
 5 catalanum ¹ alme urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur omni meliori modo etc. dummodo non faciant contra statum S. D. N. populi que romani et statuta urbis etc.

Iohannes Maethias
 prothonotarius.

10 In nomine domini Amen. Anno domini m^o. iiij^c. lvij. pontificatus Sanctissimi in X^po patris et domini nostri domini Calisti divina providentia pape tertij Indictione . v . mense iulij die vij. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum galserandum de ribes militem catalanum alme urbis senatorem illustrem, eo modo et forma
 15 prout in eis continetur dummodo non faciant contra statum S. D. N. pape, sancte matris ecclesie, populi que romani et statuta urbis, omni meliori modo etc.

Iohannes maethias
 prothonotarius.

20 In nomine domini Amen. Anno domini m^o. iiij^c. lvij. pontificatus sanctissimi in X^po patris et domini nostri domini Calisti pape tertij indictione vj. mense octobris die xviiiij. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Iohannem de moscardis de sutrio utriusque juris doctorem alme urbis ² Vicesenatorem eo modo et forma
 25 prout in eis continetur omni meliori modo etc. dummodo non faciant contra etc.

Iohannes maethias
 prothonotarius.

[p. 106] In Nominē domini amen. Anno domini ³ M^o. iiij^c. lviiij. pontificatus Sanctissimi domini nostri domini Calisti pape tertij Indictione vj.
 30 mense martij die iiij. Confirmata fuerunt presentia statuta per magni-

¹ Cod. *militem* poi cancellato.

² Si era cominciato a scrivere *Senatorem* e poi questa lettera fu cancellata.

³ Cod. *amen*, poi cancellato.

ficum virum dominum Iacobum de Silvestrinis de Nursia legum doctorem militem alme urbis senatorem illustrem eo modo et forma prout in eis continetur, omni meliorj modo etc. dummodo non faciant contra etc.

Iohannes Maethias
prothonotarius.

5

IX nomine domini amen. Anno domini M^o. iiij^e. lviiij . pontificatus S. D. N. domini Calisti divina providentia pape tertij. Indictione . vj . mense julij die xx. Confirmata fuerunt supradicta statuta per presentem Dominum Thomaxium ¹ senatorem illustrem. Eo modo et forma prout in eis etc. dummodo non faciant contra statuta urbis ac statum prefati ¹⁹ S. D. N. omni meliori modo etc.

Dominicus
prothonotarius.

IX nomine domini amen. Anno domini M^o. iiij^e. lviiij . pontificatus S. D. N. domini Pij divina providentia pape secundi Indictione vij . mense novembris die xxvj. Confirmata fuerunt supradicta statuta per dominum Ioannem de Leone presentem senatorem illustrem. Eo modo et forma prout in eis continetur dummodo non faciant contra statuta urbis ac statum prefati S. D. N. omni modo etc.

Dominicus
prothonotarius.

20

[p. 107] IX nomine domini amen. Anno domini M^o. iiij^e. lviiij . pontificatus S. D. N. domini Pii divina providentia pape secundi . Indictione vij . mense ianuarij die xvj. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Scevam de curte de papia utriusque Iuris ²⁵ doctorem militem dey gratia alme urbis senatorem illustrem. Eo modo et forma prout in eis continetur dummodo non faciant contra statuta urbis ac statum prefati. S. D. N. omni meliori modo etc.

Dominicus
prothonotarius.

30

¹ Cioè Tommaso di Spadaiutesta.

In nomine domini amen. Anno domini M^o. iij^o. lviii^o. pontificatus S. D. N. domini Pii divina providentia pape secundi. Indictione viij. mense septembris die xj Confirmata fuerunt presentia statuta per presentem magnificum dominum Senatorem eo modo et forma prout in eis
5 continetur omni meliori modo etc. dummodo non faciant contra etc.

Dominicus
prothonotarius.

In nomine domini amen. Anno domini M^o. iij^o. lxj. pontificatus S. D. N. domini Pij divina providentia pape secundi Indictione viij mense aprilis
10 die secundo Confirmata fuerunt presentia statuta per magnificum dominum Xpofozum de malvicinis de Viterbio militem et legum doctorem alme urbis senatorem illustrem etc.

Iohannes Maethias
prothonotarius.

15 In nomine domini amen. Anno domini m^o. iij^o. lxi. pontificatus S. D. N. domini Pij divina providentia pape secundi. Indictione x¹. mense septembris die primo. Confirmata fuerunt presentia statuta in presenti volumine statutorum descripta per magnificum virum dominum Lodovicum de petronibus militem senensem et legum doctorem alme urbis senatorem
20 illustrem eo modo et forma prout in eis continetur omni meliori modo etc. dummodo non faciant contra etc.

Iohannes maethias
prothonotarius.

[p. 108] In nomine domini amen. Anno domini m^o. iij^o. lxiiij pontificatus S. D. N. domini Pij divina providentia pape secundi Indictione xi.
25 mense martij die xvij. Confirmata fuerunt presentia statuta. per magnificum virum dominum Iohannem de Balbiano militem mediolanensem alme urbis senatorem illustrem. Eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra etc. Et fuerunt confirmata pro tribus con-
30 firmationibus preteritis et futuris.

Dominicus
prothonotarius.

¹ L'amanuense aveva cominciato a scrivere *cii(ij)*, poi corresse *x*.

In nomine domini amen Anno domini millesimo cccc^olxiiij pontificatus. S. D. N. pape Pij Indictione xi. mense Iulij die primo. Confirmata fuerunt presentia statuta per supradictum magnificum dominum Iohannem de ballbiano militem mediolanensem alme urbis senatorem eo modo et forma prout in eis continetur dum modo non faciant contra etc. et hoc pro semestrij incepto die primo Iunij proxime preteritij.

Dominicus
prothonotarius.

In nomine domini amen. Anno domini millesimo iiij. lxiiij^o. pontificatus. S. D. N. domini Pauli divina providentia pape secundi Indictione xiiij. mense septembris die xxv. Confirmata fuerunt presentia statuta per magnificum virum dominum Petrum de alberгатis militem de bononia alme urbis senatorem illustrem. Eo modo et forma prout in eis continetur dum modo non faciant contra etc. omni meliori modo etc.

Iohannes Sanctus
prothonotarius. 15

In nomini domini amen. Anno domini mcccclxvj. pontificatus Sanctissimi domini nostri domini Pauli divina providentia pape secundi Indictione xiiij mensis maij die xv. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Iohannem de Masseis militem de Narnea alme urbis senatorem illustrem modo et forma in eis descriptis dum modo non faciant contra formam statutorum urbis etc. omni meliori modo etc.

Iohannes Sanctus
prothonotarius.

[p. 109] In nomine domini amen. Anno domini m^o. cccc^olxvj^o pontificatus sanctissimi. d. n. domini Pauli divina providentia pape secundi Indictione xiiij mense Iulij die xxviiiij. Confirmata fuerunt supradicta statuta per supradictum dominum Iohannem de Masseis senatorem illustrem prout in eis continetur omni meliori modo etc. dummodo non faciant contra statum prefati S. D. N. et populi romani contra formam statutorum urbis etc. videlicet per magistrum Antonellum sellarium et petrum magistri gabrielis et Franciscum majorem consules diete artis.

Iohannes Sanctus
prothonotarius.

Is nomine domini amen Anno domini Millesimo ^occcc^olxvij pontificatus
S. D. N. domini pauli divina providentia pape secundi Indictione xv
mense januarij die xv Confirmata fuerunt supradieta Statuta per Magni-
ficum virum dominum petrum de tebaldeschis de nursia Militem et co-
5 mitem Alme urbis Senatorem modo et forma prout in eis dummodo non
faciant contra statum S. D. N. Sancteque Romane Ecclesie et populi
romani etc.

Iohannes Sanctus
prothonotarius.

10 Is nomine domini Amen Anno domini millesimo ^occcc^olxvij ponti-
ficatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini pauli divina
providentia pape secundi Indictione prima mense Martij die xxvj Con-
firmata fuerunt supradieta statuta per Magnificum virum dominum pe-
trum de chitanis de cesis Militem et Comitem Alme urbis Senatorem
15 modo et forma prout in eis dummodo non faciant contra statum S. D. N.
sancteque Romane ecclesie et populi Romani.

Iohannes Sanctus
prothonotarius.

Is nomine domini Amen. Anno domini millesimo ^occcc^olxvij^o. pontifi-
20 catus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini pauli divina pro-
videntia pape secundi Indictione prima mense Augusti die viij^o. Confirmata
fuerunt supradieta statuta per magnificum virum dominum petrum de chi-
tanis de cesis Militem et Comitem dei gratia Alme urbis Senatorem illu-
strem modo et forma prout in eis continetur dummodo non faciant contra
25 statum prefati Sanctissimi d. n. sancte Romane ecclesie et populi romani.

Dominicus petri pauli de bonis
prothonotarius.

Is nomine domini amen. Anno domini Millesimo. ^occcc^o. lxxvij^o. pon-
tificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini pauli divina
30 providentia pape secundi Indictione secunda mense maij die v^{to}. Confir-
mata fuerunt supradieta statuta per magnificum virum dominum ¹ fran-
ciscum de Arigneris de senis Militem et comitem dei gratia alme urbis

¹ Cod. *petrum de Chitanis de ce(s)is*, poi cancellato.

senatorem illustrem modo et forma prout in eis continetur dumodo non faciant contra statum prefati Sanctissimi domini nostri sancteque romane ecclesie et populi romani.

Iohannes Angelus Iohannis pauli
prothonotarius Curie capitolij. 5

[p. 119] In nomine domini amen Anno domini millesimo ecce lxxij. Indictione sexta mensis octobris die primo pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum et generosum virum dominum Leonem de Iannarijs Militem neapolitanum dei gratia 10 alme urbis Senatorem illustrem modo et forma pro ut in eis continetur dummodo non faciant contra statum Sanctissimi domini nostri pape sancteque romane ecclesie et populi romani.

Iohannes paulus
notarius loco prothonotarij. 15

In nomine domini Amen. Anno domini 1474 pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Indictione viij mense Iannarii die xxvi. Confirmata fuerunt supradicta statuta per dominum Gasparem de grassis legum doctorem militem et comitem alme urbis Senatorem modo et forma prout in eis dummodo non sint contra statum S. D. N. 20

Paulus alexij
prothonotarius Capitolij.

In nomine domini amen. Anno domini m^o. ecce^o lxxvi. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Indictione viij. mensis martij die quinto Confirmata fuerunt supra scripta statuta per magnificum virum dominum Gabrielem de capitibus liste de padua Militem Comitemque alme urbis Senatorem illustrem prout in eis continetur dumodo non faciant contra statum Sanctissimi D. N. pape Sancte romane Ecclesie et populi romani. 25

Nicolaus Iacobelli
loco prothonotarii Iohannis angeli.

In nomine domini amen Anno domini m^o. cccc^o lxxvij^o. pontificatus Sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri Sixti divina providentia pape quarti Indictione . x mensis augusti die xxvij^a. Confirmata fuerunt supra dicta statuta per magnificum virum dominum petrum de Chitanis de cesis
 5 militem comitem alme urbis senatorem illustrem, dumodo non faciant contra statum prefati Sanctissimi . D. N. pape Sancte romane ecclesie et populi romani.

Iohannes Angelus
 prothonotarius.

10 In nomine domini amen. Anno domini Millesimo cccc^o lxxvij^o. pontificatus Sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Indictione xj^a. mense Iulij die xxvij. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum dominum Saldonem de Saldonibus de Civitate Castelli Iuris utriusque doctorem ac alme urbis Vi-
 15 cesenatorem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dummodo non faciant contra statum prefati Sanctissimi d. n. sancte Romane ecclesie et populi Romani.

Iohannes paulus
 loco prothonotarij.

20 [p. III] In nomine domini amen. Anno domini Millesimo cccc^o lxxvij^o. pontificatus sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Indictione xij^a mense octobris die ultima Confirmata fuerunt supradicta Statuta per Magnificum Virum dominum Franciscum de Scandasuricis di Neapuli Militem Comitem almeque urbis
 25 Senatorem illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur omnibus meliori modo etc. dummodo non faciant contra statum Sanctissimi domini nostri pape sancteque Romane ecclesie et populi Romani.

Iohannes paulus
 loco prothonotarii.

30 In nomine domini Amen. Anno domini M^o cccc^o lxxx^o pontificatus Sanctissimi in X^{po} patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti Indictione xij. mense Januarii die xviii Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum Franciscum de Scannasoricis de Neapoli militem comitem alme urbis Senatorem
 35 illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dummodo non

faciant contra statum Sanctissimi d. n. sancteque romane Ecclesie et populi romani . solvit soll. ¹

N. Iacobelli

Loco prothonotarij.

IX Nomine Domini Amen Anno Domini Millesimo iij^o lxxxiiij ponti-⁵
ficatus Sanctissimi domini nostri domini Sixti divina providentia pape
quarti Indictione secunda mense Julij die xiiij Confirmata fuerunt su-
prascripta statuta per magnificum virum dominum Angilum de Ygileriis
de esio Militem et comitem alme urbis Senatorem illustrem in omnibus
et per omnia prout in eis continetur dummodo non faciant contra Sta-¹⁰
tum S^mi d. n. Sancte Romane ecclesie et populi romani.

N. Iacobelli

prothonotarius.

IX nomine domini Amen Anno domini Millesimo iij^o lxxxiiij pon-¹⁵
tificatus Sanctissimi in X^{po} patris et d. n. d. Innocentij divina provi-
dentia pape ² octavi Indictione tertia mense decembris die primo con-
firmata fuerunt supra scripta statuta per magnificum virum dominum
Ranerium maschium de arimino militem et comitem alme urbis senatorem
illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dummodo non
sint nec faciant contra statum Sanctissimi domini nostri pape sancte ro-²⁰
mane ecclesie et populi romani.

N. Iacobelli

prothonotarius.

IX Nomine Domini amen Anno domini Millesimo iij^o lxxxv. ponti-²⁵
ficatus Sanctissimi in X^{po} patris et D. N. D. Innocentij divina provi-
dentia pape octavi Indictione tertia mense augusti die viij Confirmata
fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum Iacobum
de bonarellis de anchona militem et comitem alme urbis senatorem il-
lustrem In omnibus et per omnia prout in ea continetur dummodo non
sint et faciant contra statum sancte Romane ecclesie et populi Romani ³⁰
et omni meliori modo etc.

N. Iacobelli

prothonotarius.

¹ L'orlo della pergamena è tagliato e la cifra è incerta, forse è .x....

² Cod. *Quarti*, poi cancellato.

In nomine domini Amen Anno domini millesimo ecce^o lxxxviii^o. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Innocentij divina providentia pape octavi Indictione vij^a mensis Januarij die xxviii^o. Confirmata fuerunt supradicta Statuta per Magnificum militem dominum
 5 aurelium de pariscianis de esculo alme urbis Senatorem illustrem in omnibus prout in eis continetur dum modo non sint contra statum Sanctissimi domini nostri pape et populi romani ac formam statutorum urbis.

Petrus de merilijs
 10 prothonotarius capitolijs.

In nomine domini amen. Anno domini 1489. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Innocentij divina providentia pape octavi Indictione viii^a mense septembris die xvij. Confirmata fuerunt suprascripta Statuta per sapientem virum dominum Andream de
 15 alatinis de Verulis juris utriusque doctorem ¹ nunc alme urbis vice Senatorem in omnibus in eis contentis dummodo non sint contra formam statutorum urbis ac sancte Romane ecclesie et prefati domini nostri ac populi romani omni meliori modo etc.

P. de Merilijs
 20 prothonotarius capitolijs.

In nomine domini Amen Anno domini millesimo ecce^o lxxxviii^o. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Innocentij divina providentia pape octavi Indictione viij^a mense novembris die vij^o Confirmata fuerunt supradicta statuta per illustrem et magnificum mi-
 25 litem dominum Augustinum de Unico Trevisanum juris utriusque doctorem alme urbis senatorem. In omnibus et per omnia prout in eis continetur dum modo non faciant contra statum ecclesie s. d. n. pape et populi romani omni meliori modo etc.

N. Iacobelli
 30 prothonotarius.

[p. 113] In nomine domini Amen Anno domini M^o ecce^o lxxxx^o pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Innocentij divina providentia pape octavi Indictione viij mense octobris die xj

¹ Cod. *dominum Andream d.* poi cancellato.

Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum laurentium de bene in seignis de senis militem et Comitem alme urbis senatorem illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dumodo non sit contra statum Sanctissimi d. n. pape sancte romane ecclesie et populi romani.

5

N. Iacobelli
prothonotarius.

IX nomine domini Amen. Anno domini millesimo cccc^{to} lxxxxj^o pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Innocentii divina providentia pape octavi Indictione x mense septembris die xv Confirmata fuerunt suprascripta statuta per Magnificum virum dominum Ambrosium de mirabilijs de mediolano militem et comitem alme urbis senatorem illustrem in omnibus ut in eis dum modo non sint contra statum ecclesie et populi romani.

10

N. Iacobelli
prothonotarius.

15

IX nomine domini Amen. Anno domini M^o cccclxxxvj. pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti Indictione xiiij. mensis junij die xv Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum Silvestrum baldolum de fulgineo militem et Comitem ac Iuris utriusque doctorem alme urbis Senatorem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dum modo non sint contra statum Sanctissimi d. n. sancte matri ecclesie et populi romani.

20

N. Iacobelli
prothonotarius.

25

IX Nominē Domini Amen Anno domini millesimo iiij^o lxxxvj pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti Indictione xv. mense septembris xvij Confirmata fuerunt supradicta statuta per Magnificum et generosum virum dominum Laurentium de lantis de senis militem et comitem juris utriusque doctorem alme urbis senatorem illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur duamodo non sint contra statum Sancte romane ecclesie Sanctissimi domini nostri pape et populi romani.

30

N. Iacobelli
prothonotarius.

35

[p. 115 ¹] In nomine domini amen Anno Domini Millesimo quingentesimo pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti Indictione iij. mense julij die x. Confirmata fuerunt suprascripta statuta in omnibus et per omnia prout
 5 in eis continetur per magnificum virum dominum Petrum Donatum de chitanis de cesis militem et comitem ac alme urbis senatorem illustrem dummodo non sint contra statum sancte romane ecclesie populi romani et Statuta urbis ac omni meliori modo etc.

10

Laurentius dammiani
 loco prothonotarij.

In Nomine Domini Amen Anno domini millesimo quingentesimo secundo pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti Indictione v. mense julij die viij Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum et generosum
 15 virum dominum Laurentium de lantis de Senis militem et comitem ac alme urbis senatorem illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dum modo non sint contra s. d. n. populum romanum et statuta urbis.

20

N. Iacobelli
 prothonotarius.

In Nomine domini amen anno domini millesimo quingentesimo septimo pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini Iulij divina providentia pape ij Indictione xj. mense septembris die xij. Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum et generorum
 25 virum dominum Iohannem Baptistam de castello de bononia militem et comitem ac alme urbis senatorem illustrem in omnibus et per omnia prout in eis continetur dummodo non sint contra S. D. N. populum romanum et statuta urbis omni meliori modo etc.

30

Laurentius Dammianj
 prothonotarius.

¹ Pag. 111 del cod., ricevute. Colla pag. 114 termina il fascicolo 9. Segue un foglietto isolato colle pagine 115 e 116.

[p. 116] In nomine domini Amen Anno domini millesimo quingen-
tesimo nono pontificatus Sanctissimi in Xpo patris et domini nostri domini
Iulij divina providentia pape secundi Indictione xij. mense novembris die
xxj Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum et generosum
virum dominum Galeoctum de gualdis de arimino militem et comitem 5
juris utriusque doctorem alme urbis senatorem illustrem. In omnibus et
per omnia prout in eis continetur dumodo non faciant contra statum san-
cte romane ecclesie populi romani et statuta urbis omni meliori modo etc.

Laurentius Dammianj

prothonotarius.

10

[PAGAMENTI FATTI PER BENENTRATA NELL'ARTE ED ANNOTAZIONI VARIE]¹

[p. 1] Io ianni schardasella romano chonzolo delarte di merciarj eletto dalarte per doi annj confermati dallarte pacificanno et sottomettenno l(i)s-tramontani merciarj corascione a pachare a noi romanj annj m^occcc^oLXvn.

Cofeso io silvestro iud.(?) avvere reciputo da Mastro nicolo merzaro
5 todesco consolo et comorlego² de li merzari et selari per lo sarario de li
mercieri per li citazioni de la festa de santa maria perche(?)...avemo facto
pato che omne ando³ li dehea fare quatro citazioni lando . . fare
li cosoli pacare se bisonnia
danno xxij]⁴.

10 (10) mariano de jachobello sellaro romano conzolo e camorlengno de
larte de sellari e mercieri stato doi anni alafila in nel 1483.

[p. 5] 1457 a di 16 di maggio

Ricepimo da nardo et ciriacho in piazza gidea per la bene entrata
L. 5 — coe lire cinchue L. 5

15 E più ricipo da franco di lorenzo merzaio in ponte lb. 44 1/2 per
bene entrata de soprad⁵ coe L. 3

¹ Le seguenti annotazioni di pagamenti ecc. sono state copiate assai diligentemente dal ch. sig. Francesco Cerasoli e più volte rivedute da me. Se, non ostante la cura adoperata nel riprodurle con ogni fedeltà, può talora essere sfuggito qualche errore, ciò si ascrive alle gravi difficoltà di lettura che spesso esse offrono, perchè scritte per lo più da mani inesperte e rozze di semplici artigiani, e perchè non di rado consumate dal continuo uso del codice.

Queste annotazioni sono sparse qua e là in varie parti del volume. Le ho riunite tutte insieme e collocate qui, a calce degli statuti, siccome è stato avvertito a pag. 3, ed ho preferito disporle secondo l'ordine medesimo che esse hanno nel manoscritto anzichè in serie cronologica, perchè molte sono quelle senza data, la cui età approssimativa può stabilirsi appunto per mezzo del posto che occupano, sia prima o dopo altre ricevute o altri documenti che portano indicazioni cronologiche, sia nei vari fascicoli che in tempi diversi sono venuti a comporre il volume.

² Leggi *camorlengo*.

³ Cioè *anno*.

⁴ Mano del sec. XV. — Le annotazioni senza data che sono nel primo fascicolo del codice (pag. 1-12) non possono essere anteriori alla metà del secolo XV, quando fu aggiunto questo fascicolo, siccome ho notato a pag. 3; cf. p. 53.

E piu repino da santi selaro da firenze a monte giordano + tre
per bene enterata + 3

E piu ricepimo da maestro Pietro chavelini selaro e mercaro per
bene entrata charlini oto + 7 + 12

Piu ricepemo a di pemo ¹ di gungno da uno melanese di stecontro ⁵
a Chostanzo alarmaruoli che fa e fornimenti ² + 2

E piu reciepiemo da pietro de paulo piecamino . . . per bene intrata
noi sopreditti per la in pene per intrata ³ + 5

Avo pacato Mastro basile de denoisij sellaro perlla bene entrata della
ponticha nova. Ai v dello mese de Jugno 1499 . . . doy ¹⁰

[p. 6] Al nomine di Dio a di 2 di Agosto 1471

Faciamo fede noi consolli de Merciarì e sellagi cio e M^o pietro da
savogia sellag. e ciperano di Jacovo Merciaro conzoli in nello ando sopra
ditto como avemo aute e reciepute queste bene intrate le quale sotto scri-
veremo cioe per larte de Merciarì essellari cio e prima ¹⁵

da M^o giorgio di biasio todesco che fa fornimenti di cavallo demo-
rante descontro allo vecie cancellieri ¹ allo presente bolongini 42 d.

da M^o grabiello sellag. de romangia c^a 4 cio e + 28 + 28 d.

da felippo da Milana Merciaro c^a 6 cio e + 42 d.

da beltrame da bergamo Merciaro c^a 4 cio e + 28 + 28 d. ²⁰

da orrigo da bergamo Merciaro + 18 perchera povero + 18 d.

da juhani lionardo sellag. da palma demorante a santo biasio della
pagiotta ⁵ allo presente c^a 5 cio e + 35 + 35 d.

da gasparre todescho M^o delli fusti in nella piazza di santo lorenzo
in damaso + 18 per bene intrata dellarte a di 5 giungio 1471 + 18 d. ²⁵

questo sopra scritt. intrat. avemo aut. in nello tempo dello nostro offitio
dalli sopraditti homini in nellando sopra ditto sono in tutto d. 2 + 67 d. ⁶.

¹ Cioè *primo*.

² Le due prime ricevute sono scritte da una stessa mano in uno stesso tempo: le tre altre sono della mano medesima, ma di tempo alquanto posteriore.

³ L'annotazione è di mano diversa dalla precedente e posteriore, ma anteriore alla seguente, che è pure di altra mano. Vedi p. 99, nota 5. Le parole *la in* e *la se* conda *per*, scritte per errore, sono cancellate.

⁴ Cioè *al vicecancelliere*.

⁵ *S. Biagio della pagnotta*.

⁶ Queste annotazioni sono tutte di una sola mano dell'anno 1471.

[p. 12] 1452

Recipenmo da seucia e janni pavolo comp. ¹ per bene entrata \mathcal{R} otto
fecino napare la scritta ² per mano del nostro notaro.

Recipenmo da mastro nardo da bolongia per benentrata alarte della
5 merciararia ca. 6 cioè (sic)

Recipenmo da Iovanni di basilea sellaro per benentrata alarte delli
merciari e sellari \mathcal{R} iiij cioè \mathcal{G} 60.

Recipenmo da Jac^o rubino sellaro figlio che fu di mastro Nicorio (?)
sellaro per benentrata \mathcal{R} iiij cioè \mathcal{G} 60.

10 Recipenmo da Jovanni tedesco frat. che fu di bernardo selaro per
benentrata alarte \mathcal{R} iiij cioè \mathcal{G} 60.

Recipenmo da francesco di tomaso da sanseverino selaro per ben-
entrata allarte \mathcal{G} 18 cioè \mathcal{G} 18.

Le sopreditte benentrate sonno pacate a tempo di linfrascriti consoli
15 nellano sopredito cioè antonio di pavolo e nicolo di francesco da noia ³
perlli merciari e antonello di pavolo e pavolo di martomeo per li selari
che delle ditte benentrate ne tocha lamita alarte elamita alinfrascriti
consoli ⁴.

Recipenmo da paulo della marcha elcomp. suo sellari atore san-
20 guingio ⁵ per benentrata dellarte che precipiaro pontica nova duc. uno
doro statuti a noi consoli cioè antonio di palito e nicolo da norcia per
lli merciari e pavolo di martomeo e antonello di pavolo perlli sellari che
lamita ne toca alla camora e la mita alli consoli ⁶.

¹ *Compagni.*

² *Fecimmo che ne appia la scritta.*

³ *Leggi Norcia.*

⁴ Annotazioni di una sola mano dell'anno 1452. Cf. p. 102, nota 7.

Nel 1452, il 4 di Giugno, fu stabilito per soddisfare i merciai *cortesiani et romanum curiam sequentes*, cioè forestieri, che questi ultimi si eleggerebbero un proprio console, e così i consoli sarebbero stati in numero di tre (v. pag. 4). Di fatto, nel 1463 4 troviamo tre consoli, uno dei quali *tolesco* (pag. 102, l. 21 e 22). Sembra adunque che la presente annotazione, e l'altra che viene dopo, debbano ascriversi a tempi anteriori a quel giorno.

⁵ *Cioè e del compagno suo sellari a tor Sanguigna.*

⁶ Della stessa mano che scrisse nel 1452 le annotazioni precedenti, ma di tempo alquanto posteriore; cf. p. 102, nota 8.

Antonio di palito è certamente la medesima persona che *antonio di pavolo* menzionato poco prima. E lo stesso dicasi degli altri consoli.

Antonio di Palito è ricordato anche come console dei merciai negli anni 1463-1464 (v. p. 102, l. 21) e pare essere lo stesso che intervenne ai capitoli del 1452 (p. 5, l. 14). Nel 1450 un *Antonio di Pavolo merciarario* pagò la benentrata (pag. 103, l. 13).

[p. 11] Ani domini mccccxxvi.

a di (sic) dottobe

Recipei per bene entrata lire otto per matrigiano i quali me de ¹
Guidozza Inciotta lo filo di fero a mi giani di michele ² et mattuzzii di
iani mattuzio ³ chozioli dellarte della merciarria ¶ viij ⁴

Anno mill. eccc^oxxvij dello mese de oto pacai io iacovello di cola
di cecho di pellepina per bene intrata at renzo muscino ⁵ § xxx.

In nomine domini amen anno domini millesimo eccc^oxxxvj Iohannes
normante merciarinus de francia de Regione sancti Angeli solvit Paulo de
pierjamino ⁶ merciaro et Anthonio muscello ⁶ sellario consulibus artis mer- ¹⁰

Un *Anthoneilus Pauli sellarius* si trova nei capitoli del 1452 (pag. 5, l. 15). Sembra il medesimo che figura qui fra i consoli nel detto anno, e diverso dal merciaio *Antonellus* console nel 1413 (pag. 102, l. 2), che forse è da identificare col merciaio dello stesso nome menzionato nel 1434 (pag. 43, l. 2) e con *Anthoneilus santale* ricordato nel 1435 (pag. 14, l. 4.).

A proposito di *parolo di mattonno* è da osservare che un *Paulus Bartholomeus* è ricordato nella spesso citata deliberazione del 1452 (pag. 5, l. 16).

¹ Si legga *mi die*. Pare la stessa mano che a pag. 103, anno 1407.

² Un *Iohannes Michaelis* figura nelle deliberazioni del 1403 (pag. 59, l. 3), 1434 (pag. 42, l. 25) e 1435 (p. 13, l. 28), in queste due ultime come console. Nel 1407 un *Gianni di Michele* è ricordato come camerlengo (p. 104, l. 2 etc.). È probabile che si tratti sempre della stessa persona.

³ Nel 1375 troviamo un *Giocanni di Mattuzzo*, forse console, certo ufficiale dell'arte (v. pag. 108, l. 2) e così anche in una nota di pagamento alquanto posteriore al 27 genn. 1378 (pag. 106, l. 12). Nel 1384 un *gianni di mattuzzo* è notato come camerlengo (p. 108, l. 9). In varie ricevute di età incerta, ma spettanti alla fine del secolo XIV (forse poco dopo il 1389), *gianni de mattuzzo* figura come console (p. 109, l. 4 e 7). Nella deliberazione del 1403 trovasi un *Iohannes Machuttii de regione montium* (v. p. 58, l. 27). Non so se, nonostante la identità del nome e le concordanze cronologiche, debbansi distinguere più persone dello stesso nome, o abbiano da considerarsi come una sola. Il *Mattuzzo* qui menzionato ed il *Cola Iannes Iohannis Machuttii* ricordato nei citati capitoli del 1403 (p. 59, l. 1) sembrano esserne i figliuoli.

⁴ *Renzo muscino* o *muscino* era console nel seguente anno 1428 (v. p. 100, l. 7). A lui si riferisce l'annotazione senza data che segue quella del citato anno e che deve essere contemporanea o di poco posteriore.

⁵ Costui è senza dubbio il medesimo il cui nome s'incontra in altre annotazioni dell'anno medesimo a p. 104, l. 17 (*Parolo Pieramino*), e p. 105, l. 3 (*Parolo Ramino*). Col fratello Pietro intervenne ai capitoli del 1434 (*Piergamino, Paulus eius frater*) pag. 43, l. 2, e a quelli del 1435 (*Petrus et Paulus Piergamini*), pag. 14, l. 6.

Figlio di lui sembra essere il *Pietro de Paolo Pieramino* che paga la benentrata in una annotazione senza data (pag. 97, l. 7), che ho dichiarata anteriore al 1499 e posteriore al 1457.

⁶ In una annotazione senza data leggesi a p. 107, l. 13, che *Antonio Musciello* paga la benentrata a *Parolo Fattorino* che è noto come console nel 1430 (v. pag. 100, l. 13), e che figura nei capitoli del 1434, dove leggesi altresì il nome *antonius musciello*

ciariorum et sellariorum urbis, pro Bene Entrata Artis et Poteris nove Carlenos sex.

Anno domini millesimo cccc^oxliiij^o a di primo de Marzo pachavo popolo ¹ la benetrata a noi conzoli merciarì e sellari earlini iij.

⁵ [p. 15] mecccxviii.

pagaò guidozu di iuanola labene etrata alo roscio ² merciaro e a renzo moscino ³ libbre sei tocane alarte lilibre tre cali detti cosoli libbre tre.

pagaò uno todesco che stane quella casa dove stette janni mēzo a noj cosoli loroscio merciaro e renzo moscino grossi tre ⁴ tocane dua ¹⁰ alarte β x ⁵ ale detti cosoli ⁶.

In nomine domini amen anno domini millesimo cccc^oxxx. pontificatus domini Martini pape quinti Indictione viij mense Iunii die nono paulus factorini ⁷ sellarius de Regione parionis unus ex consulibus presentibus artis merciariorum et sellariorum urbis dixit michi et confexus fuit ¹⁵ pro se et saba gorij merciaro consule una cum ipso Paulo quomodo dicto die. Gratiolus de cremona merciarus de Regione pontis solvit ipsi paulo et dicto sabe consulibus dicte artis pro introytu artis merciarie incepte

(p. 42, l. 30; 43, l. 1). Altre due volte Antonio è ricordato come console nel medesimo anno 1436 (v. pag. 104, l. 17 e p. 105, l. 3). Pare diverso dall'Antonio console nel 1421 (pag. 101, l. 13) e dall'omonimo console nel 1444 (p. 101, l. 17 e p. 103, l. 10).

¹ Nello stesso anno 1444, nel dicembre, è ricordato un *popolo* console (v. p. 101, l. 17 e p. 103, l. 10). La mano sembra la medesima che fece le annotazioni del 1444 nelle stesse pagine e a p. 108.

² *Antonio dicto natulente lo roscio* paga la bene entrata in una annotazione alquanto posteriore al 27 Gen. 1378 (v. pag. 106, l. 11). In un'altra annotazione scritta fra l'anno 1407 ed il 1436 (v. pag. 104, l. 15) *lo roscio* è indicato come ufficiale dell'arte (forse console). Il nome di *roscio* trovasi a margine di tre conferme degli statuti fatte dai senatori dell'anno 1421 (v. pag. 74). Può darsi che *Menicho dello rosso* che pagò la benetrata nel 1416 fosse suo figliuolo (v. pag. 101, l. 5).

³ Vedi pag. 99 nota 4.

⁴ Era scritto *quatro* e fu corretto *tre*.

⁵ Era scritto *e dua* e fu emendato *β .v.*

⁶ Questa annotazione e la precedente del 1428 sono della stessa mano. Cf. la nota 4 a pag. 99, e la nota 2 a p. 100.

⁷ *Paulo fattorini e saro de giori*, consoli, sono ricordati in una annotazione senza data la quale deve perciò essere del 1430 o di uno dei prossimi anni (v. p. 107, l. 14 e 15), poichè non è dubbioso che siano le medesime persone. *Paulus factorini* prese parte alla deliberazione del 1434 (v. pag. 42, l. 30). Del raro nome Fattorini è esempio il *Iohannes Factorini de Roma* di un atto del 1391 (Galletti, *Capena*, p. 75).

per ipsum gratiolum tempore consolatus dictorum consolum duos ducatos auri.

[p. 17] Biascio di petruccio adi xv di marzo M^occcc^oxvj pagho fior. uno corrente per la bene entrata.

Menicho dello rosso ¹ merciaro pagho adj xx daprile M^occcc^oxvj fl. uno corrente per la bene entrata.

Pietro dantonio merciaiuolo pagho adj viij di giugnio M^occcc^oxvj fol. xxx perla bene entrata.

domenichoda melano che fa laghora pagho adj xxij di giugnio M^occcc^oxvj β xxxij. d. vj perla bene entrata ². 10

(In nomine domini M^occccxi

pagao pretro schiavo ³ che sta a sancta Maria prosperina ⁴ a noi consollì a mi antonio e arvertino ⁵ adj xv di luglio di bene entrata grossi quatro.

M^occcc^oxliij^o adi xxviii^o

15

di dediciemo ⁶ pachavo loisi de gaeta merciaro per resto dela benetrata a noi conzoli popolo et amtono sellaro ⁷ G^o. xvj 1/2.

[p. 18] Johan Hencken howschele sellar. solvit pro bene intrata ⁸.

Lorius merzarius de pecovia solvit pro bene intrata ⁹.

¹ Vedi la nota 2 a pag. 100.

² Tutte queste note del 1416 sono di una sola mano.

³ Vedi la nota 7 a pag. 108.

⁴ Probabilmente S. M. in Traspontina (*Traspadina*).

⁵ Cioè *Albertino*. Un *Albertinus* fu presente alla deliberazione del 1434 (v. p. 43, l. 1). È impossibile determinare se è la stessa persona: cf. *Albertinus de Milano* che pago la benetrata nel 1413 (pag. 102, l. 2).

Intorno ad Antonio cf. la nota 6 a pag. 99.

⁶ *di dicembre*.

⁷ Vedi la nota 6 a pag. 99 e la nota 1 a p. 100.

⁸ Mano del secolo XIV o XV, fra l'anno 1375, età del secondo fascicolo del codice dove è notato questo pagamento, ed il 1413, quando fu scritta la seconda delle seguenti annotazioni.

⁹ Mano diversa del medesimo tempo.

Millesimo iiiie xiiij solvit subscriptus albertinus

Albertinus (*sic*) de Milano ¹ sellarius antonello ² merciaro et jacobo falefeste ³ consulibus artis merciariorum pro bene intrata dicte artis libr. . .

IX nomine domini. Amen. Anno . domini . millesimo cccc^o.xlv. Indictione viij mense Innii die quarto, Tadeus de Nicolo de francia sellarius . solvit . Anthonio Iohannis merciaro . et papa ⁴ . sellario consulibus Artis merciariorum et sellariorum urbis . pro Bene Entrata. Artis. et poteris nove. carlenos septem.

Eodem . Anno mense et die supradictis . Ugulinus petri de francia sellarius solvit supradictis Anthonio et papa consulibus predictis . pro Bene entrata Artis et poteris nove carlenos septem.

IX nomine domini. Amen. Anno domini. millesimo cccc.xlv. Indictione viij. mense Iulij die sexto Michael Angeli cole sellarius de Regione parionis. Solvit Anthonio Iohannis merciaro . et Papa . sellario . consulibus .
15 Artis merciariorum et sellariorum urbis . pro Bene Entra . Artis . et poteris nove carleno(s) quinque ⁵.

[p. 22] + 1463 e 1464 adi 27 di Iungio

Noi consoli dellarte di merciarj e sellarj di roma facemo fede come nelli sopreditti anni computati per uno avemo auti e receputi da questi
20 tali sotto scritti per labenentrata dellarte anoi perenominati cio e fiorio todesco merciaro e dadeo dalcavaletto ⁶ sellaro e antonio di palitto merciaro.

Ianni di misser pavolo dacampangiano ⁷ avo pagato la benentrata dellarte per pontica nova anoi consoli sopreditti 75 cinque vaglio d.l. 3.

Alisantro todesco comp. di cornelio todesco merciarj anno pagato laben-
25 entrata dellarte per pontica nova anoi consoli sopreditti 3 l. xxxvj
cioe d. — 36 ⁸.

¹ Vedi la nota 5 a p. 101.

² Cf. la nota 6 a pag. 98.

³ Cf. nel 1407 *falefeste*, console con *Palipi* (p. 104, l. 1 e l. 5).

⁴ Nei capitoli del 1435 e del 1452 leggesi il nome di *papa sellarius* (v. pag. 14, l. 4 e p. 5, l. 9).

⁵ Tutte e tre le annotazioni del 1415 sono di una sola mano.

⁶ Può essere anche *dalcavaletto*; cf. p. 5, l. 25.

⁷ Leggi *da Campangiano*.

⁸ Le tre annotazioni sono di una sola mano dell'anno 1464 forse non diversa da quella che scrisse nel 1452 ed in tempo incerto a pag. 18.

Petrus paulus sellarius et consulus dite artis ¹.

[p. 26] M^o cccc^o xliiij^o a di xxvij de dicemo provesamo (?)² speciale (?)
pachavo la benetata a noi conzoli merciari e sellari era povero per de-
sciziione ³ pachavo ß viij d. 8 ⁴

M cccc^o xl iij^o

5

a di xxviii^o de dicemo

pachavo lodovicho chefalifusti ⁵ anoi conzoli de larte merciari e sellari
per benetata ß xxx

era povero

Io popolo merciario e antono sellaro ⁶.

10

a di 29 de mājō 1450.

Io provesamo Merciaro ⁷ e stefano de M^o. angelo ⁸ sellaro consoli dellarte
de merciarij e sellarij di Roma avemmo pro bene intrata da antonio di
pavolo merciario & docidocto 18 & 18.

[p. 27] M. cccc viij a di viij daosto.

15

pachavo antonio di belese di savoia mecciario per bene etrata e di
questo anno in tutto suolli quaratta giettaroli(?) uomini dellarte ⁹ in chasa
di chastina ¹⁰. ℞ ij.

chozziolo ¹¹ palifi ¹².

¹ Annotazione interrotta di altra mano, di tempo poco posteriore. Nei capitoli del 1435 (p. 11, l. 6) interviene un *Petrus Paulus sellarius*. Nel 1463 leggesi di un *Pietro paulo sellagio* che pago la benetrata (p. 111, l. 1).

² Cf. la nota 7 in questa pagina.

³ Cioè *per decisione*.

⁴ Pare la stessa mano che scrisse l'annotazione del 1444 a p. 100 e quelle dello stesso anno a p. 101 e 108.

⁵ *chetalifusti* aggiunto fra le righe.

⁶ Stessa mano dell'annot. precedente. Vedi la nota 6 a p. 99 e la nota 1 a p. 100.

⁷ Nella deliberazione del 1435 e in quella del 1452 (v. p. 14, l. 5; p. 5, l. 7) è ricordato un *Proccasanus* o *Proccazanus merciarus*. Cf. il *proccasano da spoletì* menzionato nel 1436 (p. 105, l. 6) e il *proccasano (?)* incerto del 1444 (p. 103, l. 2).

⁸ *Stephanus magistri Angeli* compare nella deliberazione del 1452: v. p. 5, l. 8.

⁹ Pare debba leggersi: *in tutto solti quaranta gli accettarono gli uomini della* ecc.

¹⁰ Forse si deve leggere *chascina*; cf. *Io, Landi ditto chascina* e *chascia* (nel catasto del 1375 a p. 8 e nelle annotazioni di pagamento a p. 106, l. 1; 108, l. 1).

¹¹ Cioè *console*.

¹² A p. 50 e 59 ho dichiarato che costui ed il *Palifri* intervenuto ai capitoli del 1403 sembrano essere la medesima persona che *Antonius belli petri dictus alias palifri*, console ricordato nei capitoli del 1389, e *Antonius belli Petri* registrato negli statuti

falifeste ¹.

chamoliegio ² giani di michele ³.

pachavo mastro . . . merciaio che stava cho gianetto de satta maria
ritonna ⁴ de la benetata sol tretta aichozili adi dito disopr. $\text{℞ } 1 \frac{1}{2}$
5 chosolo palifi.
chosolo falifeste.
chamoliegio ianni di michele ⁵.

pachavo orio e nicholao chopagio isieni per bene etrata e arta i
tutto pacharo pesette ⁶ mastro iachovo chossolo delarte a bi hio iann ⁷
10 di michele chamoliegio delarte. $\text{℞ } x \div \text{℥ } v \div$ ⁸

pachavo mattievo di napoli a chasa di pietro mattia sellar. per bene
entrata et a(r)te a mi. $\text{℥ } xvj$
gianni di michele ⁹.

Item pacao angulino tedesco pro Intratura a die viij di Frebaio *col(?)* xx
15 ad amadeo e lo roscio ¹⁰.

Pacayo Maffiolo e fratelli dantonio de Malingnis da per
benetrata de larte 1436 a pavolo pieramino ad antono musciello dn(cato)
uno doro ¹¹.

e nel catasto del 1375 (pag. 7, l. 12, e p. 20, l. 12). *Antonio di Biello Pietro*, console, è
mentovato in una annotazione di data incerta, posteriore al 1375, la quale dovrà ri-
ferirsi al periodo richiesto dalle notizie qui addotte, ma preferibilmente alla fine del
secolo XIV (e forse al 1376) anzichè agli inizi del XV, per la ragione del posto che essa
occupa nel codice (v. pag. 107, l. 1).

¹ Vedi la nota 3 a pag. 102.

² Cioè *camerlengo*.

³ Vedi pag. 99 nota 1 e 2.

⁴ *S. Maria rotunda*.

⁵ Stessa mano dell'annot. preced. ma di tempo alquanto posteriore. Vedi p. 99,
nota 1 e 2; p. 102, n. 3; p. 103, n. 12.

⁶ Cioè *in tutto pagarono presente*.

⁷ Si legga *a mi Iohanni*. Cf. p. 99, nota 2.

⁸ Stessa mano in tempo posteriore.

⁹ Mano medesima in tempo posteriore. Cf. p. 99, nota 2.

¹⁰ Scritto da mano diversa dalla precedente, fra l'anno 1407 e l'anno 1436. Vedi
la nota 2 a pag. 100. Un *Amadio* è notato nei capitoli del 1403 (v. pag. 59, l. 4).

¹¹ Questa annotazione del 1436 e la seguente del medesimo anno sono di mani
diverse. V. pag. 99, note 5 e 6.

[p. 28] Al nome de dio adi 30 di gennaio 1436.

Noi consoli dellarte di merciarì e sellari di Roma dellanno presente cioè pavolo ramino ¹ e antoniò mosello ² facemo noto alli soccexori nostri come ludovicho de spang. e Iohanne francese anno paghato per la intrata dellarte libre sey de denari e remanemo contenti delli decti. Et io ³ provēiano da spoleti ³ merciaro dicti consoli ho facta questa scrittura di loro volonta.

Noi consoli de larte pavolo di Cieccho di Pietro sellaro e guidozo di giuliano merzaro avemo auto da giorzo de piazienza per benentrata che chomenzo larte de lamerzaria a Roma a di 14 de gennaio 1437 ¹⁰ du(cato) uno doro dutto contante tocchano a larte du(cato) $\frac{1}{2}$ doro e ali chonzoli du(cato) $\frac{1}{4}$ doro ¹.

Noi consoli de larte pavolo di Cieccho di Pietro sellaro (e) guidozo di giuliano merzaro avemo auto da Mastro da perosa merzaro che fa li penachì a di 8 de magio per benentrata de labotticha Nuvella che ¹⁵ comenzo 1437 d(ucato) uno doro dutto contante tocchano alarte d(ucato) $\frac{1}{2}$ doro e ali conzoli du(cato) $\frac{1}{4}$ doro.

(Noi) consoli de larte zoe ⁵ Guidoza di Giuliano e Pavolo di Cieccho di Pietro avemo reciputo da Giuliano dilamangia di burssolla (?) ⁶ carlini quattro per benentrata a di 24 di Magio 1437. ²⁰

(Noi) consoli de larte Guidoza di Giuliano e Pavolo de Cieccho (di Pietro) avemo Receputo da Michele da Bergamo e giuliano (di) lamangia sno compangio per bentrata carlini tre . . . 8 Magio 1437.

[p. 35] Pacavo at anni Meeclxx petro casella ⁷ per bene entrata a die xxiiij^o de setembre alli conzoli delli merciarì ff. ij. ²⁵

¹ V. pag. 99, nota 5.

² V. pag. 99, nota 6.

³ V. la nota 7 a p. 103.

⁴ Questa e le seguenti tre annotazioni sono di una stessa mano.

⁵ Leggi cioè.

⁶ di Menagui di Bruxelles(?).

⁷ Nel 1375 *Petrus Casella* fu eletto statuario per comporre gli statuti aggiunti in quell'anno (v. pag. 15, l. 12 e pag. 20, l. 14; cf. il catasto a pag. 7, l. 16 dove è detto *de regione colupne*). Nel 1388 e 1389 è ricordato come console (pag. 110, l. 4; p. 108,

[p. 36] Pagho giovanni di Lando detto chascia ¹ merciaio ad x daperile Mccc^{lxxviii} ² a lorenzo di lapo ³ e zacchi consoli dellarte per benetrata ⌚ due.

Pacao giuliano de rasimo mercaro labene entrata adie xv de lo mese ⁴ de giungnio § xxij d. viij a martino de paulo de gioccio ⁵ camorlengno delarte de la merciaria de roma ⁶.

Adj xvij dottobre 1396 pachao missere antonio da chantuo maziery dallo papa. merchatante alli chonzoli delarte cio e michele et mattuzzo chonzoli e martino di paolo di jocio chamorlengno ⁷ f. ij cor(renti) per ⁸ la bene intrata dellarte.

[p. 37] Pachavo Antonio dicto naltamente lo roscoio ⁹ pro intrata ad casciana ¹⁰ ad gianni di mactuzzo ¹¹ ad cola merciaro camorlegno ad dij xv di marzo f. f. xxx ¹².

[p. 40] Adi xxj de abrule ¹³ pacao janni da riete per bene etrata ali concoli dellarte li quali erano

l. 13 e p. 109, l. 14). Nel 1403 leggesi ancora il medesimo nome fra gli intervenuti ai capitoli stabiliti in quell'anno (p. 59, l. 2). *Antonio de pietra casella* console è menzionato in una annotazione che deve essere della fine del secolo XIV (pag. 109, l. 20). Sembra certamente il figliuolo.

¹ La mano che ha scritto questa annotazione è la medesima che aggiunse il nome *londres Lando ditto chascina* (che perciò credo la stessa persona che *Giovanni di Lando detto Chascia*) nel catasto del 1375 (v. pag. 8, l. 8) e che fece l'annotazione che si legge a pag. 108, l. 1. Cf. pag. 103, nota 10.

² Era scritto *Mcccxxx* e fu corretto *Mccc^{lxxviii}*.

³ *Lorenzo di lapo* è detto *di bruno* nel 1384 (pag. 108, l. 9). Fu console anche nel 1380 (p. 109, l. 11) e nel suddetto anno 1384. Nell'aprile 1375 anche pare fosse console (v. p. 108, l. 2); ma in quel medesimo anno, nel dicembre, i consoli erano Pietro Sertano e Andreozzo di Cambio, e nel citato mese di dicembre Lorenzo di Lapo figura fra i due statutarii eletti a comporre gli statuti aggiunti in quel tempo (v. p. 15). Cf. p. 110, l. 6.

⁴ Cf. pag. 109, l. 19 e qui sotto l. 9.

⁵ Altra mano alquanto posteriore, ma probabilmente anteriore alla seguente.

⁶ Vedi pag. 109, lin. 19 e l'annotazione precedente. Mano diversa.

⁷ Vedi pag. 100, nota 2.

⁸ Cf. pag. 103, n. 10 e p. 106, n. 1.

⁹ Vedi pag. 99, n. 3.

¹⁰ Annotazione alquanto posteriore alla conferma senatoria del 27 Gen. 1378 registrata in questa medesima pagina del codice (v. p. 22, l. 1 del presente volume).

antonio di liello pietro ¹ ecieccolo janni pabuccio e pietro de ² paulo de
simone carmolegno § . . . ³.

pacao a gianni agudo per benne trata §§ v. franciseho di iuccio mer-
ciaio ⁴.

die. xxiiij. Jul.

pacao Angelo da florentia per beneintrata libre. iiij. .p. xij. ⁵.

pacao giovanni de maestro jacovo ⁶ da orbieto per bene entrata adi xv
de marzo 1377 a tempo de cecco jampalocio § xl.

pacavo janni alfonsi a cecco janni palozzo adij. x. de sethiembro
per bene entrata § xxx. ⁷. ¹⁰

pacao marchio da fiorenza per benne trata ali chozili §§ iiij.
pacati lartafare ⁸ per benne trata ali chozili .p. xl ⁹

Item pachavo anntonuo musciello per benetrata §§ vj.
adij viij de marzo ann noi conzoli de merciaarii savo de giori e pavolo
fattorino sellaro ¹⁰. ¹⁵

¹ Vedi la nota 12 a pag. 103.

² del poi corretto *de*.

³ Questa annotazione fu cancellata interamente. È del secolo XIV ma in ogni caso non anteriore al 1375, data del fascicolo del codice in cui essa è registrata (v. pag. 6 nota 3). La cifra finale è illeggibile.

Nella medesima p. 40 del codice troviamo indicato due altre volte Cecco di Giampalozzo, e probabilmente come console, una nel marzo 1377 ed un'altra nel settembre forse del medesimo anno. È probabile, osservando la disposizione ed il tempo di queste varie annotazioni nella pagina anzidetta, che quella del 21 aprile appartenga all'anno 1376. Nel 1389 *Checcus Iohannis Palatii* fu console assieme a Pietro Casella (v. pag. 108, l. 13 e pag. 109, l. 13). Cf. Vendettini, *Senato*, p. 386.

⁴ Altra mano del secolo XIV. Cf. p. 109, l. 20.

⁵ Altra mano del medesimo secolo, probabilmente anteriore alla seg. annotazione.

⁶ Fu scritto *japoro* e poi corretto *jacovo*.

⁷ Mano diversa dalle precedenti, del sec. XIV ma posteriore all'annotazione del 15 marzo 1377.

⁸ Cioè *il fare l'arte*.

⁹ Queste due annotazioni sono di una sola mano del sec. XIV, la stessa che scrisse la seconda annotazione di questa pagina del codice.

¹⁰ Sembra degli inizi del secolo XV, questi consoli essendo ricordati nel 1430 (v. pag. 100, l. 13 e 15); Antonio Musciello e Paolo Fattorino sono menzionati nel 1431 (v. p. 42, l. 30 e p. 43, l. 1; cf. la nota 6 a p. 99, e la nota 7 a p. 100).

[p. 11] pagho giovanni di lando detto chascia ¹ merciaro abitante in ponte ad j xij daperile mcccxxv giovanni di mattenuzzo ² e lorenzo di lapo ³ per benetrata dellarte §§ due correnti ⁴.

[p. 61] M^occcc^oxluij^o. pachavo remnzo de mastro jacovo merciaro la
 5 benetrata a noi connzoli meriari e sellari charlini iii^o.
 inn presenza de pavolo de martomevo ⁵ ferraro.

[p. 73] Mcccxxxiiij. Adi xxiij de setembre sipaghochia ⁶ di biagio e
 chompangni da siena paghao per bene entrata delarte di merciarj a pie-
 tro dello ischiavo ⁷ e lorenzo di lapo ⁸ di bruno chonsoli e giani di matuzo ⁹
 10 chamarlengho dilla detta arte fio. trene doro.

In nomine Domini amen etc. baspar māfei de florentia et nunc de re-
 gione Pontis solvit pro intratura diete actis flor. unum tempore consulatus
 cecchi lo. palutij et petri caselle ¹⁰ consulum artis merciariorum urbis sub
 anno domini millesimo cccxxxviii pontificatus domini Urbani pape vj
 15 Indictione xij. mense januarij die xj^o ¹¹.

Adi xxv desembre pagho binno per benetrata dellarte de li mer-
 ciari alli chonzoli sopraditti fiorini tre doro ¹².

Adij iij de jenaro pacao petracha de laquila vainaro per benetrata

¹ V. pag. 106, nota 1.

² V. pag. 99, nota 3.

³ V. pag. 106, nota 3.

⁴ La data 1375 è una emendazione eseguita su rasura della pergamena.

⁵ Leggi *Paolo di Bartolomeo*. Stessa mano, come sembra che scrivesse le annota-
 zioni dell'anno medesimo a pag. 100, 101 e 103 (v. ivi la nota 1).

⁶ Forse si dee emendare *Spatuocchia*.

⁷ *Petrus schari* figura negli statuti aggiunti nel 1375 (pag. 20, l. 13) e nel catasto
 composto nel medesimo anno (p. 7, l. 15). Nel 1380 *pietro dello ischiavo* era console
 come qui con *lorenzo di lapo* (pag. 109, l. 11). Queste date farebbero credere che il
pietro schiavo il quale pago la benetrata nel 1421 (pag. 101, l. 12) fosse persona di-
 versa. Intorno alla famiglia dello *Schiavo*, cf. Archivio della Soc. Rom. di St. Patr. 1890,
 p. 316 e segg.

⁸ Vedi p. 106 nota 3.

⁹ Vedi la nota 3 a pag. 99 e la nota 4 a pag. 109.

¹⁰ Vedi la nota 3 a pag. 107, e la nota 7 a pag. 105.

¹¹ Altra mano.

¹² Questa annotazione è di mano della fine del secolo XIV.

dellarte delli merciarj a gianni de matuzzo ¹ et buccio vitale ² cozoli de larte et michele camorlego § xx d.

Adij x de jenaro pacao verado de laquila pongaro per benetrata dellarte delli merciarj a gianni de matuzzo buccio vitale cozoli de larte et michele camorlego § xli d. ³

Adij xv de jenaro pacao Pietro de saguitino merciaro per bene trata dellarte delli merciarj a gianni de matuzzo buccio vitale cozoli de larte et michele camorlego § x ⁴.

[p. 74] MCCCCLXXX

paghaio di bene entrata michele di piero di firenze adi x daghosto ¹⁰ a noi chosoli Pietro dello ischiavo e lorenzo di lapo ¹¹ § ij.

In nomine Domini amen etc. blaxius et cola solverunt pro Intratura diete artis florenum unum tempore consulatus cecchi lo. palotii et petri caselle ⁵ consulum artis merciariorum urbis sub anno domini millesimo cccclxxxviiiij. pontificatus dñi urbani pape vj indictione xij mense ¹⁵ januarij die xiii etc.

paghaio di bene entra piero di giorgio da pisa adj xxviiij di luglio a noi chonsoli e chamalingho § ij.

pacavo martino de pavolo de joccio ⁶ sellaro per bene entrata § xxxx.

Item francesco de giuccio et adatonio de piero casella ⁷ cozoli delli ²⁰ merciarj.

paghaio de bene entrata francescho di . . . chonero adj xij digenaro a noi chonsoli sopradetti § xxx ⁸.

¹ Vedi pag. 99 nota 3.

² Nei capitoli del 1403 leggesi il nome di un *Stephanellus barci Vitalis*, che dee essere suo figlio, v. p. 58, l. 28.

³ Le tre annotazioni di pagamento sono di una sola mano del secolo XIV cadente.

⁴ Vedi la nota 7 a pag. 108, e la nota 3 a pag. 106; mano medesima che scrisse l'annotazione del 1384 a pag. 108.

⁵ Vedi la nota 3 a p. 107 e la nota 7 a p. 105.

⁶ Vedi la nota 4 a p. 106.

⁷ Cf. pag. 105, nota 7 e 107, l. 3.

⁸ La prima, la terza e la sesta delle annotazioni che si leggono nella pag. 71 del codice sono della stessa mano e sono state scritte prima delle rimanenti, che furono

In nomine domini amen anno nativitatis ejusdem millesimo ccc^olxxxviii^o pontificatus Domini Urbani pape sexti indictione xij mense decembris die xvij comparuit philippus vannis mercarius de regione pontis citatus ad solvendum bene intratam Coram ceccho Io. palotij et petro casella ¹ consulibus dicte artis et iuravit ad sancta Dei evangelia corporaliter manu tactis scripturis et dixit se solvisse intraturam tempore consolatus laurentij lapi et sotii ² ejus tunc consulum dicte artis. etc.

[p. 111] Ihesus.

1455 adj 28 di Agosto

10 Recipiemmo noj consoli felippo de antono de natolo emenico de jannamola e micchele francioso da cola da napoli sellaro carlini quattro per la benentrata nonne potiemmo avere piu perche stette doj mesi in roma e poi lassao la ponticha.

15 Recipiemmo noj consoli da golino e giannino e cristino per la benentrata allarte carlini quattro in presentia de benedetto barbarino e costanso da perosci nonne potiemmo avere piu.

Recipiemmo noi consoli da cristofano da ciano che fa li fusti per la benentrata allarte carlini quattro papali nonne potiemmo avere piu ³.

1463

20 Ricipemmo noi chonsoli cioe giovanni dandoni (?) da spoletto e guglielmo tornase (?) de giovanni sellagio a presente consoli da guglielmo e da antonio indoi infino a questo di per bene intrata duchato uno.

Ricipemmo noi chonsoli de merzari e sellari da francho di jenaro per bene intrata adi 31 di magio lire tre cioe L. 3

25 Risipemmo no chonsoli a antonio da bergamo per bene intrata bo-longini quarantasinque d.

Risipemmo noi chonsoli da chola santo sellario in santa maria retonda compangio di pietro gabriello e⁴ 5.

30 Risipemmo noi chonsoli da giovanni da bergamo per bene entrata carlini sette.

inserite di poi da varie mani negli spazi lasciati fra l'una e l'altra: tutte quelle senza data, come sembra, appartengono anch'esse alla fine del secolo XIV.

¹ Vedi la nota 3 a p. 107 e la nota 7 a p. 105.

² Vedi la nota 3 a p. 106.

³ Queste tre annotazioni del 1455 sono di una sola mano.

Risipemmo noi chonsoli da pietro paulo sellagio ¹ compangio di jo vangallo per bene intrata bolingini vinti otto.

Risipemmo noe chonsoli da pyolo da fiorenza . . . agio(?) ² per bene intrata bolingini cinquanta.

Resipemmo noi chonsoli da antonio da fiorenza . . . agio(?) ³ juponte(?) ⁴ per bona intrata bolingini quaranta doi ⁵.

[p. 116] 1512 a di 10 de zugno io tomasso da pesaro chonsolo dell'arte delli sellari io recepute da mastro lorenzo da viterbe sellaro charlini cinque per la bene intrata de mettere la botegha dell'arto delle sellari scioe car. (5) ¹, ¹⁰

1512. adj 15 de zugno io tomasso da pesaro chonsolo dell'arte delli sellari io recepute de mastro z Giuliano spanolo sellaro charlini cinque per la ben intrata de mettere la botegha dell'arto delle sellari scioe car in parte sue perche lui he chompangio de mastro ziovan dell'orena el qual non pagha niente per la par(te) sua perche he mastro veichio. 15

¹ Cf. p. 103, nota 1.

² Non pare *sellagio*.

³ Tutte le annotazioni di questa pagina del codice, dalla data 1463 in giù sono di una sola mano.

⁴ Questa annotazione e la seguente sono di una sola mano.

STATUTA MERCATORUM
ARTIS LANAE

STATUTA MERCATORUM ARTIS LANAE ¹

[STATUTO AGGIUNTO NEL 1125 O 1126]

In ² Christi nomine amen. Cum hoc sit, quod ex forma cuiusdam statuti positi in volumine Statutorum Artis Lanariorum magnificae Urbis Romae ³ contineatur, quod consules et consiliarii dictae artis, insimul cum quatuor mercatoribus dictae artis ex melioribus, debeant eligere consules futuros dictae artis. Et hoc in fine dictorum consulum existentium pro tempore. ⁵ Sitque practieatum contra formam dicti statuti hoc modo videlicet, quod ⁴ tantummodo consules pro tempore existentes una cum quatuor mercatoribus tantum, nullis consiliariis adhibitis, eligebant consules futuros pro tempore, sitque dissidatio ⁵ inter homines dictae artis, quia nonnulli volunt, ut statutum servetur, nonnulli vero quod practica et consuetudo servetur. Quamobrem ¹⁰ magnificus et generosus miles et legum doctor, dominus Valerius de Luschis de Vicentia almae ⁶ Urbis senator illustris, volens pro utilitate dictae artis providere. Et ut cessent scandala et rumores, deliberavit ut partitum et pars inter homines ⁷ dictae fratraliae hoc modo ponatur ⁸, videlicet quod ⁹ data singula faba, vel pallotta unicuique existenti in capitulo sive congrega- ¹⁵ tione dictae artis, illi qui volunt quod statutum servetur ponant pallottam in bussula viride. Et illi qui volunt quod consuetudo iam quatuor annis servata hodie servetur, ponant in bussula nigra. Et quod deliberabitur per maiorem partem, illud executioni mandetur

Facto et misso partito ad fabas nigras et albas inter homines dictae ²⁰ artis collegialiter congregatos in refectorio conventus et fratrum Praedica-

¹ Vedi il titolo che trovasi a capo del proemio che precede la tavola delle rubriche, p. 119.

² *In* manca in Br.

³ *Romanae* Ch.

⁴ *Quia* Ch.

⁵ Così Br. e Ch.

⁶ *Vicentia nunc Urbis* Ch.

⁷ *partitum et praesentes homines* Br.

⁸ *ponatur* Ch.

⁹ Br. omette *quod*.

torum sanctae Mariae de Minerva, ordinis sancti Dominici, placuit xxxvi hominibus dictae artis, quod statutum servaretur, et sic obtentum et deliberatum fuit, non obstantibus xi hominibus reddentibus eorum fabas, quod observaretur consuetudo.

5 Item, quia statuto aliquo dictae artis non cavetur de modo eligendi consiliarios dictae artis, qui una cum consulibus et dictis quatuor mercatoribus debeant eligere dictos consules, vadit pars ¹ quod infrascriptum statutum fiat, et ponatur in volumine statutorum dictae artis, et pro statu-
tuto firmetur. Et ideo illi quibus placet quod dictum statutum fiat, ponant
10 pallottam in bussula viride. Illi vero quibus displicet ponant in bussula nigra, et illud quod deliberatum fuerit per maiorem partem debeat executioni mandari

Facto et misso partito ad fabas nigras et albas inter homines dictae artis collegialiter congregatos in refectorio conventus et fratrum Praedicatorum s. Mariae de Minerva, ordinis sancti Dominici, placuit xxxxi hominibus dictae artis, quod servaretur statutum, et sic obtentum et deliberatum fuit, non obstantibus quinque hominibus reddentibus eorum fabas, quod praesens statutum non fieret.

Statuimus et ordinamus quod nomen uniuscuiusque magistri civis, tenentis apothecam et exercentis actualiter artem lanae in Urbe, debeat
20 poni in uno sacculo, et quod singulo anno debeat (*sic*) extrahi per consules dictae artis palam et publice in capitulo sive congregatione dictorum Lanariorum octo brevia ex illis nominibus, prius tamen ² ante extractionem praedictam missis et revolutis dictis brevibus, ne fraus fieri possit. Et illi
25 octo, quorum nomina fuerint extracta in dictis brevibus, sint et intelligantur esse consiliarii dictae artis pro uno anno, eorumque sit officium, prout in aliis statutis antiquis mentionem facientibus de consiliariis determinatum sit, debeantque dicti consiliarii, una cum dictis consulibus, et quatuor mercatoribus ex melioribus dictae artis, secundum formam alterius
30 statuti antiqui, praestito per unumquemque eorum sacramento de eligendo bonos et idoneos cives consules ac sufficientes pro comodo et utilitate dictae artis et hominum existentium in dicta arte, eligere duos consules bonos et idoneos quorum officium durare debeat per unum annum, prout in alio statuto antiquo continetur. Et dicti consiliarii extrahi debeant omni anno
35 pro anno tunc proximo futuro, de mense Decembris, tempore quo fit electio

¹ *perder* Br.

² *tantum* Ch.

consulum. Et quod sacculus in quo praedicti consiliarii sunt scripti, post
 extractionem ipsorum debeat bullari bulla ipsorum ¹ consulum, nec non bulla
 unius dictorum extractorum quem maior pars elegerit; debeatque dictus
 sacculus bullatus et sigillatus existere usque ad tempus extractionis de
 novo fiendae. Debeatque bene et legaliter custodiri per consules dictae
 artis, sub poena xxv florenorum camerae Urbis applicandorum pro medie-
 tate, et pro alia medietate capitulo sive universitati dictae artis. Debeantque
 nomina dictorum extractorum describi in volumine statutorum ² dictae artis,
 ut bene videri possint ³ qui sunt extracti, et qui non, et ne fraus in his ⁴ fieri
 possit. Et si quis de novo artem lanae inceperit exercere, eius breve sive
 nomen ponatur in sacco praedicto, ut unusquisque qui ex arte lanae su-
 scepit factiones, et onera sustinendo, suscipiat et honores.

[CONFERME VARIE]

⁵ In nomine Domini amen. Nos Ioannes Franciscus de Panciatteis ⁶
 de Pistorio miles, almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus
 et omnibus meliori modo, via, iure, et ⁷ forma quibus melius possumus et de-
 bebemus, omnia et singula capitula, statuta ac ordinationes expresse corro-
 boramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines
 et personas dictae artis lanae et de rebus pertinentibus et spectantibus ad
 dictam artem, dummodo non sint contra honorem et statum d. n. Papae,
 sanctae Romanae Ecclesiae populi que romani et nostri, et contra formam
 statutorum Urbis factorum et fiendorum; universis sit licitum de dicta arte
 reclamare in curia Capitolii coram iudice competenti ad nostrum benepla-
 citum, et quod consules dictae artis teneantur et debeant reddere ius a
 turri mercati supra ⁸, secundum formam statutorum Urbis.

¹ *tempore* Br.

² *statuti* Br.

³ *possit* Br.

⁴ *fraus his* Br.

⁵ Le seguenti tre conferme del secolo XV sono collocate nella copia Br. dopo l'indice delle rubriche. Ho preferito seguire l'ordine del ms. chigiano, che le colloca invece in questo posto. È chiaro che tanto dette conferme come la deliberazione del 1425-26 dovevano essere aggiunte sopra pagine rimaste vuote del codice originale degli statuti e nei margini, o sopra pergamene intercalate.

⁶ *Pannaticeis* Br. *Pannatins* Ch. *Panciatteis* il correttore Ch. così qui come nella conferma seguente.

⁷ *et om.* Br.

⁸ Ch. ha sempre *supradicti*, per errore di lettura, in questa come nelle altre conferme.

Aetum in palatio Capitoli sub anno Domini mcccexj ⁴ pontificatus domini Innocentii papae septimi, indictione xiiij, mense martii die xxij.

Expositum per me Bindum Sarise ² civem romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium, et nunc prothonotarium curiae Capitoli
5 et dicti domini senatoris, de ipsius licentia et mandato.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes Franciscus de Panciaticis de Pistorio, miles et legum doctor, Dei gratia almae ³ Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus et omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, omnia supradicta capitula statuta et
10 ordinationes in praesenti cartabulo seu volumine descripta, videlicet illa quae se non extendunt ¹ contra honorem et statum domini nostri papae, contra libertatem reipublicae romanae, et nostrum ⁵, ac contra ⁶ statuta Urbis facta et fienda, et praesertim illa quae se extendunt et pertinent inter homines et personas dietae artis, et de rebus spectantibus et per-
15 tinentibus ad dietam artem et non aliter, tenore praesentium confirmamus et roboramus.

Aetum in palatio Capitoli sub anno Domini mcccexj tempore domini Innocentii papae septimi, indictione xiiij, mense iunii, die quinto.

Subscriptum ⁷ per me Octavianum Antonii Rauli ⁸, Dei gratia publicum
20 imperiali auctoritate Notarium, et nunc prothonotarium curiae Capitoli ac dicti domini senatoris ⁹, de ipsius licentia et mandato.

⁴ Br. e Ch. hanno sempre, o quasi sempre, le date degli anni scritte in cifre arabiche, quelle dell'indizione, degli anni dei pontefici e dei giorni, ora in cifre romane ora per disteso. Ho adottato il sistema di mutare in cifre romane tutte le cifre arabiche nelle conformo dal secolo xiv al finire del xv, benchè talune di quelle posteriori possa lo essere state scritte anch'esse in caratteri romani, ed alcune delle prime in cifre arabiche.

² *Sariste* Br.

³ Nella copia Britannica: *Uppm doctor auctoritate sacri senatus Dei gratia illius Urbis senator illustris et amicus*. Ho sacato la evidente trasposizione e l'errore di *illius* per *almae*. Nella copia Chigiana sono omesse le parole *auctoritate sacri Senatus* e quindi la voce *meliori*. Questi errori e queste omissioni provano che nell'originale erano state dimenticate alcune parole che furono quindi aggiunte con un richiamo, dai copisti male interpretato o trascurato.

¹ *non extenduntur* Br. tanto in questa come nella seguente conferma.

⁵ *nostrum* Br.

⁶ *ac statuta* Br.

⁷ *Scriptum* Ch.

⁸ *Gauli* Br. *Octavianum Antonii Rauli* Ch. Ho restituito l'ortografia del nome di questo notaro giusta la lettura più probabile della incerta firma originale negli Statuti dei Mercanti (ed. Gatti, p. 294).

⁹ *domini papae* Ch. errore evidente.

In nomine Domini amen. Nos Petrus Franciscus de Brancalonibus de Durante ¹, Dei gratia almae Urbis senator illustris, omni ² meliori modo, via, forma et iure quibus melius possumus et debemus, omnia supradicta capitula ³, statuta et ordinationes in praesenti cartabulo seu volumine descripta, videlicet illa quae se non extendunt contra honorem et statum domini nostri papae, contra libertatem reipublicae romanae, et nostrum, ac contra ⁴ statuta Urbis facta et fienda, et praesertim illa quae se extendunt et pertinent inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem et non aliter, tenore praesentium confirmamus et corroboramus.

Actum in palatio Capitolii sub anno Domini mcccēvj, pontificatus domini nostri Gregorii papae xii, indictione xv, mense ianuarii, die x.

Subscriptum per me Sabbam Nuti magistri Raynerii ⁵, Dei gratia imperiali auctoritate notarium, et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dieti domini senatoris, de ipsius licentia et mandato.

[STATUTI DELL'ARTE DELLA LANA]

15

[DELL'ANNO 1321.]

Incipiunt Statuta Mercatorum Artis Lanae. In nomine Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti, et ad honorem et reverentiam Domini Nostri Iesu Christi et gloriosae virginis Mariae matris eius et beatorum apostolorum Petri et Pauli et omnium aliorum sanctorum et sanctarum Dei, et sanctae Romanae Ecclesiae et Summi Pontificis, suorumque successorum, et ad honorem, pacem et tranquillum statum ⁶ civitatis Romae eiusque Communis, et omnium et singulorum artificum artis pannorum lanae ⁷ et Communis Populi que Romani, ac magnificorum virorum dominorum Anibaldi domini Riccardi de Anibaldis et Riccardi domini Fortibrachii de filiis Ursi, Dei gratia reg. ⁸ in Urbe vicariorum.

Haec sunt statuta et ordinamenta artis pannorum lanae Civitatis Romanae, facta et confirmata per artifices pannos fieri facientes artis pan-

¹ *Duratio* Br.

² *et omni* Ch. Sospetto che anche qui fosse omessa nell'originale la frase *auctoritate sacri senatus*, probabilmente perchè il notaio prese per modello la conferma precedente.

³ *capitula* om. Br.

⁴ *romanae nec non contra* Br.

⁵ *Parmen.* Br.

⁶ *tranquillitatem status* Br.

⁷ *lancorum* Br.

⁸ *perpetuorum* Br. *regum* Ch.

norum lanæ Civitatis Romanæ, videlicet: Ioannes Petri de Carbonibus,
 Lomulus Ioannis Muti de Picciolinis consules, una cum Petro Stephani Ma-
 tonis ¹ dictus Cio de Cambilgiano ², Gione Mutii Boscii (?), Colatia ³ Ioannis
 Stephani, Gorio Fratris Pauli, Simeone de Pistoia, Lello Meuli, Mattheo Borgi
 5 et Lello Thomassutij, statutariis electis ad infrascripta statuta et ordina-
 menta faciendâ una cum consilibus supradictis.

[RUBRICHE DEGLI STATUTI]

In primis de sacramento præstando per consules et alios officiales. i.

De iuramento præstando per mercatores artis prædictæ de faciendo
 10 bonitatem. ij.

Quod quilibet de arte teneatur obedire et observare præcepta con-
 sulum. iij.

Quod nullus faciat mittere in pannis lanæ nisi ⁴ acciam lanæ pecudi-
 nae. iiij.

15 Quod nullus accipiat in pignus lanam nec pannum sine licentia illius,
 cuius fuerit. v.

Quod consules possint diffinire lites et inferre sententias. vj.

Quod nullus possit esse consul vel camerarius, nisi dictam artem faciat. vij.

Quod omnes gualcatores et alii laboratores teneantur pannos bene
 20 aptare. viij.

Quod sententiæ latae et ferendæ mandentur executioni per consules. viij.

Quod nullus tingat nec tingi faciat in colore nigro pannum textum nec
 acciam filatam. x.

Quod nullus portet pannum ad cannamum, nisi in illo loco ubi ha-
 25 betur ⁵. xj.

Quod nullus det ad laborandum illi qui furtum commiserit. xij.

Quod nullus portet, nec portari faciat lanam alicui filatrici ad domum
 eius. xliij.

Quod nullus accipiat in pignus res datas ad laborandum. xliij.

30 Quod nullus laborator possit facere per se nec per alium eius nomine
 aliquem pannum. xv.

¹ *Marroons* Ch.

² *Zio de Cambulgiano* Ch.

³ *Pane Mutii Boscii Colatia* Ch. *Gione Mutii Boscii Columna* Br.

⁴ Br. om. *nisi* che è nel cod. Chis., è richiesto dal senso e trovasi nella rubrica che precede il corrispondente articolo dello statuto.

⁵ *Habet* Br.

Quod quilibet artifex et magister teneatur facere calcium cum labore omni die Sabati $\frac{1}{4}$ ¹.

Quod consules teneantur cogere magistros ad petitionem cuiuslibet laborantis. xvj.

Quod quilibet conciator pannorum debeat reddere lanam cardatam. xvij. ⁵

Quod quilibet debeat habere stateras adiustatas *A* ².

Quod quilibet mercator teneatur iurare omnia statuta et artem accrescere. xvijj.

Quod omnes de arte teneantur iurare, et auxiliari cuilibet disrobato in Urbe et extra. xvijj. ¹⁰

Quod nullus in venditione lanae committat falsitatem. xx.

Quod nullus vocet aliquem dominum in contrarium dietae artis, nisi tota communitas vocaret. xxj.

Quod notarius una cum camerario possit sedere et iura reddere. xxij.

Quod quilibet mercator teneatur ponere signum suum in quolibet panno. ¹⁵
xxijj.

Quod consules teneantur proprio sacramento facere rationem ³ breviter et expedite. xxijj.

Quod consules teneantur observare et facere observari omnia statuta pro statu artis *B* ⁴. ²⁰

De mercatoribus et consiliariis citatis et non comparentibus. xxv.

Quod consules et camerarius teneantur reddere rationem antequam compleant tempus eorum. xxvj.

¹ Nella copia Br. questa rubrica è accompagnata dalla cifra *xxi* che non è nel cod. Chis., il quale lascia senza numero altresì la rubrica che precede l'articolo corrispondente dello statuto. Sembra pertanto che questo articolo non esistesse in origine nel codice e che fosse una giunta. Difatti, in Br. come in Ch. la rubrica seguente è segnata *xxi* e così di seguito. V. la nota seguente.

² Tanto questa rubrica, segnata *A* in ambedue le copie, come l'altra più sotto segnata *B* sembrano essere parimente delle interpolazioni. Nell'indice non hanno numero e non interrompono la serie delle cifre con cui sono numerate le rubriche precedenti e le seguenti. Anche nel testo dello statuto non sono numerati gli articoli che corrispondono a queste due rubriche (come non è numerato l'articolo indicato nella nota precedente), se non nella copia Br., dove l'essersi voluto proseguire regolarmente la numerazione ha prodotto una perturbazione nei numeri seguenti che sono talora ripetuti due volte. Che, poi, queste tre rubriche cogli articoli corrispondenti siano una aggiunta, lo confermano la croce onde è designata la prima e le lettere di richiamo *A* e *B* colle quali sono segnate le altre. Aggiungo, come ultima prova di ciò che ho asserito, il fatto che in Br. l'articolo dello statuto segnato *A* è anteposto a quello col n. 17, mentre in Ch. è postposto, la quale trasposizione indica chiaramente quell'articolo nell'originale essere stato collocato al margine ed inserito con ordine diverso dall'uno e dall'altro dagli autori delle copie.

³ *totum* Br.

⁴ Vedi la nota 2.

Quod nullus emat aliquam mercatantiam ab aliqua persona infame. xxvij.

Quod nullus mercator debeat incarare aliquem locum. xxviij.

Quod quilibet teneatur defendere artem et iuvare unus alterum. xxix.

5 Quod nullus ponat se cum exbandito de arte. xxx.

Quod nulli exbandito liceat se ponere cum aliquo mercatore. xxxj.

Quando pauper morietur de arte sepeliatur de proventibus communitatis. xxxij.

Quod consules per xv dies antequam compleant faciant alios novos
10 consules. xxxiij.

De mercatoribus renunciantibus officium datum eis. xxxiij ¹.

Quod nullus possit recipere partem, nisi sit iuratus. xxxv.

De mercatoribus iuratis venientibus contra statuta. xxxvj.

Quod ² consules teneantur recipere proventus, camerario existente extra
15 Urbem. xxxvij.

Quod exbanditi non rebandiantur, nisi solvant quod debent. xxxviij.

Quod omnes fructus et proventus convertantur in dupplerio s. Mariae. xxxviij.

Quod licitum sit consulibus imponere poenam cum sederint ad iura red-
20 denda xl.

Quod nullus dicat verba iniuriosa nuncio artis. xlij.

Quod nullus mercator ponderet lanam, nisi ad stateram ad mensuram Urbis. xlij.

Si quis fecerit citare aliquem de arte ad aliam curiam. xliij.

25 Quod nullus citatus de arte teneatur dare fideiussores ³ de stando iuri. xliij.

De advocatis et procuratore artis, et eorum salario et feudo. xlv.

Quod panni qui fiunt sint per longum ad plus de quinquaginta et octo brachiis. xlvj.

30 De canis revidendis et dericto dando per pannum sanum. xlvij.

Quod nullus mercator permittat canari pannum, nisi a sensali. xlvij.

Quod consules possint constringere ementes aliquid de dicta arte. xlvij.

Quod nullus emat lanam filatam, nec denectatam l.

Quod consules et camerarius habeant potestatem inquirendi domos pro
35 furtis lj.

¹ Nel testo degli statuti questo articolo viene dopo il seguente.

² *Quod om. Br.*

³ *fideiussiones Ch. fideiussorem Br.*

De carpitibus non laborandis sine licentia consulum. liij.

De illis qui recipierint ¹ aliquod damnum ex furto commisso. liij.

De festivitibus celebrandis per homines artis lanae. liiij.

Quod nullus de arte debeat tirare pannos diebus dominicis. lv.

Quod poenae solvantur quae sunt solvendae pro medietate camerae
Urbis, et pro medietate nostrae ² communitati. lvj.

De his qui vellent de novo incipere artem lanae. lvij.

De salario dando consulibus pro eorum labore. lvij.

Quod infrascriptis hominibus non liceat dare ad laborandum aliquid
alieni personae non iuratae. lix ³.

Quod nullus debeat emere ab aliquo textore burram pedanos ⁴ seu
broczos. lx.

Quod tinctorum ⁵ debeant obedire consulibus artis et observare ordina-
menta. lxj.

De illis qui fuerint accusati, quod receperint symoniam. lxij.

De vascellis quae perduntur per tinctorum. lxij.

De litibus et quaestionibus quae oriebantur saepe inter mercatores. lxiiij.

Si aliquis socius contraxerit debitum cum aliquo mercatore. lxx.

Quod ad honorem Dei et beatae Virginis solvatur pecunia infrascripta. lxxj.

Quod nullus laborator debeat ponere in pignus lanam filatam, nec pan-
num. lxxij.

Quod omnes conciatores ⁶ teneantur dare tres bonas manus cum cardibus
a reverseio. lxxij.

Quod panni sigillati per emptores debeantur ⁷ canuari infra vi dies. lxxiiij.

Quod omnes conciatores Urbis teneantur reddere lanarolis integram
cardaturam, et expacaturam. lxx.

Quod omnes valcatores teneantur restituere lanarolis integram rever-
sciaturam et burram. lxxj.

Quod nullus cappellarius Urbis emat lanam laboratam, vel non labo-
ratam a laboratoribus. lxxij.

¹ recipient Br.

² nostrae om. Br.

³ Nella copia Br. questa rubrica è collocata dopo la rubrica 63, col numero *le* che è evidentemente sbagliato, e la rubr. 60 ha l'erronea cifra *lviiij*.

⁴ *pedanae* Br. tanto qui che nella rubrica precedente il relativo articolo degli statuti.

⁵ *mercatores* Br.

⁶ *mercatores* Br. qui, nella rubrica che precede l'articolo degli statuti e nel testo stesso di detto articolo. *Conciatores* da per tutto Ch., come vuole il senso.

⁷ *per emptores debeantur* Br. *pro emptis debeantur* Ch. e la rubrica (p. 149)

Quod omnes conciatores dent unam bonam manum pannis, quos extra-
xerint de unto. lxxij.

Quod nullus magister, vel aliqua alia persona excreens aliquid de arte,
debeat emere lanam carfanginam a senzalibus, vel recolectoribus lanae. lxxiiij

5 Quod textitores non debeant extrahere de telis, petiis et stamecto ali-
quam postam, sen filgliolam. lxxv.

Quod non liceat textitoribus tenere in eorum domibus, vel alibi ad
eorum instantiam, nisi tantum duas petias pannorum. lxxvj.

De ordine tenendo in causis litigantium. lxxvij.

10 Quod consules completo officio praedecessorum consulum possint deter-
minare questiones et lites inceptas tempore praeteritorum consulum. lxxviij.

Qualiter solvatur notario et mandataris artis de scripturis eorum et
salario camerae Urbis. lxxix.

De denariis praestitis vel praestandis laboratoribus pauperibus a magi-
15 stris et mercatoribus artis lanae. lxxx

De modo tenendo et observando in emptionibus et venditionibus lanae,
ut quaestiones et litigia evitentur. lxxxj.

Qualiter mercator debeat dare et ponderare lanam filatrici ad roc-
cham. lxxxij.

20 Contra facientem confederationes sive ligas. lxxxiiij

Item de pannis forensibus reformandis. lxxxiiij.

Item de pannis forensibus tirandis. lxxxv.

Item de pannis forensibus (non) tirandis sine licentia consulum lxxxvj.

De sacramento praestando per consules et alios officiales. i.

25 In primis statuimus et ordinamus nos consules, camerarius et statu-
tarii et artifices praedicti, quod omnes et singuli consules, consiliarii, ca-
merarius et omnes officiales et mercatores artis praedictae, de puro et plano
animo iurent secundum modum subscriptum videlicet. Nos omnes et sin-
guli consules, consiliarii, camerarius et omnes officiales et mercatores artis
30 praedictae, de puro et plano animo iuramus ad sancta Dei evangelia, bona
fide, sine fraude, remoto omni malo ingenio, toto posse et omni studio cu-
rare, ad mandatum senatoris vel senatorum qui nunc sunt vel per tempora
erunt, quod romanus populus in franchitia et libertate maneat, et iurare
sequi senatorem vel senatores, capitaneum et quoslibet regentes Urbis,
35 qui sunt et per tempora erunt, et ipsum romanum populum prout senator,
vel senatores disposuerunt pro bono statu Urbis, ac manutenere artem no-

stram in bono statu et unitate, et congregare omnes homines de arte nostra cum armis et sine armis ad mandatum senatoris vel senatorum et successorum suorum, et dare operam et studium quod grascia veniat ad Urbem, et conservare toto posse locum suum in bono et tranquillo statu, et in pace populi romani, prout ipse dominus senator vel senatores mandaverint. 5

*De iuramento praestando per mercatores artis praedictae
de faciendo bonitatem. ij.*

Item nos praedicti mercatores omnes et singuli iuramus ad sancta Dei evangelia facere bonitatem et legalitatem in omnibus et per omnia quae (ad) 10 nostram artem pertinent, sine aliqua fraude et dolo, et facere et observare ea omnia, quae nostri consules aut nostri consilarii, vel maior pars ipsorum consiliorum consulerint et statuerint, sine fraude, pro nostra mercantia manutenenda et augenda secundum eorum provisionem, salvo quod in illis capitulis quae ad scholas spectarent, si ¹ illis capitulis tenere nolumus, 15 capitula et statuta pro conservatione nostrae artis, quae faciemus et ordinabimus, bona fide et puro animo facere promittimus, et in omnibus observare toto nostro posse sine fraude, salvo ² in omnibus nostris capitulis et ordinamentis, si quae fient per consules, seu consiliarios, seu statutarios nostrae artis mandato senatoris vel senatorum qui sunt, et per tempora 20 erunt in corrigendo augendoque ³ sicut eis placuerit.

*Quod quilibet de arte teneatur obedire et observare
praecepta consulum. iij.*

Item statuimus et ordinamus quod quicumque est vel erit in dicta, vel de dicta arte aliquid exercuerit, quoquo modo teneatur obedire et ob- 25 servare omnia et singula praecepta, quae consules seu aliquis ex consilibus dictae artis eidem fecerit, et stare, sese submittere iurisdictioni et officio dictorum consulum sub poena xl solidorum provisiorum senatus pro quolibet praecepto, pro medietate camerae Urbis applicandorum et pro alia medietate communitati dictae artis, quam poenam praedicti consules 30 dictae artis teneantur proprio sacramento contrafacienti de facto auferre, et

¹ si in om. Ch.

² (sic) Br. 6 Ch.

³ que om. Ch.

auferri facere summarie, sine libelli oblatione, litis contestatione et aliorum iudiciorum strepitu, prout ipsis consulibus videbitur, aliquo contrario non obstante.

Quod nullus faciat mittere in pannis, nisi acciam lanae pecudinae. iiij.

Item statuimus et ordinamus, ad hoc ut meliores panni fiant per artifices pannorum artis lanae Urbis et in ea morantium, quod nullus artifex nec aliquis exercens aliquid de dicta arte lanae debeat, in pannis quos facit, mittere neque mitti facere acciam alterius lanae, quam pecudinae vel montonis, et non debeat retinere in domo vel apotheca in qua artem exer-
 10 cuerit pilum incaleinatum nec burram, sub poena centum solidorum provisionum vice ¹ qualibet, pro medietate applicandorum camerae Urbis et pro alia medietate communitati dictae artis, et de praedictis quilibet esse debeat accusator, et habeat medietatem dictae poenae, et intelligantur illi vel ille immisisse vel mitti fecisse aliam lanam quam pecudis vel montonis in suis
 15 pannis, in pannis quorum inveniretur ² immisisse, seu immissa alia lana quam pecudis vel montonis, quam poenam consules dictae artis contrafacienti auferre debeant et possint, ut supra capitulum in quo dictum est ³.

*Quod nullus accipiat in pignus lanam nec pannum
 sine licentia illius ⁴ cuius fuerit. v.*

Item statuimus et ordinamus quod nullus dictae artis de Urbe, vel
 20 etiam districtu, civis vel forensis possit emere vel in pignus accipere lanam filatam vel non filatam, nec pannum aliquem de artificibus dictae artis sine licentia illius, cuius fuerit lana; et quisquis contrafecerit puniatur et condemnetur vice qualibet per consules dictae artis in decem libris provi-
 25 sinorum senatus, summarie, sine oblatione libelli, litis contestatione et aliorum iudiciorum strepitu: et lanam, seu pannum quem in pignus accepisset, illi cuius esset debeat sine aliquo pretio restitui ⁵, et credi debeat iuramento artificis dictae artis conquerentis utrum lana, accia vel pannus

¹ *solidorum pro una vice qualibet* Br. *solidorum provisionum qualibet* Ch. È chiaro che il testo è errato in Ch. e in Br. e che deve essere corretto come ho proposto.

² *occurent* Ch.

³ V. la rubrica 3.

⁴ Ho aggiunto *illius* che è nell'indice delle rubriche e nel ms. Ch.

⁵ *illi cuius esset sine aliquo pretio restituere* Ch. *illi debent sine aliquo pecun restitui* Br.

sit artificis vel ne, et senator, vel senatores, vel vicarii, vel eorum iudices praedicta omnia et dictam condemnationem faciant ¹ effectui demandare, ad petitionem dictorum consulum seu cuiuslibet alterius dictae artis, et consules dictae artis ² ipsam condemnationem possint de facto, summarie, sine libelli oblatione, litis contestatione, contrafacienti auferre sicut eis ³ placuerit, et in simili poena puniatur idem qui praedictum pignus dederit vel vendiderit, sine licentia illius cuius lana filata vel non filata seu aliud laborerium ⁴ fuerit, si fuerit de iuratis artis, et similiter procedi possit contra eum ut supra dictum est.

Quod consules possint diffinire lites et ferre sententias. vj.

10

Item statuimus et ⁵ ordinamus quod consules dictae artis pannorum lanae civitatis ⁶ Urbis possint per se defendere et diffinire omnes et singulas lites, causas et quaestiones quae oriantur et essent inter artifices dictae artis et etiam inter exercentes, ementes, vel vendentes pannum, lanam vel aliquid quoquo modo de arte praefata, et sententias in ipsis causis et quaestionibus ¹⁵ proferre summarie, secundum formam statutorum supra ⁷ scriptorum, etiam procedendi ⁸ diebus feriatis absque libelli oblatione et litis contestatione, cuiuscumque quantitatis existat, et aliorum iudiciorum strepitu, prout dictis consulis placuerit; et sententia seu sententiae quas dederint valeant et ²⁰ valitura consistent pleno iure, nec possint retractari pro eo quod iudiciarius ordo servatus non fuerit, et ab eis non valeat appellari, nec debeant nec possint dicti consules haberi suspecti; et sententiae mandentur executioni ad petitionem petentis per senatores seu vicarios et eorum officiales, et si aliquis dictae artis emens vel vendens vel aliquid exercens in dicta arte ²⁵ quoquo modo appellat a processibus et sententiis dictorum consulum, sit poena x librarum provisionum senatus⁹.

¹ facere Br.

² et consules dictae artis om. Br.

³ si eis Br.

⁴ alterius laboratoris Br.

⁵ statuimus et om. Br.

⁶ (sic) Br. e Ch.

⁷ supra om. Ch.

⁸ (sic) Br. e Ch.

⁹ senatus om. Ch.

*Quod nullus possit esse consul vel camerarius
nisi dictam artem faciat. vij.*

Item statuimus et ordinamus quod nullus possit esse consul nec camerarius dictae artis, nisi dictam artem faciat, vel fieri faciat, et nisi fuerit
5 iuratus in dicta arte; et si fieret electio de isto ¹ vel alio, non valeat ipso iure, nec quod per eum factum fuerit habeat roboris firmitatem.

*Quod omnes gualcatores
et alii laboratores teneantur pannos bene aptare. viij.*

Item statuimus et ordinamus quod omnes gualcatores, conciatores, texti-
10 tores, tinctorum et orditores et omnes alii et ² singuli laboratores dictae artis debeant obedire consulibus praesentibus et futuris, et stare et sese manutenere sub iurisdictione dictorum consulum, et debeant et teneantur bene et diligenter et sine aliqua falsitate omnium pannorum et singulorum ³ dictae artis maniare, aptare, gualcare, texere, conciare et tingere, operari
15 et ordire ad orditricium, ad usum bonorum gualcatorum, conciatorum, tinctorum et textitorum, et quod non auferant vicem ⁴ alicui homini dictae artis in gualcando, conciendo, texendo et tingendo pro alia aliqua persona; et si quis contrafecerit solvat nomine poenae xx solidos provisim. et credi debeat iuramento ⁵ illius qui vellet conqueri, et ipsam poenam consules accipiant et accipi faciant ipso facto. Et si aliquis valeherarius perdet
20 aliquem pannum alicuius artificis artis lanae, vel cuiuscunque exercentis ipsam artem, vel in ipso panno seu pannis daret, vel in ipsius gualcheria dampnum aliquod daretur a tribus soll. supra ⁶, ipse gualcherarius ipsum dampnum seu pannum debeat emendare, si dampnum ⁷ occultata fide appareat, et hoc videatur per duos homines de arte eligendos per consules, quorum dicto sive sacramento credatur, et idem fiat ut servetur in aliis scilicet tinctoribus, aconciatoribus et textitoribus; et praedicti consules dictae artis teneantur diffinire infra triduum ad poenam sacramenti et xx solido-

¹ altera Ch.

² et om. Ch.

³ (sic) Ch. e Br.

⁴ Auferantur uicem Br. auferant uicem (sic) Ch.

⁵ concedi debeat viro Ch.

⁶ a tribus Br.

⁷ de presenti Br.

rum, et praedicta omnia teneantur senatores et eorum vicarii executioni mandare ad petitionem cuiuscumque conquerentis.

*Quod sententiae latae
et ferendae mandentur executioni per consules. viiij.*

Item statuimus et ordinamus quod omnes sententiae ferendae per consules dictae artis, sive fuerint latae, iuris ordine servato vel non servato, de iure vel de facto, occasione dictae artis vel de re quae spectat ad dictam artem, sint ratae et firmae et ¹ executioni mandandae per dictos consules; et si per eos executioni mandari non possent, quod senatores, seu vicarii eorum teneantur eas executioni mandari ad petitionem dictorum consulum, seu ¹⁰ illorum, pro quibus latae fuerint, nec ab eis possint aliquatenus appellare, nec per eos exceptioni nullitatis opponi.

*Quod nullus tingat, nec tingi faciat in colore nigro pannum textum,
nec acciam filatum. x.*

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte possit tingere ¹⁵ nec tingi facere pannum alicuius vel lanam lanae filatae nec pannum textum in colore nigro de luto nisi de gnato ², sub poena x librarum provisum. ³ vice qualibet, et quicumque contra fecerit, seu si fecerit puniatur in dicta poena, et credatur iuramento accusatoris. Qui ⁴ vero pannus tin-
ctus in luto, vel lana comburatur in plano capitolii. ²⁰

Quod nullus portet pannum ad vannandum nisi in loco ubi habetur ⁵. xj

Item statuimus et ordinamus quod nullus artifex de dicta arte lanae, qui venderet pannum lanae, debeat ipsum portare ad mensurandum ad alium locum, nisi ad eum locum et in eo loco ubi ipsos pannos habet seu vendit, et qui contrafecerit puniatur vice qualibet xl soll. provisinorum, et quilibet ²⁵ valeat esse accusator et habeat medietatem dicti hanni, et credi debeat iuramento accusatoris, et etiam si aliquis de dicta arte, seu mercator, emeret

¹ et om. Br.

² gnato Br.

³ pro una vice Br.

⁴ Quod Br.

⁵ habet, l'indice delle rubriche.

et sigillaret pannum aliquem pro empto et nollent ¹, quod consules possint et debeant summarie et de facto procedere contra emptorem, ut ipsum emat, omni solemnitate remota.

Quod nullus det ad laborandum committenti furtum. xij.

Item statuimus et ordinamus quod si aliquis laborator exercens aliquid de dicta arte aliquod furtum commiserit, vel furaverit aliquid alicui artificei, quod ex tunc de caetero nullus artifex, vel magister in sua apotheca, nec aliquod de arte lanae det opus ad laborandum eidem, sub poena centum solidorum provisionum, dummodo primo dictus fur exlannitus sit per consules dictae artis, salva excusatione ² ipsum fuisse exlannitum vel furonem, quam poenam praedicti consules contrafacienti summarie et de facto auferant et accipiant, omni solemnitate iuris omissa, salvo aliis poenis quae per statuta ³ Urbis imponuntur.

Quod nullus portet, nec portare faciat lanam a rocca alicui filatrici ad domum eius. xij.

Item statuimus et ordinamus quod nullus artifex, magister, nec aliquis exercens aliquid de dicta arte lanae sub poena sacramenti portet nec portare faciat lanam alicui filatrici a rocca ad domum ipsius filatricis ad poenam xl solidorum vice qualibet, immo lanam suam dabit ad filandum, et dari faciat et debeat ad domum seu apothecam ipsius artificis et magistri, sub dicta poena xl solidorum pro qualibet vice.

Quod nullus accipiat in pignus res datas ad laborandum. xiiij.

Item statuimus et ordinamus quod non sit licitum alicui personae de iuratis dictae ¹ artis, de laboreris et de rebus sibi datis ad laborandum aliquo artifice artis praedictae accipere in pignus, nec pro tenuta, nec duntaxat pro debito illius cuius esset laborerium dictae artis, aliquid de laborerio artificum dictae artis sine licentia rectoris vel camerarii, computata

¹ (sic) Br. e Ch. legi *nollent*.

² (sic) Ch. e Br. segna qui una lacuna, e realmente manca *se quaresse* (cf. p. 137, l. 18).

³ *statutum* Br.

⁴ *in iuris artis* Ch. *edera dictae artis* Br.

quantitate et qualitate laborerii et conventionum inter eos contentarum ¹, in centum solidos provisinorum contrafacienti, et si accipiat, puniatur in dicta poena centum solidorum, et nihilominus restituat et restituere debeat, sine aliqua poena et deinde recipientis ² ad petitionem illius, cuius esset dictum laborerium.

5

*Quod nullus laborator possit facere nec per se,
nec per alium eius nomine aliquem pannum. xv.*

Item statuimus et ordinamus quod nulla persona scilicet bactitores ³, valcatores, pectinatores, cardatores ⁴, orditrices, stilglatores ⁵, tinctorum, textitorum et affectatores et omnes alii et singuli laboratores, qui vadant per apothecas magistrorum de dicta arte lanae, qui starent ad laborandum alieni artificii et magistro, tam in domo ipsorum magistrorum quam in domo ipsorum laboratorum, non possint facere, nec fieri facere per se nec per aliquem pro se, seu eius nomine aliquem pannum cuiuscunque conditionis sub poena x librarum provisinorum ⁶ contrafacienti, et quod nullus artifex vel magister de dicta arte contrafacienti det perpetuo aliquid ad laborandum in dicta arte in domo seu apotheca sua, et etiam nec ubique ad laborandum, in poena centum solidorum provisinorum qualibet vice, quam poenam summarie et de facto consules auferant contrafacienti omni iuris solemnitate omissa.

10

15

*Quod quilibet artifex et magister teneatur facere calculum
cum labore omni sabbato $\frac{1}{2}$. xvi.*

20

Item dicimus et ordinamus quod omnis artifex et magister de dicta arte lanae, teneantur et debeant facere seu fieri facere ⁸ omni die Sabbati calculum cum quolibet suo labore de omni laborerio et servitio, quod receperit pro tota hebdomada, seu pro parte ipsius hebdomadae, et qui contrafecerit cogatur per consules, facta primo citatione infra duos dies, dare ⁹

25

¹ *conventionis inter eos contentae* Br.

² *recipienti*. Ch. II testo in Br. e Ch. sembra guasto.

³ La parola *bactitores* è lasciata in bianco nel cod. Ch.

⁴ *cardiutores* Ch.

⁵ *stilglatores* Ch.

⁶ Questa parola è lasciata in bianco in Br.

⁷ *sabbato XVI* Br. dove per essere stata numerata questa rubrica è stata spostata di una unità la progressiva numerazione delle rubriche seguenti (v. la nota I a p. 121 e not. 3 pag. 135).

⁸ *facere seu fieri facere*: om. Ch. che aggiunge la sola parola *facere* dopo *calculum*.

⁹ *dare* om. Ch.

et solvere unicuique suo laboratori omne id quod debebit eis pro eorum labore.

*Quod consules teneantur cogere magistros ad petitionem
cuiuslibet laborantis. xvj ¹.*

Item dicimus et ordinamus quod consules qui nunc sunt et per tempora erunt, eorum proprio sacramento teneantur et debeant ad petitionem cuiuscunque sive cuiuslibet laboratoris de dicta arte lanae, cogere quoscunque magistros, facta primo citatione infra duos dies, dare et solvere omne id quod ipsi laboratori solvere tenentur sub poena dupli pecuniae, quam ipsi consules
10 de facto, omni iuris solemnitate omissa, auferre et auferri facere ² contrafacienti.

*Quod quilibet conciator ³ pannorum debeat reddere
lanam cardatam. xvij ⁴.*

Item statuimus et ordinamus quod quilibet mercator pannorum debeat, et teneatur dare et reddere et assignare lanam cardatam, et expazzaturam quam extraheret de pannis quos ad cardandum habuerit, illi personae cuius panni fuerint, sub poena sacramenti, et qui contrafecerit in quinque solidorum provisiorum poena puniatur per quemlibet pannum et qualibet vice.

Quod quilibet debeat habere stateras adiustatas. a ⁵.

Item statuimus et ordinamus quod quilibet artifex seu mercator debeat
20 habere in domo seu apotheca sua omnes stateras suas adiustatas ad stateram Communis Urbis, et consules qui nunc sunt et per tempora erunt teneantur proprio sacramento bis, tempore eorum officii et plus, si placuerit, videre et inspicere oculata fide omnes stateras cuiuslibet mercatoris, et quot
25 invenerit non sic adiustatas habere puniantur et cadant tales mercatores ⁶.

¹ XVII Br.

² (sic) si sottintenda *debeant* o *teneantur*.

³ *mercator* Br. *conciator* Ch. e l'indice delle rubriche in Br. e Ch., il che, unito al senso, richiede che si emendi *conciator* anche nel testo, non ostante la concorde lezione *mercator* di Ch. e Br.

⁴ Questo articolo in Br. è collocato dopo il seguente (v. la nota 2 a p. 121) e colla cifra XVIII.

⁵ XVIII Br. dove questo articolo è stato indebitamente numerato, come quello della pag. precedente.

⁶ Di *et quot a mercatores* om. Br.

in poenam xl solidorum provisinorum, quam poenam de facto, omni iuris solemnitate omissa, auferre et auferri facere ¹ contrafacienti, de qua poena quilibet valeat esse accusator, et habeat tertiam partem poenae.

*Quod quilibet mercator teneatur iurare omnia statuta
et artem accrescere. xxiij².*

Item statuimus et ordinamus quod quilibet mercator et artifex qui dictam artem lanae faceret, seu fieri faceret quocumque tempore et quocumque modo, teneatur et debeat ad requisitionem consulum, qui per tempora fuerint, iurare coram eis ad sancta Dei evangelia observare et adimplere omnia statuta et ordinamenta dictae artis lanae, et dictam artem lanae manutene-
re ³ et accrescere pro statu Urbis, et qui contrafecerit puniatur in xx sol.
provisinorum qualibet vice qua requisitus fuisset, et etiam consulibus obedi-
re et observare omnia praecepta eorum.

*Quod omnes de arte teneantur iurare et auxiliari cuilibet disrobato
in Urbe vel extra. xiv⁴.*

Item statuimus et ordinamus quod si aliquis de dicta arte disrobatus fuerit aliqua re in Urbe, seu extra, quod omnes mercatores, artifices et laboratores dictae artis lanae proprio iuramento teneantur adiuvari et auxiliari toto posse simul et separatim, ad petitionem disrobati, coram senatore et capitaneo ⁵ et officialibus curiae capitolii, et ubicumque possent et etiam
ad requisitionem consulum, qui per tempora erunt, claudere apothecas eorum et non laborare, donec in mandatis haberent a consulibus, et qui contrafecerit puniatur in xl sol. provisinorum senatus.

Quod nullus in venditione lanae committat falsitatem. xv⁶.

Item statuimus et ordinamus quod nulla persona tam magister quam
artifex dictae artis, aut quaecumque persona cuiuscumque conditionis existant, in venditionibus lanae ipsorum committat et committi faciat aliquam

¹ (sic) si sottintesa come alla nota 2 pag. 132.

² Dovrebbe essere XX in Br. il quale invece ripete la cifra XIX.

³ ad datum (etc.) manutententem Br.

⁴ XX Br.

⁵ senatoribus et capitaneis Ch.

⁶ XXI Br. e così di seguito.

falsitatem in lana abellata, nec unam lanam pro alia vendat, nec venditionem faciat, sub poena xl solidorum provisinorum, et accusator habeat medietatem dictae poenae, et consules ipsos possint et debeant cogere ad solvendum dictam poenam et emendare damnum et falsitatem emptorum, necnon
 5 cogant et cogere possint coram eis omnes et singulas personas cuiuscunque conditionis existant, quae emerent seu emi facerent lanam in quantitate, causa de ipsa faciendi pannum seu ipsam pro lucro revendendi, ad respondendum cuiuscunque personae reclamanti, et ei ¹ petenti aliquid de ipsa arte lanae, nulla exceptione obstante, et quod in hac causa forum ipsorum consulum
 10 recusare non possint.

*Quod nullus vocet aliquem dominum
 in contrarium dictae artis, nisi tota communitas vocaret. xxj.*

Item statuimus et ordinamus quod nullus de arte aut magister, aut artifex, aut laborator debeat vocare aliquem dominum in contrarium artis nostrae, nisi dummodo tota communitas, magistrorum fieri pannos facientium ordinaret et vocaret, et qui contrafecerit puniatur in l libris provisinorum.

*Quod notarius una cum camerario possit sedere
 ad iura reddendum ². xxij.*

Item statuimus et ordinamus quod si acciderit ³ per tempora consules
 20 aliqua die iuridica ad iura reddenda non sederent, quod notarius una cum camerario dictae artis possint et debeant sedere et iura reddere et facere prout ipsi consules facere possent, et quod camerarius dictae artis ⁴ toto tempore sui camerlengatus teneat et tenere debeat omnes libros, tam actorum civilium et causarum quae fierent in curia ipsa, quam alios libros et
 25 obventiones dictae camerae dictae communitatis, et finito tempore sui officii, libri causarum restituantur notario communitatis, et si notarius contrafecerit, quod processus ipso facto non valeat.

¹ et petenti Br

² et iura reddere l'indice delle rubriche e Ch.

³ Sottintendi quod.

⁴ l'io om dalla parola possint fino a artis.

*Quod quilibet mercator teneatur ponere signum suum
in quolibet panno. xxij*

Item statuimus et ordinamus quod quilibet mercator teneatur et debeat ponere signum suum in quolibet panno suo quod fieri faceret, dummodo primo dictum signum suum assignet consulibus, qui per tempora erunt, quod 5 signum scribatur in cartulario actorum nostrorum ¹ manu propria mercatoris, et qui contrafecerit puniatur in x solidis provisionum pro quolibet panno, et etiam conciatores qui ipsos conciant, et invenirent sic esse sine signo, proprio iuramento teneantur ipsos coram consulibus accusare.

*Quod consules teneantur proprio sacramento facere rationem
brevisiter et expedite. xxiij* 10

Item statuimus et ordinamus quod consules nostri qui nunc sunt et per tempora erunt, teneantur eorum iuramentis propriis, nobis mercatoribus in omnibus nostris rationibus et iuribus occasione nostre mercatantie, quae coram eis proposuerimus et conquesti fuimus, rationem facere toto 15 eorum posse brevisiter et expedite, absque aliquibus cavillationibus, et etiam diebus feriatis ipsas causas determinare et diffinire, et nos iuvare et intercedere apud senatorem vel senatores qui sunt et per tempora erunt contra omnes personas extra Urbem et infra in omnibus nostris iuribus, et mandatis quae nobis vel alicui nostrum fecerint pro bono statu nostrae artis, et 20 occasione ipsius artis conservandae obedire promittimus ², dummodo ipsa capitula et ordinamenta non extendant se ad monopolium sive scholam, et victum victori condemnare in expensis.

*Quod consules teneantur observare et facere observari
omnia statuta pro statu artis. B. ³.* 25

Item statuimus et ordinamus quod omnia illa quae nos, cum consulibus nostris et consiliariis vel cum maiore parte consilii quod eligemus vel eligi

¹ notariorum Ch.

² obedientiam promittere Br.

³ XXVI Br. e così di seguito, con numerazione che supera di due unità quella del cod. Chis. la quale, come è avvertito nella nota 2 a pag. 121, sembra essere stata la numerazione originale degli statuti.

faciimus, statuerimus, vel ipsi consules nostri cum consilio nostro vel maiore parte consilii statuerint pro bono statu nostrae artis et ordinatione, quod ipsi consules nostri observare teneantur in omnibus et a nobis facient observari sine fraude, dummodo praedicta non sint in praedicium populi romani et senatoris vel senatorum qui sunt et per tempora erunt, et non extendant se ad monopolium seu scholam, et ea sibi locum vindicent inter homines nostrae artis tantum.

De mercatoribus et consiliariis citatis et non comparentibus. xxx.

Item statuimus et ordinamus quod quicumque mercatorum nostrorum aut consiliariorum ab aliquo de consulibus nostris sive a nuncio nostro citatus fuerit pro quolibet facto nostrae communitatis, et non veniret, solvat pro poena quinque sol. provisionum et dicta citatio credatur dicto citatis, salva sibi excusatione legitima, quae excusatio credatur sacramento dicti citati.

Quod consules teneantur proprio sacramento una cum camerario reddere rationem antequam compleatur tempus eorum. xxxj.

Item dicimus et ordinamus quod consules nostri qui modo sunt et per tempora erunt et camerarius similiter teneantur, eorum sacramento, xv diebus antequam compleatur tempus administrationis eorum officii, dictae administrationis reddere rationem aliis consulibus de novo factis vel faciendis de omnibus, quae ad eorum manus pervenerunt occasione eorum officii, et ipsum officium duret per medium annum tantum et tantumdem durent omnia officia dictae artis, reservata voluntate hominum artis nostrae.

Quod nullus emat mercatantiam ab aliqua persona infame. xxxii¹.

Item dicimus et ordinamus quod omnes mercatores dictae artis et quilibet eorum teneantur eorum sacramento non emere ab aliqua persona infame, vel exbannito artis occasione furti aliquam mercatantiam, et qui contrafecerit, solvat pro poena nostrae communitati x libras provisionum, pro medietate dictae communitati, et pro alia medietate camerae Urbis, salvo mandato senatoris, vel senatorum qui nunc (sunt) et per tempora erunt.

¹ XXVIII (sic) Re. e così di seguito.

Quod nullus mercator debeat incurare aliquem locum .xxviij

Item dicimus et ordinamus quod nullus de mercatoribus debeat incurare aliquem locum alii mercatori in foro Capitolii, vel in alio loco, et si quis contrafecerit solvat pro poena nostrae communitati x solidos provisionum, et ipsum locum habere non debeat, et si dictos x solidos non solverit infra terminum ei datum per consules exbandiatur.

Quod quilibet teneatur defendere artem et iuvare unus alterum .xxix.

Item dicimus et ordinamus quod omnes mercatores nostrae artis teneantur artem nostram defendere et quilibet ipsorum, et iuvare se ad invicem, et unus alterum ad sanum et bonum intellectum in eorum iuribus.

Quod nullus ponat se cum exbannito de arte. .xxx.

Item ordinamus quod si quis mercator nostrae artis venderet vel emeret, laboraret vel negotiaretur cum aliquo mercatore nostrae artis vel aliquo alio laboratore de dicta arte nostra, qui esset exbanditus per consules, solvat nostrae communitati solidos xl provisionum senatus, et quilibet nostrorum mercatorum teneatur sub sacramento illum incusare, tamen incusati qui posuerint se cum exbannito, ut dictum est, ipsam incusationem possint excusare hoc modo per sacramentum quod dicat se ignorasse illum esse exbannitum, et in omnibus calendis¹ consules qui sunt et per tempora erunt teneantur omnes exbannitos per consules nostros in arte denunciare, dicendo quod tales sunt exbanniti, ne aliquis nostrorum mercatorum ponat se cum eis de emendo, vendendo vel laborando, secundum formam dicti capituli ad dictam poenam.

Quod nulli exbannito liceat se ponere cum aliquo mercatore .xxxi.

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis mercator nostrae artis, vel aliquis alius de dicta arte nostra esset exbannitus, non liceat ei ponere² nec mercari cum aliquo mercatore nostrae artis, et si contrafecerit solvat

¹ *calendis* om. Br.² *liceat nec ponat se cum* Br.

xl solidos provisinorum senatus vice qualibet, et non possit rebandiri nisi prius solverit dictam poenam.

*Quando pauper de arte moreretur (sic), sepeliatur
de proventibus communitatis. xxxij.*

Item dicimus et ordinamus quod si quis nostrorum mercatorum moreretur et esset pauper, qui de suo non possit sepeliri, quod pro amore Dei et honore dictae artis sepeliatur de proventibus dictae nostrae mercatantiae, et si aliquis de consulibus nostris praeceperit alicui, vel aliquibus de mercatoribus nostris, ut portaret mortuum de lecto ad ecclesiam, et non portaverit, solvat pro poena quinque solidos provisinorum, et omnes mercatores nostrae artis teneantur ire et associare mortuum ad ecclesiam, morando ibidem quousque sepeliatur, et qui contrafecerit solvat dictam poenam quinque solidorum, salvo si haberet instam excusationem.

*Quod consules per xv dies antequam compleant
faciant alios novos consules. xxxij.*

Item statuimus et ordinamus quod consules et consiliarii nostri semper, completo eorum officio, per xv dies ante, facere teneantur alios novos consules et consiliarios cum quatuor mercatoribus de melioribus quos eligere potuerint ad faciendum unum consulem, et hoc teneantur facere bona fide et sine fraude.

Quod nullus possit recipere partem, nisi sit iuratus. xxxiv.

Item dicimus et ordinamus quod nullus mercator nostrae artis possit recipere partem alicuius artis mercatantiae spectantis ad nostram artem ab alio mercatore, nisi fuerit iuratus in dicta arte.

De mercatoribus renunciantibus officium datum eis. xxxv ¹.

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis nostrorum mercatorum renueret aliquod officium sibi datum a nostra communitate, sen officialibus nostrae artis, solvat poenam solidorum centum provisinorum, et si videbitur

¹ Questo articolo nell'indice delle rubriche è al posto dell'articolo 34 e viceversa.

domino senatori cogatur nihilominus dictum officium ad quod electus fuerit acceptare.

De mercatoribus iuratis venientibus contra statuta. xxxvj.

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis mercatorum artis nostrae iuratus contra nostra capitula omnia et singula venire tentaverit, et quod 5 nollet esse obediens nostris, et ea vel aliquod eorum observare renueret, solvat nostrae communitati pro qualibet vice poenam arbitrio dictorum consulum usque in xx soll. provisionorum, et dicta nostra capitula nihilominus observare teneatur, salvis mandatis dominorum senatorum qui sunt et per tempora erunt.

10

Quod consules teneantur recipere proventus, camerario existente extra Urbem¹. xxxvij.

Item dicimus et ordinamus quod si camerarius nostrae artis non esset in Urbe, quod sit licitum consulibus nostris, vel alieni ipsorum omnem 15 proventum nostrae communitatis recipere veniente tamen dicto camerario ipsi consules seu consul teneantur proprio iuramento proventus receptos ipsi camerario integraliter assignare et scribi facere in libro per notarios nostrae artis.

Quod exbanniti non rebanniantur, nisi solvant id quod debent. xxxviij.

Item dicimus et ordinamus quod quando exbanniti rebandiri voluerint 20 primo satisfaciant sicut debent, et tunc² in eorum rebannimento notarius artis nostrae habeat vj soll. provisionorum, et duos habeat quilibet nunciorum nostrae artis, et solvant v solidos provisionorum nostrae communitati.

Quod omnes fructus et proventus convertantur in dupplerio s. Mariae. xxxix.

25

Item ordinamus quod omnes fructus et proventus et acceptus qui obve-
nerint nostrae arti convertantur pro dupplerio faciendo in festo assumptionis
b. Mariae virginis quod est de mense augusti.

¹ in Urbe Br.

² tunc om. Br.

*Quod licitum sit consulibus imponere poenam cum sederint
ad iura reddenda. xl.*

Item dicimus et ordinamus quod licitum sit consulibus nostrae artis vel alicui eorum, quando sederint ad bancum ad iura reddenda, vel
7 alibi, quando necessarium fuerit pro bona ordinatione nostrae artis et pro
pacifico statu artis, imponere poenam unicuique nostrorum mercatorum
vel aliorum subditorum consulum, ut necesse fuerit, v solidorum pro-
visinorum pro qualibet vice per eos videlicet ¹ nuncios nostrae artis, et
qui in ipsam inciderit, ipsam solvere teneatur, et si non solverit exban-
10 niatur, salvo semper mandato dominorum senatorum qui sunt et per tem-
pora erunt.

Quod nullus dicat verba iniuriosa nuncio artis. xlij.

Item dicimus et ordinamus quod quicumque mercator nostrae artis di-
ceret verba iniuriosa nuncio nostrae artis, quando exerceret officium nostrae
15 artis, solvat pro poena nostrae communitati solidos v provisionum, et prae-
dicta credantur sacramento nuncii, et nihilominus teneatur facere accusam
in curia Capitolii.

*Quod nullus mercator ponderet lanam nisi ad stateram
ad mensuram Urbis. xliij.*

20 Item dicimus et ordinamus quod nullus mercator dietae nostrae artis
ponderet lanam tam in emendo quam in vendendo, nisi ad stateram men-
suratam et adiustatam ad mensuram Urbis, et qui contrafecerit solvat xx
solidos provisionum pro medietate nostrae communitati et pro alia medie-
tate camerae Urbis.

25 *Si quis fecerit citari aliquem de arte
ad aliam curiam. xliij.*

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis de nostra arte fecerit citari
aliquem de arte pro facto vel occasione dietae artis, vel exercentem aliquod

¹ eos licet Br licet om. Ch Ho scritto *videlicet* per congettura.

de dicta arte, ad aliam curiam quam ad curiam nostram, et quam coram consulibus dictae artis, vel fecerit citare iuratum dictae artis, solvat pro poena xl solidos provisionorum, cuius poenae medietas sit camerae Urbis, et alia medietas sit nostrae communitati.

*Quod nullus citatus de arte teneatur dare fideiussores
de stando iuri. etc.*

5

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis de nostra arte fecerit citari aliquem de arte coram consulibus dictae artis, quacunque occasione dictae artis, quod non possit petere fideiussores ¹ de stando iuri, etiam si non possideat immobilia.

10

De advocatis et procuratore artis, eorum salario et feudo. etc.

Item dicimus et ordinamus quod domini Paulus Vaiani ² et Sabbas de Amodeis iudices sint dictae artis, qui iudices habeant pro eorum feudis et laboribus omni anno a nobis in festo nativitatis domini nostri Iesu Christi, pro quolibet ipsorum, unam libram piperis et unam unciam de zaffaramine.

*Quod panni qui fiunt sint ³ per longum ad plus
de quinquaginta octo brachiis. etc.*

Item statuimus et ordinamus quod quilibet mercator, et quivis alius faciens fieri pannos, faciat quod ipsi panni ad plus crudi sint per longum ⁴ lvij brachiorum tantum panni, quatenus est longa canna, et quod pannus mensuretur cum canna parva, praeterquam de stametto, qui ⁵ possit fieri de lx ⁶ brachiis, et alacrus sit lx brachiorum ad plus, et qui contrafecerit solvat pro poena nostrae communitati x solidos provisionorum pro quolibet panno, et teneatur textitor proprio iuramento accusare contrafacientem.

20

¹ fideiussorem Br.

² Varians Br.

³ sint Fudico delle rubriche; om. Br. e Ch.

⁴ stametto quod Ch.

⁵ de stame l'e Br.

De cannis revidentis et dericta dando per pannum sanum. xlvij.

Item statuimus et ordinamus quod cannae a cannando pannum revideantur eo tempore quo revidentur staterae, et quod nullus mercator det, nec dare audeat pro dericto, nec alia de causa nisi duos solidos per quemlibet pannum sanum, et non plus.

Quod nullus mercator permittat canuari pannum nisi senzali. xlvij.

Item statuimus et ordinamus quod nullus mercator, nec aliqua alia persona pannum vendens, non permittat canuari pannum quem vendiderit alicui personae mercatori Urbis ementi pannum ab ipso venditore vel de sua apotheca, nisi senzali seu sutori ipsum pannum vendi facientibus ad talginn, et qui contraherit solvat pro poena nostrae communitati solidos v provisiorum qualibet vice.

Quod consules possint constringere euentes aliquid de dicta arte. xlix.

Item statuimus et ordinamus, quod consules qui nunc sunt et per tempora erunt, possint et debeant cogere omnes personas euentes et vendentes aliquid de dicta arte, pannum, lanam, vel aliquid quoquomodo ad dictam artem spectantem, vel spectans, et contra eos procedere secundum formam statutorum infrascriptorum. Et sententias ferre, etiam tempore feriato, nec ab eis appellari possit pro eo quod indicarius ordo servatus non fuerit

Quod nullus emat lanam filatam, nec denectatam. l.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte, vel exercens aliquid de dicta arte, possit nec debeat emere lanam filatam, denectatam nec talgiatam ab aliqua persona nisi tantum a magistris da arte praedicta lanae iuratis, ad poenam centum solidorum provisiorum pro medietate camerae Urbis et alia medietate nostrae communitati et si alicui probaretur de ea emisse bis, exbanniatur de dicta arte.

¹ Nel cod. Chis. a margine è scritto: *ab hoc verba Nec usque in poenam est cassum nec possit robur habere*, annotazione posteriore che doveva essere a margine del codice originale degli statuti. Cf. p. 156.

² *Camerae* (etc.) *medietate* om. Br

*Quod consules et camerarius habeant potestatem inquirendi
domos pro furtis. li.*

Item statuimus et ordinamus quod cum aliquod furatum fuerit homi-
nibus de dicta arte, quod sit licitum consulibus et officialibus de dicta
arte ire perquirere in domibus illius seu illorum, in quibus esset vel du-
bitaretur esse, si fuerint vocati a ¹ dicta arte, si ² praedicta furtia reperiri
possent, et ipsa furtia curiae Capitoli resignare, et in eis senatores proce-
dant iustitia mediante

De carpitis non laborandis sine licentia consulum lii.

Item dicimus et ordinamus ad tollendum materiam delinquendi, et quia
pluries de lana filata fiebant carpitae, quod nulla persona faciat nec fieri
faciat aliquam carpitam sine conscientia consulum, seu camerarii, ad poenam
centum solidorum provisionum pro quolibet carpita, et si aliqua fieret cum
conscientia dictorum consulum, vel camerarii, ille qui ipsam faceret teneatur
statim praesentare coram eis ad poenam praedictam, et camerarius teneatur
ipsam carpitam unam vel plures sigillare, cuius poenae medietas sit ca-
merae Urbis et alia nostrae communitalis, et quod ultra contenta in prae-
senti statuto facientes ipsas carpitas non possint gravari vel molestari vi-
gore alienius reformationis factae ³ nec ad aliquam solutionem teneantur
occasione sigillationis vel licentiae de faciendo dictas carpitas.

De illis qui recipierint ⁴ aliquod damnum ex furto commisso. liij.

Item dicimus et ordinamus quod quicumque de dicta arte nostra reci-
perit sive passus fuerit aliquod damnum ex furto, quod teneatur ad poe-
nam centum solidorum provisionum senatus denunciare illum, vel illum
ad curiam Capitoli.

¹ fuerint vocati de Ch.

² se Ch.

³ reformationis sed nec Br.

⁴ recipient Br.

De festivitatibus celebrandis per homines artis lanæ. liv.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte lanæ labore
 nec laborari faciat infrascriptis diebus festivis, nec noctibus præcedentibus,
 videlicet omnium duodecim apostolorum, quatuor doctorum ecclesie, qua-
 5 tuor sanctæ Mariæ, diebus dominicis, in festo nativitatis domini nostri Iesu
 Christi et in festo paschatis resurrectionis Domini, nec in festo paschatis
 rosatae et ¹ duobus sequentibus, nec in festo corporis Christi et in festo
 omnium sanctorum, et qui contrafecerit solvat pro poena vice qualibet so-
 lidos xl provisionorum.

10 *Quod nullus de arte debeat tirare pannos diebus dominicis. lv.*

Item ² et ordinamus quod nullus de arte nostra debeat tirare nec tirari
 facere pannos diebus dominicis, et qui contrafecerit puniatur in xl sol. pro-
 visionorum solvendis nostræ communitati.

15 *Quod poenæ solvantur, quæ sunt solvendæ, pro medietate cameræ Urbis
 et pro alia medietate nostræ communitati. lvj.*

Item dicimus et ordinamus quod omnes poenæ in præsentî statuto
 contentæ solvantur pro medietate cameræ Urbis, et pro alia medietate
 nostræ communitati.

De his qui vellent de novo incipere artem lanæ. lvij.

Item dicimus et ordinamus quod si quis de novo vel noviter vellet
 nostram artem lanæ facere in Roma, incipere vel exercere, quod teneatur
 primo statuta nostræ artis observare et obedire consulibus, et nihilominus
 teneatur, et debeat solvere nostræ communitati decem libras provisionum
 senatus pro intratura dictæ artis, quæ decem libræ perveniant ad manus
 25 nostri camerarii tenendæ pro dupplerio beatæ Mariæ virginis de mense
 Augusti.

¹ *resurrectionis cum duobus Ch.*, omettendo la pentecoste.

² Così Br. e Ch., omessa la parola *statuimus* o *ordinamus*.

De salario dando consulibus pro eorum labore. lviij.

Item dicimus et ordinamus quod omnes consules dictae artis qui nunc sunt et per tempora erunt, pro eorum et cuiuslibet ipsorum labore et tædio possint et debeant recipere de fructibus et proventibus nostrae communitatis vi libras provisinorum senatus pro quolibet ipsorum, et tantum possit recipere camerarius ¹ et unam libram piperis ² et unam unciam zaffaraminis, et non plus pro eorum salario ad poenam sacramenti.

Quod infrascriptis hominibus non liceat dare ad laborandum aliquid alicui personae non iuratae. lvi.

Item dicimus et ordinamus quod omnes tessitores, tinctorum, valcatores, ¹⁰ conciatores et orditrices et omnes alii laboratores nostrae artis lanae non debeant, nec praesumant facere nec fieri facere aliquod exercitium eorum et cuiuslibet ipsorum artis alieni personae non exerceenti nostram artem lanae, nisi fuerit iuratus in dicta arte ³, sine licentia et voluntate consulum qui nunc sunt et per tempora erunt, et qui, vel quae contrafecerit solvat ¹⁵ pro poena qualibet vice nostrae communitati xl solidos provisinorum, et nihilominus omnes magistri iurati teneantur observare praedicta ad dictam poenam.

Quod nullus debeat emere ad aliquo textore burram, pedanos ¹ seu broczos. lvi.

Item statuimus et ordinamus quod nullus artifex, seu exercens aliquid de dicta arte lanae, debeat emere ab aliquo textore, seu textitrice burram, pedanos seu broczos, vel filaria, et nullus textitor vel textitrix debeat vendere, nec pannum facere vel fieri facere de ipsis, sub poena x solidorum provisinorum, sed illos debeat restituere illi artificei, cuius esset tela, et nullus ²⁰ artifex seu exercens artem lanae vel ipsis, vel alteri ipsorum pannum facere debeat, sub poena x librarum provisinorum senatus, et credi debeat publicae famae quatuor testium de dicta arte qui dicerent per publicam famam

¹ ca. om. Br.² et unam libram piperis om. Ch.³ arte om. Br.⁴ pedanos Br.

pannum esse de burra, broczis seu pedanis, et pro legitima probatione habeatur et intelligatur pannus esse factus ab illo, in cuius domo inveniretur, sed senator seu capitaneus dictum pannum comburi faciant in plano Capitolii, et consules dictam poenam tollant ipso facto absque alia sententia, et de his quilibet possit esse accusator, et habeat medietatem dicti banni.

*Quod tinctorum debeant obedire consulibus artis
et obscurare ordinamenta. lxiij.*

Item statuimus et ordinamus ad hoc ut melior tinctorum fiat et panni melius tingantur, quod tinctorum artis lanae seu pannorum commorantes in Urbe, vel eius districtu teneantur et debeant obedire consulibus dictae artis seu cuilibet eorum, et debeant ipsi tinctorum et operantes artem tinctoriae observare et manutenere omnia et singula ordinamenta et reformationes quas habent artifices lanae et in futurum habebunt, sub poena centum solidorum provisionum, quam poenam consules dictae artis exigant ipso facto absque alia sententia, et de his quilibet possit esse accusator, et habeat medietatem dicti banni.

De illis qui fuerint denunciati quod ¹ receperint symoniam. lxiij.

Item dicimus et ordinamus quod si aliquis sutor vel aliqua alia persona gerens officium sensariae denunciatus fuerit nostris consulibus quod recepisset aliquam symoniam loco dericti ab aliquo de nostris mercatoribus vel quibuscumque aliis quando faceret ² vendi pannos, lanam vel aliam mercatantiam mercatoribus nostris et quibuscumque aliis, et citatus fuerit ex parte nostrorum consulum, ut veniret ad accusandum et dicendum mercatorem nostrum qui sibi dederit symoniam loco dericti, et non veniret, exbanniat in arte nostra, hoc modo, quod nullus de arte nostra debeat se ponere cum eo. Et praedicta locum habeant in sensariis iuratis, et suppositis dictae artis iuratis vel non iuratis.

De vascellis quae perduntur per tinctorum. lxiij.

Item dicimus et ordinamus quod si quis tinctor poneret aliquod vascellum de guato alicuius lanaroli, et si dictum vascellum perderetur, quod te

¹ quae Br. u. Ch.

² alius mercatoribus vel quibuscumque aliis fuerit Br. faceret Ch.

neatur dicto lanarolo emendare totum dampnum, et si dictum vascellum faceret per medietatem quod tinctor non teneatur aliquid emendare, et si vascellum perderetur per rescattum teneatur dictus tinctor emendare patienti.

*De litibus et quaestionibus quae saepe oriebantur
inter mercatores. lxxv.*

Item statuimus et ordinamus ad tollendas et vitandas lites et quaestiones quae saepe saepius oriebantur et nunc oriuntur inter mercatores pannorum et mercatores artis lanae in cannationibus et in cannando pannos, quando venduntur per mercatores lanae, quod mercatores artis lanae, teneantur et debeant pannos eorum cannari facere hoc modo, videlicet, quod dent et dare debeant tantum pannum quanta est lata canna et nihilominus dare debeant tria brachia panni pro quolibet panno, et tertium pro capite panni, et unum aliud pro pede, et qui contraxerit solvat pro poena pro quolibet panno solidos xx provisionum pro medietate camerae Urbis et alia medietate nostrae communitati.

Si aliquis socius contraxerit debitum cum aliquo mercatore. lxxvi.

Item statuimus et ordinamus, quod si aliquis mercator nostrae artis contraxerit societatem cum aliquo, vel aliquibus de nostra arte mercatoribus, et aliquis vel aliqui ipsorum sociorum contraxerint debitum cum aliquo mercatore vel mercatoribus de facto ipsius artis sive societatis, omnes ipsi et quilibet ipsorum in solidum, et in totum ipsum debitum satisfacere teneantur, secundum petitiones et conventiones factas inter eos, vel in solidum fuerint obligati, salvo quod socii in eadem apotheca intelligantur in solidum obligare de facto artis sive societatem.

*Quod ad honorem Dei et beatae Virginis solvatur
pecunia infrascripta. lxxvii.*

Item statuimus et ordinamus ad honorem Dei et reverentiam beatae Mariae Virginis de mense Augusti, quod omnes et singuli magistri dictae nostrae artis teneantur et debeant solvere communitati nostrae pro quolibet panno, quem perficerent per totum annum (*sic*), et quod omnes laboratores dictae artis, omni hebdomada teneantur solvere duos denarios dictae communitati, et quod omnes tinctorum pannorum pro quolibet

vascello quem ponerent teneantur solvere (sic), et quod
 omnes textitores teneantur solvere pro quolibet panno (sic), et
 quod omnes conciatores pannorum teneantur solvere pro quolibet panno
 (sic), et quod omnes ¹ valeatores pro quolibet panno teneantur
 5 solvere (sic), colligendos per consules nostrae artis secundum quod
 melius sibi videbitur, et si quis contra fecerit solvat, et solvere teneatur
 centum solidos provisinorum ² et nihilominus exbanniatur de nostra arte ³.

*Quod nullus laborator debeat in pignus ponere lanam filatam,
 nec pannum. lxxij.*

10 Item statuimus et ordinamus quod nullus laborator debeat in pignus
 ponere, nec poni facere alicui personae aliquem pannum nec lanam filatam
 vel non filatam, vel aliud laborerium artis lanae pro aliqua pecunia seu re,
 sine licentia illius cuius pannus vel lana fuerit, seu sine licentia consulum
 qui tunc erunt, et qui contrafecerit puniatur in xl solidis provisinorum et
 15 nihilominus exbanniatur de arte.

*Quod omnes conciatores ⁴ teneantur dare tres bonas manus
 cum cardibus a reverseio lxxij.*

Item statuimus et ordinamus quod omnes conciatores teneantur proprio
 iuramento omnes et singulos pannos cartanginos quos conciaverint, ipsis
 20 pannis cartanginis dare et dari facere tres bonas manus cum cardibus a
 reverseio, a derieto vero ipsorum pannorum teneantur dare et dari facere
 sex bonas manus cum cardibus, in albis vero et miscolatis teneantur dare
 et dari facere quatuor bonas manus arreverseio ⁵ et a derieto vero sex manus,
 et si quis ipsorum contrafecerit teneatur ad poenam xx solidorum pro quo-
 25 libet panno

¹ omnes om. Br.

² solidos provisinorum om. Br.

³ Nel cod. Chis. a margine è notato: *Non gerentur, nisi supradicta et infrascripta
 subseriant*, parole che doveano essere aggiunte a margine nel codice originale e che sono
 in relazione colle lettere che si osservano tanto in Br. come in Ch. nelle cifre delle tasse
 da pagarsi dai lanaroli, tessitori ecc., le quali pare fossero state cancellate.

⁴ valeatores Br. qui è nel testo

⁵ a reverseio Br.

*Quod panni sigillati per emptores¹ debeantur cannari
infra sex dies. lxx.*

Item dicimus et ordinamus quod si aliqui mercatores pannorum Urbis, vel quaecumque alia persona emerent a lanarolis urbis aliquos pannos et ipsos pannos sigillaverint, vel caparraverint, quod infra sex dies computandos a die sigillationis vel caparrationis ipsorum pannorum, emptores praedicti teneantur ipsos pannos cannare et cannari facere et penes ipsos recipere et solutionem ipsorum pannorum facere venditori, et si post elapsum dictum terminum non cannaverint et receperint pannos predictos et solutionem ipsorum non fecerint venditori, quod sit licitum venditori ipsos pannos alteri vendere cum licentia consulum qui nunc sunt et per tempora erunt, facta primo citatione de parte emente, et nihilominus ementes et² non recipientes teneantur emendare venditori omne damnum si quod eveniret in ipsis pannis venditis occasione emptionis praedictae, et simili modo teneatur et procedatur in emptione et in venditione lanae.

*Quod omnes conciatores Urbis teneantur reddere lanarolis
integram cardaturam et expazzaturam. lxx.*

Item dicimus et ordinamus quod omnes conciatores urbis teneantur proprio iuramento totam et integram cardaturam et expazzaturam quam extraxerint de pannis eis datis ad cardandum, reddere et restituere lanarolis quibus dictos pannos cardaverint, ad voluntatem et requisitionem ipsorum lanarolorum, ad poenam quinque solidorum provisinorum pro quolibet panno et qualibet vice, et si de dicta cardatura vel expazzatura venderent, donarent vel quomodolibet defraudarent, solvant pro poena vice qualibet solidos xl provisinorum.

*Quod omnes valetores teneantur restituere lanarolis
integram reverseciaturam et burram. lxxj*

Item dicimus et ordinamus quod omnes valetores teneantur, proprio iuramento, totam et integram reverseciaturam et burram quam extraxerint et exiret de pannis eis datis ad valeandum per lanarolos urbis, reddere et

¹ pro emptis Br v Ch

² et recipientes Br

restituere lanarolis quibus dictos pannos valcaverint, ad poenam xx ¹ solidorum provisinorum, et si de dicta reverseciatura vel burra vendiderint, donaverint vel quomodolibet defraudaverint, cadant in eandem poenam, dummodo quilibet magister lanarolus teneatur eisdem dare sacculum, et praedicta
 5 teneantur facere dicti valeatores quando reportabunt pannos valeatos, vel infra spatium quatuor dierum post, si habuerint sacculum, ad dictam poenam.

*Quod nullus cappellarius urbis emat lanam laboratam
 vel non laboratam a laboratoribus. lxxij.*

10 Item dicimus et ordinamus quod omnes cappellarii urbis teneantur proprio iuramento non emere vel emi facere lanam laboratam a laboratoribus lanae per apothecas urbis sine licentia consulum, et quod non faciant nec fieri faciant dictis laboratoribus cappellos sine licentia consulum, ad poenam xx solidorum provisinorum qualibet vice, et ad poenam exbannimenti
 15 de arte.

*Quod omnes conciatores dent unam bonam manum pannis
 quos detraxerint ² de unto. lxxijj.*

Item statuimus et ordinamus quod omnes conciatores urbis teneantur dare (sic) proprio iuramento omnibus pannis quos ³ conciaverint, quando de-
 20 trahunt de unto, dare et dari facere unam bonam manum ad stancham cum cardibus, et ipsos planare bene et diligenter ad tabulam, et fornire ipsos ⁴ a reversecio, ad poenam quinque solidorum provisinorum pro quolibet panno.

*Quod nullus magister vel aliqua alia persona exercens aliquid de arte debeat
 emere lanam carfanginam a sensalibus vel recolitoribus lanae. lxxiv.*

25 Item dicimus et ordinamus quod omnes magistri lanaroli urbis, vel quicumque alii exercentes aliquid de dicta arte, quoquo modo teneantur proprio sacramento non emere vel emi facere a sensalibus, cocitoribus ⁵ vel

¹ XV Br.

² detraxerint Ch.

³ quos om. Ch.

⁴ ipsos om. Ch.

⁵ cocitoribus om. Ch.

recolgitoribus laute lanam carfanginam vel albam ipsorum sensalium vel
recolgitorum propriam, ad poenam centum solidorum vice qualibet, et quod
dicti sensales et recolgitores lanae praedictae teneantur proprio iuramento
non emere per se et eorum nomine proprio lanam carfanginam vel albam
ab aliquibus personis dum vadunt recolligendo et sensaliando lanam prae- 5
dictam vel quocumque alio tempore, ad dictam poenam.

*Quod textitores non debeant extrahere de telis, petiis et stamecto¹
aliquam postam seu filgliolam. lxxx.*

Item statuimus et ordinamus quod omnes textitores teneantur proprio
iuramento non extrahere nec extrahi facere de telis, seu petiis vel stamecto 10
eis datis ad texendum, aliquam postam seu filgliolam sine licentia magistri
eius fuerit dicta tela, petia vel stamectus, et quod non mittant nec mitti
faciant in ip-sis telis, petiis vel stamecto, aliquam postam vel postas vel
filgliolas duplas in pectine, ultra octo fillos per latum, ad poenam xx solido-
rum provisinorum qualibet vice, et quod exbanniantur sic de arte, et nihilo- 15
minus teneantur restituere ipsi magistro ipsas postas, vel filgliolas seu eorum
extimationem. Quas postas seu filgliolas si extraxerint ut supra dictum
est sine licentia magistri, quod habeantur pro furonibus, et senator puniat
eum tanquam furonem si de iure fuerit.

*Quod non liceat textitoribus tenere in eorum domibus,
vel alibi ad eorum instantiam, nisi tantum duas petias petuorum. lxxvj.* 20

Item statuimus et ordinamus quod omnes textitores teneantur proprio
iuramento non retinere in domibus eorum, vel alibi pro eis ad eorum instan-
tiam, ultra duas petias vel unam telam pro quolibet telario in quo labora-
rent, praeterquam telam vel petiam quam retinerent in telario in quo labo- 25
rarent, et quod non recipiant nec recipi faciant ab aliquibus magistris ali-
quod aliud laborerium ad texendum, ultra dictas telas seu petias ut supra
dictum est, ad poenam xx solidorum provisinorum pro qualibet tela, et x so-
lidorum provisinorum pro qualibet petia quam retinuerint ultra, ut supra
dictum est, et quod, ad dictam poenam, quando reportant telam seu petiam 30
textam, teneantur reportare tramam quae remanserit vel bovangios pro
dictis telis vel petiis, quam si non reportaverint, teneantur ad dictam poe-

¹ *stamecto* Ch. nella rubrica e nel testo.

nam et satisfactionem et emendam ipsius tramee vel bevangni, et quod ad poenam quinque solidorum provisorum quilibet textitorum, postquam texuerit pannos vel pannum et eum inciderit de telario, teneatur reportare ipsum pannum illo die quo inciderit vel sequenti die, ad dictam poenam et pro quolibet die et quolibet panno.

De ordine tenendo in causis litigantium. lxxvij.

Item ordinamus et dicimus quod si aliquis convenerit coram consulibus praedictis vigore publici instrumenti, quod procedatur contra eum ad dationem termini duorum dierum, ad proponendum exceptiones contra dictum instrumentum et contra personam producentis; quas si proposuerit, detur terminus x dierum ad probandum pro omni termino, et si proposuerit et non probaverit, consules pronuncient, prout in dicto instrumento continetur, et detur terminus x dierum ad solvendum quantitatem in dicto instrumento contentam.

Si vero aliquis convenitur coram ipsis consulibus vigore apodissae propria manu debitoris scriptae, quod citata parte ad recognoscendum apodissam et factus contumax reus per trinas fossuras, quod dicta apodissa habeatur pro re cognita, ac si esset propria manu debitoris scripta, et procedatur contra eum ut supra dictum est in publicis instrumentis.

Si vero aliquis convenerit coram dictis consulibus ubi instrumentum vel apodissa non extiterit, procedatur in hunc modum quod facta citatione de reo ad respondendum de iure actori super eo quod sibi petere intendit, et factis trinis fossuris, reus exbanniatur de contumacia, et detur sibi terminus trium dierum ad purgandam dictam suam contumaciam, elapso vero dicto termino citetur perhentorie¹ et exbanniatur de confesso et pro confesso habeatur.

Si vero reus ante exbannimentum de confesso coram dictis consulibus comparuerit, et voluerit suam contumaciam purgare, restitutis expensis actori, iuretur inter dictas partes de calumnia et veritate dicenda, absque libelli oblatione et litis contestatione cuiuscumque quantitatis existat, et fiant positiones et responsiones, et termini dentur partibus ad probandum, etiam perhentorius terminus, ad voluntatem ipsorum consulum.

Si vero aliquis opposuerit termino, sententia, exbannimento² de confesso, pronunciatione vel interlocutoria lata per dictos consules coram dictis con-

¹ *Br. ha qui ed altrove sempre peremptorie.*

² *exbannimento Ch.*

sulibus, vel coram quocumque alio iudice, non audiat opponens sine pig norum datione.

Si vero agatur contra aliquem qui veniret coram consulibus ad solven dum secundum formam termini, vel sententiae aut pronunciatione vel inter locutoria (*sic*), quod facta citatione et trinis fossuris, et citatione perhentoria, exbanniatur de confesso et pro confesso habeatur.

Si vero ¹ agatur contra aliquem vigore apodissae captionis dudum concessae contra eum, quod facta citatione ad solvendum secundum formam apodissae, et factis trinis fossuris et citatione perhentoria, exbanniatur de confesso et pro confesso habeatur ².

10

Quod consules,

completo officio praedecessorum consulum, possint determinare quaestiones et lites inceptas tempore praeteritorum consulum. lxxiiij.

Item statuimus et ordinamus quod omnes causae, lites et quaestiones, inchoatae coram dictis consulibus, finito vero eorum officio, possint et valeant terminari per alios futuros consules, non obstante quod coram aliis Consulibus fuerint inceptae.

Qualiter solvantur notario et mandataris artis de scripturis eorum, et salario camerae Urbis lxxv.

Item statuimus et ordinamus in primis, pro qualibet citatione mandatus ³ denarios duos et pro qualibet relatione denarios duos.

Item pro quolibet mandato sive (*sic*) notario sex denarios et tantundem mandato, et pro sigillo consulum, camerae ³ denarios xij pro quolibet sigillo.

Item pro quolibet iuramento calumniae a qualibet parte, denarios iij.

Item pro assignatione positionum, capitulorum, instrumenti vel apodissae, notario denarios ij pro quolibet.

Item pro responsione positionum a qualibet parte, notario denarios ij pro qualibet positione.

Item pro quolibet termino, a qualibet parte, notario denarios iij.

20

¹ *vero non agatur* Br.

² Si veggia a p. 177 lo statuto che modificò questa procedura.

³ *denarios camerae duodecim* Ch. dove le cifre in questo articolo sono sempre segnate per disteso; *consulum denarios xij* Br.

Item mandatariis artis pro portatione capitulorum, denarios vj.

Item pro examinatione testium, notario denarios xij pro quolibet teste.

Item pro copia ipsorum testium, denarios xij pro quolibet teste.

Item pro scriptura compromissi, notario denarios vj ¹ pro quolibet parte.

5 Item pro copia dicti compromissi, notario solidos ij.

Item notario pro scriptura arbitrii, denarios vj pro quolibet parte.

Item pro copia eiusdem, denarios xij.

Item pro copia instrumenti publici, et positionum et responsionum recipiat notarius secundum qualitatem et discretionem consulum.

10 Item si aliquis exbanniatu vigore apodissae captionis de confesso solvat camerae solidos ij. notario denarios sex et mandatariis denarios ij. non obstante quacunque quantitate.

Item pro quolibet exbannimento de contempto mandato, cuiuscunque quantitatis existat, camerae denarios xij. notario denarios viij. mandatario denarios iijj.

Item pro quolibet exbannimento de confesso cuiuscunque quantitatis existat ² solvatur pro prima libra denarios vj. et duos denarios per alias libras, et tantum habeat camera et notarius et tantundem mandatarius

Item quando fereretur aliqua sententia per consules, simili modo et forma
20 solvatur, praeterquam mandatariis, qui habeant vel habeat duos denarios pro portatione termini decem dierum ad solvendum.

Item pro quolibet exbannimento in publica forma, notario solidos ij et tantundem camerae pro sigillo.

Item pro quolibet rebannimento usque in xx solidis, tam notarius quam
25 mandatarius habeat tres denarios pro quolibet, camera vero denarios xij.

Item pro quolibet rebannimento a xx solidis supra usque in centum solidis, notario denarios vj. mandatario denarios iijj. et camerae solidos ij; a quinque libris supra, notario denarios xij. mandatario denarios vj et camerae solidos v.

30 Item notario pro scriptura apodissae rebannimenti, denarios vj.

Item pro copia dictorum exbannimentorum, denarios vj

Item mandatario. quando vadit per apothecas notificando exbannitum, solidos duos.

¹ *et* Br.

² Nella copia Br. sono omesse le parole da *camerae denarios sex* fino a *existat*.

³ Nella copia Br. sono omesse le parole da *in publica forma* fino a *rebannimento*.

*De denariis praestitis, vel praestandis laboratoribus pauperibus
a magistris et mercatoribus. Lxx.*

Item statuimus et ordinamus quod cum laboratores lanae, scilicet pecti-
natrices et alii qui vadunt per apothecas urbis laborando, textitores, tinctori,
orditrici, valeatores, conciatores et alii laborantes lanam, ¹ vel aliter quoquo
modo laborantes lanam, sint pauperes et continuo recipiant mutuo pecuniam a
magistris et mercatoribus artis lanae pro eorum necessariis, et dicti magistri
et mercatores non possint semper habere testes et instrumenta fieri facere
per notarios quando mutuant pecuniam supradictis laboratoribus, quod stetur
scripturae et cartulario credatur ipsorum magistrorum usque ad quantitatem
centum solidorum provisionum senatus, recepto primo sacramento ab ipsis
magistris et mercatoribus, quod dicta scriptura sit vera, et absque alia
frande facta.

*De modo tenendo et observando in emptionibus et venditionibus lanae
ut quaestiones et litigia evitentur. Lxxvj.*

Item, cum inter mercatores Urbis habentes pecudes, in venditione lanae
dictarum pecudum soleant ² exoriri magna discordia et litigia non modica
cum mercatoribus laborantibus et laborari facientibus pannos, pro eo quod
inter eos est solitum fieri emptio et venditio dictae lanae, sub incerto
pretio, videlicet quantum valuerit centenarium dictae lanae seu rubrum
lanae ad tonsum, vel quantum talis mercator vendiderit centenarium vel
rubrum lanae ⁴ suae, et quia temporibus praedictis mercatores habentes
lanam solent dictam lanam diversis pretiis vendere, et ad hoc quod di-
scordia et litigia quae solita sunt inter mercatores habentes pecudes et
mercatores facientes artem lanae sedentur, et de caetero clare et sine di-
scordia possint simul exercere dictam mercatantiam, statuimus et ordinamus
quod nullus magister nec mercator artis lanae, vel per se vel per alium
eius nomine, vel per submissam personam emat, nec emi faciat perpetuo
ab aliquibus mercatoribus, seu pecudariis, vel ab aliis eorum nomine, lanam

¹ lanam om. Br.

² soleat Ch.

³ *infrascripta* Br.

⁴ Nella copia Br. sono omesse le parole da *ad tonsum* sino a *vel rubrum lanae*.

⁵ *proprio* Ch.

albam vel carfanginam, nisi primo fuerit facta conventio certi pretii dictae
 lanae inter emptorem et vendentem. Et si reperiretur aliquod instru-
 mentum depositi vel apodissa propria manu scripta factum seu facta inter
 dictos mercatores ¹ et magistros artis lanae, et dictos pecudarios et mer-
 5 catores pecudum quocumque modo, super emptione dictae lanae tacite vel
 occulte, non continens certum pretium dictae lanae, quod habeatur factum
 in fraudem, sive facta, et sine conventionione pretii dictae lanae, et quod de
 praedictis debeat fieri semper instrumentum venditionis cum pretio decla-
 rato, et ad probationem dictae simulationis contractae, vel apodissae factae
 10 seu fiendae in fraudem praesentis statuti sufficiat probari per duos testes
 per publicam famam, et si quis de arte vel extra artem ² emeret ³ lanam
 absque pretio declarato, quod nullus magister vel mercator artis praedictae
 per se vel per alium possit emere ab illo vel ab illis lanam praedictam,
 nec quoquomodo operari, scilicet in lavando, laborando vel laborari fa-
 15 ciendo, tingendo vel quoquomodo exercendo, et quod praedicta intelligantur
 in venditionibus fiendis in Urbe vel extra Urbem, et si quis magister vel
 aliquis de arte praedicta contrafecerit cadat in poena centum librarum pro-
 visinorum senatus, pro medietate camerae Urbis et pro quarta parte com-
 munitati nostrae artis praedictae et pro alia quarta parte accusatori, et nihi-
 20 lominus exbanniatur de arte, et si voluerit artem noviter facere, quod no-
 viter solvat benentratum, et nihilominus cadat in poena praedicta.

De pannis forensibus reformatandis. lxxxiij (lxxxiij) ⁴

Item quod omnes et singulae personae cuiuscunque status existant con-
 ducentes seu conduci facientes ad Urbem pannos grigios seu albos non re-
 25 formatos quos reformare seu reformari ⁵ facere vellent, solvant camerae

¹ mercatores pecudum quocumque modo et Br.

² Nel margine di Ch. si legge: *isto verba edebet vel extra artem sua cassa et nullus eorum*. Cf. la consimile annotazione a p. 142.

³ *emiet* Br.

⁴ Nel ms. Ch. l'ordine degli articoli che seguono sino alla fine dello statuto è regolare come nell'indice. Nel ms. Br. invece è turbato e mescolato con le conferme dei senatori Malatesta, De Camis, e Carafa; la numerazione è irregolarissima e mancano le rubriche. Sembra che questi articoli siano giunte che il copista Ch. ha riordinate, mentre l'autore della copia Br. le ha trascritte come meglio poteva. Ho quindi preso il partito di seguire l'ordine di quest'ultimo ms. come quello che si avvicina di più all'aspetto del codice originario. Ho lasciato perciò anche i numeri di Br., ma fra parentesi, facendoli precedere dai numeri e dalle rubriche che trovansi in Ch. Forse anche l'articolo 81 è una giunta.

⁵ *reformari reformari facere* Br.

dictae artis unum florenum pro quolibet pannorum praedictorum reformandorum ut supra, et hoc intelligatur de pannis paesanis valoris ab uno floreno pro quolibet braccio pannorum reformandorum, ut dictum est infra inclusive.

De pannis forensibus tirandis. lxxxv (lxxxvij).

Item quod omnes et singuli mercatores, seu quaecumque aliae personae volentes facere retigni, seu reaconciani ¹, vel retirari aliquos vel aliquem pannum forensem aut forenses tantum cuiuscumque valoris existerent vel existeret, solvat et solvere teneatur pro quolibet panno sic, ut praemittitur, reaptato ² x solidos provisionum camerae dictae artis, et idem intelligatur ¹⁰ solvendum etiam ³ de scampulis pro rata.

In nomine Domini amen. Nos Malatesta de Malatestis de Arimino, Dei gratia almae Urbis Senator illustris pro domino nostro papa, decreto et auctoritate sacri senatus supradicta statuta quae non sint contra honorem et statum domini nostri papae Bonifacii viiii, sanctae romanae ecclesiae ⁴ et ¹ romani populi, atque nostri, nec non ⁵ et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, et quae faciunt et se extendunt inter ⁶ personas dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus.

Actum Romae in palatio Capitolii sub anno Domini mcccxxxvij. Pontificatus d. Bonifacii papae noni, indictione sexta Die decimasexta mensis Iulii. ²⁰

Scriptum per me Antonium Laurentii Stephanelli de Scambiis civem romanum, Dei gratia almae Urbis sacrae romanae praefecturae publicum auctoritate apostolica notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii ⁷ et dicti domini senatoris, de ipsius domini senatoris mandato ⁸. ²⁵

¹ reaconciani Br.

² reaptato Ch.

³ intelligendum esse de Ch.

⁴ octavi (sic) Ch. *viii republice romanae et romani populi* Br.

⁵ nec non om. Br.

⁶ faciunt et se extendunt in Br.

⁷ *Urbis civem romanum publicum auctoritate apostolica notarium et prothonotarium auctoritate Capitolii* Br. — *Urbis sacrae romanae praefecturae publicum notarium et nunc proth. curiae Capitolii* Ch.

⁸ Questa conferma è stata pubblicata secondo il cod. Ch. dal Malatesta, *Statute delle Gabelle di Roma*, p. 163-4; cf. p. 173.

In nomine Domini amen Nos Benuectinus de Cimis de Cyngulo, Dei gratia almae Urbis Senator illustris pro domino nostro papa, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia praedicta statuta, et praesertim illa quae non sunt contra honorem et statum domini nostri papae, sanctae romanae ecclesiae et romani populi, ac nostrum, et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, et quae faciunt et se extendunt inter personas dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus.

Actum Romae in palatio Capitoli sub anno nativitatis Domini mcccc, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, domini Bonifacii divina providentia papae noni, indictione octava, mensis Maii die ultimo.

Scriptum et publicatum per me Nicolaum Meuli Stephani alias Staffionne ¹ de Urbe, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium, et nunc prothonotarium curiae Capitoli ² et dicti domini Senatoris, et de ipsius domini senatoris mandato

In nomine Domini amen. Nos Bartholomaeus Carrafa, miles neapolitanus, prior Urbis ordinis sancti Iohannis Hierosolymitani, Dei gratia almae Urbis Senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, praesentia statuta quae non sint contra honorem et statum domini nostri Bonifacii Papae noni, sanctae romanae ecclesiae et romani populi, ac nostri ³ necnon et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, et quae faciunt et se extendunt inter personas dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus.

Actum in palatio Capitoli sub anno dominicae ⁴ nativitatis mccccij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, d. Bonifacii divina providentia papae noni, indictione nona, mense ianuarii ⁵ die j ⁶.

¹ Br. lascia una lacuna fra *Stephani* e *de*. Il cod. Chis. ha *alors Staffionne*. Ho messo *alors Staffionne* sull'autorità dello Statuto dei Mercanti (ed. Gatti p. 120), dove leggesi *Staffionne*, e su quella dello Statuto dei Mercati (p. 56) dove è scritto *Staffionne*. Una constanza degli Statuti dei *Compagnes* del 1400 è firmata *per me Nic. Meuli Staffionne* giusta il Cod. Sessor. (V. E.) 334, f. 330. In un documento del 1393 si ha un *Coluca Staffionne* notaro, che dee essere la medesima persona (Theiner, *Cod.* III, p. 80-81). In altro documento del 1396 leggesi *Nicolaus Staffionne* (Arch. Soc. Rom. St. Patr. 1884, p. 545). Può darsi che anche negli altri luoghi già citati debba leggersi così, la *t* e la *e* essendo facili a confondersi nelle scritture di quella età.

² *Prothonotarium auctoritate apostolica* Br. *prothonotarium et dicti* Ch.

³ *mei nec non contra* Br.

⁴ *domini* Br. e Ch.

⁵ *Quinto* il Vitale, *Sen.* p. 360.

⁶ *die...* Br. *die 1°* Ch.

Scriptum et publicatum per me Iacobum Cyncii de Thomays ¹ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae ² Capitolii et dicti domini senatoris et de ipsius domini senatoris licentia et mandato

Qualiter mercator ³ debeat dare et ponderare lanam filatrici ad roccam. lxxxiij (lxxxiij). 5

Item statuimus et ordinamus quod nullus mercator dictae artis, seu quicumque alius exercens dictam artem audeat, nec praesumat exercere pondus macticelli ad roccam xxx unciarum, et qui dederit macticellum, vel macticellos ad filandum ad roccam ultra dictum pondus triginta unciarum solvat pro poena nostrae camerae xl solidos provisinorum pro quolibet macticello praedicto et idem fiat si ultra, vel minus dederit ad filandum pro rata. lxxxiii ⁴. 10

De pannis forensibus non tirandis sine licentia consulum lxxxi (lxxxiij).

Item nullus magister seu artifex dictae artis, valchararius ⁵, conciator, ⁶ tyntor, seu quicumque alii dictae nostrae arti subiecti, audeant vel praesumant retignere, retractare ⁶, retirare, reformare seu reformari, retigni, retractari vel retirari facere aliquem vel aliquos pannos forenses ab extra urbem conductos indigentes reformatione, cuiuscumque valoris existerent ⁷, sine speciali licentia et mandato consulum dictae artis pro tempore existentium, sub poena et ad poenam quinque librarum provisinorum senatus pro quolibet contrafaciente et qualibet vice, et pro quolibet panno reaptato, applicandarum pro medietate camerae Urbis et pro alia medietate nostrae arti convertendarum pro dupplerio sanctae Mariae de mense Augusti. 20

¹ *Thomatto* Br. *Thomays* Ch.

² *auctoritate* errore solito di Br.

³ *Qual mercator* Ch.

⁴ *(sic)* Br. ripetendo a capo il numero del paragrafo; la cifra è omessa in Ch.

⁵ *valchar* Br.

⁶ *retractare* Br.

⁷ *exstat* Br.

Contra facientem confederationem vel ligam. lxxxiij (lxxxv).

Item statuimus et ordinamus quod nullus de nostra arte, puta de magistris, valcharariis, tyntoribus et aliis quibuscumque de arte praedicta, audeat nec praesumat facere aliquam confederationem, communellam sive ligam, qualitercumque ¹ et quomodocumque intelligatur liga, communella sive confederatio quae sit, sive esset contraria communitati artis lanae, neque aliquid obnoxium sive damnosum dietae arti, sub poena et ad poenam quilibet vice xxv librarum provisionum senatus auferendarum a quolibet contrafaciente, applicandarum pro medietate camerae Urbis et pro alia medietate arti lanae praedictae, quam poenam consules dietae artis qui nunc sunt et per tempora erunt, teneantur et debeant a contrafaciente auferre, ad poenam quinque librarum provisionum senatus de eorum salario retinendo, et quod consules teneantur, ad dictam poenam applicandam ut supra, observare et facere observari ab hominibus iuratis dietae artis et ab aliis ut supra; et de praedictis dicti consules qui nunc sunt et qui per tempora erunt ad poenam seindicatus stare teneantur, qui seindicari debeant per eorum in officio successores.

[CONFIRMARE VARIE]

In nomine Domini amen. Nos Ioannes Palotii, et Petrus Maethutii ² Conservatores camerae Urbis, senatus ³ officium exercentes et administratores officii pacis et guerrae romani populi et nos pro vice gerentes Rusehii (?) ⁴ collegae nostri, decreto et auctoritate et omni modo, quo melius possumus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula et statuta in praesenti volumine descripta et expressa corroboramus et confirmamus ⁵ et acceptamus in omnibus et per omnia, uti facta ⁶ inter homines et personas dietae artis lanae, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem et reverentiam ⁷ domini nostri papae et officium sacri senatus et reipublicae

¹ *quomodocumque* Br.

² *Maethutii* Br. *Martata* Ch. *Io. Paloscaus v Petrus Matuccius* Vendettini, *Scric* p. 63.

³ *mercatores cam. urb. sentoris* Br.

⁴ *pro vice gerentes...* (sic) Br. *pro vicegerens Rusehii* Ch.

⁵ *descripta expresse corroboramus et acceptamus* Br.

⁶ *ut accedat* Ch.

⁷ *et praedictum* Br.

romanorum, et contra statuta Urbis facta et fienda, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod unicuique sit licitum de dicta arte litigare coram iudice competente ¹ in curia Capitolii, et quod consules dictae artis debeant sedere, ad iura reddenda ² unicuique de dicta arte, a turri ³ pedis mercati supra versus capitolum, et per totum forum secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii ubi fieri solet assettamentum, sub anno Domini millesimo tercentesimo nonagesimo quarto, pontificatus domini ⁴ Bonifacii papae noni indictione secunda, mensis iunii die xij ⁵.

Scriptum per me Marcum Rocciam ⁶ et notarium conservatorum 10

In nomine Domini amen. Nos Cola Pauli Poli, Petrus Sabbae Indiani et Palutius Colae Iohannis Pauli ⁷ Conservatores camerae Urbis, senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula 15 capitula et statuta in praesenti volumine descripta et expressa corroboramus et confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis lanae, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad dictam artem tantum, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae et officium sacri senatus et reipublicae romanae et contra sta- 20 tuta Urbis facta et fienda, ad nostrum beneplacitum et mandatum, unicuique sit licitum de dicta arte litigare et se reclamare coram iudice competente in curia palatii Capitolii, et quod consules dictae artis debeant sedere ad ius reddendum unicuique de dicta arte quatenus fuerit recursum actualiter a turre pedis mercati supra versus Capitolium, et per totum forum secun- 25 dum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii Urbis ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini millesimo tercentesimo octuagesimo septimo ⁸ pontificatus domini Urbani papae sexti indictione xi, mensis septembris die nona.

¹ *litigare vel lites componere in curia* Br.

² *iura reddenda* Ch.

³ *in atrio pedis* Br. qui e nelle due conforme seguenti.

⁴ *quarto, tempore domini* Ch.

⁵ *17 Jul.* Vendettini, *Scrive* p. 63; *7 Jul.* Vitale, *Scritture* p. 350.

⁶ *Varrum* Br. *Rocciam* Ch.

⁷ *Colae Pauli* Br. *Colae et Iohannes Pauli* Ch. dove il copiatore omette *Colae Iohannes Pauli*, *Colae Iohannis Pauli* Stat. dei Mercati, p. 25.

⁸ *octavo* Br.

Scriptum per me Petrum Martini ¹, Dei gratia auctoritate imperiali ² notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitoli, de mandato dictorum dominorum conservatorum.

In nomine Domini amen. Nos Butius de Piscionibus, Stephanellus de Capudgallis ³ et Blaxius Laurentii Petripauli ⁴, Conservatores camerae Urbis, senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula supradicta statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum officium sacri senatus reipublicae romanorum ⁵ et contra statuta et ordinamenta Urbis et ⁶ romani
 10 populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum. Et quod consules dictae artis singulis diebus iudicis horisque causarum ⁷ debeant sedere et ius reddere a turri pedis mercati supra versus Capitolum et per totum forum secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitoli sub anno Domini mcccxxxvij ⁸, pontificatus
 20 domini Urbani papae sexti indictione xij, mensis octobris die xxvj ⁹.

Scriptum per me Lellum Cecchi Cuffolae civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitoli, de mandato dominorum conservatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Anibaldus de Anibaldis et Riccardus domini Fortisbrachiae ¹⁰ de filiis Ursi, Dei gratia regii in Urbe vicarii, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo et iure quibus melius pos-

¹ *Marcato Tomassati* Br. *Mortari Viorati* Ch. Nello Statuto dei Mercati (p. 25), nell'anno medesimo, è una conferma degli stessi conservatori firmata dal notaio *Petrus Martini* senz'altro nome. *Petepccata Matthaeus Thomacosa* Vendettini, Serie p. 61.

² *auctoritate populi romani* Br.

³ *Capogallis* Br. *Capudgallis* Ch.

⁴ Invece di *Petripauli* Ch. ha *Pelipetrus* di mano del correttore; il copista non aveva letto però *Petripauli*, ma il nome *leopardus* come sembra *Petripauli* Br.

⁵ *romane* Br.

⁶ *ordinaciones Urbis romani* Br.

⁷ *horisque respectie debeant* Br.

⁸ 1389 Br.

⁹ 23 Br.

¹⁰ *Fortisbrachii* Ch. *Fortibrachiae* Br.

sumus et debemus, confirmamus et per omnia corroboramus suprascripta omnia capitula statuta et ordinamenta, quia nobis et nostro assectamento videntur utilia.

Actum in Capitolio ubi assectamentum facere consuevimus sub anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo secundo, pontificatus domini Ioannis papae vigesimi secundi indictione quinta, mensis ianuarii die xij, praesentibus his ¹ testibus, scilicet Iacobo Iordani ² notario, Lello Accarelli notario et Petro Viviani ³ notario

Et ego Ioannes Petri Antonii, Dei gratia sacrae praefecturae notarius et nunc notarius palatinus super appellationibus et aliis extraordinariis causis ⁴ deputatus, praedictae confirmationi et corroborationi dictorum statutorum et ordinamentorum interfui, et de mandato dictorum dominorum vicariorum et eorum assectamenti scripsi et publicavi.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus comes Anguillariae, Dei gratia regius in Urbe vicarius, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo ⁵ et iure quibus melius possumus, confirmamus et per omnia corroboramus suprascripta omnia capitula statuta et ordinamenta, quia nobis et nostro assectamento videntur utilia.

Actum in Capitolio ubi assectamentum facere consuevimus, sub anno Domini mcccxxvj, pontificatus domini Joannis Papae xxij indictione x, mensis ⁶ decembris die undecimo, praesentibus hiis testibus scilicet Petro Viviani notario et Donadeo Salerni ⁷ notario.

Et ego Ioannes Iacobi Zucchae, praefecturae auctoritate notarius et nunc notarius palatinus super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatus, praedictae confirmationi et corroborationi dictorum statutorum et ordinamentorum interfui, et de mandato domini vicarii ei scripsi et publicavi.

In nomine Domini amen. Nos Nicolaus domini Stephani de Comite, Dei gratia regius in Urbe vicarius et vicesgerens magnifici viri domini Stephani de Columna ⁸ de Urbe absentis iusta de causa, decreto et auctoritate sacri senatus, ac omni modo et iure quibus melius possumus, confirmamus et per ⁹

¹ *his om.* Br.

² Cf. il documento dei medesimi senatori nell'archivio di S. Maria in Via Lata, Martinelli, *Primo trofeo* p. 105.

³ *Beitino* Ch. Cf. la conferma seguente.

⁴ *Donadeo Salerni* Vendettini, *Scopo* p. 27. Si chiamò però certo *Donadeo* (St. Merc. ed. Gatti p. 61).

⁵ *Columna* Br. che segue sempre questa ortografia.

omnia corroboramus suprascripta omnia capitula, statuta et ordinamenta quia nobis et nostro assettamento videntur utilia.

Actum in Capitolio ubi assettamentum facere consuevimus, sub anno Domini mcccxxxij ¹, pontificatus Domini Ioannis papae xxij indictione prima, mensis septembris die prima, praesentibus hiis testibus videlicet Nicolao Carbonecello et Ioanne Franceisei notario.

Et ego Nicolaus Romani, Dei gratia almae Urbis praefecturae auctoritate notarius et nunc notarius palatinus super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatus, praedictae confirmationi et corroborationi
 10 dictorum statutorum et ordinamentorum interfui et de mandato dicti domini vicarii et eius assettamenti publicavi.

In nomine Domini amen. Nos Iordanus Poncelli de filiis Ursi, Dei gratia ad Urbis regimen per romanum populum ad beneplacitum domini nostri summi pontificis deputatus, et vicesgerens magnifici viri domini Stephani
 15 de Columna militis collegae nostri ab Urbe absentis in servitium romani populi, decreto et auctoritate sacri senatus, ac omni modo et iure quibus melius possumus, confirmamus et per omnia corroboramus suprascripta omnia capitula, statuta et ordinamenta quia nobis et nostro assettamento sunt utilia.

Actum in Capitolio, ubi assettamentum facere consuevimus ² sub anno
 20 Domini mcccxxxviii, pontificatus domini Benedicti papae xii. indictione octava, mense decembris die xvii, praesentibus hiis testibus scilicet Iannetta domini Bartholomaei Muti de Papazurris, Angelo magistri ³ Clerici de Narnia prothonotario Capitolii et Stephanello Pauli Theodori de Cancellario.

Ego Andreas Pauli Andreae, Dei gratia almae Urbis praefecturae aucto-
 25 ritate notarius palatinus super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatus, praedictae confirmationi et corroborationi interfui et de mandato dicti Iordani ad Urbis regimen deputati et eius assettamenti, scripsi et publicavi.

In nomine Domini amen. Nos Rainaldus de Ursinis miles et Nicolaus de Anibaldis, Dei gratia almae Urbis senatores illustres, decreto et aucto-
 30 ritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus, confirmamus et per omnia corroboramus suprascripta omnia capitula ⁴ statuta et ordinamenta quia nobis et nostro assettamento sunt et videntur utilia.

¹ 1322 Br. 1331 Vendettini. *Scen.* p. 29 e Vitale. *Sen.* p. 241.

² *consuevimus* Ch. qui e. passim.

³ *Angelo Magni Clerici* Ch.

⁴ *capitula* em. Br.

Actum in Capitolio ubi assectamentum facere consuevimus sub anno Domini mcccxlvi, pontificatus domini Clementis papae sexti indictione xiiij, mense novembris die xix, praesentibus hiis testibus videlicet Roberto de Velletro notario et Thoma Fortefiocha scriba senatus.

Scriptum per me Donatum Laurentii Iuliani prothonotarium de licentia et mandato dictorum dominorum senatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen Nos Bartholomaeus Vaiani ¹ et Andreas de Maximis iudices palatini, vicarii magnificorum virorum Iordani de filiis Ursi et Nicolai Anibaldi de Anibaldis, Dei gratia almae Urbis senatorum illustr. absentium ab Urbe iusta de causa, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus, confirmamus et per omnia corroboramus suprascripta omnia capitula, statuta et ordinamenta quia nobis et nostro assettamento videntur utilia.

Actum in Capitolio ubi assectamentum facere consuevimus sub anno Domini mcccxlvj pontificatus domini Clementis papae sexti indictione xv, mense novembris die xxviii. Praesentibus hiis testibus scilicet Simone Ioannis Simoneis de Urbe et magistro Stephano magistri Nicolai de Civitate notariis ² ad haec vocatis et rogatis.

Scriptum per me Mattheutium Matthaei Talgiaferri notarium, prothonotarium dictorum dominorum senatorum, de licentia et mandato dominorum vicariorum et assettamenti dominorum senatorum.

In nomine Domini amen. Nos Petrus Agapithi de Columpna dominus castri Genezani et Robertus de filiis Ursi, Dei gratia almae Urbis senatores illustres, decreto et auctoritate sacri senatus ac omni modo et iure quibus melius possumus, confirmamus et corroboramus suprascripta omnia capitula, statuta et ordinamenta quia nobis et nostro assettamento videntur utilia.

Actum in Capitolio ubi assettamentum facere consuevimus sub anno Domini mcccxlvij, pontificatus domini Clementis papae sexti indictione xv, mense februarii die vigesimo primo, praesentibus hiis testibus videlicet Lello Caffarelli de regione sancti Eustachii et Butio Stinco ³ et Andrea Nor-
mandi camerariis ⁴ Urbis.

¹ *Varani* Br. e *Vendettini*, *Scro* p. 36

² *civitate notario* Ch.

³ *Rentio Simone* Br. *Butus Stinco* era allora *camerarius Urbis* (Thoenen, *Ital.* II. 165) e lo era ancora *A. Normandi* (l. c. 163), e perciò ho emendato *camerarius*.

⁴ *Normandi* Ch. *camere* Ch. e Br.

Scriptum per me Paulum Lelli Thomae prothonotarium, de mandato de minorum senatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Nicolaus Severus et Clemens, libertatis, pacis iusticiaeque Tribunus ac sacrae romanae reipublicae liberator illustris, decreto et auctoritate qua fungimur in hac parte, omni modo et iure quibus melius possumus, supradicta omnia capitula, statuta et ordinamenta cum omnibus tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus quia nobis et nostro assettamento videntur utilia, servato semper mandato et honore nostro et sacrae romanae reipublicae.

Actum in Capitolio ubi assettamentum facere consuevimus, sub anno Domini mcecxlvij pontificatus domini Clementis papae sexti indictione xv, mense iunii die xxvij, praesentibus hiis testibus scilicet Talgiente prothonotario et Ceccolo (?) ¹ quondam Lelli de Maximo de contrata Cammilliani.

Scriptum per me Cecclum Petri Rosani ² prothonotarium Capitolii, de mandato domini tribuni et eius assettamenti insuper praelibati.

In nomine Domini amen. Nos Petrus dictus Sciarra de Columpna, Dei gratia almae Urbis per dominum nostrum summum pontificem senator illustris et vicemgerens magnifici viri Iordani de filiis Ursi collegae nostri absentis iusta de causa, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus, supradicta omnia capitula, statuta et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia, reservato semper mandato nostrorum senatorum et honore reipublicae.

Actum in Capitolio ubi assettamentum facere consuevimus, sub anno Domini mceclj, pontificatus domini Clementis papae sexti indictione iij, mense iulii die xij, praesentibus hiis testibus Lello Petri Gotii notario, Porfirio (?) et Nutio Petri Seriniarii ³ notario.

Scriptum per me Ioannem Iacobi Zucchae notarium palatinum super appellationibus et aliis extraordinariis causis deputatum, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti, et iudicium ⁴ appellationum.

¹ *Cessolo* Br.

² *Rosani* Ch. *Rosarii* Vendettini, *Serie* p. 37. Ambidue per errore.

³ *Porfirio* et *Nutio* Petri *Seriniarii* (quest'ultimo nome emendata così dal correttore) Ch. *Porfirio* et *Mutio* Petri *Seriniarii* Br.

⁴ *iudicem* Br.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de filiis Ursi et Petrus dictus Seiarra de Columpna. Dei gratia almae Urbis senatores illustres, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa (*sic*) observari volumus et mandamus sub poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia, salvis semper et reservatis nostro et honore populi romani.

Actum in palatio Capitolii ubi assettamentum facere consuevimus, sub anno Domini mcccclij, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione sexta, mense maii die xxi, praesentibus huius testibus videlicet domino Ste- 10 phano Paloscii et Butio Sanguineo et Andrea prothonotario

Scriptum per me Paulum Serromani ¹, saerae praefecturae auctoritate notarium et nunc prothonotarium, de mandato dominorum senatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus de Baroncellis scriba senatus, 12 Dei gratia almae Urbis tribunus secundus ², ac romanorum consul illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula statuta et capitula et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observari volumus et mandamus sub poenis 20 in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia, salvo semper et reservato nostro mandato et honore reipublicae.

Actum in Capitolio sub anno Domini mcccclij, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione septima, mense octobris die nona, praesentibus huius testibus scilicet Nello Pascio, et Nello Miccinelli Speciaro ³ de Urbe. 25

Scriptum per me Iacobum Nicolai Malespinae notarium et nunc prothonotarium, de mandato dicti domini tribuni et etiam assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Guido Iordani de Patriciis almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et de- 30 bemus, supradicta omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa observari volumus et man-

¹ *Serramanio Vendettini, Del Senato*, p. 299. Cf. *Arch. Rom.*, 86, P. 1884, p. 532, 536.

² *pro sacro Br. tribunus II ac Ch.* e Vendettini, l. c. p. 293. Forse era scritto *II ac primus romanorum*.

³ *Micarello Spurio Br. Miccinelli Spurio Ch.*

damus sub poenis in eis appositis, quia sic nobis, et nostro assettamento videntur utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris et honore reipublicae.

Actum in Capitolio ubi assettamentum teneri seu facere consuevimus, sub anno domini mccccliv, pontificatus Innocentii papae sexti indictione septima, mense iulii die undecimo, praesentibus hiis testibus videlicet Petro Egidii Scantralia ¹ et Egidio Iacobi Angelarii notario.

Scriptum per me Lellum Ioannis Stephani notarium et nunc prothonotarium, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Lucas de Sabello et Franciscus Iordani
 10 de filiis Ursi, Dei gratia almae Urbis senatores illustres, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure, quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observari volumus et mandamus sub poenis in eis appo-
 15 sitis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris, et honore sacrae romanae reipublicae.

Actum in Capitolio in loco ubi fit assettamentum, sub anno Domini mcccclv, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione nona, mense novembris die xx, praesentibus hiis testibus Petro Ioannis notario et Petro
 20 Carrochia de Luce senatus familiare.

Scriptum per me Lellum Locteringi notarium et nunc prothonotarium, de mandato dictorum dominorum senatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Sciarra de Columna et Nicolaus de filiis
 Ursi Nolanus et palatinus comes, milites, Dei gratia almae Urbis senatores
 25 illustres, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus supradicta omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa observari volumus, et mandamus sub poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia,
 30 salvis semper et reservatis mandatis nostris et honore reipublicae.

Actum in Capitolio ubi fit assettamentum, sub anno Domini mcccclvj indictione nona pontificatus domini Innocentii papae sexti mense iunii die iij^a, praesentibus hiis testibus Venturilio ² de Ventorescis de Urbe, Petro Villa de Zagarolo familiare dicti domini Sciarrae senatoris

¹ *Scandela* Br. *Petro Agapio Vendettini*, I, c. p. 303.

² *Venturino* Br.

Scriptum per me Paulum Ioannis Angeli de Zagarolo notarium et nunc prothonotarium auctoritate Capitoli, de mandato dictorum dominorum Senatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Ursus domini Iacobi de filiis Ursi, et Petrus Ioannis Capotiae de Capoccinis, Dei gratia almae Urbis senatores illustres, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus supradicta omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observari volumus et mandamus, sub poenis in eis apposis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur utilia, 10
salvis semper et reservatis mandatis nostris et honore reipublicae.

Actum in Capitolio in loco ubi assettamentum fit, sub anno Domini mcccclvj, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione decima, mense novembris die xij, praesentibus hiis testibus videlicet Egidio Angeleerii notario Camerae Urbis et domino Ioanne Cafarelli milite camerae Urbis. 15

Scriptum per me Petrum Ioannis Leonardi, Dei gratia praefecturae auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium, auctoritate praedictorum dominorum senatorum eorumque mandato et assettamenti ipsorum.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Comite, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus supradicta omnia capitula et statuta et singula ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observari volumus et mandamus sub poenis in eis apposis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur esse utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris, et honore reipublicae. 25

Actum in Capitolio ubi assettamentum fit, sub anno Domini mcccclviij, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xi, mense ianuarii die xix, praesentibus hiis testibus videlicet Ioanne Scrinario¹, Cola Lippoli et Cola Bartholomaei prothonotariis ad haec vocatis et rogatis. 30

Scriptum per me Iordannum Iacobi de Zappis, Dei gratia almae Urbis Praefecturae auctoritate notarium et nunc prothonotarium, dicti domini senatoris et eius assettamenti mandato.

¹ *Scrin Br. Strino Ch.*

Nos Raymundus de Tholomeis miles de Senis, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observamus et observari volumus et mandamus sub poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento visum fuit et est fuisse ¹ utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris, et honore senatus et reipublicae romanorum.

Actum in Capitolio ubi assettamentum fit, sub anno Domini mcccclix, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xii, mense martii die xxiii.

Scriptum per me Ioannem Angnelli, Dei gratia almae Urbis praefecturae auctoritate notarium et nunc prothonotarium et officialem dieti domini senatoris, de mandato dieti domini senatoris et eius assettamenti.

Nos Lodoycus de Roccha ² miles pisanus, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate senatus, praedicta omnia statuta et ordinamenta artis lanariorum ³ Urbis confirmamus et per omnia roboramus et ita observari volumus et mandamus sub poenis in eis appositis contentis.

Actum in Capitolio sub anno domini mcccclix, tempore domini Innocentii papae sexti indictione xii, mense augusti die xxiiij.

Scriptum per me Ioannem Iacobi Pallonis, Dei gratia imperiali auctoritate notarium ⁴ et nunc prothonotarium et officialem dieti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Ungarus de Saxoferrato miles, Dei gratia almae Urbis per sedem apostolicam senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observamus et observari volumus et mandamus, sub poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento visum fuit et est ⁵ fuisse utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris et honore senatus, et reipublicae romanorum.

¹ *fuit et etiam fuisse* Ch. *fuert et esse fuisse* Br.

² *Lodovicus de Videra* Br.

³ *lanariorum* Br, qui e passim: *lanariorum* semper Ch. Forse era scritto *lanariorum* o *lanariorum*

⁴ *imperial. notarium* Ch. *imperiali notarius* Br

⁵ *fuit et etiam fuisse* Ch. *fuit esse fuisse* Br.

Actum in Capitolio sub anno Domini mcccclix, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xiiij, mense octobris die xxvi ¹.

Scriptum per me Paulum Lelli Thomae notarium et officialem dicti domini senatoris.

In nomine Domini. Nos Thomas Spoletanus miles, Dei gratia abbas
 Urbis senator illustris et capitaneus, decreto et auctoritate sacri senatus, ex
 deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus
 melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula capitula, statuta
 et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus, et ipsa observari
 volumus et mandamus sub poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro
 assettamento visum fuit et est fuisse utilia, salvis semper et reservatis man-
 datis nostris et honore senatus et reipublicae romanorum.

Actum in Capitolio sub anno Domini mcccclx, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xliii, mense maii die xxvi.

Scriptum per me Andream Pauli Alexii notarium et nunc prothono-
 tarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius asse-
 tamenti.

In nomine Domini amen. Nos septem reformatores ² reipublicae romanae
 et officium sacri senatus exercentes secundum formam capitulorum domini
 legati, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri
 assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus,
 supradicta omnia capitula et singula et statuta ³ et ordinamenta confirmamus
 et per omnia corroboramus, et ipsa observari volumus et mandamus sub
 poenis in eis appositis, quia sic nobis et nostro assettamento visum fuit et
 est fuisse utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris, et honore
 senatus et reipublicae romanorum.

Actum in Capitolio sub anno Domini mcccclx, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xliii, mense octobris die ultimo.

Scriptum per me Joannem Santum, notarium et nunc prothonotarium
 curiae Capitolii, de licentia et mandato supradictorum dominorum septem
 reformatum reipublicae romanorum et eorum assettamenti.

¹ 28 Vendettim, *Del Sen.* p. 307.

² I nomi dei sette Riformatori si leggono negli *Stat. del Mercante*, ed. Gatti p. 88.

³ sic Br. e Ch. *Leggi omnia et singula capitula, statuta*.

In nomine Domini nos Hugo de Lisignano ¹, Dei gratia almae Urbis senator illustris et romani populi capitaneus, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, et omni modo et iure, quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia et singula capitula
 5 statuta et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa servari volumus et mandamus sub poenis in eis apposis, quia sic nobis, et nostro assettamento visum fuit et est fuisse utilia, salvis semper et reservatis mandatis nostris et honore senatus et reipublicae romanorum.

Actum in Capitolio sub anno Domini mcccxlj, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xliij, mense maii die xxvj ².

Scriptum per me Ioannem Contis prothonotarium, de mandato supradicti senatoris et eius assectamenti.

In nomine Domini nos Paulus Argenti ex comitibus de Campello ³, Dei gratia almae Urbis senator illustris ac romani populi capitaneus ⁴, decreto
 15 et auctoritate sacri senatus ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia capitula et statuta et singula ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa observari volumus et mandamus, sub poenis in eis apposis, quia sic nobis et nostro assettamento videntur esse utilia, salvis semper
 20 et reservatis mandatis nostris et honore reipublicae.

Actum in Capitolio ubi assectamentum fit, sub anno Domini mcccxi ⁵, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xv, mense Novembris die xxiv ⁶.

Scriptum per me Stephanum Laurentii de Baronecellis, Dei gratia almae
 25 Urbis praefecturae auctoritate notarium et nunc prothonotarium, dicti domini senatoris et eius assectamenti mandato.

In nomine Domini nos Lazarus domini Riccardi ⁷ de Cancellariis miles pistoriensis, Dei gratia almae Urbis senator illustris et romani populi ca-

¹ *Lisignano* Ch. e fu emendato *Lisignano* dal correttore, *Lipignano* Br.

² 20 Vendettini, *Del Sen.* p. 311, dove il notaro è detto erroneamente *Io. Contre*.

³ *Campello* Br. e Ch. Il correttore Ch. emendò *Campella*.

⁴ Br. e Ch. pongono le parole *ac romani populi capitaneus* dopo *senatus*. È chiaro quindi che esse erano state aggiunte tra le righe nel cod. originale e che i copisti non seppe- ro collocarle al vero posto.

⁵ 1362 Ch.

⁶ 21 Br. e Ch.: 28 Vitale, *Sen.* p. 292. 29 Vendettini, *Del Sen.* p. 312.

⁷ *Riccardi* Br.

pitaneus ¹, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assetamenti, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, supradicta omnia capitula, statuta et ordinamenta confirmamus et per omnia corroboramus et ipsa observari volumus et mandamus sub poenis in eis apposis et contentis, quia sic nobis et nostro assetamento videntur esse
utilia, salvis et reservatis mandatis nostris et reipublicae romanorum.

Actum in Capitolio ubi assetamentum fit, sub anno Domini mcccclxii, pontificatus domini Innocentii papae sexti indictione xv, mense iunii die iij^a.

Scriptum per me Paulum Ioannis Pauli de Rosa, Dei gratia imperialis auctoritate notarium et nunc prothonotarium, de mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Rubens de Ricciis de Florentia miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, ex deliberatione nostra et nostri assetamenti, praedicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus, semper reservatis mandatis domini senatoris et curiae Capitolii, dummodo quod non sint contraria vel adversus
statuta ² novis Urbis.

Actum anno Domini mcccclxiiij, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione prima, mense maii die xv ³.

Scriptum per me Ioannem Nicolai Pauli prothonotarium, de mandato
dicti domini senatoris et eius assetamenti.

In nomine Domini nos Guelfus de Vulsensibus ⁴ de Prato miles, almae Urbis senator illustris, ex deliberatione nostra et nostri assetamenti, praedicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus, semper reservatis mandatis nostris et curiae Capitolii,
dummodo quod non sint contra vel adversus statuta nova Urbis.

Actum anno Domini mcccclxiiij, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione prima, mense augusti die ultimo.

Scriptum per me Ioannem Egidii prothonotarium, de mandato domini senatoris praedicti.

¹ E accaduta qui in Br. e Ch. la stessa trasposizione indicata nella nota 1 della pag. 172. Sospetto che essa abbia esistito anche nell'originale e che il notaio, imitando la contenza precedente, abbia collocato la postilla al luogo non suo.

² *adversaria novis Urbis* Br. *adversus statuta novis* Ch.

³ *II marzo* Vitale, *Sen.* p. 297 e Vendettini, *Del Sen.* p. 317.

⁴ *Vulsensibus* Br. *Bulsensibus* Ch. *Balsensibus* Vitale, *l. c.* *Balsensibus* Vendettini, *l. c.* p. 318. *Pulicentibus* Gregorovius, *St. d. città di Roma nel m. e. VI*, 473, ignoro su quale fonte

In nomine Domini nos Bonifatius de Ricciardis de Pistorio miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, praedicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus, semper reservatis mandatis nostris et curiae Capitoli, et dummodo quod non sint contra vel adversus statuta nova Urbis.

Actum anno Domini mcccxiij ¹, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione secunda ², mense novembris die penultima.

Scriptum per me Ioannem Hugolini prothonotarium de mandato dicti domini Bonifatii senatoris praedicti et eius assettamenti.

In nomine Domini nos Ponusannus de Magistris Lucae, Nutius Bartholomaei domini Iordani, Bartholomaeus de Tostis, Ioannes Catelanus, Andreottus de Cesario, Angilectus Pelliparius ³ et Rubeus Albertini, septem reformatores reipublicae romanorum officium senatus exercentes, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, praedicta statuta cum omnibus suis tenoribus et articulis confirmamus et per omnia corroboramus, semper reservatis mandatis nostris et curiae Capitoli, dummodo quod non sint contra statuta nova Urbis.

Actum anno Domini mcccxiij, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione secunda, mense Iulii die iij ⁴.

Scriptum per me Ioannem Petri Seriniarii ⁵ prothonotarium, de mandato dictorum dominorum et assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus domini Hugolini ⁶ de Archipresbyteris de Perusio miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus haec omnia capitula, statuta et ordinamenta artis supradictae confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas

¹ 1361 tanto Ch. come Br.

² *prima* Vitale, p. 298.

³ *Ponusannus de Magistris Lucas Victoris Bartholomaeus d. Iordani Varchius de Costis Ioannes Catelanus Andreottus de Cesario Angilectus Pelliparius et Rubeus Albertini* Br. Il cori Ch. ha come ho messo di sopra, colle varianti *Andreottus de Cesario, Angilectus Pellipponus*.

⁴ 1361 (etc.) *mense Iuli die tercio* Ch. e Br. 2. *Nov. 1361 ind. 1* Vendettini, *Serie* p. 43 e Vitale, *Sen.* p. 299.

⁵ *Petrus Thomae* Br. *Petri Steuara* Ch. Ho emendato *Seriniarii* sull'esempio del *Nutius Petri Seriniarii* della conferma del 1351, pag. 166, ma solo per congettura.

⁶ *Angeloni* Br. *Hugolin* Ch. *Angelini Ugolini*, Vendettini, *Del Sen.* p. 318.

artis praedictae, et ad dictam artem spectantibus et pertinentibus, praeter illa quae essent contra honorem nostrum et officium sacri senatus et rei publicae romanorum et nova statuta et ordinationes romani populi.

Actum in Capitolio ubi assectamentum fit, sub anno Domini mcccclxiv, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione tertia, mense octobris die iij¹.

Scriptum per me Blaxium Alexii Ioannis Pauli de Rosa, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium, de mandato supradicti domini senatoris et totius eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos septem reformatores reipublicae romanorum officium senatus exercentes secundum formam statutorum novorum, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, haec omnia capitula, statuta et ordinamenta artis supradictae confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantibus et pertinentibus, praeter illa quae essent contra honorem nostrum et officium sacri senatus, et quod semper sint salva mandata, iurisdictiones et honores sacri senatus et reipublicae romanorum et nova statuta et ordinationes romani populi.

Actum in Capitolio ubi assectamentum fit, sub anno Domini mcccclv, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione iii², mense maii die ultimo.

Scriptum per me Sanctolum Francisci Bassa, Dei gracia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium, de mandato supradictorum domini septem et totius eorum assettamenti

In nomine Domini nos septem reformatores reipublicae romanorum sacri senatus officium exercentes iuxta formam statutorum novorum, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis supradictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus et corroboramus et acceptamus in omnibus, et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantibus et pertinentibus, praeter illa quae essent contra honorem nostrum et officium sacri senatus, et quod semper sint salva mandata, iurisdictiones et honores sacri senatus et reipublicae romanorum et nova statuta et ordinationes romani populi.

¹ *iiij* om. Ch.: *oct.* I Vendettini, *Del Sen.* p. 318.

² *iiij* Br.

Actum in Capitolio ubi assectamentum fit, sub anno Domini mcccclxv, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione iiii, mense decembris die iii.

Scriptum per me Ceechum Iacobi Paulini de Albericis ¹ imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium, de mandato dictorum dominorum
5 et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen Nos Lellus ² Honufrii, Iacobellus Grabielis ³ et Guerronus ⁴ conservatores camerae Urbis, sacri senatus officium exercentes iuxta formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus quibus fungimur omnibusque modo, via, iure et forma quibus melius pos-
10 sumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis lanae praedictae in hoc volumine descripta et espressa cum omnibus et singulis tenoribus et capitulis confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia
15 pertinentibus, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus et reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis et romani populi, et contra hunc praesentem statum popularem ⁵, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictae artis singulis diebus iuridicis horisque causarum debeant sedere et ius reddere a
20 turri pedis mercati supra versus Capitolium secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii ubi assectamentum fit, sub anno domini mcccxxxvii, pontificatus domini Urbani papae sexti indictione xi, mense aprilis die penultimo.

25 Scriptum per me Paulum Ioannis Colectae de Paparonibus, imperiali auctoritate notarium publicum et nunc Dei gratia prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum.

In nomine Domini amen. Nos Paulus Nari, Cincius Io. Catini ⁶ et Theulus Iuliani Ceci Theuli conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes
30 iuxta formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus, quibus

¹ *Albertinis* Br. La lezione *Albericis* è giustificata da una medita pergamena veliterua

² *Lellus* Ch.

³ *Gabrielis* Br.

⁴ *Hieronymus* Br.

⁵ *huiusmodi praesentis statuta populorum* Br.

⁶ *Latini* Vendettini, *Scire* p. 60 e Vitale, *Sen* p. 345. *Catini* concordemente e retinamente Br. e Ch.

fungimur omnibusque modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis lanæ prædictæ in hoc volumine expressa cum omnibus et singulis tenoribus et capitulis confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictæ artis, et ad dictam artem spectantibus et pertinentibus, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, præter illa quæ essent contra honorem domini nostri papæ, nostrum et officium sacri senatus et reipublicæ romanorum, et contra statuta Urbis et ordinamenta romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictæ artis singulis diebus iuridicis horisque causarum debeant sedere et ius reddere a turri pedis mercati supra versus Capitolium secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitoli ubi fit assettamentum, sub anno domini mceclxxxv, pontificatus domini Urbani papæ sexti indictione nona, mense decembris die xviii.

Scriptum per me Nicolaum Andreetii Troppæ, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiæ Capitoli, de mandato supradictorum dominorum et eorum assettamenti.

[STATUTI AGGIUNTI INTORNO ALLA PROCEDURA] ¹

In primis, quod si aliquis convenerit coram dietis consulibus, vigore cuiuscunque publici instrumenti cuiuscunque quantitatis, sive apodixæ propria manu debitoris scripti vel scriptæ per alium verbum (*sic*) voluntate et mandato debitoris, quod citatus (citetur?) reus sive debitor ad solvendum creditori secundum formam cuiuscunque instrumenti sive apodixæ et facta unica fossura tantum, quæ ² robur et firmitas habeat tenore præsentis statuti ³ ac si fuissent factæ trimæ fossuræ, detur terminus octo dierum ad probandum opponendum et contra dicendum contra dictum instrumentum et apodixam, et contra personam producentis ⁴ pro omni et perhentorio termino, quo termino elapso, et debitor nullas legitimas probationes, propter quas instrumentum sive apodixa inficeretur, non fecerit, tunc consules facta cita-

¹ Questi statuti modificavano la procedura anteriore (v. p. 152). Intorno al tempo in esso appartiene si veggia la prefazione.

² *quod* Br.

³ *præsentium statutorum* Ch.

⁴ *personas producentes* Ch.

tionem ad audiendum sententiam, pronuncient et condemnent debitorem secundum quod instrumentum sive apodixa continetur (continent²), et lata dicta sententia sive pronunciatio(ne) et interlocutoria ¹, absque aliquo termino x dierum ad solvendum dando, citetur reus ad solvendum ² creditori secundum
 5 formam dictae sententiae, et sequenti die non comparente vel non satisfaciente, habeatur pro confesso et procedatur contra eum ad exbannimentum de confesso.

Si vero debitor infra dictum terminum octo dierum aliquas oppositiones fecerit contra dictum instrumentum, sive apodixam, et contra personam
 10 producentis, et ipsas oppositiones sive exceptiones infra dictum terminum x dierum probaverit, quod consules artis lanae qui nunc sunt et per tempora erunt, si videbitur eis commode et iuste ac clare dictam causam ex sese sine consilio sapientis terminare, quod teneantur vinculo sacramenti dictam causam terminare infra duos dies proxime futuros, computando a die
 15 publicationis processus, si vero ipsi consules non videbitur eis dictam causam terminare sine consilio sapientum, quod ipsam causam infra eundem terminum duorum dierum committant uni de advocatis artis nostrae videndum et terminandum infra eundem terminum ³ duorum dierum, ubi partes statim ostenderent et producerent dicto iudici iura eorum, et solverint eidem de salario competente. Alioquin consules in prolongatione dicti termini possint et
 20 debeant providere iuxta eorum discretionem, verum quod publicato processu, si partes voluerint aliquid contradicere, vel opponere contra testes examinandos ⁴ in causa, quod infra terminum trium dierum pro omni et perhencio termino possint et debeant probationes et oppositiones eorum facere,
 25 quo termino elapso de coetere non audiatur (*sic*), in expensis vero in supradictis causis non possint repeti, nisi in fine causae.

Item si aliquis convenerit ⁵ coram dictis consulibus, ubi instrumentum publicum sive apodixa non extiterit ⁶ modo et forma ut supra in primo capitulo est expressum, procedatur contra debitorem in hac forma, quod citatus
 30 debitor qui veniat coram consulibus legitime..... ⁷ de iure et facta unica fossura tantum, exbandiatur debitor de contumacia in quantitate, quam creditor ab eo petit verbotenus, et sequenti die detur eidem debitori terminus

¹ *pronunciatio et interlocutoria* Br. *pronunciatio et interlocutio* Ch.

² Dalla parola *dando* a *solvendum* om. Ch.

³ *terminum* om. Br.

⁴ *examinandos* Ch.

⁵ *convenitur* Ch.

⁶ *extat* Br.

⁷ *legum* ... Ch.

duorum dierum ad purgandam contumaciam praedictam, elapso vero dicto termino et ipso debitore non comparente, citetur perhentorie et pro confesso habeatur, et procedatur contra eum ad exbannimentum de confesso.

Si vero debitor coram dictis consulibus comparuerit ante exbannimentum de confesso, restitutis expensis creditori, et facta verbotenus petitione debitori per actorem, ipso debitore negante statim illo, tunc iuretur per partes de calumnia et veritate dicenda, quod iuramentum habeatur pro contestatione litis absque libelli oblatione et litis contestatione cuiuscunque quantitatis existat, et illo eodem instanti detur per consules terminus octo dierum pro omni termino et perhentorio utrique parti ¹ ad probandum de intentione ipsorum, si vero debitor confitetur se esse debitorem (de?) eo quod creditor petit, detur per consules debitori terminus competens x dierum et ultra ad voluntatem partium ad solvendum.

Si vero infra dictum terminum octo dierum aliquae probationes per partes, vel alteram ipsarum fuerint factae, quod consules qui nunc sunt et per tempora erunt, si eis clare et commode videbitur dictam causam sine consilio sapientis terminare, quod teneantur vincolo sacramenti infra duos dies, computando a die publicationis processus, ipsam causam terminare, addito quod si ab aliqua ipsarum partium oppositiones et exceptiones contra testes examinandos in causa fuerint oppositae et assertae ², quod infra terminum trium dierum pro omni termino ipsas exceptiones et oppositiones teneantur asserere et probare, elapso vero dicto termino, de cetero non audiat; si vero dicti consules dictam causam sine consiliario non videretur eis terminare per sese, quod dictam causam committant statim facto processu uni de advocatis artis nostrae, qui iudex postquam fuerint asserta ³ per sacramentum, quod citatus (citetur?) reus ad respondendum dictis positionibus, et facta unica fossura tantum sine aliqua alia dilatione non comparente et respondente dictis positionibus. habeantur dictae positiones pro confessatis, ac si per partem fuissent in iudicio confessatae et consules teneantur pronunciare et condemnare debitorem, prout in positionibus continetur, facta unica citatione ad audiendum sententiam.

Si vero aliquis convenerit coram dictis consulibus vigore expensarum quas repeterent vigore sententiae sive interlocutoriae, seu quocunque modo censeretur, quod assertis expensis ⁴ per actorem cum sacramento, et facta

¹ utique predicti Br.

² astricti Br.

³ iudices postquam fuerint astricti Br.

⁴ as expensis Br. assertae expensae Ch.

unica citatione, et cum unica fossura ad solvendum expensas, dictae expensae videantur per consules et notarium in cartulario actorum ubi dictae expensae scriptae sunt, et citetur postea perhentorie exbanniendo ¹ de confesso, et pro confesso habeatur.

5 Si vero aliquis convenierit coram dictis consulibus vigore termini sponte per eum recepti a curia ² consulum, quod, elapso dicto termino ad solvendum, citetur perhentorie et exbandiatur de confesso et pro confesso habeatur; idem observetur in sententiis pronunciationibus ³ interlocutoriis et arbitriis seu arbitratoribus, etiam in dicto sine declaratione provisorum artis lanae Urbis.

10 Si vero aliquis opposuerit termino sententiae, pronunciatio, interlocutoria (*sic*), exbannimento de confesso lato per dominos consules, coram dictis consulibus seu coram quocumque alio iudice, non audiatur opponens sine pignorum datione, quibus pignoribus depositis, detur terminus octo dierum pro omni termino ad probandum oppositiones et exceptiones suas, prout in
15 aliis proximis supradictis capitulis continetur.

Si vero aliquis convenierit coram dictis consulibus vigore pignorum depositorum penes aliquem de quacumque quantitate, quod citatus reus ad recolligendum, dicta pignora appretiari faciat, facto quidem dicto appretiamen-
20 to, detur terminus duorum dierum ad recolligendum ipsa pignora, elapso vero dicto termino, citetur ad audiendum sententiam, et pronuncietur per consules, quod dicta pignora remaneant penes creditorem iuxta dictum appretiamentum vel vendantur pro appretiamento praedicto, si vero debitum esset maioris quantitatis quam appretiamentum praedictum, in eo quod plus
25 esset procedatur contra debitorem, prout in aliis capitulis ubi instrumentum sive apodixa non extiterint continetur.

Item quod contra laboratores lanae forenses, et domum non habentes in Urbe, ad petitionem et instantiam quorumcumque magistrorum, sive quorumcumque iuratorum in arte, pro quocumque debito, quod actor peteret ab eis, inhibeantur per consules quibuscumque magistris, quod de coetero
30 non dent eis ad laborandum donec se concordaverint cum creditoribus, et facto quidem dicto inhibimento, et ipso se non concordante cum creditore, procedatur contra eum exbanniendo ⁴ de confesso, facta unica citatione perhentoria tantum, non obstante quocumque statuto loquente de modo et forma litigii in contrarium loquente.

¹ *exbandiatur* Ch.

² *recepti ... consulum* Br., *recepti a curia consulum* Ch.

³ *pronuncias* Br., *pronunciatos* Ch.

⁴ *exbandiatur* Ch.

[CONTINUO]

In nomine Domini. Nos Bindus de Bardis de Florentia miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordina-
mentis artis supradictae in hoc praesenti volumine expressa in omnibus et per
omnia confirmamus, corroboramus et acceptamus inter homines et personas
dictae artis, et ad dictam artem spectantia, praeter illa quae essent contra
honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus et reipublicae
romanorum, et contra nova statuta Urbis et ordinationes romani populi.

Actum in palatio Capitolii, ubi assettamentum fit et consuetum est, sub
anno Domini mcccclxvi, pontificatus domini Urbani papae v indictione v¹,
mense octobris die xxvj.

Scriptum per me Nicolaum Ioannis magistri Angeli, Dei gratia impe-
riali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, mandato
dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini nos Blasius Fernandi de Belviso¹ miles, Dei gratia
almae Urbis senator illustris per dominum nostrum summum pontificem de-
putatus, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus
melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti,
omnia et singula capitula, statuta et ordina-
mentis artis supradictae in hoc
praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in
omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et ad dictam
artem spectantia et pertinentia, praeter illa quae essent contra honorem
domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus et reipublicae roma-
norum, et contra nova statuta Urbis et ordina-
mentis romani populi ad no-
strum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii, ubi assettamentum fieri consuetum est, sub
anno domini mcccclxvij, pontificatus domini Urbani papae v indictione vj,
mense octobris die xxvij.

Scriptum per me Paulum Smanta, Dei gratia imperiali auctoritate pu-
blicum notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti
domini senatoris et eius assettamenti.

¹ *Ferrando de Veloso* B. *Veloso*, come sembra, mutato in *Beloso* dal correttore, Ch.

In nomine Domini nos Bertrandus Raynardi ¹ miles. Dei gratia almae Urbis senator illustris, per dominum nostrum summum pontificem deputatus, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et
 5 singula capitula, statuta et ordinamenta artis supradictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus et reipublicae romanorum, ac contra
 10 nova statuta Urbis et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii, ubi assettamentum fieri consuetum est, sub anno Domini mceclxviii, pontificatus domini Urbani papae v indictione vi, mense iunii ² die xiiij.

15 Scriptum per me Ioannem Alisii civem romanum, publicum apostolica auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini nos Gentilis de Varano de Camerino miles. Dei gratia almae Urbis senator illustris, per dominum nostrum summum pontificem
 20 deputatus, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis supradictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in
 25 omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum, et officium sacri senatus et reipublicae romanorum, ac contra statuta Urbis et ordinamenta romani populi ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii, ubi assettamentum fieri consuetum est, sub
 30 anno Domini mceclxviii, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione septima, mense novembris die viij

Scriptum per me Iannoctum Nicolai Prunicerii, imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

¹ Barnabè Br. *Ragualdo* Ch.

² *Iul. Vendettini, Serie* p. 48.

In nomine Domini amen. Nos Lodoicus de Sabano, Ariani ¹ et Apici comes, Dei gratia almae Urbis senator illustris, pro domino nostro papa et sancta romana ecclesia deputatus, et decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc volumine praesenti expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantia et pertinentia approbamus, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus ac reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum. 5 10

Actum in palatio Capitolii, in camera dicti domini senatoris fuit facta dicta confirmatio ² de mandato dicti domini senatoris, sub anno Domini mceclxix, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione septima, mense novembris ³ die quinta. 15

Scriptum per me Ioannem Nicolai Arlotti ⁴, auctoritate prefecturae notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Berardus Corradi de Munaltensibus de Urbeveteri, Dei gratia almae Urbis senator illustris, pro domino nostro papa et sancta romana ecclesia deputatus, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, iura et officium sacri senatus et reipublicae romanorum, ac contra nova statuta urbis et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum. 20 25 30

¹ *Lodovicus* (etc.) *Annius* Br.

² *sunt factae dictae confirmationes* Ch.

³ Tanto Br. che Ch. hanno la medesima lezione, ma nel mese di Novembre 1369 correva l'indizione 8. Conviene dunque o aggiungere una unità ovvero mutare il mese di Novembre in altro anteriore, per es. Giugno (*iun.*) Nel Novembre Ludovico era ancora senatore (Theiner, *Cod. dipl.* II, 466, 467). Secondo il Vendettini, p. 48 ed il Vitale, *Sen.* p. 502, negli Statuti della Lana si leggerebbe il 5 Aprile.

⁴ *Ioannem Matthaei Arbori* Br. *Matte* Ch. corretto poi *Nicola*.

Actum in palatio Capitolii, ubi assettamentum fieri consuetum est, sub anno Domini mcccclxx, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione octava, mense ianuarii die decimo octavo.

Scriptum per me Paulum Lelli dompni Angeli, imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen Nos Natus Ybelli ¹, Rentius Nardi Venetini ² et Iacobus Mei Sutoris conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes ad beneplacitum domini nostri papae iuxta formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacris senatus et reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum

Actum in palatio Capitolii, ubi fit assettamentum sub anno Domini mcccclxx, pontificatus domini Urbani papae quinti indictione nona, mense octobris die tertio.

Scriptum per me Petrum Francisci Vecchi dictum alias Vecchiarello, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato supradictorum dominorum et assettamenti eorum.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Malavoltis de Senis, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus

¹ *Natus Ybelli* Ch. *Natus Gibelli* una pergamena veluterna del 1374 che produrrà a suo tempo. Promiscuamente *Ybelli* e *Gibelli* altri documenti che è inutile citare in questa nota.

² *Anethinus* Br. *Anethinus* Ch. *Anetum* corr Ch. *Vecettini* e *Venetum* Vendettini, *Secur* p. 19 e Vitale, *Secur* p. 306.
secondum Ch

spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem nostrum et officium sacri senatus et reipublicae romanorum et contra statuta Urbis et romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in sala palatii Capitolii, ubi consuetum est assettamentum fieri, sub anno Domini mcccclxxi, pontificatus domini Gregorii papae xj mense iunii die xxviii ¹, nona indictione.

Scriptum per me Paulum Lucae de Rogeriis ², Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen Nos Petrus de Andreotinis, Cecchus Pellegrini et Palutius Iohannis Panalt ³, tres conservatores camerae Urbis officium senatus exercentes secundum formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti statutorum volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem nostrum et officium sacri senatus ac reipublicae romanorum et etiam statuta Urbis et romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii, ubi fit assettamentum, sub anno a nativitate eiusdem ⁴ mcccclxxi, pontificatus domini Gregorii papae xj indictione nona, mense augusti die vigesimo.

¹ 7 Dec. 1371 Vendettini, *Scen* p. 50, 27 Dec. 1371 Vitale, *Sen* p. 308, errore manifesti, perchè il 19 Dec. 1370 il medesimo venditore confermò gli statuti dei Mercati (p. 46). Nell'agosto 1371 erano magistrati i tre conservatori nominati nella conferma seguente e negli statuti dei Mercati (p. 47) e nell'Ottobre 1371 governavano altri conservatori (*St. Mercanti*, ed. Gatti, p. 101). È singolare che negli statuti dei Mercanti si avveri un errore consimile, la conferma del Malvolto portando la data del 23 Dec. 1371 (ed. Gatti p. 101, cf. p. 293).

² *de.....* Br. de *Sagrans* Ch. Ho mutato in *de Rogeris* avendo questo medesimo notaro sottoscritto le conferme dello stesso senatore negli statuti dei Mercati (p. 46) e dei Mercanti, ed. cit. p. 101.

³ *Palutius Iohannis Panalt* corr. Ch. *Palutius Panalt* Br. *Paulus Iohannis Panalt* stat. Mercati (p. 47), dove il Vitale, *Sen* p. 308 riproducendo dal Gigli sull'atta conferma, erroneamente scrive *Pandolfi*, richiamando gli statuti dei mercanti invece di quelli dei Mercati. Gli stessi errori incideva sono nel Vendettini, *Del Sen* p. 319.

⁴ *eiusdem* Br. e Ch.; leggi *domini*.

Scriptum per me Nicolaum Ianneeti (?) ¹ civem romanum, Dei gratia sacrae romanae Praefecturae auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum trium conservatorum officium senatus exercentium et eorum assectamenti.

In nomine Domini amen. Nos Tuci²us Thomarotii ², Calistus Luti Calisti, et Paulus Octabiani, tres conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes iuxta formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus, omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, omnia et singula capitula, statuta
 10 et ordinamenta artis praedictae et ad dictam artem spectantia et pertinentia in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent
 15 contra honorem nostrum et officium sacri senatus et reipublicae romanorum et contra statuta Urbis et romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitolii, ubi fit assectamentum, sub anno Domini mcccclxxij, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione x, mense
 20 aprilis die xvii.

Scriptum per me Joannem Guaggi (?) ³, publicum ³ auctoritate imperiali notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum conservatorum senatus officium exercentium et eorum assectamenti.

In nomine Domini amen. Nos Raymundus de Ptholomeis de Senis miles,
 25 Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omni modo, via et iure quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assectamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae et ad dictam artem spectantia et pertinentia in praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in
 30 omnibus et per omnia inter homines et personas artis praedictae, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinen-

¹ Nicolaum Fannocchie Ch. Forse è il Nic. Fannocchiani (?) di un doc. del 1385 (Malatesta, *Gab.* 128).

² Tuci²us Thomarotia Br. Tuci²us Thomarotii Ch. Nucius (Macius Vendettini, *Serie* p. 51) Thomarotia Vitale, *Sen.* p. 308, con l'erronea indicazione dell'indizione XI.

³ Guaggi³ Phibie Ch. Grassi publicum Br. Guazzi Vendettini, *Serie* p. 51.

tibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum, officium sacri senatus et reipublicae romanorum et contra statuta Urbis et romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum.

Actum in palatio Capitoli, in sala ubi fit assettamentum, sub anno Domini mcccxxij ¹, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione x, mense Julii die xv.

Scriptum per me Nicolaum Celli civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitoli, de mandato dicti domini senatoris et eius assetamenti.

In nomine Domini amen. Nos Gentilis (?) de Rubeis, Nicolaus Tordenerii et Tutius Petri fratris Pauli ², tres conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes secundum formam novorum statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus, omni via, modo, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assetamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa, confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et officium sacri senatus et reipublicae romanorum, et contra nova statuta et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictae artis debeant sedere et iura reddere unicuique de re et personis, ut praedicatur, per quas fuerit recursum ad eos, a turre mercati supra versus Capitolium ac per totum forum, secundum formam novorum statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitoli in sala, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccxxv, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione xij, mense aprilis die primo ³.

¹ 1373 Br. Quanto al giorno, Vendettini, *Serie* p. 52, ha 17 Luglio.

² Ho riferito il testo di Ch. mutando solo *Nic. Tholomei* (benchè questa sia la grafia del corr. Ch.) in *Tordenerii*, poichè questo conservatore sembra il medesimo che il *Nic. Tordenerius* o *Tordeneria de R. s. Angeli*, conservatore, di un doc. del 1370 (Soresini, *De capp. ss. Petri et Pauli*, p. 131) e l'omonimo citato dal Theiner, *Cod.* II, p. 81. In Br. leggesi *Camillus de Rubeis, Nicolaus... et Tutius Petri Iovannis Pauli*. Il Vendettini, *Serie* p. 53, cita gli statuti della lana coi seguenti nomi *Guglielmus de Rubeis, Nicolaus Tordenerii* e *Tutius Petri fratris Pauli*. Il Vitale, *Sen.* p. 310, omette *fr. Pauli*. Avverto però che un *Gudelmus de Rubeis* è noto nel 1374 e 1378 (Gatti, *St. Merc.* p. 104, 110).

³ die 2 Ch. die 1 Vendettini, Vitale, *l. c.* e Br.

Scriptum per me Eunufrum quondam Iacobi de magistris Luce¹ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum conservatorum senatus officium exercentium et eorum assectamenti.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus comes de Campello miles Spoletanus, Dei gratia aliae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, ex deliberatione nostra nostrique assectamenti omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae in hoc volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia
 10 inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad ipsam artem, praeter illa quae essent contra libertatem romanae ecclesiae, contra honorem domini nostri papae et nostrum, officium sacri senatus et reipublicae romanorum, et contra nova statuta et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictae
 15 artis debeant ius reddere unicuique de arte ipsorum, ut praedicitur, per quos fuerit recursum ad eos, a Turri mercati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis novorum.

Aetum in palatio Capitolii, in sala ubi consuetum est fieri assectamentum, sub anno Domini mceclxxv, pontificatus domini Gregorii papae undecimi indictione xij, mense iulii die octavo
 20

Scriptum per me Angelum Sancti², imperiali auctoritate publicum notarium, nunc prothonotarium, curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assectamenti.

In nomine Domini amen. Nos Nucius Massaroli, Ioannes Bonianni et
 25 Scialacarus³ conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, ex deliberatione nostra nostrique assectamenti, omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae

¹ *Eunufrum Franciscum quondam Iacobi de magistro Luce* Br. Erroneamente *Henufrum Iacobi de Magistris* Vendettini, *Serie* p. 53. *Eunufrus* sottoscrisse più volte le conferme negli statuti dei Mercanti colla grata emendata nel 1610 colla forma *Henufrus* comparisce in una inedita pergamena vaticana del 1562.

² *Angelotinus Sancti speculi* (sic!) Vendettini, *Serie* p. 53.

Vincetius Massaroli, Ioannes Bonanni et... Br. *Nucius Massaroli, Ioannes Bonanni et Scialacarus* (come sembra Ch.), emendato quest'ultimo nome dal correctore: *Scialacarus*. Ho seguito la grafia dello statuto dei Mercanti (p. 20), che è presso a poco quella che leggesi in un documento della *Margherita Caracciolo*, Vendettini, *Serie* p. 54, e Vitale, *Sen* p. 323, hanno invece *Bonni* e *Scalis Sacagnus*. Cf. Vendettini, *Del Sen* p. 320.

in hoc volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad ipsam artem, praeter illa quae essent contra libertatem romanae ecclesiae, contra honorem domini nostri papae et nostrum, officium sacri senatus et reipublicae romanorum et contra nova statuta et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod Consules dictae artis debeant ius reddere unicuique de arte ipsorum, ut praedicatur, per quos fuerit recursus ad eos, a Turri mercati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis novorum.

10

Actum in palatio Capitolii, in sala ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxvj, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione xiiij, mense februarii die secundo ¹.

Scriptum per me Petrum Nicolai Cari ² notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum et totius assettamenti

15

In nomine Domini amen. Nos Anthonius domini Leonardi, Anthonius Impeccia et Lellus Petri Rosae ³ conservatores camerae Urbis senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordina-
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000
 1005
 1010
 1015
 1020
 1025
 1030
 1035
 1040
 1045
 1050
 1055
 1060
 1065
 1070
 1075
 1080
 1085
 1090
 1095
 1100
 1105
 1110
 1115
 1120
 1125
 1130
 1135
 1140
 1145
 1150
 1155
 1160
 1165
 1170
 1175
 1180
 1185
 1190
 1195
 1200
 1205
 1210
 1215
 1220
 1225
 1230
 1235
 1240
 1245
 1250
 1255
 1260
 1265
 1270
 1275
 1280
 1285
 1290
 1295
 1300
 1305
 1310
 1315
 1320
 1325
 1330
 1335
 1340
 1345
 1350
 1355
 1360
 1365
 1370
 1375
 1380
 1385
 1390
 1395
 1400
 1405
 1410
 1415
 1420
 1425
 1430
 1435
 1440
 1445
 1450
 1455
 1460
 1465
 1470
 1475
 1480
 1485
 1490
 1495
 1500
 1505
 1510
 1515
 1520
 1525
 1530
 1535
 1540
 1545
 1550
 1555
 1560
 1565
 1570
 1575
 1580
 1585
 1590
 1595
 1600
 1605
 1610
 1615
 1620
 1625
 1630
 1635
 1640
 1645
 1650
 1655
 1660
 1665
 1670
 1675
 1680
 1685
 1690
 1695
 1700
 1705
 1710
 1715
 1720
 1725
 1730
 1735
 1740
 1745
 1750
 1755
 1760
 1765
 1770
 1775
 1780
 1785
 1790
 1795
 1800
 1805
 1810
 1815
 1820
 1825
 1830
 1835
 1840
 1845
 1850
 1855
 1860
 1865
 1870
 1875
 1880
 1885
 1890
 1895
 1900
 1905
 1910
 1915
 1920
 1925
 1930
 1935
 1940
 1945
 1950
 1955
 1960
 1965
 1970
 1975
 1980
 1985
 1990
 1995
 2000
 2005
 2010
 2015
 2020
 2025
 2030
 2035
 2040
 2045
 2050
 2055
 2060
 2065
 2070
 2075
 2080
 2085
 2090
 2095
 2100
 2105
 2110
 2115
 2120
 2125
 2130
 2135
 2140
 2145
 2150
 2155
 2160
 2165
 2170
 2175
 2180
 2185
 2190
 2195
 2200
 2205
 2210
 2215
 2220
 2225
 2230
 2235
 2240
 2245
 2250
 2255
 2260
 2265
 2270
 2275
 2280
 2285
 2290
 2295
 2300
 2305
 2310
 2315
 2320
 2325
 2330
 2335
 2340
 2345
 2350
 2355
 2360
 2365
 2370
 2375
 2380
 2385
 2390
 2395
 2400
 2405
 2410
 2415
 2420
 2425
 2430
 2435
 2440
 2445
 2450
 2455
 2460
 2465
 2470
 2475
 2480
 2485
 2490
 2495
 2500
 2505
 2510
 2515
 2520
 2525
 2530
 2535
 2540
 2545
 2550
 2555
 2560
 2565
 2570
 2575
 2580
 2585
 2590
 2595
 2600
 2605
 2610
 2615
 2620
 2625
 2630
 2635
 2640
 2645
 2650
 2655
 2660
 2665
 2670
 2675
 2680
 2685
 2690
 2695
 2700
 2705
 2710
 2715
 2720
 2725
 2730
 2735
 2740
 2745
 2750
 2755
 2760
 2765
 2770
 2775
 2780
 2785
 2790
 2795
 2800
 2805
 2810
 2815
 2820
 2825
 2830
 2835
 2840
 2845
 2850
 2855
 2860
 2865
 2870
 2875
 2880
 2885
 2890
 2895
 2900
 2905
 2910
 2915
 2920
 2925
 2930
 2935
 2940
 2945
 2950
 2955
 2960
 2965
 2970
 2975
 2980
 2985
 2990
 2995
 3000
 3005
 3010
 3015
 3020
 3025
 3030
 3035
 3040
 3045
 3050
 3055
 3060
 3065
 3070
 3075
 3080
 3085
 3090
 3095
 3100
 3105
 3110
 3115
 3120
 3125
 3130
 3135
 3140
 3145
 3150
 3155
 3160
 3165
 3170
 3175
 3180
 3185
 3190
 3195
 3200
 3205
 3210
 3215
 3220
 3225
 3230
 3235
 3240
 3245
 3250
 3255
 3260
 3265
 3270
 3275
 3280
 3285
 3290
 3295
 3300
 3305
 3310
 3315
 3320
 3325
 3330
 3335
 3340
 3345
 3350
 3355
 3360
 3365
 3370
 3375
 3380
 3385
 3390
 3395
 3400
 3405
 3410
 3415
 3420
 3425
 3430
 3435
 3440
 3445
 3450
 3455
 3460
 3465
 3470
 3475
 3480
 3485
 3490
 3495
 3500
 3505
 3510
 3515
 3520
 3525
 3530
 3535
 3540
 3545
 3550
 3555
 3560
 3565
 3570
 3575
 3580
 3585
 3590
 3595
 3600
 3605
 3610
 3615
 3620
 3625
 3630
 3635
 3640
 3645
 3650
 3655
 3660
 3665
 3670
 3675
 3680
 3685
 3690
 3695
 3700
 3705
 3710
 3715
 3720
 3725
 3730
 3735
 3740
 3745
 3750
 3755
 3760
 3765
 3770
 3775
 3780
 3785
 3790
 3795
 3800
 3805
 3810
 3815
 3820
 3825
 3830
 3835
 3840
 3845
 3850
 3855
 3860
 3865
 3870
 3875
 3880
 3885
 3890
 3895
 3900
 3905
 3910
 3915
 3920
 3925
 3930
 3935
 3940
 3945
 3950
 3955
 3960
 3965
 3970
 3975
 3980
 3985
 3990
 3995
 4000
 4005
 4010
 4015
 4020
 4025
 4030
 4035
 4040
 4045
 4050
 4055
 4060
 4065
 4070
 4075
 4080
 4085
 4090
 4095
 4100
 4105
 4110
 4115
 4120
 4125
 4130
 4135
 4140
 4145
 4150
 4155
 4160
 4165
 4170
 4175
 4180
 4185
 4190
 4195
 4200
 4205
 4210
 4215
 4220
 4225
 4230
 4235
 4240
 4245
 4250
 4255
 4260
 4265
 4270
 4275
 4280
 4285
 4290
 4295
 4300
 4305
 4310
 4315
 4320
 4325
 4330
 4335
 4340
 4345
 4350
 4355
 4360
 4365
 4370
 4375
 4380
 4385
 4390
 4395
 4400
 4405
 4410
 4415
 4420
 4425
 4430
 4435
 4440
 4445
 4450
 4455
 4460
 4465
 4470
 4475
 4480
 4485
 4490
 4495
 4500
 4505
 4510
 4515
 4520
 4525
 4530
 4535
 4540
 4545
 4550
 4555
 4560
 4565
 4570
 4575
 4580
 4585
 4590
 4595
 4600
 4605
 4610
 4615
 4620
 4625
 4630
 4635
 4640
 4645
 4650
 4655
 4660
 4665
 4670
 4675
 4680
 4685
 4690
 4695
 4700
 4705
 4710
 4715
 4720
 4725
 4730
 4735
 4740
 4745
 4750
 4755
 4760
 4765
 4770
 4775
 4780
 4785
 4790
 4795
 4800
 4805
 4810
 4815
 4820
 4825
 4830
 4835
 4840
 4845
 4850
 4855
 4860
 4865
 4870
 4875
 4880
 4885
 4890
 4895
 4900
 4905
 4910
 4915
 4920
 4925
 4930
 4935
 4940
 4945
 4950
 4955
 4960
 4965
 4970
 4975
 4980
 4985
 4990
 4995
 5000
 5005
 5010
 5015
 5020
 5025
 5030
 5035
 5040
 5045
 5050
 5055
 5060
 5065
 5070
 5075
 5080
 5085
 5090
 5095
 5100
 5105
 5110
 5115
 5120
 5125
 5130
 5135
 5140
 5145
 5150
 5155
 5160
 5165
 5170
 5175
 5180
 5185
 5190
 5195
 5200
 5205
 5210
 5215
 5220
 5225
 5230
 5235
 5240
 5245
 5250
 5255
 5260
 5265
 5270
 5275
 5280
 5285
 5290
 5295
 5300
 5305
 5310
 5315
 5320
 5325
 5330
 5335
 5340
 5345
 5350
 5355
 5360
 5365
 5370
 5375
 5380
 5385
 5390
 5395
 5400
 5405
 5410
 5415
 5420
 5425
 5430
 5435
 5440
 5445
 5450
 5455
 5460
 5465
 5470
 5475
 5480
 5485
 5490
 5495
 5500
 5505
 5510
 5515
 5520
 5525
 5530
 5535
 5540
 5545
 5550
 5555
 5560
 5565
 5570
 5575
 5580
 5585
 5590
 5595
 5600
 5605
 5610
 5615
 5620
 5625
 5630
 5635
 5640
 5645
 5650
 5655
 5660
 5665
 5670
 5675
 5680
 5685
 5690
 5695
 5700
 5705
 5710
 5715
 5720
 5725
 5730
 5735
 5740
 5745
 5750
 5755
 5760
 5765
 5770
 5775
 5780
 5785
 5790
 5795
 5800
 5805
 5810
 5815
 5820
 5825
 5830
 5835
 5840
 5845
 5850
 5855
 5860
 5865
 5870
 5875
 5880
 5885
 5890
 5895
 5900
 5905
 5910
 5915
 5920
 5925
 5930
 5935
 5940
 5945
 5950
 5955
 5960
 5965
 5970
 5975
 5980
 5985
 5990
 5995
 6000
 6005
 6010
 6015
 6020
 6025
 6030
 6035
 6040
 6045
 6050
 6055
 6060
 6065
 6070
 6075
 6080
 6085
 6090
 6095
 6100
 6105
 6110
 6115
 6120
 6125
 6130
 6135
 6140
 6145
 6150
 6155
 6160
 6165
 6170
 6175
 6180
 6185
 6190
 6195
 6200
 6205
 6210
 6215
 6220
 6225
 6230
 6235
 6240
 6245
 6250
 6255
 6260
 6265
 6270
 6275
 6280
 6285
 6290
 6295
 6300
 6305
 6310
 6315
 6320
 6325
 6330
 6335
 6340
 6345
 6350
 6355
 6360
 6365
 6370
 6375
 6380
 6385
 6390
 6395
 6400
 6405
 6410
 6415
 6420
 6425
 6430
 6435
 6440
 6445
 6450
 6455
 6460
 6465
 6470
 6475
 6480
 6485
 6490
 6495
 6500
 6505
 6510
 6515
 6520
 6525
 6530
 6535
 6540
 6545
 6550
 6555
 6560
 6565
 6570
 6575
 6580
 6585
 6590
 6595
 6600
 6605
 6610
 6615
 6620
 6625
 6630
 6635
 6640
 6645

Actum in palatio Capitolii, in sala ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mccccxxvj, pontificatus domini Gregorii papae xj indictione xiiij, mense iunii die decimo ¹.

Scriptum per me Paulum quondam Andream Bonianni ² civem romanum, imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum conservatorum et eorum assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Symeon domini Thomasii miles de Spoleto, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus omnique modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis, et ad dictam artem spectantia et pertinentia, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, officium nostrum, sacri senatus et reipublicae romanorum et contra nova statuta et ordinamenta romani populi, et ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reldere hominibus de dicta arte, per quos ad eos fuerit recursum, a Turri mercati versus palatium Capitolii et per totum forum, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem et inter homines artis praedictae, secundum formam novorum statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii, in sala ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mccccxxvj, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione xv, mense septembris die quinto.

Scriptum per me Nicolaum Andream Martini (?) ³ civem romanum, Dei gratia sacrae praefecturae auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Gometius de Albornoio, maior domus maior Regni Castellae, almae Urbis senator illustris et capitaneus generalis, necnon Spoletani ducatus rector pro sancta romana ecclesia, decreto et auctoritate sacri senatus romani et omni via, iure et forma quibus melius possumus

¹ *de* 10 Vendettini, 20 Vitale, *l. c.*

² Così giustamente il correttore Ch. Bonanni Vendettini, *Serie* p. 54; Bonanni Br. e Ch. e Vendettini, *l. c.* p. 55; 16 Br. e Vitale, *Sen.* p. 323, ambedue per errore.

³ *Mantini* Br. e Ch.

et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula supradicta capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc volumine expressa confirmamus, acceptamus et corroboramus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae necnon officium sacri senatus et reipublicae romanorum, et contra nova statuta et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de arte eorum, ut praedicatur, per quos fuerit recursum ad eos, a Turri mercati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

Actum in sala palatii Capitolii, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxvij, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione xv, mense martii die decimo.

Scriptum per me Ioannem Bucii Amistatis, Dei gratia romanae praefecturae auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato supradicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Guido de Probinis¹ miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus et omni via, modo et iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, omnia et singula praedicta capitula, statuta et ordinamenta artis praedictae in hoc volumine expressa, confirmamus acceptamus et corroboramus in omnibus et per omnia, inter homines artis praedictae et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum, officium sacri senatus et reipublicae romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de arte eorum, ut praedicatur, per quos fuerit recursum ad eos, a Turri mercati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

Actum in sala palatii Capitolii, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxvij, pontificatus domini Gregorii papae xi indictione prima, mense martii die xvij².

¹ *Candidus de P.*... Br. *Candidus de Probo*... Ch., dove il correttore emendò *Candidus dñs Aplone*, commettendo un nuovo errore *Candidus dñs de Platon* Vendettini, *Serie* p. 561. E così fu creato un senatore che non ha mai esistito.

² 26 le liste di senatori estratte dai nostri statuti, citate dal Vitale, *Scu.* p. 335.

Scriptum per me Cecchum Buccalonis (?)¹, Dei gratia imperiali auctoritate publicum notarium et nunc prothonotarium curiae Capitoli, de mandato supradicti domini senatoris et eius assettamenti.

In nomine Domini amen. Nos Thomas de Sancto Severino miles, Dei gratia abnue Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula supradicta statuta, capitula et ordinamenta artis praedictae in hoc volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter
 10 homines et personas dictae artis, de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum, officium senatus et reipublicae romanorum et nova statuta et ordinamenta romani populi, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod
 20 consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de dicta arte, ut praedicitur, per quos fuerit recursum ad eos, a Turri mereati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

Actum in sala palatii Capitoli, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxviii, pontificatus domini Urbani papae sexti indictione prima, mense iunii² die xx.

30 Scriptum per me Romanum de Calvis Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitoli, de mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Guillelmus de Marammis³ de Neapoli miles, Dei gratia abnue Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri
 40 senatus et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti omnia et singula praedicta capitula, statuta et ordinamenta in praesenti volumine expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et per-
 50 sonas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum, offi-

¹ Buccalonis Ch. Bartholomaeus Vendettian, l. c. Vedi a p. 191 la conferma del senatore Tommaso de Angellellis.

² Novecentos Br. Tana Ch. Vendettian, *Scen.* p. 561 e Vitale, *Scen.* p. 335.

³ Calvis Ch. Cecchus Br.

⁴ Canellis de Marammis Br. Gabelhaus de Marammis corr. Ch. il copista Ch. aveva scritto G... (?) de Marammis.

cium senatus reipublicae romanorum, et contra nova statuta et ordinamenta
romani populi, et ad nostrum beneplacitum et mandatum, et quod consules
dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de dicta arte, ut prae-
dicitur, per quos fuerit recursum ad eos, a Turri mercatus supra versus
Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

5

Actum in sala palatii Capitolii, ubi consuetum est fieri assectamentum,
sub anno Domini mceclxxix, pontificatus domini nostri Urbani papae sexti
indictione secunda, mense iunii ¹ die primo.

Scriptum per me Paulum Thomae Rulgi (?) ² civem romanum, Dei gratia
sacri romani imperii auctoritate notarium, et nunc prothonotarium curiae
Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assetamenti.

10

In nomine Domini amen. Nos Britutius ³ (?) de Bonaccursis de Monte Me-
lone miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate
sacri senatus et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et
debemus, ex deliberatione nostra et nostri assetamenti, omnia et singula
statuta capitula et ordinamenta artis praedictae in omnibus et per omnia
confirmamus, corroboramus et acceptamus, inter homines et personas de
dicta arte, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, praeter
illa quae essent contra honorem domini nostri papae, nostrum et nostri
officii senatus reipublicae romanorum, (et) nova statuta Urbis, ad nostrum
beneplacitum et mandatum, et quod consules de dicta arte debeant sedere ad
ius reddendum unicuique de dicta arte et de rebus spectantibus et perti-
nentibus ad dictam artem, per quos ad eos fuerit recursum, a Turri pedis
mercati versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statu-
torum Urbis.

25

Actum in palatio Capitolii, in sala superiori ubi consuetum est fieri
assectamentum, sub anno Domini mceclxxviii, pontificatus domini Urbani
papae sexti indictione iii, mense octobris die decimo.

Scriptum et publicatum per me Iulianum Mei Thenli (?) ⁴, Dei gratia im-
periali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de man-
dato praedicti domini senatoris et eius assetamenti.

30

¹ *I Gem. Vendettini, Serie* p. 57 e Vitale, *Sen.* p. 336, dove la data 1378 è un errore di stampa.

² *Valgo* Ch. Rulgi Br.

³ *Britius* Br. *Batus* Ch. *Britutius* corr. Ch. Nel breve di nomina di cui si ragio-
nerà a suo luogo è detto *pub. vic.....* (sic) *de Bectacio de Bonaccursis*. — *Bracutius*
de Bonacc. Vendettini, p. 37 e Vitale, p. 336.

⁴ *Cardi* Ch., om. Br. *Theuli* Vendettini, *Serie* p. 57.

In nomine Domini amen. Nos Thomas de Angelellis ¹ de Bononia, legum doctor et miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris et capitaneus, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et nostri assettamenti, 5 omnia et singula statuta, capitula et ordinamenta dictae artis in hoc volumine statutorum expressa confirmamus, corroboramus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem tantum, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae ² et nostrum, officium sacri senatus reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis facta et fienda, et ad 10 nostrum beneplacitum et mandatum, et unieuique sit licitum de dicta arte litigare et se reclamare coram iudice competente, et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unieuique de dicta arte, per quos fuerit recursus actualiter, a Turri pedis mercati supra versus Capitolium et per 15 totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii, videlicet in sala maiori ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxxij, pontificatus domini nostri papae Urbani sexti ³ mense februarii die xviii.

Scriptum per me Ceechum Buccalonis (?) de Ravenna ⁴, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris et eius assettamenti praedicti. 20

In nomine Domini amen. Nos Petrutius domini Ioannis Castellani, Antonius Laurentii Impoeciae et Matthutius ⁵ Bucchini, conservatores camerae Urbis, senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, omni 25 modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula statuta et ordinamenta in hoc volumine statutorum expressa corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis

¹ *Angeillis Br. Angeillis Ch.*

² Ho ristabilito l'ordine delle frasi che è turbato tanto in Br. che in Ch. Nel primo leggesi *papae et fraudem et ad nostrum beneplacitum et mandatum et nostrum officium*; nel secondo *papae facto et fienda et ad nostrum beneplacitum et mandatum et nostri officii*. È evidente che una postilla interlineare fu dai copisti introdotta nel testo in luogo non suo.

³ Manca l'indizione tanto in Br. che in Ch.

⁴ *Bucalonis de.... Br. Buccalonis de Ravenna Ch.* Vedi sopra, nella conferma del senatore Guido de Prohinis, pag. 192.

⁵ *Laurus Capoccae* (etc.) Br. *Lauri Impoecae et Macchutius Ch.* Non so se il *Io. Castellani* deve identificarsi col *Io. Castellanus* del 1364, v. p. 174 l. 12.

lanae, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad dictam artem tantum, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, officium nostrum et officium sacri senatus reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis facta et fienda, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et unicuique sit licitum de dicta arte litigare, et se reclamare coram iudice competente ⁵ in curia Capitoli, et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de dicta arte, per quos fuerit recursum actualiter, a Turri mercati supra versus Capitolum et per totum forum secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitoli Urbis, ubi consuetum est fieri assectamentum, sub anno Domini mcccclxxxij, pontificatus domini Urbani papae sexti, indictione vij¹, mense septembris² die xxx.

Scriptum per me Petrum Paulum de Montanariis³ imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium Capitoli, de mandato dictorum dominorum conservatorum (senatus) officium exercentium.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus Guidoni, Palutius Petri Mellini et Petrutius Colae Scoffi conservatores, etiam de mandato (?) Fel. Soc. Pa. et Ba.⁴ Urbis, senatus officium exercentes, secundum formam capitulorum factorum per xij bonos viros in ecclesia sanctae Mariae Novae, et omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra ²⁰ et totius nostri assectamenti, omnia et singula statuta et ordinamenta in hoc volumine statutorum expressa corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis lanae, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad dictam artem tantum, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, officium nostrum et offi- ²⁵ cium sacri senatus reipublicae romanorum, et contra statuta Urbis facta et fienda, et ad nostrum beneplacitum et mandatum, et unicuique sit licitum

¹ Mince l'induzione in Br.

² *Octobris* Br. *Septembris* Ch. e Vendettini, *Serie* p. 59.

³ V. la nota 5 a pag. 196.

⁴ *Franciscus quondam Palutius Petri Mellini et Petrutius Colae Scoffi conservatores et Bezardus...* (sic) *Urbis* Br. *Franciscus Guidonis* temendato *Guidoni* dal corr. Ch.) *Palutius Petri Mellini et Petrutius Colae Scoffi conservatores etiam de mandato S. Sedis Pa. et Ba. Urbis* Ch. Il Vitale cita questi personaggi secondo il testo di Ch., colla variante *Schioffi* (*Scioffi* Vendettini, p. 59), *Sen.* p. 344. Notevole è la frase non saputa leggere da Br. e tramandataci scorrettamente da Ch. dove è ricordata la felice società dei Pavesatori e Balestrieri, i cui banderelli appunto in quel tempo riprendevano il sopravvento nell'alta direzione del comune di Roma. Nel 1398 i conservatori si chiamano altresì *conductores soc. Ba. et Pa. Urbis* (Malatesta, *Gob.* p. 115). *P. C. Scoffi* pare il figlio di *Nicolaus Cioffi* di un doc. del 1360 (Vendettini, *Del Senato* p. 311).

de dicta arte lauae ¹ litigare et se reclamare coram iudice competente in curia Capitolii, et quod consules dictae artis ² sedere debeant ³ et ius reddere, per quos fuerit recursum actualiter, a Turri mereati supra versus Capitolium et per totum forum, secundum formam statutorum Urbis.

5 Actum in palatio Capitolii, in sala assettamenti ubi ius consuetum est reddi, sub anno Domini mcccxxxiiij, pontificatus domini Urbani papae sexti indictione vij ⁴ mense aprilis die primo.

Scriptum per me Petrum Pauli Seccadentem ⁵, Dei gratia sacrae romanae praefecturae auctoritate notarium et nunc notarium dictorum dominorum, 10 de mandato et licentia ⁶ dictorum dominorum conservatorum senatoris officium exercentium.

In nomine Domini amen. Nos Lellus Petrutii, Nucius Cecchi et Ceccus Iohannis Gallonis ⁷ Conservatores camerae Urbis, senatus officium exercentes iuxta formam statutorum Urbis, decreto et auctoritate sacri senatus et omni 15 modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula et statuta in praesenti volumine descripta et expressa corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis lanae, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad dictam artem tan- 20 tum, praeter illa quae essent contra honorem domini nostri papae, officium nostrum et officium sacri senatus reipublicae romanorum et contra statuta Urbis facta et fienda, ad nostrum beneplacitum et mandatum, et unicuique sit licitum de dicta arte litigare et se reclamare coram iudice competente in curia palatii Capitolii, et quod consules dictae artis debeant sedere, et 25 ius reddere unicuique de dicta arte, per quos fuerit recursum virtualiter (*sic*) a Turri pedis mereati supra versus Capitolium et per totum forum secundum formam statutorum Urbis.

¹ *laue* om. Br.

² *dictae artis* om. Br.

³ *debeant sedere et ius* Ch. *Sedere debeant scilicet et ius* Br. Invece di *scilicet* forse era scritto *unicuique* dopo *ius reddere*.

⁴ *iiij* Br. *vij* Ch.

⁵ Invece di *Seccadentem* Ch. ha *de Montauris* probabilmente per dittografia (cf. la conferma precedente). P. P. Seccadente è noto (*Stat. Mercant.* p. 104).

⁶ Ch. omette *auctoritate* nella linea precedente e sposta *licentia* che non trovasi in Br.

⁷ *Tellus* Ch. *Lellus* corr. Ch. — *Recchi* Ch. *Cecchi* corr. Ch. — *Ceccus* Ch. corretto erroneamente *Cecchi*. Vendettini, *Scrit.* p. 59 e Vitale, *Sen.* p. 344, omettono *Ceccus*, e hanno *Iohannes Gallonis*. — Br. ha la lezione adottata nel testo. L'esattezza di questi nomi è confermata dagli statuti dei Merciai (p. 24).

Actum in palatio Capitoli Urbis, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclxxxiiij ¹, pontificatus domini Urbani papae sexti die xij mensis octobris viij indictionis.

Scriptum per me Gocium ² de Granellis civem romanum, imperiali auctoritate et nunc prothonotarium curiae Capitoli, et de mandato su- 5
pradictorum dominorum conservatorum senatus officium exercentium.

In nomine Domini amen. Nos Petrus Franciscus de Branchaleonibus de Durante, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, et omni modo, via, iure et forma quibus magis et melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et 10
singula capitula et statuta in praesenti volumine descripta et expressa corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis, et de omnibus et singulis rebus spectantibus ad ipsam artem tantum, praeter illa quae sunt contra honorem domini nostri papae, et officium nostrum et reipublicae romanorum, ac contra statuta Urbis 15
et statuta facta et fienda, ad nostrum beneplacitum et mandatum. Universis sit licitum de dicta arte litigare et se reclamare coram iudice competente in curia palatii Capitoli, et quod consules dictae artis debeant sedere et ius reddere unicuique de dicta arte a Turri pede mercati supra versus Capitoli et per totum forum, per quos fuerit recursus virtualiter, secundum 20
formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitoli, ubi consuetum est fieri assettamentum, sub anno Domini mcccclij, pontificatus domini Bonifacii papae noni indictione x ³, mense ianuarii die xv ⁴.

Scriptum per me Nardum quondam Dominici Ioannis Bonianni (?) ⁵, civem 25
romanum, Dei gratia imperiali auctoritate, notarium et iudicem ordinarium et nunc prothonotarium curiae Capitoli et dicti domini senatoris, de eius mandato

In nomine Domini amen. Nos Ricciardus ⁶ de Agello miles salernitanus, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, et omnibus

¹ 1383 Br.

² *Genova* Br. *Genova* corr. Ch. *Genova* Statuti dei Mercati p. 24

³ *quinta* Br.

⁴ Vitale, *See* p. 362 ha 25 *Geno.* Vendettini, *See* p. 67, 15 *Geno.*

⁵ *Benedictum quondam dominum Ioannis Bonanni* Br. *Ioannis Romano* Ch. *Nardus Dominici Io. Bonanni* Vendettini, *See* p. 67, *Nardus Dominici* (senz'altro) notaro, è menzionato in un atto del 1390, v. Malatesta, *Gab.* p. 129.

⁶ *Riccardus* Br.

modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula et statuta in praesenti volumine descripta expresse corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia, inter homines et personas dictae artis
 5 lanac, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non sint contra honorem et statum sanctissimi in Christo Patris et domini nostri domini Bonifatii papae noni sanctaeque romanae ecclesiae et romani populi atque nostrum, necnon contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, ad nostrum beneplacitum et mandatum. Unicuique sit licitum de dicta arte
 10 se reclamare in curia Capitolii coram iudice competente. Et quod consules dictae artis teneantur et debeant reddere ius a Turri mercati supra versus Capitolium, secundum formam statutorum Urbis.

Actum Romae in claustro ¹ ecclesiae Araceli sub anno Domini mcccij, pontificatus domini Bonifacii papae noni indictione xi, mense iulii
 15 die xxviii (?) ².

Scriptum per me Nicolaum Nutii Sabae de Seriniariis (?) ³ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dieti domini senatoris, de ipsius mandato.

In nomine Domini amen. Nos Iuvachinus ⁴ Comes Montisdolii, Dei
 20 gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, et omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, ex deliberatione nostra et totius nostri assettamenti, omnia et singula capitula et statuta expresse corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis lanac, et de rebus spe-
 25 ctantibus ad dictam artem, dummodo non sint contra honorem et statum sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Bonifatii papae noni, sanctaeque romanae ecclesiae et romani populi, atque nostrum, necnon contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, ad nostrum beneplacitum et mandatum, unicuique sit licitum de dicta arte se reclamare in curia Ca-
 30 pitolii coram iudice competente, et quod consules dictae artis teneantur et debeant reddere ius a Turri mercati supra versus Capitolium secundum formam statutorum Urbis.

¹ *claustro* sempre Br. qui è *pussim*.

² *xxiii* Ch. che omette l'indizione.

³ *Saba de....* (sic) Br. *Sabae de Seriniis* corr. Ch. Cf. p. 166, lin. 27.

⁴ Il Vendettini (p. 67) lo chiama anch'esso così, ma il Vitale *Giacomo* (Sen. p. 362); ed ambedue *comes Montis dolci* adducendo gli statuti della lana. Br. e Ch. *Montis dolci*, però risulta dai registri vaticani, che poi citerò, che dee emendersi come ho messo nel testo.

Actum Romae in palatio Capitolii sub anno Domini mcccclijj. pontificatus domini Bonifacii papae noni indictione xij, mense maii die xvi.

Scriptum per me Antonium Iacobelli Ciamponis ¹ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dicti domini senatoris, de licentia et mandato ipsius. 5

In nomine Domini amen. Nos Bente ² de Bentivoglis, miles bononiensis, comes sancti Georgii, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, supradicta capitula et statuta ac ordinationes expresse corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis lanae, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem, dummodo non sint contra honorem et statum domini nostri papae sanctaeque ecclesiae et Romani populi ac nostrum, et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, ad nostrum beneplacitum, unicuique sit licitum de dicta arte se reclamare in curia Capitolii coram iudice competente et quod consules dictae artis teneantur et debeant reddere ius a Turri mercati supra, secundum formam statutorum Urbis. 10

Actum Romae in reclusastro ecclesiae sanctae Mariae de Aracoeli, sub anno Domini mcccclijj, pontificatus domini Bonifatii papae noni indictione xij, mense iulii die xj.

Scriptum per me Antonium Iacobelli Ciamponis ³ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de ipsius licentia et mandato. 20

[AGGIUNTE AGLI STATUTI]

Cap. Lxxvi ⁴.

In primis statuimus et ordinamus quod nullus magister sive lanarolus artis lanae Urbis audeat vel praesumatolvere nec pagare alicui textori aut textentium pannos lanae, usque in xxx postis vel xxxijj postis, iij libras pro-

¹ *Ciamponis* Br. per errore, essendo conosciuto questo notaro per altri documenti.

² *Benthus* Br. *Bente* corr. Ch. Più avanti Br. ha *terpocome* invece di *comes*.

³ *Tropani* Br. v. la nota 1.

⁴ Questa serie di articoli aggiunti più tardi è annoverata con numerazione che va dal n. LXXXVI (83 Ch. per errore) al n. CI. Si noti che l'ultima rubrica degli statuti già riferiti è la 86: sicchè il primo numero qui dovrebbe essere 87. In Br. le cifre sono messe a calce dei singoli articoli. In Ch. sono a principio. L'ultimo articolo in Br. è senza numero. Veggasi più innanzi la nota alla deliberazione del 1178.

visinorum senatus, ab inde vero supra, in xl postis vel xliij postis, vi libras
 provisinorum senatusolvere teneantur (*sic*), et non ultra, ad poenam x libra-
 rum provisinorum senatus pro quolibet contrafaciente, Camerae Urbis et
 dictae artis applicand. ¹ ipso facto sine aliquo alio processu pro medietate
 5 dictae poenae.

Cap. lxxvij.

Item statuimus et ordinamus quod nullus magister sive lanarolus dictae
 artis audeat nec praesumat mutuum sive prestitum facere alicui laboranti
 dictae artis, cuiuscumque status vel conditionis existat, ultra x florenos in
 10 casu quo dictus talis laborans habitaret in Urbe, et si non habet dictus
 laborator habitationem in Urbe posset ei, vel eis, et licitum sit compre-
 stare et mutuare iij florenos et non ultra, ad poenam x librarum provisi-
 norum senatus applicand. ² ipso facto dictorum camerariorum (*sic*) dictae
 artis, sine aliquo processu pro quolibet contrafaciente ut supra.

15

Cap. lxxviii.

Item statuimus at ordinamus quod nullus ³ laborator ⁴ dictae artis, cuius-
 cumque status vel conditionis existat, esse vel fuisse ⁵ debitor in aliqua quan-
 titate pecuniae alicui magistro vel lanarolo dictae artis, occasione dictae artis,
 non posset (*sic*) nec debeat laborare cum aliquo magistro vel lanarolo dictae
 20 artis, donec fuerit excomputatum debitum, quod ⁶ dictus talis laborator ha-
 beret cum dicto magistro vel lanarolo. Et quod nullus magister nec lana-
 rolus non possit nec debeat eum retinere in sua apotheca, nec alibi ad la-
 borandum, salvo et reservato quod dicti ⁷ magister et lanarolus remaneant
 de communi earum partium voluntate contenti, ad poenam x librarum pro-
 25 visinorum senatus solvend. et auferend. de facto, sine aliquo processu, pro
 medietate camerae Urbis et pro alia medietate dictae nostrae communitatis,
 et haec ⁸ locum habeant in praesenti, praeterito et futuro.

¹ applicandorum Br. applicandum Ch.

² applicandam Br. applicandum Ch. intorno a questa rubrica e alla seguente, cf. sopra
 p. 155.

³ S' intenda quicumque.

⁴ laborans Ch.

⁵ Leggi esset *vel* fuisset.

⁶ excomputatus debitus quam Ch.

⁷ dictus Ch.

⁸ hunc Br. e Ch.

Cap. lxxviii.

Item statuimus et ordinamus quod nullus tinctor seu valcararius possit tingere seu valcare, aut tingi vel valcari facere aliquem vel aliquos pannos (ab) extra Urbem conductos indigentes retingi vel valcari, et quod nullus possit appensionare seu comprestare vel aliquo modo accomodare apothecas, 5 valcas et eorum massaritis ad ipsam artem spectantes et pertinentes sine licentia consulum, sub poena et ad poenam decem librarum provisinorum senatus, quam poenam de facto dicti consules teneantur et debeant a contrafaciente auferre omni iuris ordine omisso, et quod dicti panni tineti aut valcati teneantur solvere quinque libras provisinorum pro quolibet panno 10 prout in alio statuto continetur ¹.

Cap. lxxx.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de arte praefata debeat in futurum accomodare ferramenta ², et instrumenta dictae artis alicui personae quae non esset de dicta arte, ad poenam et sub poena quinque li- 15 brarum provisinorum senatus, applicandarum pro medietate camerae Urbis, et pro alia medietate communitati dictae artis, ac tollenda et exigenda dicta poena toties quoties contrafactum extiterit, vel contraventum.

Cap. lxxxi.

Item statuimus et ordinamus quod in futurum nullus tinctor, seu fa- 20 ciens artem tinetae, debeat nec praesumat tingere, nec tingi facere aliquem seampolum panni lanae, ab una canna supra, alicui personae quae non esset de dicta arte, ad poenam praedictam applicandam et exigendam ut supra in proximo capitulo.

Cap. lxxxij.

25

Item statuimus et ordinamus quod nullus tinctor et exerecens artem tinetae debeat, nec possit alicui personae tingere, nec tingi facere in fu-

¹ Vedi gli Statuti a pag. 159.

² *aliqua paramenta* Br. *ferramenta* Ch.

turum retia, nec meselanas mixtas cum lino, ad poenam praedictam applicandam et exigendam ut supra. Ad quam poenam teneantur etiam patroni tinctae, et non possint allegare ignorantiam.

Cap. lxxxviij.

- 5 Item statuimus et ordinamus quod nullus magister de dicta arte in futurum audeat nec praesumat laborare, aut laborari facere, extra domum eorum, vel in domo alterius, causa faciendi pannum, ad poenam praedictam applicandam et exigendam ut supra in primo capitulo ¹.

Cap. lxxxviij.

- 10 Item statuimus et ordinamus quod nullus magister praesumat quoquo modo facere, nec fieri facere, aut laborare, seu laborari facere pannos de mesalana, videlicet mixtos cum lino, ad poenam praedictam applicandam et exigendam ut supra.

Cap. lxxxv.

- 15 Item statuimus et ordinamus quod nullus exerecns artem purgi et artem valeae, et nullus purgator aut valeator in futurum audeat, neque praesumat aliquo modo purgare nec valeare, nec purgari aut valeari facere dictas mesalanas, nec retia de lana, ad poenam praedictam tollendam et exigendam ut supra.

20

Cap. lxxxvi.

- Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte lanae possit in futurum facere tinctam et compagniam ad dictam artem tinctae, videlicet ad tingendum pannos, nec tingere aliquem pannum alicui personae, nec fa-
 25 cere purgum nec compagniam ad purgandum pannos, nec tollere aut ca-
 pere aliquam valgam, nec facere aliquam compagniam ad valgam ² ad poenam et sub poena xxv librarum provisiorum senatus auferendarum a contra-
 faciente toties quoties contrafactum extiterit, applicandarum pro medietate camerae Urbis, et pro alia medietate communitati dictae artis pro dupplerio.

¹ Cioè la rubrica 90 (v. più avanti la deliberazione del 1472).

² Da *nec a calpam* om. Ch

Cap. lxxxvij.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte in futurum faciat nec fieri faciat aliquem pannum cum ordimento de trama, sed totum fiat de ordimento de stama, et si quis contrafecerit, perdat et amittat dictum ¹ pannum, et medietas dicti panni sit camerae Urbis, et alia medietas sit Universitatis dictae artis pro dupplerio.

Cap. lxxxviij.

Item statuimus et ordinamus quod quilibet textor dictae artis teneatur et debeat illico denunciare de tali panno cum ordimento de trama consulis dictae artis, ad poenam decem librarum provisiorum senatus, si ¹⁰ contrafecerit, applicandarum Universitati dictae artis pro dupplerio ² toties quoties contrafactum fuerit.

Cap. lxxxviij.

Item statuimus et ordinamus quod omnes homines de dicta arte, aut tinctores, aut valetores, aut purgatores, aut conciatores dictae artis, et quicumque alius subditus dictae artis non praesumat per se, alium, vel alios ¹⁵ eius nomine purgare aut purgari facere, tingere aut tingi facere, valgere aut valgari facere, et aptare aut aptari facere aliquem pannum seu pannos cuiusvis personae qui (*sic*) non sit de arte. Item, et quod nullus de arte ut supra suo nomine valgere, purgare, tingere, conciare aut aptare faciat, etiam per ²⁰ alios de arte aliquem pannum, seu pannos, sub poena xxv librarum pro medietate camerae Urbis et pro alia medietate communitati dictae artis applicandarum toties quoties fuerit contrafactum.

Cap. c.

Item statuimus et ordinamus quod homines dictae artis non debeant ²⁵ retinere nummos filatricis, et debeant eum effectum, sine aliqua exceptione, solvere et pagare omnes et quascunque personas portantes lanam vendendam.

¹ totum Ch.

² pro dupplerio om. Ch.

Cap. ci.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de dicta arte possit nec audeat fingere nec tingi facere pannum aliquod lanae carfagninae vel lanam carfagninam filatam, neque in pilo, sub poena centum librarum provisionum vice qualibet, qui vero pannus ut supra tinctus, vel filatus, aut lana ¹ comburatur in plano Capitolii ².

[CONFERME]

In nomine Domini amen. Nos Iannotius de Tortis ³ miles, Dei gratia pro sacra regia maiestate senator illustris, auctoritate sacri senatus statuta, capitula et ordinationa (in praesenti volumine) expressa corroboramus, confirmamus et acceptamus in omnibus et per omnia inter homines et personas dictae artis lanae, et de rebus spectantibus et pertinentibus ad dictam artem lanae, dummodo non sint contra honorem et statum dictae sacrae regiae maiestatis et populi romani, ac nostrum, et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, ad nostrum beneplacitum, unicuique sit licitum se reclamare in curia Capitolii coram iudice competente, et quod consules dictae artis teneantur et debeant reddere ius a Turri mercati supra, secundum formam statutorum Urbis.

Actum in palatio Capitolii, sub anno Domini mcccēvij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini domini Gregorii papae xij indictione prima, mense maii die quinta ⁴.

Scriptum per me Ioannem Baptistam Vari ⁵ civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de ipsius licentia et mandato.

In nomine Domini amen. Nos Rugerius comes de Antignalla ⁶ de Pe-
rusio, almae Urbis senator, et etiam cum consensu et deliberatione maioris

¹ vice qualibet qui vero pannus ut s. tinctus vel filatus comburatur Ch. vice qualibet per quemlibet pannum ut supra tinctum vel filatum aut lana comburatur Br.

² Cf. la rubrica 74 a pag. 150.

³ Tanto qui come nella conferma del 1414 (v. p. 307). Br. ha *Iannotius*, e così aveva scritto anche Ch.; il corr. emendò *Iannotius de Tortis* Br. *de Fortis*.

⁴ S. *Maggio Vendettini*, *Scritto* p. 72.

⁵ *Vacuum* Ch. *Vari* Br.

⁶ *Rugeros de Antighola* Vendettini, *Scritto* p. 72 e Vitale, *Sen.* p. 379. Negli Statuti dei Mercati, p. 60 e p. 61, *comes Antigholla*, p. 68 *de Antigholla*. Nei registi Vaticani, che citerò a suo luogo, promiscuamente *de Antigholla*, *Antigholla* e *Antigolla*. Cf. Galletti, *Col. Vat.* 8940, p. m. f. 41, 42.

partis iudicium nostri assettamenti, omnia et singula supradicta statuta, capitula et ordinationes in praesenti volumine comprehensa, illa videlicet quae non sunt contra honorem et statum beatissimi domini nostri papae et sanctae romanae ecclesiae, populiue romani, nec contra iurisdictionem et potestatem nostri senatus officii, inter homines et personas dictae artis pammorum lanae, et de rebus spectantibus ad eandem artem tenore praesentium confirmamus et approbamus, praesentisque nostri scripti patrocinio communimus. Dum tamen non sint contra dispositionem statutorum dictae Urbis.

Actum in palatio Capitolii, sub anno a Nativitate Domini nostri Iesu Christi mcccex, pontificatus dicti domini nostri Ioannis xxij indictione iij, mense octobris die xxviii ¹.

Scriptum per me Angelum magistri Ceechi romanum civem, publicum apostolica et imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dicti domini senatoris, de ipsius domini senatoris licentia et mandato.

15

In nomine Domini amen. Nos Ricciardus ² de Alidosiis ³ miles de Imola, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in praesenti volumine descripta, videlicet illa quae non sint contra honorem et statum domini nostri papae Ioannis xxij, romani populi, et nostrum, et contra formam et tenorem statutorum Urbis, presertim illa quae faciunt et sunt inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, sub anno Domini mcccexj, indictione quarta ⁴, mense augusti die viij.

Scriptum per me Philippum Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de licentia et mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domine amen. Nos Ricciardus de Alidosiis ⁵ miles de Imola, almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta et capitula in praesenti volumine descripta, praeter illa quae essent contra honorem et statum domini nostri papae, romani populi et nostrum,

¹ 23 Vendettini, *Serie* p. 72 e Vitale, *Sen.* p. 378.

² Ricciardus qui è nella conferma seguente Br. *Riccardus* il corr. Ch. *Riccardus* o *Ricardus* i registi vaticani.

³ Ch. pare scrivesse *Alidosiis* o *Alidosiis*. Il corr. emendò *Alidosiis*.

⁴ quinta Br. per errore.

⁵ *Alidosiis* Br. *Alidosiis* Ch. Ricciardus de Alidosiis Vendettini, *Serie* p. 73.

ac contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, et praesertim illa statuta et capitula quae spectant ad dictam artem et de rebus spectantibus ad eandem artem et inter homines dictae artis, tenore praesentium confirmamus ac etiam approbamus.

5 Actum Romae in palatio Capitolii sub anno Domini mcccexij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Ioannis divina providentia papae xxij, indictione quinta, mense maii die xvj.

Scriptum per me Egidium Sanse civem romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii et
10 dicti domini senatoris, de ipsius domini senatoris licentia et mandato.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexij, pontificatus domini nostri Ioannis papae xxij indictione vj, mense martii die xv. Nos magnificus vir Iacobus Pauli comes Podii, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus omnia dicta statuta ut supra confirmamus, omo-
15 logamus, omnibus modo, via, iure et forma quibus melius potuit et debuit (*sic*).

Robertus Nardi Babi ¹ prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexij, pontificatus domini Ioannis papae xxij indictione sexta, mense aprilis die xij, magnificus vir
20 Felcinus de Hermandis ² de Perusio, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in praesenti statutorum volumine contenta inter homines dictae artis, et de re spectante ad artem, dummodo non sint contra praesentem statum et dominum nostrum papam et statuta Urbis, confirmavit et corroboravit omnibus, modo, via, iure
25 et forma quibus melius potuit.

Robertus Nardi Babi de Rubeis prothon. de praedictis rogatus ad fidem.

In nomine Domini amen. Nos Nicolaus de Alagno miles ³ de Neapoli, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in praesenti volumine contenta inter homines dictae artis, et
30 de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non sint contra praesentem

¹ È lo stesso notaro che col nome di *Robertus Nardi dello Babo de Rubeis* sottoscrisse la conferma del medesimo senatore negli Statuti dei Merciai (p. 63) e quella che segue nei presenti Statuti.

² *Folmus* Br. *Felanus* (!) Ch. *Felcinus* corr. Ch. *Felcinus de Hermandis* Theiner, Cod. III, 139. *de Hermandis* Br. e Ch.

³ *miles* om. Ch.

statum et dominum nostrum papam, et statuta Urbis, confirmavit et corroboravit omnibus modo, via, iure et forma quibus melius potuit, sub anno Domini mccccxxvij, pontificatus domini Martini divina providentia papae v indictione vj, mense augusti die sexto.

Paulus de Veneraneriis prothonotarius. 5

In nomine Domini amen. Nos Iannotius ¹ de Tortis miles, Dei gratia almae Urbis pro sacra regia maiestate senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in praesenti volumine descripta, praeter illa quae non sint contra honorem et statum dictae sacrae regiae maiestatis et romani populi, et nostrum, et contra formam dispositionis statutorum Urbis, praesertim illa quae faciunt et sunt inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus omnibus modo, via, iure et forma quibus et prout melius possumus et debemus, sub anno Domini mccccxiiij, indictione vij, mense ianuarii die xj. 10 17

Scriptum per me Petrum Paulum Iacobelli Mattheuli ² de Buccabellis de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc Prothonotarium curiae Capitolii de mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Antonius de Grassis alias Baccellerus ³ miles de Castro novo, Dei gratia pro sacra regia maiestate almae Urbis senator illustris, auctoritate qua fungimur, omnia et singula statuta in praesenti volumine contenta, videlicet illa quae non sunt praeter et contra honorem sacrae regiae maiestatis et nostrum, tenore praesentium confirmamus et corroboramus, praesertim illa quae spectant ad homines dictae artis, omni modo, via, iure, forma quibus melius possumus et debemus, sub anno Domini mccccxiiij regnante serenissimo principe domino nostro domino Ladislao ⁴ Dei gratia Hungariae, Ierusalem, Siciliae regis ac huius almae urbis ⁵ illuminatore illustr., die nono mense maii, vij indictione. 20 25

Petrus Paulus de Buccabellis Prothonotarius ad fidem mandato dicti domini senatoris. 30

¹ Vedi la nota 3, p. 204.

² *Mattheuli* Br. *Matteuli* Ch. Negli Statuti dei Merciai *Mattheuli* (pag. 65).

³ *Baccellerius* Br. *Bacelleri* Vendettini, *Serie* p. 75 e Vitale, *Sen.* p. 384.

⁴ *Londizio* Br. *Londislao* Ch.

⁵ Br. om. *urbis* Ch. om. *almae urbis*.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Floribus de Interamne ¹ legum doctor, Dei gratia officium senatus exercens, omnia et singula supradicta statuta in praesenti volumine descripta, videlicet quae non sunt contra honorem et statum domini nostri papae, sauctae matris ecclesiae, romani populi et contra formam statutorum Urbis, inter homines et personas dictae artis tantum et de rebus spectantibus ad eandem artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus. Datum Romae apud Araceli sub anno Domini mcccexv, pontificatus domini Ioannis papae xxij indictione viij, mense iulii die primo.

¹⁰ Scriptum per me Laurentium de Montanariis civem romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dicti domini Ioannis senatoris praefati, de ipsius licentia pariterque mandato.

[DELIBERAZIONE DEL 12 MAGGIO 1416] ²

Item statuimus et ordinamus quod omnes et singulae personae nostrae
¹⁵ artis, videlicet conciatores, reverciatores, valcatores, laboratores, actatores pannorum lanae et quicumque alii de nostra arte lanae cardarent pannos lanae cum cardis de ferro, vel cardari et reverciari facerent, vel ³ haberent seu tenerent cardos de ferro in apotheca acconciatoris, vel in valcha, seu quovis alio loco, tam in Urbe quam extra sub quocunque vocabulo nuncuparent, reverciaverint et cardaverint, ad poenas infrascriptas auferendas a
²⁰ parte contrafaciente per consules dictae artis teneantur, et per ipsos consules punientur ⁴ in hunc modum, videlicet, quod prima ⁵ vice qua dicti artifices reperirentur delinquentes, sive alter eorum, in xxv libris provisionum senatus, et in reliquis vicibus in dicta quantitate xxv librarum provisionum senatus, pro medietate camerae Urbis et pro alia medietate camerae nostrae artis, et ultra dictam poenam ultimo delinquens puniatur tanquam malefactor et privetur, et privatus sit, ac privatus intelligatur tanquam malefactor de nostra arte, et in omnem casum teneatur talis delinquens ad interesse parti damnui patienti ⁶, de quo damno stetur ad

¹ De q..... Br. *Interamne* corr. Ch. e Vendettini, *Serie* p. 77.

² Lo statuto che segue è il risultato della deliberazione tenuta il 12 Maggio 1416 registrata in appresso e ne riproduce in gran parte le stesse parole.

³ *acc* Br.

⁴ *puniend.* Ch.

⁵ *pro uno* Br.

⁶ *prodicti damni patiendi* Br.

discretionem dictorum consulum, seu providitorum ¹ dictae artis, et hoc locum habeat in praesenti, praeterito et futuro et de praedictis consules qui nunc sunt et per tempora erunt, tempore eorum officii debeant inquirere pro dictis cardis reperiendis per apothecas ipsorum conciatorum, reverciatorum ², valeatorum et laboratorum quorumcunque praedictorum semel in hebdomada, vel ad ipsorum consulum beneplacitum et voluntatem. 5

Nobiles et discreti viri Iulianus Stephani Iuvenalis ³ de Regione Arculae et Ioannes Paulus Celae Menae de regione sancti Eustachii et Iulianus Petroni de regione ⁴ Columnae, consules artis lanarolorum Urbis ⁵, et dictus Iulianus Petroni camerarius eorum et dictae artis, ex potestate et auctori- 10 tate eis concessa per homines et communitatem dictae artis sub anno Domini mcccexvj, die xij mensis maii, nona indictione, apostolica sede pastore vacante, ut patet manu mei Petri Ioannis Pauli notarii dictae artis infra-scripti ⁶, pro commodo, utilitate, honore, fama et unione hominum et communitatis artis praedictae, statuerunt et ordinaverunt quod nullus aconciator, 15 reverciator, valeator, laborator, actator pannorum artis praedictae, seu quivis alius de arte praedicta, audeat vel praesumat publice vel secrete tenere, seu habere in eorum apothecis, valchis et valcha, domibus, seu in alio quocumque loco tam in Urbe quam extra Urbem, cardos ferreos, nec cum eis cardare, reverciare, seu cardari et reverciari facere aliquem pannum laneum, 20 sub poena et ad poenam xxv librarum provisionum senatus pro quolibet tenente et habente cardos praedictos, seu cum eis laborante, de facto eis auferenda toties quoties ⁷ contrafactum fuerit in praedictis, seu aliquo praedictorum, applicanda dicta poena pro medietate camerae Urbis et pro alia medietate camerae dictae artis, et hoc pro prima vice qua quisque praedi- 25 ctorum contrafaciens inventus fuerit, pro secunda vero vice, seu ab inde supra, qua quisque praedictorum in praedictis seu aliquo praedictorum

¹ *pro visitatores Br. provisitores Ch.*

² *renacciatorum Br.*

³ *Iuvenalis Br.*

⁴ *de reg. om. Br. e Ch. aggiunto poi dal corr. Ch. Probabilmente era una postilla interlineare nell'originale. I primi due nomi s'incontrano ancora nella deliberazione del 1421 (v. p. 218). Del primo sembrano essere discendenti lo *Stephanus Iuvenalis* console ed il *Franciscus Stephanus Iuvenalis* ricordati nella deliberazione del 1478, ambedue pubblicati più innanzi. Un *Iulianus Iuvenalis* era caporegione sotto Niccolò V (Tommasini, *Reg. degli Ufficiali del C. di Roma*, 1889 p. 42). Nella deliberazione del 1520 (v. più innanzi) figura un *nob. vir d. Iulianus de Iuvenalibus* console dell'arte della lana.*

⁵ *Lanariorum Br. Lanarolorum Ch.*

⁶ Manca però in fine la firma di questo notaro in Br. e Ch.

⁷ *Quotiens Ch.*

contrafaciens inventus fuerit, puniatur poena praedicta, auferenda et appli-
 canda ut supra, et ultra dictam poenam praedictus secundus contrafaciens
 tamquam malefactor puniatur et privetur, et privatus sit ac privatus intelli-
 gatur habeatur (*sic*) de arte praedicta vigore praesentis capituli et statuti, et in
 5 omnem casum damnum et interesse praedicta reficere et emendare teneatur,
 de quo damno stetur ad discretionem et declarationem dominorum consulum
 seu provisorum dietae artis, et hoc locum habeat in praeteritis, presen-
 tibus et futuris, et quod consules dietae artis qui nunc sunt, et per tem-
 pora erunt, teneantur et debeant tempore eorum officii, pro dictis cardis in-
 10 veniendis et praedictis delinquentibus condemnandis et puniendis ¹, inquirere
 et inquiri facere per apothecas, valehas, domos et alia loca ipsorum accom-
 micatorum, reverciatorum, valecariorum et laboratorum quorumcumque semel
 in hebdomada, et plus vel minus ad voluntatem et arbitrium dictorum do-
 minorum consulum, possint tamen magistri dietae artis in eorum apothecis
 15 (et) domibus retinere et habere dictos cardos ferreos pro laborando, et labo-
 rari faciendo lanam eorum in arte praedicta ut consuetum est, et non alias
 non obstantibus supradictis.

Item statuimus et ordinamus pro bono statu dietae nostrae artis quod
 nulla persona cuiuscumque status vel conditionis existat de dieta arte audeat
 20 vel praesumat emere, nec incoctimare, emi vel incoctimari facere, quadum et
 robiam ² in Urbe, et non possit emere nisi usque ad unum milliarium guadi
 et unum centenarium robiae, et deinde si operatus fuerit liceat et possit
 emere similiter usque ad dictam quantitatem et non ultra, et qui contra
 fecerit puniatur per praedictos dominos consules, et futuros ³ consules qui
 25 fuerint per tempora, in xxv libris provisorum senatus applicandis pro
 medietate camerae Urbis et pro alia medietate camerae communitalis dietae
 artis, et quod hoc habeat locum in praeteritis, praesentibus et futuris.

[CONFERME]

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Alidoxiis de Imola, Dei gratia
 almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, tenore
 30 praesentium confirmamus et corroboramus omnia et singula supradicta sta-
 tuta artis lanariorum Urbis in praesenti libro descripta, videlicet illa quae

¹ *praedictos delinquentes condemnandum et puniendum Br.*

² *robiam Br. robia Ch.*

³ *et similiter consules Br.*

non faciunt nec se extendunt contra honorem et statum sanctae matris ecclesiae et populi romani ac nostrum, ac contra formam statutorum Urbis, et praesertim illa quae faciunt et se extendunt inter homines de dicta arte, et de rebus spectantibus ad dictam artem, omni modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus. Actum Romae in palatio Capitolii, sub anno Domini mcccexvj die xvij mensis septembris, decima indictione, apostolica sede pastore vacante. 5

Scriptum per me Sabban Nicolai Pauli de Gractulis ¹ civem romanum, Dei gratia apostolica et imperiali auctoritatibus publicum notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de ipsius domini senatoris licentia et mandato. 10

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Alidoxiis de Imola, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia et singula statuta in praesenti volumine descripta, videlicet illa quae non sunt contra statum sanctae romanae ecclesiae, romani populi et contra dispositionem statutorum Urbis, et praesertim illa quae faciunt et sunt inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, tenore praesentium confirmamus et corroboramus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, sub anno Domini mcccexvij, indictione decima, mense ianuarii die xxx. 15 20

Scriptum per me Philippum Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de licentia et mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Rogerius de Perusio comes de Antignalla ², Dei gratia almae Urbis senator illustris, supradicta omnia statuta et capitula in praesentibus voluminibus descripta, praeter illa quae essent contra honorem et statum sanctae romanae ecclesiae et romani populi, atque nostrum, et contra formam statutorum Urbis factorum et fiendorum, et praesertim illa statuta et capitula quae faciunt et se extendunt inter homines dictae artis, de rebus spectantibus ad dictam artem lanariorum et non aliter, tenore praesentium confirmamus et etiam corroboramus. 25 30

Actum Romae in Araceli, sub anno Domini mcccexvij, indictione decima, mense iunii die xxvij.

¹ *Grattulis* Br.

² *Antignola* Vendettini, *Serie* p. 77 e Vitale, *Sen.* p. 386. Veggasi la nota 6 alla p. 204.

Scriptum per me Antonium quondam Nicolai Antonii Salamonii ¹ notarii, romani civis, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Nannes domini ² Spinelli de Senis, Dei gratia almae Urbis senator illustris, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta in praesenti volumine comprehensa et descripta, illa videlicet quae sunt inter homines de arte et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non sint contra honorem et statum sanctissimi domini nostri Martini papae quinti et romani populi, ac etiam contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus, et pro confirmatis et approbatis haberi volumus et mandamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii, anno Domini mccccxviii, pontificatus praefati sanctissimi domini nostri papae Martini quinti indictione xj, mense ianuarii 15 die ultimo.

Scriptum per me Philippum quondam ³ Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Baronecellis, Egidius Sanse et 20 Laurentius Petri Omniasancti ⁴ conservatores Camerae Urbis, senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta in praesenti volumine descripta et comprehensa, illa videlicet quae sunt inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non sint contra honorem et statum sanctissimi 25 domini nostri Martini papae quinti et romani populi, et etiam contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus, et pro confirmatis et approbatis haberi volumus et mandamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

¹ *Salamonii* Br. *Salamonis* corr. Ch. *Salamonis* Stat. dei Mercanti ed. Gatti p. 140-2. *Salomonii* e *Solomonis* (se è il medesimo) Marco Guidi (ed. Tommasini p. 48). *Salomonis* e *Solomonis* Stat. dei Mercati p. 11, 13, 68.

² *Nannes* D. Br. *Nannes* P. Vendettini, *Serie* p. 79 erroneamente.

³ *quondam* om. Ch.

⁴ *Petri*..... (sic) Br. *Omniasancti* corr. Ch. *Egidio Pansa* (*Fonse* Vendettini) e *Lorenzo di Pietro* per errore il Vitale, *Sen.* p. 388 ed il Vendettini, *Serie* p. 78. Cf. nel presente volume le pag. 206 e 225, Galletti, Cod. Vat. 8040, III f. 61.

Datum in palatio Capitolii, anno Domini mcccexviiij, pontificatus praefati domini nostri Martini papae quinti indictione xi, mense aprilis ¹ die nono.

Scriptum per me Philippum quondam Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum.

In nomine Domini amen. Nos Thomas de Archionibus, Christophorus Pauli Gocii et Paulus Casata ² conservatores camerae Urbis, senatus officium exercentes secundum formam statutorum Urbis, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta in praesenti volumine comprehensa et descripta, illa videlicet quae sunt inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non sint contra honorem et statum sanctissimi domini nostri domini Martini papae quinti et romani populi, et contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus, et pro confirmatis et approbatis haberi volumus et mandamus in omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii anno Domini mcccexviiij, pontificatus praefati domini nostri domini Martini papae quinti indictione undecima, mense maii die xv.

Scriptum per me Philippum quondam Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato dictorum dominorum.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Paulis de Cayvano ³ miles, almae Urbis senator illustris, omnia statuta et ordinamenta in praesenti volumine comprehensa et descripta inter homines et personas dictae artis, de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non faciant contra honorem et statum sanctae romanae ecclesie et domini nostri papae, ac contra formam et dispositionem statutorum Urbis, praesentium tenore confirmamus, corroboramus et approbamus, omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, sub anno Domini mcccexxviij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Martini divina providentia papae quinti indictione quinta, mense iunii die xiiij.

Laurentius Philippi Venacii prothonotarius curiae Capitolii.

¹ Febr. Vendettini e Vitale, *l. c.*

² *Arèthionibus*, Gocii, Br. *Archionibus* corr. Ch. Gatin, Casatta, Vendettini e Vitale, *l. c.*; il vero nome fu Casatta.

³ *Cayvano* Br.

Indictione quinta, mens ¹ Augusti die xxiiij. appellatum fuit ² coram domino Gasparre de Perusio legum doctore, iudice appellationum pro tribunali sedente, etc. ³ per Antonium Paloni de Regione Arenulae ⁴ contra dominam Ritam ⁵ uxorem Persicae ⁶ de regione Pineae ⁷ in causa appellationis ⁸.

5

Ioannes de Vallatis notarius appellationum ⁹.

Indictione quinta, mens. augusti die xxvj. producta et assignata fuerunt praesentia statuta coram sapiente viro domino Gasparre de Perusio legum doctore, iudice appellationum ¹⁰ sedente pro Tribunali etc. ¹¹ per Antonium Paloni de regione Arenulae ¹² ¹³ contra dominam Ritolan ¹⁴ uxorem Persicae de regione Pineae ¹⁵ in causis appellationum inter eos vertentibus et ¹⁶ non recedendo ab alia appellatione ut supra facta ¹⁷, ad quam assertus dominus index ¹⁸ ut supra sedens ipsum Antonium admisit, si et quatenus etc. ¹⁹ praesente et audiente tamen ²⁰ contradicente ²¹ pro se et Ioanne Tutii notario procuratoribus assertis dictae ²² dominac.

Ioannes de Vallatis notarius appellationum.

¹ Qui, come nella seguente produzione degli Statuti Br. ha *mense* Ch. *mensis*.

² *21....* (sic) *approbata fuerunt* lezione erronea di Ch. che generalmente non ha posto lacune nel trascrivere questo ed il seguente atto giudiziale, ma ha spesso interpretato male l'antica scrittura. Br. ha lasciato molti vuoti, ma le sue lezioni sono talvolta migliori. La difficoltà di leggere l'originale ha prodotto così numerose varianti presso Br. e Ch. che la restituzione del testo primitivo è accompagnata da varie dubbiezze, nè io credo di avere potuto sempre ristabilire la genuina lezione.

³ *sedenti pro tribunali et etiam per* Ch. *sedenti cit. per* Br.

⁴ *de Re....* (sic) Br.

⁵ *Ritiam* Br. Cf. sotto, linea 10.

⁶ Qui e più avanti Ch. ha sempre *Persicae*.

⁷ *de reg.... praesentem* (sic) Br.

⁸ *praesentem in curia appellationum* Br. *in causa appellati* Ch.

⁹ *appellatus* Ch. qui e nell'atto seguente.

¹⁰ *appellationis* Ch.

¹¹ *et etiam* Ch. *cit.* Br.

¹² *reg....* (sic) Br.

¹³ *cit. et advocat. procuratorem eius* Ch. *contra revocationem procuratorum suorum* Br.

¹⁴ *Niculan* Ch. Nel documento precedente leggesi *Ritani* o *Ritana*.

¹⁵ *de reg.... praesentem* (sic) Br.

¹⁶ *omni* Br.

¹⁷ *ab alia asserta ut supra sententia* Ch.

¹⁸ *ad quod assetamentum dictus index* Br.

¹⁹ *etc.* om. Br.

²⁰ *praesentibus et audientibus causam* Ch.

²¹ *contradicente Antonio* Br. *contradicente d. Persio* Ch.

²² *assertis dictae dominac* om. Br.

In nomine Domini amen. Nos Laurentius Martinus de Lenis ¹, Buccius Colae de Sanguineis ² et Palonus ³ Iacobelli Paloni, conservatores camerae Urbis senatum regentes, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta in praesenti volumine comprehensa et descripta, illa videlicet quae sunt inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad ipsam artem. Dum tamen non sint contra honorem et statum sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Martini papae quinti et romani populi, etiam non sint contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus, et pro confirmatis et approbatis haberi volumus et mandamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii, sub anno Domini mcccexix, pontificatus praefati domini Martini papae quinti indictione xij, mense februarii die sexto ⁴.

Scriptum per me Filippum quondam Nucii Venacii de Urbe, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, mandato dictorum dominorum.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Beccalitis ⁵ de Augubio legum doctor, sacri senatus officium regens ⁶, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta dictae artis in praesenti volumine descripta inter homines et

¹ *Laurentius*..... (sic) Br. *Laurentius Martinus de Lenis* Ch. Avevo restituito questo nome secondo gli Statuti dei Merciai p. 71, ove dopo ripetuto esame, pare certo sia scritto *de Lenis*. E verosimilmente la medesima persona che come grasciere figura in un atto del 1431 assieme a *Palonius Iacobelli Paloni* (?) parimente grasciere (Malatesta, *Gabell* p. 145), il quale deve essere appunto il terzo dei conservatori nominati in questa conferma. Il Vitale ha *Lorenzo de Martino di Sena* (Sen. p. 388) come il Vendettini, *Serie* p. 78. Nel detto documento del 1431 il ch. editore ha letto anch'egli *de Lenis*. Però ho qualche dubbio su questa grafia. In un atto del 1448 il Galletti trovò il nome di *Baptista Laurentii Martini de Lenis* (Capena, p. 109). Da documenti del secolo xv sono note varie persone della famiglia *de Lenis* (Vitale, *Sen.* p. 439; Marangoni, *S. Sanctorum* p. 317; Tommasini, *Marco Guadi*, p. 46). E *Lorenzo Leni* è conosciuto per aver fatto parte di una ambasceria inviata dai romani nel 1436 ad Eugenio IV (Gregorovius, *St. d. C. di R. nel m. e.* VII, p. 63). Sicchè, attesa l'estrema somiglianza delle lettere *n* e *e* nelle scritture di questa età, può darsi che negli Statuti dei Merciai e nel citato documento del 1431 debba altresì leggersi *de Lenis*.

² *Bucius de Sanguineis* gli Statuti dei Merciai *l. c.*; *Nuccus Colae de Sanguineis* erroneamente Vendettini e Vitale, *l. c.*

³ *Palutius* Ch., Vendettini e Vitale *l. c.* *Palocus* Br. *Palonus* senz'altro gli Statuti dei Merciai, *l. c.* e *Palonius Iacobelli Paloni* il documento del 1431, secondo l'edizione sopracitata. *Palonius Iacobelli Paloni* fu guardiano della confraternita di *S. Sanctorum* nel 1415 e nel 1431, v. Marangoni, *S. Sanctorum* p. 315 e segg.

⁴ *1 Febr.* Vitale, *l. c.* *6 Febr.* Br. Ch. e Vendettini, *l. c.*

⁵ *Beccalitis* Br. *Bertholmis* corr. Ch., Vendettini, *Serie* p. 79 e Vitale, *Sen.* p. 390.

⁶ *pacis senatoris officium exercens* Br.

personas de arte et de rebus spectantibus ad eandem artem, dummodo non sint contra honorem et statum sanctae romanae ecclesiae et sanctissimi in Christo Patris et domini nostri domini Martini divina providentia papae quinti ac romani populi, necnon etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum Romae in palatio Capitolii, sub anno Domini mcccexx, pontificatus domini nostri Martini papae quinti indictione xij, mense februarii die xviii ¹.

10 Scriptum per me Laurentium Nicolai Sabae civem Romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium Curiae Capitolii, licentia et mandato dicti domini regentis officium senatus praedicti.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus de Ferrectis de Ancona ² miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, tenore praesentium confirmamus et corroboramus omnia et singula praedicta statuta in
15 praesenti volumine comprehensa lanarolorum Urbis, inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non sint contra honorem et statum sanctae matris ecclesiae, domini nostri papae Martini quinti, Romani populi et nostri senatus, et contra formam statutorum Urbis,
20 omnibus modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus, sub anno Domini mcccexxix ³, pontificatus dicti domini Martini papae quinti die xxij mensis augusti septimae indictionis.

Nicolaus Nutii Sabae prothonotarius curiae Capitolii.

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Paulis miles de Cayvano, almae
25 Urbis senator, haec omnia statuta in quantum inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, et non sint contraria statutis Urbis, auctoritate dicti nostri officii senat. propterea approbamus et confirmamus sub anno Domini mcccexxvj ⁴, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Martini papae quinti die ultimo mensis decembris
30 quintae ⁵ indictionis.

Leonardus de Buccamatiis prothonotarius auctoritate imperiali.

¹ 9 Ch. I Vendettini e Vitale, l. c.

² Ferrectis Br. e Ch. Ferretis corr. Ch. de mania Br.

³ 1126 Br. 1127 Vendettini, Serie p. 83 e Vitale, Sen. p. 401. 1129 giustamente Ch.

⁴ 1127 Ch.

⁵ septimae Br.

In nomine Domini amen. Nos Franciscus de Coppulis de Perusio miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, tenore praesentium omnia statuta in praesenti volumine descripta inter homines et personas dictae artis, de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non faciant contra honorem et statum domini nostri papae, sanctae romanae ecclesiae, et contra formam iurium et statutorum Urbis confirmamus, acceptamus et roboramus omni modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus sub anno Domini mccccxxvij, indictione v, mense iulii die xxj.

.....¹

In nomine Domini amen. Nos Ioannes de Rayneriis² de Nursia, legum doctor, regens officium sacri senatus Urbis, praedicta omnia et singula statuta et ordinamenta in praesenti volumine comprehensa, illa videlicet quae sunt inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad artem, dum tamen non sint contra dispositionem statutorum Urbis, ac statum et honorem ipsius domini nostri Papae et Romani populi, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum apud ecclesiam Araceli anno Domini mccccxix, pontificatus sanctissimae domini nostri domini Martini papae quinti indictione xij, mense iulii die xxv.

20

Scriptum per me Philippum quondam Nucii Venacii de Urbe, imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium Curiae Capitolii, mandato dicti domini regentis

[DELIBERAZIONE DEL 6 APRILE 1421]

In nomine Domini amen. Anno nativitatis eiusdem mccccxxj, pontificatus sanctissimae in Christo patris et domini nostri domini Martini divina providentia papae quinti indictione xiiij, mense aprilis die vj, coram congregatis et coadunatis in unum infrascriptis mercatoribus artis lanae Urbis pro infrascriptis peragendis et ordinandis, de mandato, licentia et voluntate ac

25

¹ Manca il nome del notaro in Br. Ch. Il Vendettini nomina come tale *Petrus de Coffarellis*, ma non so se non è un equivoco colle altre conferme del medesimo senatore negli Statuti dei Mercanti (ed. Gatti, p. 125) e dei Merciai (v. sopra p. 80) che sono firmate dal detto notaio.

² *De Caputis* Br. de Romieris Vendettini. Serie p. 78.

auctoritate providorum et discretorum virorum Nucii Mazabufali ¹ regionis Ripae et Ioannis Pauli Colae Alenae ² regionis sancti Eustachii, consulum mercatorum artis lanae Urbis, ad requisitionem mandatarii communis dictae artis, in loco capituli consueto ecclesiae conventus sanctae Mariae super
 5 Minerva, in quo loco dicti mercatores dictae artis congregari soliti sunt ad monopolium faciendum, in quo quidem monopolio interfuerunt praefati consules, Iulianus et Antonius Iuvenalis ³, Tucciarellus Crescentio, Antonius Serentini (?), Nutius Francisci, Nannes Verlingoti (?), Andreas Angelutii de Cascia, Antonius Serentini, Paulus Angelelli, Iacobellus Sanie (?), Nannes Sabbae,
 10 Petrus Paulus Matthei, Antonius Amadio, Ioannes Palutii, Petrus Victorii, Petrus de Ritchis, Stephanus Crapoli, Christoforus de Mathelica et Petrus Paulus Cappellarius ⁴ mercatores dictae artis, propositum fuit per ipsos consules quod cum in volumine statutorum dictae artis, sub rubrica de his qui vellent incipere artem lanae, fuerit ⁵ antiquitus dictum, stabilitum et ordinatum,
 15 quod si quis de novo, vel noviter voluisset artem praedictam facere in Roma, incipere, vel exercere, quod, inter caetera in dicto statuto contenta ⁶, teneretur et deberet solvisse pro intratura dictae artis communitati dictae artis decem libras provisionum senatus quae decem librae provisionum pervenire debebant ad manus camerarii dictae artis per eum tenendas pro dupplerio
 20 beatae Mariae Virginis de festo mensis augusti, superveneruntque nova statuta tempore regiminis nobilis et sapientis viri domini Ioannis de Baroncellis

¹ *Mazabufali* Br. Figura come console dei Mercanti nel 1421 (*Stat. dei Mercanti* ed. Gatti, p. 126).

² Del secondo di questi consoli della lana esiste una deliberazione dell'anno 1416, v. la p. 209 del presente volume.

³ Antonio pare la stessa persona che *Antonius Stephanelli Iuvenalis* ricordato come mercante negli Statuti dei Mercanti, ed. cit. p. 127. Cf. la pag. 209 di questo volume.

⁴ Questa serie di nomi è assai corrotta in Br. e anche in Ch. *Iulianus et Antonius Iuvenalis Tucciarellus* (sic) *Antonius not. Lucius Nutius Francisci Nannes Verlingoti Andreas Angelutii de Cascia Antonius Serentini Paulus Angelelli Iacobellus Sanie Nannes Sabbae Petrus Paulus Matthei Antonius Amadio Ioannes Paulus Petri Victorii Petrus de Ritchis Stephanus Crapoli Christoforus de Mathelica et Petrus Paulus cappellarius* Br. *Iulianus et Antonius Iuvenalis Tucciarellus Crescentio et Antonius Serentini Nucius Francisci Nannes Verlingoti Andreas Angelutii de Cascia Antonius Serentini Paulus Angelelli Iacobellus Sanie Nannes Sabbae Petrus Paulus Marche Antonius Amadeo Ioannes Palutii Petrus Victorii Petrus de Rischio Stephanus Crapoli, Christophorus de Mathelica et Petrus Paulus Cappellarius* Ch. Ho riferito per disteso queste liste essendo assai probabile che io non sia riuscito a sanarle in ogni parte. *Ioannes Palutii* e *Christoforus de Mathelica* sono pure annoverati fra i Mercanti nei citati Statuti (ed. Gatti, p. 127), dove è un *Tutius sorrellii* che forse ha relazione coi due *Serentini* dei nostri Statuti.

⁵ *sicut* Br.

⁶ *quae inter caetera in dicto statuto contentus* Br.

in contrarium condita ¹, inter caetera continentia ², quod unicuique liceret dictam artem facere absque aliqua solutione, certis de causis ipsis mercatoribus notis, quae de presenti nullatenus observantur, quod placeret ipsis mereatoribus mature providere, prospicere et videre quid sit commodius et utilius, pro utilitate et commoditate dictae artis, et si ³ volentes noviter fa- 5 cere dictam artem, ut superius est expressum, debeant solvere dictas decem libras, ut supra, sic vel ne ⁴, cum ipsi consules non intendant aliter nec quiequam facere sine voluntate et deliberatione mercatorum dictae artis, et quod unusquisque dictorum mercatorum dicat et voluntatem dicere debeat sui voti. Qua propositione facta per dictos consules, dicti mercatores con- 10 corditer et unanimiter, parique voto et unanimi voluntate, approbaverunt, laudaverunt, declaraverunt et deliberaverunt et deereverunt ⁵ quod volentes de novo facere dictam artem teneantur et solvere debeant dictas decem libras, prout haecenus extitit consuetum, asserendo dictam solutionem fieri debere ut supra, cum sit commodius et utilius pro dicta arte et eius com- 15 munitate, dantibus et concedentibus dictis mercatoribus et eorum quolibet ⁶ ipsis consulibus dictum statutum antiquum confirmandi ⁷ et de novo faciendi, statuendi, capitulandi, ordinandi, corrigendi, minuendi et augendi in praedictis ad eorum consulum libitum voluntatis, omnimodam ac largissimam ⁸ facultatem in praedictis, quam tota communitas mercatorum dictae artis habet, 20 rogantes me notarium infrascriptum, ut de praedictis ad perpetuam rei memoriam publicum conficerem instrumentum. Actum Romae in loco capitulari dictae ecclesiae sanctae Mariae super Minerva, praesentibus hiis testibus, videlicet Solino et Cola ⁹ mandataris regionis Pineae, per Andream mandatarium regionis Transtiberim ad praedicta omnia et singula vocatis specialiter 25 et rogatis.

¹ L'antico statuto al quale allude questa deliberazione è quello che è segnato colla rubrica n. 57. Lo statuto nuovo promulgato ai tempi del Buoncelli, conservatore nel 1418, non comparisce nelle due copie Br. e Ch., e forse fu tolto dal ms. originale perchè andato in desuetudine, o anche probabilmente non vi fu mai inserito. Sembra che la tassa da pagarsi cui alludono questi statuti sia stata soggetta ancora ad altre vicende, poichè esiste uno statuto del 1520 che la ristabilisce nuovamente, v. p. 253.

² *conventu* Br.

³ *on* Ch.

⁴ *sic vel ne* om. Br.

⁵ *vobuerunt* Ch.

⁶ *cuiuslibet* Ch.

⁷ *confirmari* Br.

⁸ *et omnimodam ac largissimam* Ch.

⁹ Ch. omette tutto il resto da *mandataris* alla fine della frase.

Et ego Laurentius de Montanariis civis Romanus, Dei gratia publicus imperiali auctoritate notarius, quia praedictis omnibus et singulis una cum praefatis testibus praesens fui rogatus scribere, praedicta omnia scripsi et publicavi rogatus, et signum meum apposui consuetum, de mandato dominorum consulum ¹.

In nomine Domini amen. Nos Nutius et Ioannes Paulus consules qui supra, auctoritate ² et potestate nobis consulibus concessa et attributa virtute supradictae deliberationis et concessionis, et omnibus melioribus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus, statuimus et ordinamus quod si quis de novo vel noviter vellet artem lanae in Urbe facere, incipere vel exercere, quod primo teneatur et debeat solvere communitati dictae artis decem libras provisinorum senatus pro intratura dictae artis, quae decem librae provisinorum ³ perveniant ad manus camerarii dictae artis qui nunc est et per tempora erit, tenendae pro dupplerio festi beatae Mariae virginis de medio mense augusti, ratificantes per omnia et roborantes dictum antiquum statutum, ut iacet, quod statutum declaramus nos consules per mercatores dictae artis inviolabiliter observari, non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus, quibus ex potestate praedicta totaliter derogamus, et praedicta declaramus locum habere in presentibus ⁴, preteritis et futuris.

[CONFERME]

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxj, pontificatus domini Martini papae quinti indictione xiiij, mense iunij ⁵ die xx. Nos Thomas de Sernano ⁶, legum doctor, almae Urbis vice senator, praedicta omnia statuta et ordinationa in praesenti volumine comprehensa, illa videlicet quae sunt

¹ Segue il segno del notaro che ha la forma di una croce posata su tre gradini.

² *supradicta auctoritate* Ch.

³ *provisinorum* om. Ch.

⁴ *praesenti* Br.

⁵ *jun.* Vendettini, *Serie* p. 79 o Vitale, *Sen.* p. 391. Questa conferma però deve essere assolutamente del Giugno, e non del Gennaio, perchè il detto vicesenatore trovasi essere stato in ufficio il 20 di Giugno 1421 negli Statuti ms. dei Pescivendoli (Cod. Vat. 6295, f. 144) ed il 3 Luglio in quelli dei Merciai (p. 74) dove al 3 di Maggio vedesi essere stato vicesenatore Bartolomeo *de Bodezatis*; nei registri dell'archivio vaticano (arm. xxix, t. III, f. 151 v.) è indicata la prestazione del giuramento del primo al 16 di Giugno e del secondo al 2 di Maggio.

⁶ *Sernano* corr. Ch., Br., Statuti dei Pescivendoli e Vendettini, *l. c.* *Sarnano* Statuti dei Merciai. Nei citati registri vaticani il nome è incerto.

inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non sint contra dispositionem statutorum Urbis, ac statum et honorem domini nostri papae et romani populi, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

5

Actum in ambitu secundi reclaustri ¹ Araceli, sub anno, pontificatu, mense et die quibus supra.

Subscriptum per me Laurentium Nicolai Sabae civem romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, et de mandato dicti domini vice senatoris.

10

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxj, pontificatus domini Martini papae quinti indictione xiiij, mense augusti die xj Nos Stephanus de Branchis de Engubio legum doctor, almae Urbis vice senator, dicta omnia statuta et ordinamenta in praesenti volumine descripta et habita, ac comprehensa, illa videlicet quae sunt inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non sint contra dispositionem statutorum Urbis ac statum et honorem dicti domini nostri papae et romani populi, tenore praesentium confirmamus et approbamus, omnibus modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus.

Actum in ambitu secundi reclaustri ² Araceli, sub anno, pontificatu, mense et die quibus supra

Subscriptum per me Laurentium Nicolai Sabae civem romanum, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, et de mandato dicti domini vice senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Petrus Conradi de Conradis ³, miles et comes Aniliani ⁴, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula supradicta statuta, capitula et ordinationes in praesenti volumine scripta et notata, inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, dum tamen non faciant contra honorem et statum sanctae romanae ecclesiae ac sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Martini divina providentia papae quinti, ac romanum populum, et nostrum, et contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium con-

25

30

¹ *ambitu seu claustra* Br. *ambitu secunda reclaustri* Ch.

² *secundo reclaustri* Ch.

³ *Ricardo de Ricardis* Br. *Conradi de Conradis* Ch.

⁴ *Avilione* Ch. *Acilianii* Br. *Avilepi* Vendettum, *Serie* p. 81 e Vitale, *Seo.* p. 308.

firmamus, approbamus et acceptamus omni modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii sub anno Domini mccccxxvj ¹, pontificatus praefati domini Martini papae quinti indictione iiij, mense iunii ² die xx.

5 Subscriptum per me Symeonem Ioannis Pauli de Romanis ³ romanum civem, Dei gratia publicum imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de licentia et mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxvij, pontificatus sanctissimi in Christo patris domini nostri domini Martini papae quinti indictione quinta,
 10 mense Mai, die vij. Nos Iohannes de Paulis de Cayvano, miles, almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus supradicta omnia statuta ⁴ lanarolorum ⁵ Urbis in praesenti volumine descripta, inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus ad eandem artem, dummodo non faciant contra honorem et statum dicti domini nostri papae Martini quinti,
 15 sanctae matris ecclesiae et romani populi, necnon faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii, sub anno, mense, indictione et die praedictis.

Scriptum per me Laurentium Nicolai Sabae civem romanum, Dei gratia
 20 imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dicti domini senatoris, et de eius mandato.

In nomine Domini amen. Nos Cola Magni de Ana(g)nia, utriusque iuris doctor, almae Urbis vicesenator, auctoritate sacri senatus, supradicta omnia

¹ 1127 Br. per errore.

² Vendettini e Vitale, *l. c.* hanno 20 Luglio.

³ Romanis erroneamente Vendettini, *l. c.*

⁴ La scrittura doveva essere assai obliterata nel ms. originale, perché Br. lasciò una lacuna dove è l'anno, l'indizione ed il mese, e dove è il nome del senatore fino alla parola *lanarolorum*. In Ch. queste lacune non esistono, ma il testo è singolarmente alterato nel modo seguente: *Anno Domini 1127 Ind. 5 die 7 Mai pontificatus sanctissimi in Xpo patris domini nostri domini Martini papae quinti Nos Philippus Curtii de Cayvano almae urbis senator illustris* (etc.). Il nome qui è certamente errato e va corretto come ho fatto nel testo. Il Vitale, *Sen.* p. 399, cita una conferma del senatore Gio. de' Paoli de Cayvano negli statuti della Lana al 13 di Giugno, quella cioè riferita a p. 213. Il Vendettini ricorda l'altra del 31 Dicembre, che perimento abbiamo già avuta (p. 216). Questa terza è rimasta negletta. La data del 7 Maggio conviene colla cronologia del detto senatore, e perciò benché non certissima non può ripudiarci. Ho collocato le note cronologiche dell'indizione e del mese al posto consueto, ma non è cosa assolutamente sicura che non fossero nell'originale là ove le ha collocate Ch.

⁵ *lanariorum* Ch.

et singula statuta lanarolorum Urbis in praesenti volumine descripta, inter homines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non faciant contra honorem et statum domini nostri papae Martini quinti et sanctae matris ecclesiae et romani populi, nec etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii, sub anno Domini mccccxxij, pontificatus dicti domini nostri Martini papae quinti indictione xv, mense martii die xx.

Laurentius Nicolai Sabae ¹ Prothonotarius. 10

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxij, pontificatus sanctissimi domini nostri Martini papae quinti indictione i, mensis maii die xviii. Nos Mastinus (?) de Robertis de Burgo ² Sepulcri ³, miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, supradicta omnia et singula statuta lanarolorum in praesenti volumine descripta et com- 15 prehensa inter homines et personas dictae artis, dummodo non faciant contra honorem et statum ⁴ dicti domini nostri Martini quinti et romani populi nec etiam faciant ⁵ contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus. Actum in palatio Capitolii sub anno, mense, indictione et die quibus supra. 20

Scriptum per me Franciscus de Nigris civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii et dicti domini senatoris, et eius mandato.

In nomine Domine amen. Nos Romanus de Urbeveteri legum doctor, ²⁵ almae Urbis vicesenator, supradicta omnia et singula statuta et ordinationa in praesenti volumine expressa inter homines et personas dictae artis lanarolorum Urbis, et de rebus spectantibus ad eandem artem, dummodo non fa-

¹ *Sabae* quasi sempre Br. e qui anche Ch. ma il vero nome fu *Sabae*.

² *de Brongis* Ch. In Br. qui cade una lacuna (v. la nota seguente). Vendettini e Vitale adottano il nome Massimo. Vi è però intorno a ciò qualche incertezza, e ne parlerò a suo luogo. Il *Marius de Rupeis* indicato dal Vendettini e dal Vitale nei luoghi citati nella seguente nota, non ha mai esistito: è una duplicazione del medesimo senatore indicato in questa conferma.

³ In Br.: *Anno Domini 1126* (grande lacuna) *dicti domini* (etc.). Ch. non ha lacuna, ha *19 Maii 1123*, ed invece di *dicti* ha *sanctissimi*. Vendettini p. 80 e Vitale, *Sen.* p. 397, hanno 1 Maggio 1423 (l'ordine delle note è turbato nel Vitale per errore tipografico).

⁴ *populi* (sic) *et contra* Br.

ciant contra honorem et statum sanctae matris ecclesiae, sanctissimi domini nostri papae Martini quinti, romani populi, et non faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus omnibus via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

5 Actum Romae in Capitolio ¹, sub anno Domini mcccexxiij ², indictione ij, mense iulii die xx.

Franciscus de Nigris prothonotarius.

In nomine Domini amen Anno Domini mcccexxiij, pontificatus domini Martini papae quinti indictione iij, mense Octobris die quinta, nos Carolus
 10 de Lapis ³ miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, supradicta omnia et singula statuta lanarolorum Urbis in praesenti volumine comprehensa et descripta, inter homines et personas dietae artis, et de rebus spectantibus ad eandem artem, dummodo non faciant contra honorem et statum dicti domini nostri papae Martini quinti,
 15 sanctae matris ecclesiae et romani populi, nec etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus et approbamus omnibus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in Palatio Capitolii, sub anno, mense, indictione et die praedictis.

Andreotius de Varzellon. ⁴ prothonotarius.

20 In nomine Domini amen Anno Domini mcccexxy, pontificatus domini Martini papae quinti indictione tertia, mense martii ⁵, nos Carolus de Lapis miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, supradicta omnia et singula statuta lanarolorum Urbis in praesenti volumine comprehensa et descripta, inter ho-

¹ *Capitolii sala una* Ch.

² 1129 Br. 20 *fol.* 1121 concordemente Ch. Vendettini, *Serie* p. 80 e Vitale, *Sen.* p. 397, n. 7.

³ Il Vitale, *Sen.* p. 397, nello stabilire la cronologia di Carlo de Lapis e di Ugolino comes *Plauini* è caduto in una confusione inestricabile che è accresciuta dall'errore tipografico nella disposizione delle note accennato poco fa. Non è qui il luogo di rettificare questi errori dei quali parlerò nella cronologia dei senatori menzionati in questi ed altri statuti. Dirò solo che dai Regesti dell'Archivio Vaticano risulta che Carlo de Lapis fu senatore a partire dall'11 Settembre 1424 sino alla primavera del 1425, e che perciò la data del 1 Ottobre 1425 che il Vitale dichiara essere quella della conferma presente è errata e deve essere mutata in 5 Ottobre 1424, nel quale tempo cadeva la terza indizione. Del rimanente il Vitale pende dal Vendettini (*Serie* p. 80) e dalle corrotte fonti del medesimo, ed aggiunge agli errori di lui anche quello di scambiare gli Statuti dei Mercanti con quelli della Lana. Br. ha 1429 (etc.) *ind. 3 die quinta* senza il mese. Ch. ha 1421 (etc.) *ind. 3 mense Octobris die quinta*.

⁴ *Leggi de Varzellonibus*.

⁵ *Manca il giorno in Ch. e Br.*

mines et personas dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non faciant contra honorem et statum sanctissimi domini nostri papae Martini quinti, sanctae matris ecclesiae et romani populi, non etiam faciant contra dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus omnibus modo, via, iure et forma, quibus possumus et debemus. 5

Actum in palatio Capitolii sub anno, mense, indictione et die praedictis ¹.

Laurentius Omniasancti ² prothonotarius.

In nomine Domini amen. Nos Ugolinus comes Planani ³, Dei gratia almae Urbis senator, auctoritate sacri senatus, supradicta omnia statuta et ordina-
 10
 menta in praesenti volumine descripta et adnotata, inter homines dictae
 artis et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non faciant contra
 statum sanctae matris ecclesiae, domini nostri domini Martini papae quinti,
 romani populi et nostrum, ac etiam dispositionem statutorum Urbis, confir-
 mamus, approbamus et corroboramus omni modo, via, iure et forma quibus
 melius possumus et debemus. 15

Actum in palatio Capitolii sub anno Domini mccccxxv. pontificatus do-
 mini Martini papae quinti indictione iij, mense maii ⁴ die xxiii.

Scriptum per me Paulum Ioannis, Dei gratia imperiali auctoritate no-
 20
 tarium publicum et nunc prothonotarium curiae Capitolii, et praefati domini
 senatoris de eius ⁵ mandato et licentia. 20

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem mccccxxx, indictione
 octava, tempore sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Mar-
 tini divina providentia papae quinti, die vi ⁶ mensis martii, nos Actus de Actis
 dominus de Saxoterrato, miles, almae Urbis senator illustris, supradicta omnia
 et singula statuta lanariorum Urbis in praesenti volumine expressa et de-
 25
 scripta, inter homines dictae artis et de rebus spectantibus ad dictam artem,
 dummodo non faciant contra honorem et statum dicti domini nostri papae
 Martini, sanctae matris ecclesiae, romani populi, necnon etiam faciant contra

¹ Br. omette da *Actum* a *praedictis*.

² *Oiasan*. Br. *Omniasancti* corr. Ch. Intorno a cotesto notaro cf. Galletti, *Co-
 penia* p. 98.

³ La grafia usata comunemente è *Planorum*; essa però va emendata *Planani* siccome
 risulta da varii documenti che saranno citati a suo luogo. *Planorum* Br. Ch. e Vendettini,
Serie p. 81.

⁴ *Mortii* Vendettini. l. c. *Mai* Vitale, *Sen.* p. 397.

⁵ *de eius* Ch. In Br. è una lacuna.

⁶ 16 marzo Vitale, *Sen.* p. 401. *vi mensis martii* Vendettini, *Serie* p. 83, Ch. e Br.

dispositionem statutorum Urbis, tenore praesentium confirmamus omnibus modo, via, iure et forma quibus possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii, sub anno, mense, indictione et die praedicta.

Antonius prothonotarius.

5 In nomine Domini amen. Nos Valerius de Luschis miles Vicentinus, Dei gratia almae Urbis senator, auctoritate sacri senatus, supradicta omnia statuta et ordinamenta in praesenti volumine descripta et adnotata, inter homines dictae artis, et de rebus spectantibus ad dictam artem, dummodo non
10 faciant contra statum sanctae matris ecclesiae et domini nostri papae Martini quinti, romani populi et nostri, ac etiam dispositionem statutorum Urbis, confirmamus, approbamus et corroboramus omni modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii sub anno Domini mcccexxv, pontificatus domini Martini papae quinti indictione quarta, mense decembris die iij.

15 Scriptum per me Ioannem Nicolai Arlotti civem romanum, Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, mandato dicti domini senatoris.

In nomine Domini amen. Nos Simon domini Andreae de Bondelmontibus ¹ de Florentia comes Griptaefraucolae ² Dei gratia almae Urbis senator
20 illustris, tenore praesentium, omnia et singula statuta in praesenti volumine descripta confirmamus et corroboramus, videlicet illa quae non sunt contra honorem et statum sanctae matris ecclesiae et statum domini nostri papae, necnon contra formam statutorum Urbis, et etiam honorem nostrum, et praesertim illa quae faciunt et se extendunt ad personas dictae artis, et
25 de rebus spectantibus ad dictam artem, omnibus meliori via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Actum in palatio Capitolii sub anno Domini mcccexxvii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Martini divina providentia papae quinti indictione vi, mense Iunii die prima ³.

30 Scriptum per me Laurentium civem romanum, publicum Dei gratia imperiali auctoritate notarium et nunc prothonotarium curiae Capitolii, de mandato et licentia domini senatoris ⁴.

¹ *Bondalmontibus* Br. *Bondelmontibus* corr. Ch.

² *Grèpe* Br. e Ch.

³ *in mense* . . . (sic) Br.

⁴ La sottoscrizione del notaro manca in Br.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxx, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Martini divina favente elementia papae quinti mense novembris et die xv, confirmata et corroborata fuerunt praesentia statuta et contenta in eis per magnificum dominum Hennefrum de Virilibus ¹, militem de civitate Castelli, almae Urbis senatorem illustrem, modo et forma in praecedenti confirmatione ² contentis, sub anno, pontificatu, mense et die praedictis, et viiij indictione.

Paulus de Legalibus ³ prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii papae quarti indictione x ⁴, mense iulii die xxvj ⁵. Nos Carolus de Millis miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, praesentia statuta, dummodo non sint contra statuta Urbis, confirmamus et approbamus omni modo etc.

Franciscus de Nigris prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxj, pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione nona, mense augusti die xxx. Nos Cecchus Baglionus comes Castri Perii ⁶, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula supradicta statuta confirmamus et corroboramus, praeter illa quae faciunt contra formam statutorum Urbis, illa tamen pro confirmata haberi volumus quae spectant ad dictam artem et inter homines dictae artis.

Lellus Lutii prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxij, pontificatus domini Eugenii divina providentia papae quarti indictione decima, mense februarii die

¹ *Hennefrum de Virilibus* Br. *Hennefrum de Virilibus* Ch. *Hennefrum de Virilibus* e 15 Nov. Vendettini, *Serie* p. 83. *de Vitelli Vitale*, *Sen.* p. 401, attribuendo la data del 14 Novembre a questa conferma.

² *praecedentibus confirmationibus* Ch.

³ *de Legalibus* Vendettini, *l. c.* o Br. per errore.

⁴ *ind. quarta* Br. *ind. v* Corr. Ch.

⁵ *die xxvj* Ch. *xxj* Br., Vendettini, *Serie* p. 83 e Vitale, *Sen.* p. 402.

⁶ *Baglionus comes Castri Perii* Br. *de Baglionibus comes Castri Perii* corr. Ch. Così anche il Vendettini, *Serie* p. 83, citando per errore gli statuti dei Mercanti invece di quelli della Lana. Mi è sembrato di dovere accettare *Baglionus* e non *de Baglionibus* perchè è la più comune grafia nei documenti autentici. *Castri Perii* leggesi anche nei documenti citati, fra i quali ricorderò fin da ora il breve col quale Eugenio IV eredi per il Baglioni il titolo di conte *Castri Perii*, luogo della diocesi di Bagnorea (Eug. IV *Off. L.* 1, f. 10 v.). Negli statuti della Lana poté anche essere stato scritto *Perii*.

duodecima ¹, nos Raynaldus de Albicis de Florentia, miles et comes palatinus, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, omnia et singula supradicta statuta confirmamus et corroboramus etc. praeter illa quae faciunt contra et praeter statuta Urbis, et contra statum sanctae matris ecclesiae, dicti domini nostri papae et populi romani, et quae spectant et pertinent ad dictam artem, et inter homines et personas dictae artis, omnibus modo, via, iure et forma quibus melius potest et debet, ac possumus et debemus.

Antonius Ludovici prothonotarius.

10 In nomine Domini amen Anno Domini mccccxxxij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii divina providentia papae quarti indictione xi, mense iunii (die) xxvij ², nos Cecchinus de comitibus de Campello ³ de Spoleto, miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, supradicta omnia statuta in praesenti volumine descripta, dummodo non sint contra statuta Urbis, confirmamus et approbamus
5 omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Theulus Laurentii Theuli prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii papae quarti indictione xi, mense iulii die viij Nos Cecchinus de comitibus de Campello de Spoleto, miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, auctoritate sacri senatus, supradicta omnia statuta in praesenti volumine descripta, dummodo non sint contra statuta Urbis, confirmamus et approbamus omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

25 Laurentius Omniasancti ⁴ prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxij, pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione xij, mense iulii die xxij. Nos Ioannes (Franciscus?) de Matthaëis, Lellus Pauli Stati, Cecchus Scrocchi, Antonius

¹ c. Br. *duodecima* Ch. 15 Vendettini, *Serie* p. 83 e Vitale, p. 400.

² Vendettini, *Serie* p. 84 e Vitale, *Sen.* p. 403, hanno 27 di Giugno, lezione da preferirsi essendo probabile che questa e la conferma seguente siano disposte in ordine cronologico. 27 iul. Br. e Ch.

³ de Castello Br. qui e nella conferma seguente. In ambedue i luoghi Br. e Ch. hanno *Cecchus*, Vendettini *l. c.* *Cecchinus* che è la forma più comune.

⁴ *Guasci* Br. *Quasi* Ch. È chiaro che queste sono corruttele dell'abbreviazione *Oiascti*. Cf. pag. 225, n. 2.

de Rusticellis, Petrus Paulus Colae Iacobelli, Thomas Cecchi Iannectae et Ioannes Nucii Velli ¹ septem gubernatores libertatis reipublicae romanorum senatus officium exerceentes, auctoritate sacri senatus, omnia et singula in dictis statutis confirmamus et corroboramus, praeter illa quae faciunt ² contra ipsa statuta Urbis ³, omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius ⁵ potest et debet, ac possumus et debemus.

Paulus Antonelli ⁴ vice prothonotarius.

In nomine Domini amen Anno Domini mcccxxxvj. pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione xiiij. mense februarii die xxvij. Nos Franciscus de Coppulis miles Perusinus, Dei gratia almae Urbis senator illustris, ¹⁰ auctoritate sacri senatus, confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in hoc volumine contenta inter homines dictae artis, quae non faciant contra statuta ⁵ Urbis et statum domini nostri et romani populi, omni meliori iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Antonius Symeonis prothonotarius. ¹⁵

¹ *Ioannes Franciscus de Matheis, Lellus Pauli Stati Carolus Protho Antonius de....* (sic) *Petrus Pauli Colae Iacobelli Thomas Cecchi Iannectae et....* (sic) *gubernatores* Br. *Ioannes de Matheis, Lellus Pauli Stati, Carolus Serocchi Antonius de Rusticellis Petrus Paulus Colae Iacobelli Thomas Cecchi Iannectae et Ioannes Nucii Velli septem gubernatores* Chi: avverto che i nomi *Serocchi, Rusticellis, Ioannes Nucii Velli* sono stati così emendati dal corr. Chi. Il Vendettini, *Serie* p. 84, ed il Vitale, *Sen.* p. 497, citando la presente conferma hanno la lezione seguente: *Matteo de Matheis, Lello di Paolo Stati, Cecco di Stracco, Antonio de Rusticelli, Pietro Paolo di Cola Iacobelli, Tommaso di Cecco Iannectae e Gioacchino di Mazio Velli*. Nel Diario dell'Infessura è riferita la lista dei sette *Gubernatores* istituiti dal popolo romano nella rivolta contro Eugenio IV avvenuta il 29 Maggio 1434. Alcuni nomi sono certamente comuni, altri sono diversi da quelli registrati nella suddetta conferma. Ecco il testo dell'Infessura quale è stato stabilito dal suo recente editore, il Tommasini (p. 32): *Ianni Mattei de s. Aquila, Liello Pauli Stati, Cierco de Serocco, Iovanne Cuccio de Vella de Ripa, Iovanne Toma de Colonna, Antonio de Scarcolla della Recola, Iorio Tosca da Trepo et Poncello de Pietro Venenameri*. Di *Cecchus Stracchi* (*Serocchi*) e di *Liello di Paolo Stati* è menzione in un atto del 1435 (Galletti, *Capene* p. 115). Il primo ebbe cariche nel comune sotto Niccolò V (Tommasini, *Marco Guidi*, p. 48), il secondo fu conservatore precedentemente (Muratori, *R. I. S.* XXIV, 1032), e quindi Guardiano di *Saecto Sauctorum* nel 1425 (Marangoni, *S. Saet.* p. 316) e sembra il figliolo di *Paolo Stati* che fu conservatore nel 1398 (Malatesta, *Gabell.* p. 12; cf. p. 91 e 115). *Thomas Cecchi Iannectae* fu conservatore nel primo trimestre del 1423 (Malatesta, *l. c.* p. 147). Intorno a *Ioannes Nucii Velli*, che sarebbe stato conservatore negli inizi del secolo xv, cf. Vitale, *Sen.* p. 377.

² *facere* Br.

³ *nostra* Br.

⁴ Negli statuti dei Merciai (p. 75) *Pothus Antonielli* firma la conferma dei medesimi *gubernatores*, i cui nomi sono peraltro taciuti.

⁵ *statum* Br.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxvj, pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione xiiij. mense iulii die primo, nos Polidorus de Baglionibus miles de Perusio, almae Urbis senator illustris, confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in hoc volumine contenta, inter
 5 homines dictae artis, quae non sint contra statum domini nostri papae et sanctae matris ecclesiae, ac contra statuta Urbis, omni modo, via, iure et forma, quibus melius possumus et debemus.

Antonius Colae Salomonis ¹ prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxvij, pontificatus domini
 10 nostri domini Eugenii papae quarti indictione xv, mensis ianuarii die xj ²? Nos Pazinus de Strozis comes arcis Mezanae de Florentia, almae Urbis senator illustris, tenore praesentium, confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in hoc volumine descripta, inter artem et homines eiusdem concernentia, dum tamen non sint contra dominum nostrum papam et statuta
 15 Urbis, omnibus melioribus modo, via, iure et forma quibus melius possumus et debemus.

Antonius Symeonis prothonotarius curiae Capitolii.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxvij, pontificatus domini nostri domini Eugenii papae quarti indictione xv, mense iunii die xv. Nos
 20 Pazinus de Strozis de Florentia, almae Urbis senator illustris, tenore praesentium, confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in hoc volumine descripta inter homines dictae artis, quae non sint contra statum domini nostri papae et sanctae matris ecclesiae, et contra statuta Urbis, omni modo etc.

25

Antonius prothonotarius.

Nos Franciscus de Salimbenis, miles senensis, almae Urbis senator illustris, omnia statuta in praesenti volumine descripta, dummodo non sint contra statum domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae, populi romani et statuta Urbis, corroboramus et affirmamus ³ omni modo, via ⁴, etc. sub anno

¹ Cf. p. 212 n. 1.

² c. Br. II Ch. 2 Vendettini, *Serie* p. 85 e Vitale, *Sen.* p. 409.

³ *confirmamus* Ch. Ho serbato la lezione di Br. conforme a quella che leggesi negli statuti dei Merciai, p. 11.

⁴ *via* om. Ch.

Domini mccccxxvij. pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione prima, mense iulii die xij ¹.

Antonius Nicolai Salomonis ² prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Nos Angelus de Boncianis ³, iuris utriusque doctor, miles florentinus, almae Urbis senator illustris, decreto sacri senatus, ⁵ confirmamus omnia et singula statuta in hoc volumine descripta, concernentia homines et exercitium dietae artis, quae non sint contra statum domini nostri, romani populi et statuta Urbis, omni meliori modo etc. sub anno Domini mccccxxvij, pontificatus Eugenii papae quarti indictione secunda, mense octobris die xxv. ¹⁰

Antonius Nicolai Salomonis ⁴ prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxx ⁵, indictione tertia, mense iunii die xxv, confirmata fuerunt praesentia statuta in praesenti volumine contenta per magnificum virum Eustachium Gritti ⁶ comitem Arpini, almae Urbis senatorem illustrem, dum tamen non praeiudicent in aliquo ¹⁵ statui sanctae matris ecclesiae, sanctissimi domini nostri papae, ipsiusque domini senatoris, populi romani et statutorum ⁷ Urbis.

Paulus de Legalibus prothonotarius.

Andreotius de Varzellonibus) prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxi ⁸, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Eugenii papae quarti indictione iij, mense iunii die viij. Nos Paulus de Imperialibus de Ianua, comes palatinus, Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus et corroboramus praesentia statuta et omnia contenta in volumine praesentium statutorum, modo et forma prout in eis continetur, dummodo non praeiudicent statui dicti domini nostri ²⁰ papae, populi romani, dicti domini senatoris et statutorum Urbis.

Andreotius de Varzellonibus) prothonotarius curiae Capitoli.

¹ xvi Br. 12 Ch., Vendettini, *Serie* p. 85 e Vitale, *Sen.* p. 411.

² Cf. p. 212 n. 1.

³ *Bonciarüs* Br., Vendettini, *Serie* p. 85 e Vitale, *l. c.* p. 411. *Bioprius* Ch., gli statuti dei Merciai (p. 12, 13), quelli dei Mercanti, ed. Gatti p. 135 e 140, i Regesti Vaticani ecc.

⁴ Cf. p. 212 n. 1; *Salomonus* Vendettini, *Serie* p. 85.

⁵ 1439 per errore Br. 1110 giustamente Ch.

⁶ *Gutto* Br.

⁷ *statutorum* Br. *statutis* corr. Ch.

⁸ 1110 Vendettini, *Serie* p. 85 e Vitale, *Sen.* p. 411, per errore.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Eugenii papae quarti indictione quinta, mense ianuarii die xj. Nos Franciscus de Salmenis ¹ de Senis, miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus et corroboramus praesentia statuta et omnia contenta in praesenti volumine statutorum, modo et forma prout in eis continetur, dummodo non praecindicent statui dicti sanctissimi domini nostri papae et populi romani, dicti domini senatoris et statutorum Urbis.

Andreotius prothonotarius.

10 In nomine Domini amen. Nos Ludovicus de Petronibus de Senis ², almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, omnia supradicta statuta in praesenti volumine comprehensa approbamus omni meliori modo etc. Datum in Araeli die xxij ³ mensis augusti quintae indictionis, sub anno Domini mccccxxxij ⁴.

15

Andreotius prothonotarius.

In nomine Domini amen. Nos Marinus ⁵ de Reguardatis, miles de Nursia, almae Urbis senator illustris, decreto et auctoritate sacri senatus, confirmamus, corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum descripta et adnotata, quae non faciant contra statum 20 sanctissimi domini nostri papae et romanam ecclesiam et statuta Urbis, omni meliori modo, via, iure et forma quibus auctoritate nostra possumus et debemus, sub anno Domini mccccxxxij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Eugenii divina providentia papae quarti indictione vj ⁶, mense februarii die xxij.

25

Andreotius de Varzellon(ibus) prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxij, pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione vij, mense decembris die tertio, nos Pe-

¹ *Salencijs* Br. *Salencijs* Ch. *Salimbenis* corr. Ch. e Vendettini, *l. c.* p. 86. Questo senatore si chiamò realmente *de Salimbenis*, ma sospetto che nel cod. originale fosse scritto *de Salmenis*, tale grafia essendo stata usata sovente nel designare il nome di questa famiglia, e sembrando inoltre essere giustificata dalla falsa lettura dei copisti Br. e Ch.

² *Petrolis* Br. e come pare anche Ch. *Petronibus* corr. Ch.

³ *21* Ch. *23* Br., Vendettini, *Serie* p. 86 e Vitale, *Sen.* p. 412.

⁴ *1113* Ch. e Vendettini, *Serie* p. 86, per errore, poichè allora correva l'indizione VI e Ludovico Petroni avea cessato da varii mesi il suo ufficio. *1112* Vitale, *Sen.* p. 412.

⁵ *Mortuus* corr. Ch. e Vendettini, *l. c.*, per errore.

⁶ *vj* om. Ch.

trus ¹ Corradi de Tuderto, miles, almae Urbis senator illustris, omnia statuta in praesenti volumine contenta, dummodo non sint contra statum domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae, populi romani et statuta, confirmamus omni modo, via etc.

Antonius prothonotarius. 5

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxxiiij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii divina providentia papae quarti indictione vij, mense maii die quinta, nos Christinus de Canporeali ² de Interamna, comes Arcis sancti Ioannis, almae Urbis senator illustris, tenore praesentium, confirmamus omnia statuta in praesenti volumine statutorum descripta, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris Ecclesiae et statuta Urbis, omni meliori modo, via, iure et forma quibus possumus et debemus.

Antonius prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxxiiij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Eugenii divina providentia papae quarti indictione octava, mense novembris die xij. Nos Balthassar de Rimboetis ³ de Senis, miles et legum doctor, auctoritate sacri senatus, confirmamus, corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum contenta et descripta, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae et populi romani et statuta Urbis, omni meliori modo, via, iure et forma, quibus auctoritate sacri senatus possumus et debemus.

Antonius Bartholomaei prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxv, pontificatus sanctissimi domini nostri papae indictione octava, mense Iulii die septima, nos Constantius de sancto Damiano ⁴ miles et doctor, almae Urbis senator, aucto-

¹ Si chiamò certamente Pietro e pare lo stesso che il senatore del 1426, ma non intendo perché nel L. II *Off.* di Eugenio IV f. 165 v. (Arch. Vat.) è chiamato *Franciscus de Corradis*, nel breve con cui è nominato senatore.

² *Cristinus de....* (sic) Br. *Cristinus de Montecorelli* corr. Ch. e Vendettini, *Serie* p. 86 (errore).

³ *Rimbottis* Br.

⁴ *Domino* Br. Il Vendettini, *Serie* p. 87, seguito dal Vitalò, *Sen.* p. 413, cita per equivoco, per questa conferma e la seguente, gli statuti dei Mercanti invece di quelli della Lana.

ritate sacri senatus, confirmamus et corroboramus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum descripta, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae et populi romani, ac statuta Urbis, omni meliori modo, via, iure et forma.

5

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvj, pontificatus sanctissimi domini Eugenii papae quarti indictione nona ¹, mense ianuarii die octava, nos Constantius de Salutiis de sancto Damiano ² de Pedemonte, qui supra senator, auctoritate sacri senatus, confirmamus et corroboramus
10 ac affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum contenta et descripta, dummodo non faciant contra statum praefati domini nostri papae, sanctaeque matris ecclesiae, populi romani et statuta Urbis.

Andreotius prothonotarius.

15 In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvj ³, pontificatus domini Eugenii papae quarti indictione nona, mense iunii die nona. Nos Pirrinus Dentaci ⁴ miles neapolitanus ⁵ Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus et affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum contenta et descripta, dummodo non faciant contra statum san-
20 ctissimi domini nostri papae ac sanctae matris ecclesiae, et populi romani ac statuta Urbis.

Andreotius prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvj, pontificatus domini nostri Eugenii papae quarti indictione decima, mense decembris die
25 nona. Nos Ioannes de Filingeriis ⁶ miles, Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus et affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum contenta et descripta, dummodo non faciant contra

¹ octava Br. e Ch.

² Dominio Br.

³ 1117 Br.

⁴ Pirinus Dentaci Br. Pirrinus Dentaci Ch. Pirrinus Intentuti corr. Ch. e Vendettini, Serie p. 87, il quale, seguito come al solito dal Vitale, Sen. p. 416, cita anche qui per equivoco gli statuti dei Mercanti invece di quelli della Lana.

⁵ Spoletanus Br. e Ch., errore ripetuto dal Vendettini e dal Vitale, l. c.

⁶ Filingeriis Br. Filingeriis corr. Ch. Filingeriis Vendettini, Serie p. 87. Può essere stato scritto anche Filigueriis o Filigueriis come negli statuti dei Mercati (p. 13).

statum supradicti sanctissimi domini nostri papae sanctaeque matris ecclesiae et populi romani, ac statuta Urbis.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxvij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Nicolai papae quinti indictione decima, mense ⁵ decembris ¹ die ultima. Nos Melchior comes Vezani ² miles bononiensis, Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus, corroboramus et affirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine statutorum descripta, omni meliori modo, via, iure et forma, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statuta Urbis, sanctissimum dominum nostrum papam ¹⁰ sanctamque romanam ecclesiam et populum romanum.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccexxxvij, pontificatus domini Nicolai papae quinti indictione xj, mense februarii ³ die xxvi (?). Nos Vannes comes de Vezzano ⁴ miles et doctor ⁵ Dei gratia almae Urbis senator illustris, confirmamus omnia et singula statuta in praesenti volumine ¹⁵ statutorum descripta, omni meliori modo, via, iure, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum Urbis et sanctissimum dominum nostrum papam, sanctamque matrem ecclesiam et romanum populum.

Andreotius prothonotarius. ²⁰

¹ mense decembris Br. mense martii Ch. il che non è possibile: il 29 Marzo era ancora in carica Giovanni Filangieri (vedi gli statuti dei Merciai, p. 13). La data di Dicembre però è in contrasto coll'indizione che allora era l'undecima; perciò, o l'indizione deve essere mutata in XI, ovvero il mese di Dicembre deve essere cambiato in tempo immediatamente anteriore al Settembre. Vendettini, *Serie* p. 88, ha *31 agosto*, ma non è ben certo che non ci sia equivoco cogli statuti dei Merciai (p. 10).

² Vezani Br. Ho lasciato il nome *Melchior* che è in Br. in Ch. e nel Vendettini *l. c.* Negli statuti dei Mercanti (p. 152) leggesi *Merchoon*; in quelli dei Merciai *Malchion* (p. 10).

³ novembris die xxvj Br. februarii die xvi Ch. 27 Feb. Vendettini *Serie*, p. 88. Nel Novembre 1448 non solo correva l'indizione XII e non l'undecima, ma il Vezano avea cessato di occupare il posto di senatore.

⁴ *Melchior comes de Vezzano* Br. *Vannes de Vezzano* corr. Ch. *Iohannes de Vezzano* Vendettini, *l. c.*, il quale però nel testo emenda *Merchoon* o *Marcus*. Ho corretto *Vannes* contrariamente all'opinione comune, avendo trovato un documento del 20 Genn. 1448 in cui è conferita la carica di senatore ad *Amedeo de Justinis... post finitum officium... Vannis militis bononiensis... praesentis senatoris*, Niccolò V, *Secc.* t. I (vol. 385) f. 176 v. Dunque *Vannes* dovrà leggersi e non *Melchior* negli statuti dei Merciai, nella conferma del Febbraio 1448 (p. 11), dove dichiara il nome essere troppo consunto per potersi decifrare, e supplii *Melchior*, come senza la posteriore scoperta del prezioso documento vaticano sarebbe stato temerario di non fare.

⁵ et doctor om. Ch.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Nicolai papae quinti indictione xi, mense iulii die decima, confirmamus nos Amadeus de Civitate Castelli¹, legum doctor, miles et almae Urbis senator illustris, omnia et singula statuta in praesenti volumine descripta, dummodo non faciant contra statum domini nostri, omni etc

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Nicolai papae quinti indictione xij, mense martii die xxvij, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Amadeum de Civitate Castelli, militem et legum doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, non praeiudicando statutis Urbis et sanctissimo domino nostro, omnibus modo, via, iure et forma quibus melius fieri potest et debet.

15

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Nicolai divina providentia papae quinti indictione xij, mense iulii die xiiij, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Bonumcambium² de Boncambiis, militem et comitem perusinum, almae Urbis senatorem illustrem, non praeiudicando sanctissimo domino nostro et statutis, romano populo, omni modo etc.

20

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxxvij³, pontificatus sanctissimi domini nostri Nicolai divina providentia papae quinti indictione xij, mense decembris⁴ die quinta, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Andream de Donato⁵, militem, almae Urbis se-

25

¹ *de Civitate Castelli* corr. Ch. om. Br. e Ch.

² *Bonumcambium*, Vendettini, *Scrizio* p. 89.

³ 1150 Ch. e Br. Ho corretto 1449 perchè allora correva l'indizione xiii che è registrata in Br. e in Ch. È un errore del Vitale che il Donati sia divenuto senatore nell'Aprile 1450, siccome egli afferma citando documenti dell'Archivio Vaticano (*Sen* p. 420), poichè nel t. 51 *Officior.* di Niccolò V (oggi N. 145) è registrato che *die Mercurii III mensis Decembris anno ut supra* (cioè 1449).... *Andreas Donati de Venetiis fuit deputatus senator Urbis.... et praestitit iuramentum* ecc. f. 164 v. Il 18 Dec. 1449, poi, questo medesimo senatore confermava gli statuti dei Pescivendoli (Cod. Vat. 6295).

⁴ *Decembris* Br. *Octobris* Ch., errore certo, v. la nota precedente.

⁵ *de Donatis* corr. Ch. qui è nelle due seguenti conferme.

natozem, illustzem, dummodo non faciant contra sanctissimum dominum nostrum et populum romanum et statuta Urbis, omnibus meliori modo, via etc.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccc, pontificatus sanctissimi domini nostri Nicolai papae quinti indictione xij, mense iunii die x¹, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Andream de Donato militem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, romani populi et statuta Urbis, omnibus melioribus modo etc.

Io. Matthias prothonotarius. 10

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccij, pontificatus sanctissimi domini nostri Nicolai divina providentia papae quinti indictione xiiij², mense ianuarii die quinto, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Andream Donati militem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant ut supra.

15

Antonius de Sinibaldis prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini ut supra³, indictione decima quarta, mense iulii die quinta, confirmata fuerunt ut supra per magnificum virum dominum Nicolaum de Porcinariis⁴ legum doctorem, militem et comitem, almae Urbis senatorem illustrem, omni etc.

20

Antonius de Sinibaldis prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Nicolai divina providentia papae quinti indictione xv, mense ianuarii die iij⁵, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Nicolaum de Porcinariis de Aquila

25

¹ 10 Luglio il Vendettini, *Serie* p. 89 ed il Vitale, *Sen.* p. 420. *Inti* 10 Ch. e Br.

² Br. e Ch. *xiii*. Ho corretto *xiiij* atteso l'anno 1451 e supponendo che questa conferma sia in ordine cronologico rispetto alla precedente, ciò che è confermato dalla seguente la quale è certamente del 1451.

³ Cioè 1451. È un errore del Vitale il credere che il Porcinari entrasse in carica circa il Nov. 1451, perchè nel Luglio confermò anche gli statuti dei Mercanti (ed. Gatti, p. 152) e quelli dei Merciai (p. 82), v. Vitale, *Sen.* p. 420.

⁴ *Portuariis* Ch. *Porcinariis* corr. Ch. *Pomerariis* Br., tutti tanto qui che nella conferma seguente.

⁵ 3 Jan. Br. e Ch. 3 Jan. Vendettini, *Serie* p. 89. 13 Jan. Vitale, *Sen.* p. 421.

comitem, militem et legum doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout dicitur contineri, dummodo non faciant contra etc.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclij, pontificatus sanctissimi in
 5 Christo patris et domini nostri domini Nicolai divina providentia papae quinti
 indictione xv, mensis iulii die xxix ¹, confirmata fuerunt supradicta statuta
 per magnificum virum dominum Nicolaum de Porcinariis de Aquila, co-
 mitem, militem et legum doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo
 et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra, ut supra.

10

Io. Matthias prothonotarius ².

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclij, pontificatus sanctissimi
 in Christo patris et domini nostri domini Nicolai divina providentia papae
 quinti indictione prima, mense februarii die primo, confirmata fuerunt su-
 pradieta statuta per magnificum virum dominum ³ Iacobum de Lavagnolis
 15 militem Veronensem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma
 prout in eis continetur, dummodo non faciant contra, ut supra.

Io. Sanctus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclij, pontificatus sanctis-
 simi d. nostri domini Nicolai divina providentia papae quinti indictione prima,
 20 mense iulii die xij ⁴, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum
 virum dominum Iacobum de Lavagnolis militem Veronensem, almae Urbis
 senatorem illustrem, eo modo et forma, prout dicitur contineri, dummodo
 non faciant contra, ut supra.

Io. Sanctus prothonotarius.

25 In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclij, pontificatus quo supra
 indictione secunda, mense decembris die x ⁵. Nos Ludovicus de Ufredueis ⁶
 de Firmo, miles et comes, almae Urbis senator illustris, confirmamus et ap-

¹ 19 *Iol.* Vendettini e Vitale, *l. c.*

² Questa conferma manca in Br. L'ho tratta da Ch.

³ *dominum* om. Br.

⁴ L'indicazione di un'altra conferma del 19 Luglio 1452 negli statuti della Lana data dal Vendettini, *Serie* p. 90, è un equivoco nato da scambio col senatore *de Porcinariis*.

⁵ 3 *dec.* Vendettini, *Serie* p. 90 e Vitale, *Sen.* p. 428.

⁶ *Ufredueis* corr. Ch. qui è nella seguente conferma.

probamus omnia et singula suprascripta statuta in praesenti statutorum volumine descripta, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri praefati, sanctae matris ecclesiae, populi romani, et contra statuta Urbis, omni meliori modo, via, iure et forma quibus melius potest et debet.

Io. Sanctus prothonotarius. 5

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclijj. pontificatus sanctissimi domini nostri domini Nicolai papae quinti indictione secunda, mense maii die primo. Confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum Dominum Ludovicum de Uffreduciis, militem et comitem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae, populi romani et (contra) statuta Urbis, omnibus melioribus modo etc. 10

Archangelus Bartholomaei prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclv. pontificatus sanctissimi d. n. d. Nicolai papae quinti indictione tertia, mense februarii die xxvi, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum Gentilem de Brancadoris, militem et comitem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri (papae), sanctae matris ecclesiae, populi romani, ac contra statuta Urbis, omnibus melioribus modo etc. 20

Archangelus Bartholomaei prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclv. pontificatus sanctissimi in Christo patris, et domini nostri domini Calisti divina providentia papae tertii indictione tertia, mense iulii die xiiij (?) ¹ confirmata fuerunt suprascripta statuta in praesenti volumine descripta per magnificum virum dominum Aron Cibo ², comitem et militem ianuensem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae, populi romani, et statuta Urbis, omni meliori modo etc. 25

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mcccclvj. pontificatus sanctissimi in Christo patris et Domini nostri domini Calixti divina providentia papae 30

¹ *II Br. 18 Ch. 10 Vendettini, Serie p. 91 e Vitale, Sop. p. 429.*

² *Br. lascia in bianco il nome del senatore. Aron Cibo Ch. Arapus Cibo Vendettini e Vitale, l. c.*

tertii indictione quarta, mense iulii die vi ¹, confirmata fuerunt supradicta statuta in praesenti volumine descripta, per magnificum virum dominum Petrum de Teballeschis ² de Nursia, legum doctorem, militem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant
 5 contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris ecclesiae, et statuta Urbis, omni meliori modo etc.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxvij, pontificatus sanctissimi domini nostri Calixti papae tertii indictione quinta, mense februarii ³
 10 die quarto, confirmata fuerunt praesentia statuta pro duabus confirmationibus, videlicet pro tempore proximo praeterito septembris, et pro praesenti, per magnificum dominum senatorem dominum Galzerandum de Ribes militem, almae Urbis senatorem, eo modo et forma prout superius continetur, dummodo non sint contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae matris
 15 ecclesiae, populi que romani, et statuta Urbis.

Io. Matthias prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxviii, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Calisti divina providentia papae tertii indictione sexta, mense iunii die xij, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Thomaxium ⁴ Monaldi de Spada in testa, militem de Arimino, Dei gratia almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum praefati sanctissimi domini nostri, et statuta Urbis.

Dominicus prothonotarius.

25 In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxviii ⁵, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione vij,

¹ Il Vitale, *Sen.* p. 433, pone il senatore Pietro Tebaldeschi all'anno 1457 dopo Galzerando de Ribes e cita gli statuti della Lana, dove anche il Vendettini, *Serie* p. 91, legge 1457. Ma questi statuti, secondo la concorde lezione di Br. e Ch., portano la data del 6 Luglio 1456, e dai regesfi di Callisto III, che addurrò nella classificazione cronologica dei senatori, risulta che il Tebaldeschi fu destinato a succedere ad Aron Cibo. Negli statuti dei Mercanti (ed. Gatti, p. 154) ai 10 di Luglio 1456 comparisce senatore Paolo de Verardini; rimetto perciò alla suddetta classificazione l'indagine se la data del 6 di Luglio che leggesi nel nostro statuto sia esatta o se debba mutarsi con altra alquanto anteriore.

² *Tiballeschis* Br. *Teballeschis* corr. Ch.

³ *Luglio* Vendettini, *Serie* p. 91 e Vitale, *Sen.* p. 433.

⁴ *Thomaxium* Br. *Thoman* Ch.

⁵ 1459 Br.

mense septembris die xv ¹, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum dominum Ioannem (de Leone ², legum doctorem, militem Paduanum, Dei gratia almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum praetati sanctissimi domini nostri, omni meliori modo etc.

5

Dominicus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxj ³, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione nona ⁴, mense aprilis die viij ⁵, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Christophorum de Malvicinis de Viterbio ⁶, militem ¹⁰ et legum doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo etc.

Dominicus Petri prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxj ⁷, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione x, mense septembris die iij ⁸ confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Ludovicum Petronium, militem et legum doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, omni meliori modo, dummodo non faciant contra etc.

Dominicus Petri prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxvij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti indictione x, mensis augusti die xxvj, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Petrum de Chitanis de Cesis militem, comitem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non

20

¹ Dal vol. 438 dei *Director. Cameralium* (Archivio Vat.) f. 138 (cf. f. 131 e vol. 489, f. 231) risulta che lo Spadain testa entrò in carica il 23 Aprile 1458 e che doveva rimanere in officio sei mesi, cioè fino al 23 Ottobre. Ma egli morì il 6 Agosto, sicchè questa data 15 Settembre non è in contraddizione col citato documento, come non lo è l'istromento del 17 Settembre indicato dal Vitale, *Sen.* p. 435.

² Br., Ch. e Vendettini omettono *de Leone*; e realmente forse il cognome non vi era, secondo il costume usato in questo tempo di mettere talora il solo nome di battesimo del senatore.

³ 1460 Br. 1461 Ch. e Vendettini, *Serie* p. 93.

⁴ octava Br. nona Ch.

⁵ 29 Br. 9 Ch. e Vendettini, *Serie* p. 93.

⁶ Urbino Br.

⁷ 1460 Vitale, *Sen.* p. 444. 1461 Br. Ch. e Vendettini, *Serie* p. 93.

⁸ 14 Vitale, l. c.; 1 Ch. Br. e Vendettini, l. c.

faciant contra statum sanctissimi domini nostri praefati, sanctae romanae ecclesiae et populi romani.

Io. Angelus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione decima, mense martii die decima, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum et generosum virum dominum Ludovicum Petronium, militem senensem, legum doctorem, Dei gratia almae Urbis senatorem illustrem, auctoritate et decreto sacri senatus, in omnibus et per omnia, et dummodo non
10 faciant contra etc. omni meliori modo, via, iure et forma.

Dominicus Petri prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione x, mense iuni die xviii ¹, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum
15 et generosum virum dominum Ioannem de Barbiano ², militem, comitem mediolanensem, Dei gratia almae Urbis senatorem, eo modo et forma ut iuris communis, et dummodo non faciant contra etc.

Dominicus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxij, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pii divina providentia papae secundi indictione xi, mense martii die nona ³, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Ioannem de Balbiano militem mediolanensem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra etc. omni meliori modo etc.

25

Dominicus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini domini Pii divina providentia papae secundi indictione xi, mense augusti die tertia, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Nicolaum de Severinis ⁴ militem senensem,

¹ 10 Giugno Vendettini, *Serie* p. 93.

² Barbiano Br. e Ch. (Balbiano ambedue nella seguente conferma), Balbiano Vendettini, *l. c.*

³ 8 Ch. 9 Br. e Vendettini, *Serie* p. 93.

⁴ de Rodinis Br. de Namis Ch.

almae Urbis senatorem, eo modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra etc.

Dominicus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxiiij, pontificatus sanctissimi d. n. domini Pauli divina providentia papae secundi indictione xiiij ¹, 5 mense septembris die xxvi, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Petrum de Albergatis ² de Bononia, militem, almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis continetur, omni meliori modo etc.

Ioannes Sanctus prothonotarius. 10

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxv, pontificatus sanctissimi domini nostri Pauli divina providentia papae secundi indictione xiiij, mensis iunii die xiiij, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Ludovicum de Uffredueis ³ de Firmo, militem ac comitem, et almae Urbis senatorem illustrem, eo modo et forma prout in eis conti- 15 netur, dummodo non faciant contra formam statutorum Urbis et sanctae romanae ecclesiae et populi romani.

. 4.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxvj, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina providentia papae 20 secundi indictione xiiij, mense martii die xx, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum d. Ioannem de Masseis de Narnia ⁵, militem et comitem, almae Urbis senatorem illustrem, modo et forma prout in eis continetur, dummodo non faciant contra formam statutorum Urbis ac sanctae romanae ecclesiae et populi romani.

Ioannes Sanctus prothonotarius. 25

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxvij, pontificatus sanctissimi d. n. domini Pauli divina providentia papae secundi indictione xv, mense 30 aprilis die xiiij, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum

¹ *ii* Br.

² *Iohannem de Albortis* Ch. *Iohannem de Albergatis* corr. Ch. *Petrum de Albergatis* Br. e Vendettini, *Serie* p. 94, alla medesima data.

³ *Ottaviano de Uffredueis* Br. *Ludovicum de Uffredueis* Ch.

⁴ Manca la firma del notaro in Br. e Ch.

⁵ *Mantua* Br.

dominum Petrum de Tebaldeschis ¹ de Nursia, militem et comitem, legum doctorem, almae Urbis senatorem, modo et forma prout in eis, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri, sanctaeque romanae ecclesiae et populi romani etc. omni meliori modo etc.

5

Io. Sanctus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxviij, pontificatus sanctissimi d. n. domini Pauli divina providentia papae secundi indictione prima, mense martii die xxviii ², confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Petrum de Chitanis ³ de Caesis, militem et comitem,
 10 almae Urbis senatorem, modo et forma prout in eis, dummodo non faciant contra statum sanctissimi d. n. Pauli, sanctaeque romanae ecclesiae et populi romani.

Dominicus Petri Pauli de Bonis notarius loco prothonotarii.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxix, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina providentia papae secundi indictione secunda, mense aprilis die xxviiij ⁴, confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum virum dominum Franciscum de Aringheriis ⁵ de Senis, militem, comitem, Dei gratia almae Urbis senatorem illustrem, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri, sanctaeque matris ecclesiae et populi romani.

20

Ioannes Angelus Ioannis Pauli de Anguelleriis ⁶

prothonotarius curiae Capitoli, in praesentia domini senatoris ⁷.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxj, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae
 25 quarti indictione quinta, mense septembris die ix ⁸ confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Galeatum Maleseotti de Calvis, militem, iuris doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, prout

¹ *Tibaldeschis* Br. *Tebaldeschis* corr. Ch. e Vendettini, *Serie* p. 94.

² 28 Vendettini, *Serie* p. 95 e Vitale, *Sen.* p. 459.

³ *Chisanis* Br. *Tithonis* Ch. *Chitanis* corr. Ch.

⁴ 29 Vendettini, *Serie* p. 95 e Vitale, *Sen.* p. 460.

⁵ *Arigontis* Br. *Ariq.....* (?) Ch. *Aringheriis* corr. Ch. *Arigeriis* Vendettini, *l. c.*

⁶ *Angelonis* Br. *Anguelleriis* Ch. *Angelinis* Vendettini, *l. c.*

⁷ *in praesentia* etc. om. Ch.

⁸ *die.....* (sic) Br. *die 9* Ch. 17 Vendettini, *Serie* p. 95, per iscambo, credo, colla conferma seguente.

in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri.

Paulus magistri Antonii prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxj, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti ⁵ indictione quinta, mense septembris die xvij ⁴, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum virum dominum Agamemnonem ² domini Galeatii Malescotti de Calvis, militem, utriusque iuris doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri. 10

Paulus magistri Antonii prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxij, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti indictione sexta, mense octobris ³ die xv, confirmata fuerunt praesentia statuta per magnificum et generosum virum dominum Leonem de ¹⁵ Ianuariis ⁴ militem neapolitanum, Dei gratia almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae romanae ecclesiae, populi romani et statutorum Urbis

Paulus Alexii ⁵ prothonotarius. 20

Indictione viiij, mense martii die vi, mccccxxvj, per Stephanum cit (?) ⁶.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxvj, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti indictione nona, mense martii die vi ⁷ confirmata fuerunt suprascripta

⁴ Vendettini, *l. c.* p. 96 lascia il mese in bianco. *Settembre* concordemente Br. e Ch.

² *Agarusindonem* corr. Ch. in lacuna lasciata da Ch. *Agamemnonem* Br. *Agamemnonem* Vendettini, *l. c.* p. 96. Forse nel cod. originale leggevasi *Agamemnidum*.

³ *decembris* Br. *Octobris* Ch. Vendettini, *l. c.* e Vitale, *Sen.* p. 464.

⁴ *Iuuenem de Iuueniis* Br. *Leonem de ...* (sic) Ch. *Leonem de Iuueniis* (?) corr. Ch. *Leonem de Ianuariis* Vendettini, *l. c.*

⁵ *Antonii* Br. *Alexii* Ch. e Vendettini, *l. c.*

⁶ Ch. omette tutta questa riga: *per Stephanum Cite.* Br.

⁷ *Id* Vendettini, *Serie* p. 97. 26 Vitale, *Sen.* p. 465. vj Br. e Ch.

statuta et ordinamenta per magnificum virum d. Gabrielem de Capitibus-listae ¹ de Padua, militem comitemque, almae Urbis senatorem illustrem, prout in eis continetur, dummodo non sint contra statum sanctissimi domini nostri papae, romanae ecclesiae et populi romani.

5

Io. Angelus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini mccccxxviii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti indictione xij, mense septembris die tertio, confirmata fuerunt supradicta statuta per nobilem et magnificum virum Saldonum de Saldonibus
10 de Civitate Castelli, iuris utriusque doctorem, ac almae Urbis vicesenatorem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non sint contra statum sanctissimi domini nostri papae, sanctae romanae ecclesiae et populi romani, omni meliori modo etc.

Solvit pro duobus annis ².

15

Io. Angelus prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1502, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia papae sexti indictione quinta, mense iulii die octava, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum dominum Laurentium de Lantis ³ de Senis,
20 militem et comitem, et almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra sanctissimum dominum nostrum papam, populum romanum et statuta Urbis.

N. Iacobelli prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1504, pontificatus sanctissimi
25 in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia papae secundi indictione septima, mense ianuarii die ultima, confirmata fuerunt supradicta statuta in omnibus et per omnia, prout in ipsis continetur, per magnificum virum dominum Carolum de Maschis de Arimino, militem et comitem, et almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant contra
30 statum sanctissimi domini nostri et populi romani et statuta Urbis, omni meliori modo etc.

N. Iacobelli prothonotarius.

¹ *de Comitibus Visse Br. de Capitibus Listae* corr. Ch. in lacuna lasciata da Ch.

² *men.* Ch.

³ *Lomis* Br.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1505, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia papae secundi indictione viij, mensis aprilis die ¹ xv, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum Carolum de Gratis ² de Bononia, militem et comitem, et almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per 5 omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctissimi domini nostri, populi romani et statuta Urbis, omni meliori modo.

N. Iacobelli prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1507, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia papae secundi indictione xi, septembris ³ die xvij, confirmata fuerunt suprascripta 10 statuta per magnificum virum dominum Io. Baptistam de Castello de Bononia, militem et comitem, iuris utriusque doctorem, ac almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non sint contra sanctam romanam ecclesiam, populum romanum et statuta 15 Urbis, omni meliori modo

Laurentius Damiani ⁴ prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1509, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia papae secundi indictione xij, mense novembris die nona ⁵, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum virum dominum Galeottum ⁶ de Guaddis de 20 Arimino, iuris utriusque doctorem, militem et comitem, almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non sint contra statum sanctae romanae ecclesiae, populi romani et statuta Urbis omni meliori modo etc. 25

Laurentius Damiani prothonotarius curiae Capitoli.

¹ Br. om. *die*.

² *Carolus Donatum* Br. *Carolus de Gratis* corr. Ch. *Carolus de Grassis* Vendettini, *Serie* p. 100 e Vitale, *Sen.* p. 491. È chiamato *Carolus Gratis* in una iscrizione del 1506 copiata dall'anonimo chigiano in Campidoglio (Forella, *Iscriz.* I, 30) e *Rubus Gratis* nel *Dec. Cam.* all'Archivio Vaticano, che citerò a suo luogo.

³ *mens. iun.* Ch. errore certo perché allora era in carica Giovanni Moratini (*L. II Officor. Iul. II*, p. 13, Archiv. Vata. 18 Sept. Br., Vendettini, *Serie* p. 101 e Vitale, *Sen.* p. 492).

⁴ *Damiani* Br. e Ch. qui e nelle conferme seguenti. Ho scritto *Damiani* perché è la grafia adoperata negli statuti dei Mercanti e dei Merciai.

⁵ *9 Br.*, Ch. e Vendettini, *Serie* p. 101. *6 Vitale. Sen.* p. 492.

⁶ *Bartholom* Br. *Galeottum* corr. Ch. in lacuna lasciata da Ch.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1512, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina providentia papae secundi indictione xv, mense augusti die xxx, confirmata fuerunt superscripta statuta per magnificum virum dominum Iulium Scorceiatum ¹ de Neapoli, iuris utriusque doctorem, almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra statum sanctae romanae ecclesiae, populi que romani et statuta Urbis, omni meliori modo etc.

Laurentius Dammiani prothonotarius.

10 In nomine Domini amen. Anno Domini 1520, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Leonis divina providentia papae decimi indictione nona, mensis decembris die xx ² confirmata fuerunt superscripta statuta per magnificum virum dominum Petrum de Squarcialupis, equitem et comitem florentinum, ac almae Urbis senatorem illustrem, in 15 omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non sint contra statum sanctae romanae ecclesiae, populi romani et statutorum Urbis, omni meliori modo etc.

Marsilius de Bariscianis prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1523, pontificatus sanctissimi 20 in Christo patris et domini nostri domini Adriani divina providentia papae sexti indictione xj, mensis augusti die xxx, confirmata fuerunt superscripta statuta per magnificum virum dominum Gabrielem Bonarellum, equitem et comitem anconitanum, almae Urbis senatorem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum 25 dominum nostrum, sanctamque sedem apostolicam, ac statuta populi romani. In quorum fidem etc.

Marsilius de Bariscianis prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno eiusdem 1527, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Clementis divina providentia papae 30 septimi indictione xv, mense aprilis ³ die decima, confirmata fuerunt supra-

¹ *Iulium florentinum* Br. *Iulium Sclavinus* Ch., il corr. emendò poi così: *Iominum* o *Soniatum*. *Iulius Sonius* Vendettini, *Serie* p. 102.

² 20 Br., Ch. o Vendettini, *Serie* p. 104. 10 Vitale, *Sen.* p. 498.

³ Apr. Br. e Ch. *Augusti* Vendettini, *Serie* p. 105 e Vitale, *Sen.* p. 502.

scripta statuta per magnificum dominum Aldellum Placidum ¹, equitem et comitem senensem ², almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non sint contra eundem sanctissimum dominum, sanctam sedem apostolicam et ³ statuta Urbis.

Paulus de Iannottis prothonotarius curiae Capitoli. 5

In nomine Domini amen. Anno Domini 1520 ⁴, indictione secunda, die vero xxij aprilis, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Clementis divina providentia papae septimi, anno eius sexto, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum dominum Simonem de Tornabonis, equitem et comitem florentinum, almae Urbis senatorem, in 10 omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum dominum nostrum, sanctamque sedem apostolicam ac statuta populi romani. In quorum fidem etc.

Hieronymus de Mari ⁵ prothonotarius curiae Capitoli.

[STATUTI E DELIBERAZIONI VARIE DAL 28 MAGGIO 1472 AL 21 APRILE 1532]

Iesus Christus

15

Nobiles et prudentes viri Leonardus Iannutii ⁶ et Ioannes magistri Antonii de regione Pineae, consules artis lanarolorum almae Urbis, ex potestate eis concessa per homines et communitatem dictae artis sub anno a nativitate Domini nostri Iesu Christi 1472, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti indi- 20 catione quinta, mensis maii die xxviii, ut patet manu mei Mariani Scalibastri notarii dictae artis infrascripti, pro commodo, utilitate, honore et unione hominum et communitatis artis praedictae, statuerunt et ordinaverunt ⁷

Quod fiat stanga ad providendum pannos, et quod provideantur dicti panni per providitores artis praefatae qui nunc sunt et per tempora fuerint, 25

¹ *Almazium Lucidum* Br. *Aldellum Placidi* corr. Ch. in lacuna lasciata da Ch. e Vitale, *Sen.* p. 502. *Aldellus Guidus* Vendettini, *Serie* p. 105.

² *finensem* Br. *Parcent* Ch. *Senensem* corr. Ch.

³ *contra iurisdictionem sedis apostolicae et Br. contra eundem sanctissimum dominum sanctam sedem et Ch.*

⁴ 1531 Vendettini, *Serie* p. 105, per equivoco.

⁵ Così Br. e Ch. È detto *de Mare* e *de Marys* nei suoi protocolli serbati nell'archivio di Stato (archivio del coll. dei not. capit.). *De Mariis* Vendettini, *Serie* p. 105.

⁶ Costui è ricordato nelle altre due deliberazioni seguenti.

⁷ Si osservi che questi statuti dal secondo all'ultimo sono identici ai capi 90-95 degli statuti aggiunti, che sono a p. 201-202. Cf. p. 252, nota 5.

et quod habeant dicti providitores pro eorum mercede a patrone panni bolo. unum qualibet vice pro quolibet panno providendo per eos.

Item ordinaverunt et statuerunt quod nullus de arte praefata debeat in futurum accomodare aliqua ferramenta et instrumenta dictae artis alicui
5 personae quae non esset de dicta arte, ad poenam et sub poena quinque librarum provisinarum senatus, applicandarum pro medietate camerae almae Urbis et pro alia medietate communitati dictae artis, ac tollenda et exigenda dicta poena toties quoties contrafactum vel ventum fuerit.

Item statuerunt et ordinaverunt quod in futurum nullus tintor et fa-
10 ciens artem tintae debeat nec praesumat tingere nec tingi facere aliquem scampolum panni lanae, ab una canna supra, alicui personae quae non esset de dicta arte, ad poenam praedictam auferendam et applicandam ut supra in primo capitulo.

Item statuerunt et ordinaverunt quod nullus tintor et exercens artem
15 tintae debeat nec possit alicui personae tingere nec tingi facere in futurum retia nec mesolanae ¹ mixtae (*sic*) cum lino, ad poenam praedictam tollendam et applicandam ut supra, ad quam poenam teneantur etiam patroni tintae, et non possint allegare ignorantiam.

Item statuerunt et ordinaverunt quod nullus magister de dicta arte
20 in futurum audeat nec praesumat laborare nec laborari facere extra domum eorum videlicet in domo alterius, causa faciendi pannum, ad poenam praedictam tollendam et applicandam ut supra in primo capitulo.

Item statuerunt et ordinaverunt quod nullus magister praesumat quo-
quomodo facere nec fieri facere, et laborare nec laborari facere pannos de
25 mesalana, videlicet mixtos cum lino, ad poenam praedictam tollendam ² et exigendam ut supra in primo capitulo.

Item statuerunt et ordinaverunt quod nullus exercens artem purgi et
artem valeae, et nullus purgator nec valeator in futurum audeat, neque
praesumat aliquo modo purgare nec valeare, nec purgari et valeari facere
30 dictas mesolanas ³ nec retia de lana, ad poenam praedictam tollendam, et applicandam prout supra in primo capitulo describitur.

Marianus Scalibastri notarius, dictorum consulum mandato etc. scripsit et subscripsit ⁴.

¹ *meselanae* Ch.

² *tollendam* om. Ch.

³ *meselanas* Ch.

⁴ *mandato supradictorum et superscriptorum* Ch.

Viri nobiles Iacobus Paulini ¹ et Angelottus ² Saccoccia, consules artis lanæ Urbis, et Stephanus Iuvenalis ³ et Leonardus Iannutii ⁴ de dicta arte, vigore potestatis eis concessæ per homines et mercatores dictæ artis, pro utilitate et comodo dictæ artis

Ordinaverunt

5

Quod nullus de dicta arte lanæ possit in futurum facere tintam et compagniam ad dictam artem tintæ, videlicet ad tingendum pannos, nec tingere aliquem pannum alicui personæ, nec facere purgum, nec compagniam ad purgandum pannos, nec tollere et capere aliquam valgam, nec facere aliquam compagniam ad valgam ⁵, ad poenam et sub poena viginti quinque ¹⁰ librarum provisinorum senatus, auferendam a contrafaciente ⁶ toties quoties contrafactum fuerit et applicandam pro medietate camerae almae Urbis, et pro alia medietate universitati dictæ artis lanæ pro dupplerio.

Marianus Ioannis Scalibastri romanus notarius dictæ artis, mandato scripsit et subscripsit ⁷.

15

In nomine Domini amen. Anno Domini 1478, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papæ quarti indictione xi, mensis ianuarii die xvij, congregati homines et mercatores dictæ artis lanæ de Urbe pro infrascriptis peragendis et ordinandis pro utilitate et comodo dictæ artis, ubi interfuerunt nobiles viri, videlicet: ²⁰

Stephanus Iuvenalis	/ consules dictæ artis ⁸
Dominicus Laurentii	
Iacobus Paulini	
Ludovicus dello Schiavo	
Leonardus Iannutii ⁹	

25

¹ Cf. più avanti, linea 23.

² *Angelottus* Ch.

³ Cf. più innanzi, linea 21, e p. 252, l. 3.

⁴ Costui è menzionato nella precedente e nella seguente deliberazione.

⁵ *ad valgandum* Br.

⁶ *auferendam* Ch. a *contrafacientibus* Br.

⁷ *mandato supradictorum et superscriptorum* Ch. Questa deliberazione, giudicando dal posto che occupa nel codice, sembra fatta tra l'anno 1472 e l'anno 1478. Lo statuto in essa promulgato si ritrova esattamente al n. 96 dei capitoli ricordati precedentemente (v. p. 252, nota 5).

⁸ In Ch. questa serie di nomi è divisa in due colonne, la seconda delle quali comprende quelli che vanno dall'ottavo al duodecimo ed è collocata sotto le parole *consules dictæ artis*, le quali non sono chiaramente indicate come riferentisi ai due primi nomi della prima colonna come in Br.

⁹ Cf. p. 249, linea 16. Stef. *Iuvenalis* e Giac. *Paulini* sono ricordati sopra.

Ioannes fratris Antonii

Ioannes Antonius Caratonius ¹

Franciscus Stephani Iuvenalis ²

Antonius Petri Ioannis

5 Ioannes Simonis

Antonius de Novaria et

Io. Antonius de Bartolis ³

qui sunt ultra duas tertias partes hominum dictae artis, primo et ante omnia
ordinaverunt quod observentur dicta statuta proxima et noviter facta, et
10 omnia alia supradicta statuta.

Et nunc denuo ordinaverunt ⁴

Quod nullus de dicta arte in futurum faciat nec fieri faciat aliquem
pannum cum ordimento de trama, sed totum fiat cum ordimento de stama,
et si quis contrafecerit perdat et amittat dictum pannum, et medietas dicti
15 panni sit camerae almae Urbis et alia medietas sit universitatis dictae artis
pro dupplerio.

Item quod textor teneatur illico denunciare de tali panno cum ordi-
mento de trama consulis dictae artis, ad poenam decem librarum provi-
sinorum senatus, si contra fecerit, applicandam universitati dictae artis pro
20 dupplerio, toties quoties contrafactum fuerit ⁵.

Item ordinaverunt ad hoc, quod delinquentes puniantur.

Quod omnes poenae in volumine statutorum contentae applicentur pro
medietate consulis dictae artis, et pro alia medietate universitati dictae
artis pro dupplerio.

25 Et quod consules delinquentes teneantur ad poenam dupli.

Marianus Ioannis Scalibastri notarius dictae artis, mandato scripsit et
subscripsit ⁶.

¹ *Curatorius Br.*

² *Stephani Io. Nicolae Ch. Cf. p. 209 e 251 n. 3.*

³ *de Bercellis Ch.*

⁴ Questa riga è interamente omessa in Ch.

⁵ Anche qui abbiamo l'identico testo dei capi 97 e 98 degli statuti aggiunti dei quali abbiamo già parlato. Sicchè le tre deliberazioni dal 1472 al 1478 ci offrono nove statuti che si ritrovano tutti, e disposti col medesimo ordine, ai numeri 90-98 della serie citata la quale va dal numero 86 al n. 101. È chiaro pertanto che quella serie contiene una raccolta almeno in parte regolare degli statuti creati nelle deliberazioni posteriori alla compilazione primitiva ed alle più antiche accessioni. I capi 86-89 pendono dunque verosimilmente da deliberazioni anteriori al 1472 che non ci sono pervenute, ed i capi 99-101 da deliberazioni probabilmente poco posteriori al 1478 e parimente non registrate nel volume degli statuti. Cf. p. 249, n. 7 e p. 251, n. 7.

⁶ *mandato supradictorum et superscriptorum Ch.*

In nomine Domini amen. Anno Domini 1520, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Leonis divina providentia papae x indictione octava, mensis iunii die secunda. In praesentia mei notarii et testium infrascriptorum ad haec specialiter vocatorum et rogatorum, congregati et coadunati in ecclesia sancti Benedicti regionis Arenulae, nobilis vir d. Iulianus de Iuvenalibus ad praesens consul artis lanae, necnon et infrascripti homines dictae artis, videlicet ¹ Didacus de Castiglio, Scipius de Anello ², Petrus Cardona, Symon Perosinus, Ioannes Pier ³, Ioannes Roisius, magister Angelus tintor, magister Ioannes Navarra, Ioannes Roccha, Antonius Gentuensis, Bernardus de Salerno ⁴, Bernardinus Cimitor, Dicus Cunal ⁵, ¹⁰ magister Franciscus mercator de Fagnanis, Salvator Hispanus, Cola Castaneus ⁶ Antonius de Hurto ⁷, facientes numerum perfectum ad infrascripta proponenda et alleganda et deliberanda ad infrascripta, requisiti ex parte et commissione dicti domini Iuliani per Bartholomaeum camerarium, mandatarium curiae Capitolii, et socios mihi notario referentes praedicta ⁸ die et hora. ¹⁵ Et auditis propositionibus per dictum dominum Iulianum propositis, unanimiter et concorditer nemine discrepante ordinarunt prout infra.

In primis ordinarunt et decreverunt de novo, quod ab hodie deinceps, quod quicumque vult facere dictam artem per se, etiam si mercator dictae artis esset, statim quod primus pannus esset in telaro positus, debeat solvere pro eius introitu dictae arti ducatos quinque auri largos, exigendos per dictos consules loco duorum ducatorum in statutis dictae artis contentorum, exceptis Cola Castaneo, Francisco de Agobio, et Mariano de Camerino ⁹. ²⁰

Item statuerunt et ordinarunt, ac constituerunt, quod si deinceps aliquis de dicta arte haberet necessitatem aliquem pannum in brevi termino pro occurrentiis suis vendere, teneatur illum notificare providitori dictae ²⁵

¹ *videlicet* om. Br.

² *Antello* Br.

³ *Fier* Ch.

⁴ *de Fano* Ch. *de Sano* Br. Ho emendato de Salerno essendo probabilmente la stessa persona che è nominata nel documento seguente del 1532.

⁵ *Cunal* Ch.

⁶ *Cortamus* Ch.

⁷ *Sercito* Ch. Ho riferito tutti questi nomi come sono indicati in Br. e Ch. senza rendermi responsabile della piena esattezza delle lezioni prescelte. Tre degli intervenuti figurano nella seguente deliberazione, p. 254.

⁸ *notario infrascripto pro dicta* Ch.

⁹ *Cola Castaneo, Francisco et Carolo Mariano et camerario* Br. *Cola Garestano Francisco de Agobio Mariano de Camerino* Ch. Ho emendato il testo, senza pretendere però di avere interamente colto nel segno.

artis, qui habeat requirere mercatores dictae artis, ut illum recipiant, et teneatur talis vendere volens dictis de arte illum vendere pro eo pretio, quod melius potuerit, et dictus providitor ordinaverit. Et qui contrafecerit solvat pro poena ducatum unum pro quolibet panno, et quod vendens dictum
 5 pannum per manus proveditoris teneatur illi proveditori solvere unum carolenum pro quolibet panno ¹ pro eius mercede et personetico. Et si talis providitor infra duos dies dictum pannum non vendiderit, quod dominus dicti panni possit illum vendere ad suum beneplacitum.

Item statuerunt et ordinaverunt, quod deinceps in futurum nullus de
 10 dicta arte audeat vel praesumat quoquomodo incidere vel incidi facere lanam pro conficiendo et texendo pannos, sub poena amissionis dicti panni, et dicti domini consules qui nunc sunt et per tempora erunt, possint dictum pannum ubicumque illum reperierint auferre et capere, ac auferri et capi facere, illumque in platea publica Urbis comburere et comburi facere, ita
 15 ut patronus dicti panni ex eo nullum consequatur fructum, sed illum perdat.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate D. N. Iesu Christi 1532, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Clementis divina providentia papae septimi indictione quinta, mensis aprilis die xxj. In praesentia mei notarii testiumque infrascriptorum, ad haec specialiter vocatorum et rogatorum, constituti personaliter infrascripti mercatores et lanaroli videlicet ²

Ioannes Elvin ³ alias Fernandes ⁴, Pasquarellus Neapolitanus, consules, Franciscus Fagnanus camerarius, d. ⁵ Vincentius Boni Io. ⁶, d. Antonius de Puteis, d. Hieronymus Boni Io., Marcus Antonius de Sancto Severino, Scipio
 25 de Flore, Riccardus Senensis, Aloysius Hispanus, Bernardus de Salerno, Io. Navarro ⁷, Petrus de sancta Agata, Iacobus de Campiglia.

Qui omnes unanimiter congregati in ecclesia s. Luciae de apothecis obscuris, citatis omnibus mercatoribus et lanarolis per mandatarium prout moris est, sponteque invocarunt statutum antiquum, videlicet in hunc modum
 30 et formam, quod nullus mercator seu lanarolus audeat nec debeat texere

¹ Br. omette tutto l'inciso da *et quod* fino a *panno*.

² *videlicet* om. Br.

³ *Elvica* Ch. Cf. p. 258, linea 6.

⁴ *Fernandus* Ch. e Br. Ho emendato secondo la grafia della pagina citata.

⁵ Br. invece di *d.* ha *et*, qui ed innanzi ai due nomi seguenti.

⁶ Ch. qui ed appresso ha *Bon. Ioës*.

⁷ Costui ed il precedente figurano nella deliberazione del 1520. Così pure *Franciscus Fagnanus* (p. 253).

pannos alienos sub poena quatuor scutorum auri, quae poena pro medietate applicetur universitati praedictae, et pro alia medietate camerae Urbis, quam poenam domini consules deputati ¹ teneantur exigere ² absque aliqua alia declaratione, sed constituto quod sint copertae forenses imperfectae ³ et illas vellent perficere in valgando seu garzando, quod dominus illarum, sive conductor teneatur solvere communitati et camerario dictae artis bolendinos quinque pro qualibet coperta lanca imperfecta ⁴, et garzatores et valgatores teneantur dictas copertas forenses per ipsos perficiendas consulibus dictae artis pro tempore existentibus denunciare, et si contrafecerint teneantur de eorum proprio solvere id quod tenebatur dominus illarum, et incurrat in poenam decem carolenorum solvendorum et applicandorum, prout in statutis quae omnia praefati mercatores statuerunt, et ordinaverunt omni meliori modo etc.

Et ego Hieronymus de Pirodis, notarius dictae artis et universitatis, de praedictis rogatus fui, ac praesens interfui una eum d.... (sic) filio domini Petri Pauli del Pozzo. ... (sic) testibus, et in fidem scripsi, et subscripsi manu propria.

[CONFERME]

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini nostri 1536, indictione nona, die vero sexta mensis iulii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli papae tertii anno eius secundo, confirmata fuerunt suprascripta statuta per magnificum dominum Caesarem ⁵ senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam. In quorum fidem etc.

Vitalis Galganus curiae Capitolii prothonotarius.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1537, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina

¹ *deputati* om. Ch.

² *exequi* Br. *exigere* Ch.

³ Questa parte doveva essere di lettura difficile perchè il testo è stato certamente male letto da Br., e Ch. ha saltato a piè pari l'ostacolo scrivendo *constito summe* ed omettendo tutto il rimanente insino alla fine del documento. Br. ha *constito sint moniti ombo imperfectus*. Il senso della mia restituzione è indubitato, non così le parole.

⁴ Queste parole sembrano male lette da Br. che ha *lino impostum*.

⁵ Cioè Cesare de Nobilibus.

providentia papae tertii indictione x, mensis februarii die xxvi ⁴ confirmata fuerunt supradicta statuta in omnibus et per omnia per magnificum virum dominum Franciscum de Gualdis, iuris utriusque doctorem, equitem ac comitem ariminensem, almae Urbis senatorem illustrem, dummodo non faciant
 5 contra eundem sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam ac statuta Urbis, et populi romani. In quorum fidem etc.

Nicolaus de Straballatis prothonotarius curiae Capitoli, de mandato.

In nomine Domine amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1539, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina
 10 vna providentia papae tertii indictione xij, mensis iulii die xi, confirmata fuerunt supradicta statuta in omnibus et per omnia prout in eis, dummodo non sint neque faciant contra statum sanctissimi domini nostri, eiusque sanctam sedem apostolicam et statuta Urbis et populum romanum, per magnificum virum dominum Antonium Bernerium, iuris utriusque doctorem, equitem
 15 Parmensem ², almae Urbis senatorem illustrem. In quorum etc.

Idem Nicolaus qui supra, prothonotarius, de mandato.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1542, indictione xv, mensis maii die vero nona, pontificatus sanctissimi in Christo patris et d. n. domini Pauli papae tertii, confirmata fuerunt supradicta sta-
 20 tuta per magnificum dominum Franciscum de Gualdo, equitem et comitem ariminensem, almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam, et statuta Urbis et populi romani. In quorum fidem etc.

25 Vitalis Galganus curiae Capitoli prothonotarius ³.

In nomine Domini amen. Anno nativitatis eiusdem domini nostri Iesu Christi 1544, indictione secunda, die vero 28 ianuarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina providentia papae tertii, anno eius x. Confirmata fuerunt supradicta statuta per magnificum iuris
 30 utriusque doctorem dominum Nicolaum Tolosanum ⁴, equitem ac comitem florentinum, ac almae Urbis senatorem illustrem, in omnibus et per omnia, dum-

¹ Vendettini, *Scric* p. 108 e Vitale, *Scu.* p. 504, hanno 27 di Gennaio.

² Bernardum (etc.) Perusinum Br. Bernerum (etc.) Parmensem Ch.

³ notarius Br.

⁴ Zelosium Br. Tolosanum corr. Ch.

modo non faciant contra sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam, ac statuta Urbis et populi romani. In quorum fidem etc.

Hieronymus Colassius ¹ prothonotarius curiae Capitoli.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1546, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli divina 5 providentia papae tertii indictione quinta, mensis decembris die nona, confirmata fuerunt supradicta statuta in omnibus et per omnia, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam, ac statuta Urbis et populi romani, per magnificum virum dominum Franciscum Bellencinum ², iuris 10 utriusque doctorem, equitem et comitem Mutinensem, almae Urbis senatorem illustrem. In quorum fidem, etc.

Nicolaus de Straballatis prothonotarius Capitoli, de mandato.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1550, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Iulii divina 15 providentia papae tercii indictione octava, mensis aprilis die decimanona, confirmata fuerunt supradicta statuta in omnibus et per omnia, prout in eis continetur, dummodo non faciant contra eundem sanctissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam, ac statuta Urbis et populi romani, per dominum Galeatium Poggium, locum tenentem magnifici domini 20 Tarusii de Tarusii equitis et comitis Politiani, almae Urbis senatoris illustris, ab Urbe absentis. In quorum fidem etc.

Nicolaus de Straballatis prothonotarius curiae Capitoli, de mandato.

[DELIBERAZIONE DEL 3 LUGLIO 1553]

Quod Patroni non possint portare lanam ad filatrices filandam.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1553, pontificatus sanctissimi 25 in Christo patris et d. n. d. Iulii divina providentia papae tertii indictione undecima, die tertia mensis iulii, in praesentia mei notarii et testium infra scriptorum ad haec specialiter vocatorum et rogatorum, constituti personaliter

D. Politanus ³ de Alphanò)
Antonius Maninus) Consules artis lanae et

30

¹ *Colistus* Br. *Colissus* Ch. *Colossus* Vendettini, *Serie* p. 110. *Colassius* Arch. di Stato, protoc. dei Not. Capitoli 1523-48.

² *Vellencinum* Br. *Bellencinum* Ch. e Vendettini, *Serie* p. 111.

³ sic Br. e Ch.

D. Franciscus

et infrascripti de ipsa arte lanarolorum, in ecclesia sanctae Catherinae
de Rosa ¹ regionis Campitelli, videlicet

D. Baptista de Como

5 D. Angelus Brunus

D. Ioannes Fernandes ²

D. Io. Matthaeus de Anellis

D. Franciscus de Solto ³ Hispanus

D. Antonius Garbinus

10 Remedius Neapolitanus

Felix de Alphano

Cesarinus Genuensis

Claudius Francigena

Stephanus Matricianus

15 Carloctus de Firenzola

Hieronymus Astrologus

Tullius de Ferrara

Asserentes se esse maiorem partem dictae artis, et omnes de ipsa arte ci-
tatos fuisse, propositum qualiter quam plures de ipsa lanarolorum arte so-
20 lent portare, seu portari facere mulieribus filatricibus seu, ut vulgo dicitur,
filariere, lanas ad filandum, et in dictis lanis apud ipsas mulieres filatrices
existentes nascuntur furta, fraudes, ut puta in permutando sive scam-
biando lanas bonas cum tristibus, et e converso lanas tristas cum bonis
misculando ⁴, in grave damnum, praeiudicium et iacturam tam populi quam
25 ipsorum patronorum. Qua propter ad obviandum dictis furtis, malitiis et
fraudibus, hoc praesens addiderunt statutum, huiusmodi sub tenore vi-
delicet.

Item statuimus et ordinamus quod nullus de ipsa lanarolorum arte, tam
masculus quam foemina, tam patronus quam patrona, audeat nec praesumat
30 per se, alium vel alios, quoquomodo portare, seu portari facere, lanam, sive
lanas, ad ipsas mulieres filatrices ad filandum, sed debeant ipsae mulieres
filatrices ad domum dictorum patronorum seu patronarum ire, seu mittere
ad accipiendum et portandum, seu portari faciendum dictas lanas filandas,
sub poena perditionis dictarum lanarum et unius scuti, pro medietate dictae

¹ *de Rosso* Ch.

² Cf. p. 254, linea 22.

³ *Sotto* Ch.

⁴ *misculando* om. Ch. Si confronti questo statuto col capo 13, p. 130.

artis camerario eiusdem artis consignanda, et pro alia ipsis consulibus et camerario applicanda.

Actum Romae in ecclesia sanctae Catherinae et ante altare Crucifixi regionis Campitelli, praesentibus, audientibus et intelligentibus his, videlicet, venerabili presbytero domino Ferdinando Rayz hispano, capellano in dicta ecclesia, (et) D. Baptista de Riccardis, testibus.

Et ego Benedictus Caligarius civis romanus regionis Campitelli, publicus Dei gratia apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, quia praemissis omnibus et singulis dum sic, ut praemittitur, agerentur et fierent, una cum praenominatis testibus interfui et praesens fui. Ideo rogatus, in notum sumpsi, et deinde praesens statutum in hanc publicam formam per alium mihi fidum, maioribus occupatus, scriptum redegi, et me subscripsi et publicavi, signum, manumque meam apposui consuetum.

Loco ✠ signi ¹.

[CONFERMA DEI 29 NOVEMBRE 1553]

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1553, pontificatus sanctissimi in Christo patris et d. n. d. Iulii divina providentia papae tertii, indictione xij, mensis novembris die vigesima nona, confirmata fuerunt per magnificum et generosum virum d. Tarasium de Tarasiis ², iuris utriusque doctorem, equitem et comitem Politianum, almae Urbis senatorem illustrem, supradicta statuta, in omnibus et per omnia prout in eis continentur, dummodo non faciant contra eundem santissimum dominum nostrum, eiusque sanctam sedem apostolicam, ac statuta Urbis et populi romani. In quorum fidem etc.

Nicolaus de Straballatis prothonotarius curiae Capitoli, de mandato.

[ATTI GIUDIZIARIJ NELLA CAUSA VERTENTE CONTRO IL GABELLIERE MAGGIORE]

Die Iovis, xvj ianuarii 1567.

25

Pro consulibus et universitate artis lanae Urbis contra dominum Hieronymum Surdum Gabellarium maiorem, Ioannes maior mandatarius retulit in scriptis eundem heri pro hodie personaliter citasse ad videndum mandari restitui unam stateram, per eius officiales ablatam domino Sigismundo

¹ Sic Br. *Loco ✠ supra* om. Ch.

² *Salustium de Campis* Br. *Darutium? de Varais?* corr. Ch. *Tarasius de Tarasiis* Vendettini, *Serie* p. 112.

³ E' probabile che a questa lite si riferiscano i giuramenti registrati a pag. 264, in fine.

de Mercantibus ¹ mercatori lanae, una cum duobus iulis eidem ablatis pro executione, et mandari ipsum et quosvis alios de dicta arte non molestari, sed mandari ipsos et artem praefatam manuteneri in pacifica possessione illos non sigillandi, in qua de praesenti existunt, ad primam diem, quae est
 5 hodie, relatione facta comparuit d. Franciscus Ciccharellus ² procurator assertus, et accusata contumacia petiit et obtinuit, ut supra, nisi per totam, praesentibus dominis Dominico Iacobatio et M. Curtio Siconcello romanis, testibus ³.

H(oratius) Fuscus notarius.

10 Die Sabbathi, x martii 1576.

Pro consulibus et universitate artis lanae de Urbe contra fiscum et dominum Horatium Barzellonum Gabellarium maiorem Urbis, comparuit d. Franciscus Ciccharellus procurator, ut asseruit, coram dicto d. Gabellario meque et petiit in causa vertente, ut in actis, et coram illustrissimis dd. conservatoribus inter dietam universitatem artis lanae ex una et officium, sive dictum
 15 gabellarium maiorem, ex altera, in favorem dietae universitatis, et contra partem adversam concludi, pronunciari et sententiari omni meliori modo etc.

Qui dominus Horatius Gabellarius maior existens in sala magna curiae Capitoli, quem locum etc. visis etc. pronunciavit ⁴, declaravit et sententiavit,
 20 prout in cedula quam facto, idem dominus Franciscus procurator mihi notario tradidit tenoris etc. ⁵ praesentibus etc. Caesare de Mariotto ⁶ de Monte Politiano tabernario et Iacobo quondam Antonii de Padis ⁷ sartore a Capo di ferro, testibus.

Tenor vero sententiae de qua supra fit mentio sequitur, ut infra videlicet
 25

Magnificus dominus Horatius de Barzellonibus romanus, regionis Campitelli, ad praesens maior gabellarius almae Urbis, qui sponte in causa vertente inter ipsum ac universitatem artis lanae eiusdem Urbis super sigillatione staterarum et illarum adiustatione, iam per multos dies tam coram ipso,

¹ *Mercatoribus* Br. cf. più avanti p. 262, l. 28.

² *Ciccharellus* Br. *Ciccharellus* Ch. qui e in seguito il vero nome è *Ciccharellus* o *Cicchorellis* (Arch. di Stato, protocolli dei Not. Capit.).

³ *accusat, etc. petiit* Ch.

⁴ Cf. pag. 260, linea 10.

⁵ *quem locum visis pronunciavit* Br.

⁶ *tenoris de* Br.

⁷ *de Marcottis* Ch.

⁸ *de Gades* Ch.

quam successive coram illustrissimis dominis conservatoribus et avvocato
romani populi ¹ respective pendente, visis per eum ut dixit statutis dictae
universitatis, in quibus datur facultas et iurisdictio dictis consulibus dictae
artis super dictis stateris et illarum adiustatione ², visisque motibus propriis
feliceis recordationis Pii papae quinti et sanctissimi domini nostri Gregorii xij ⁵
super confirmatione dictorum statutorum etiamsi illa in usu esse desiissent,
in quibus inhiibetur quibuscumque doganeriis et gabellariis, aliisque etiam
maioribus magistratibus, ne illos molestare audeant, super postrema sen-
tentia alias per tunc illustrissimos dominos almae Urbis conservatores ad
favorem dictae universitatis contra magnificum dominum Hieronymum de ¹⁰
Surdis romanum, tunc Gabellarium maiorem, alias (*sic*) lata ³, et reindicata
postea sequuta super exemptione sigillandi ac adiustandi stateras, ac non
subiectione dictae universitatis dictis doganeriis et gabellariis Urbis, de qua
per acta magnifici domini Horatii Fuschi tunc illustrissimorum dictae almae
Urbis conservatorum notarii latius apparet, ad quem in omnibus et per ¹⁵
omnia plenam relationem haberi voluit, ac stante maxime pacifica longinqua
de annis possessione super huiusmodi exemptionibus, privilegiis, ac facul-
tatibus eidem universitati non sine iustissimis causis per summos pontifices
ac romanum populum respective concessis, prout in dictis eorum statutis
latius apparet, visisque et consideratis omnibus aliis et singulis quae de ²⁰
super videnda et consideranda fuerunt. In primis et ante omnia cessit cui-
cumque iuri sibi tanquam maiori gabellario contra eandem Universitatem
quovis modo competenti, et quod quovis modo competere posset ratione dieti
officii, omni liti et causae, tam coram eo quam praedictis illustrissimis do-
minis conservatoribus et romani populi avvocato, quovis modo ut supra ²⁵
pendenti ad favorem dictae Universitatis artis lanae licet absentis, ac domino
Francisco de Ciccarellis dictae universitatis notario et procuratore, meque
notario praesentibus, et visis in vim quorumcumque facultatum eidem tam-
quam maiori Gabellario ex quovis senatus consulto (tam) ⁴ a romano populo,
quam a quibusvis summis pontificibus quovis modo concessarum, ac aliis ³⁰
omnibus melioribus via, iure, causa et forma quibus magis, melius, validius
et efficacius de iure fieri potest ac debet, potuitque atque debuit, pronun-
tiavit, sentiavit, dixit, decrevit et declaravit praedictam Universitatem

¹ et avvocato romani populi om. Ch.

² Cf. la rubrica *a* degli statuti, p. 132 e la nota 2 a p. 121.

³ Il tenore della sentenza non ci è stato serbato dal volume degli statuti dell'arte della Lana, ma a quella controversia giudiziaria si riferisce la citazione a comparire in giudizio che è data a p. 259.

⁴ tam om. Ch. e Br.

ac homines artis lanae, a tempore de quo in eorum statutis continetur usque in praesentem diem perpetuo immunem et exe(m)p(tam) fuisse et esse ab onere sigillandi ac adiustandi eorum stateras, ac nunquam fuisse subiecta(m) gabellariis nec doganeriis Urbis, sed ab omnibus praedictis exemptam ac
 5 liberam et immunem fuisse et esse, quinimo omne ius et privilegium adiustandi dictas stateras dictis consulibus pro tempore dictae Universitatis perpetuo competiisse ac spectasse, competereque et spectare, iuxta formam dictorum statutorum artis ac motuum propriorum eidem ut supra concessorum, imponendum fore et esse, prout et propterea mandari, cassari omnes
 10 et quascumque inventiones contra eandem Universitatem, et particulares eiusdem, quinimo factas, super dictis stateris et illarum sigillatione et adiustatione, et super praemissis perpetuum silentium imposuit omni meliori modo. Actum Romae in regione Campitelli et in sala palatii curiae Capitolii, ut supra, praesentibus quibus supra testibus.

15 Ita pronunciavi ego Horatius Barzellonus gabellarius maior Urbis.
 Lecta lataque

Il(oratus) Fuscus ad fidem.

[DELIBERAZIONE DEL 9 GENNAIO 1582]

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem 1582, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Gregorii divina provi-
 20 dentia papae decimi tertii anno eius decimo, mensis ianuarii die vero nona. In praesentia mei Evangelistae de Ciccharellis notarii publici infrascripti, congregati personaliter, ut moris est, cum interventu fidelis, ac licentia illustrissimorum dominorum conservatorum subscripta per illustrissimum dominum Antonium Formicinum unum ex conservatoribus, in stantia ecclesiae
 25 sanctae Luciae ad Apothecas obscuras, infrascripti mercatores et homines artis lanae pro nonnullis gerendis, videlicet dd. Antonius de Ricco ¹ et Antonius de Alphano, consules, d. Curtius de Anellis camerarius, dd. Finitius de Alphano, Sigismundus de Mercantibus ², Io. Baptista de Alphano, Io. Garbinus, Ludovicus de Grassis, Io. Salvus de Candida, Aurelius de Leonibus,
 30 Marius del Priore, Rainaldus Alphanus, Annibal de Fortibus, Salvator Doccius, Flos Bruni, Livius Grassettus, Curtius Brunus, Antinorus Gandulphus, Thomasius Thetius ³, quibus ut supra congregatis asserentibus ipsos esse ma-

¹ *de Ricco Br. de Ricco Ch.*

² *Cf. p. 259 l. 29.*

³ *Thetius Br. Thetius Ch.*

iorem ac sanio rem partem, habereque plenam facultatem infrascripta et maiora pertractandi, fuit propositum quod pro bono statu et regimine dietae artis nonnullis videtur statuendum, dominos consules nunc et pro tempore existentes posse imponere poenas, decem scutorum summam vice qualibet non excedentes, quavis de causa et occasione, arbitrio, quae pro tertia parte fabricae palatii illustrissimorum dominorum conservatorum, et pro alia tertia parte venerabili ecclesiae beatorum Blasii et Ambrosii, et pro alia tertia parte accusatori, quatenus interfuerit, sin autem eidem capellae applicetur, ipsaque poenarum impositio per eosdem dominos consules non aliter quam in scriptis fiat.

Qua quidem propositione audita, inter eos habito colloquio, et contradicentibus id non esse statuendum dictis Finitio Alphano, Io. Salvo de Candida, Sigismundo de Mercantibus et Livio Grassetto, matura deliberatione, decretum ac statutum fuit, dominos consules nunc existentes et pro tempore futuros posse ac habere plenam ac omnimodam facultatem, potestatem et auctoritatem dictarum poenarum impositiones, ut praefertur, applicandarum (*sic*) et fieri ipsorum arbitrio faciendi, praedictam summam decem scutorum non excedentem, quod quidem statutum, exceptis praefatis, omnes alii, perpetuis futuris temporibus, irrevocabiliter observari mandarunt omni meliori modo etc. super quibus etc.

Evangelista Ciccharellus notarius de praemissis rogatus.

Ad fidem etc.

In nomine Domini amen. Anno a nativitate eiusdem Domini 1582, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Gregorii divina providentia papae xij anno eius x, indictione x, mensis februarii die vero octava, illustrissimi domini Hieronymus Picus, Antonius Formicinus et Camillus Contrera ¹, conservatores camerae almae Urbis, existentes in eorum palatio curiae Capitolii, viso supradicto decreto per universitatem lanarolorum Urbis, ideo illud ac omnia in eo contenta approbanda et confirmanda, ac servari mandarunt omni meliori modo, super quibus etc. Actum ubi supra, et ad bancum iuris dictorum illustrissimorum dominorum conservatorum, praesentibus dd. Ioanne Iacobo Romaldo ² substituto fiscali et Petro-paulo Mutiano testibus.

Nicolaus Pirotus notarius illustrissimorum conservatorum rogatus.

¹ Coñera Ch.

² Romualdo Br.

[PRODUZIONE VARIE DEGLI STATUTI]

Illustrissimo B. Cardinali Camerario statuta, pro consulibus artis lanae Urbis contra textores dictae artis, die xi mensis septembris 1605.

D. Cusanus notarius.

Illustrissimo domino Camerario, pro camerario universitatis artis lanae
5 contra d. Laurentium della Pelucca, die 20 mensis aprilis 1606.

D. Celsus Cusanus notarius.

Coram magistro d. Capitaneo appellationum Urbis, pro d. Francisco Manino contra d. Petrum Paulum de Vindictis, die 27 novembris 1574 productum, prout in L(ibro).

10

Flaminius Pocchius notarius.

Consulibus lanificum, pro d. camerario collegii lanificum contra dd. Venantium Placentem et Bernardum Locardum. Die 5 octobris 1632.

Bonannus.

Eminentissimo Camerario, pro d. Antonio Maria Dion(y)sio consule artis
15 lanae contra dd. Georgium Papium et alios. Die xi martii 1654.

Iordanus.

Die 20 ianuarii 1574.

D. Franciscus Cicearellus notarius ¹, medio iuramento, tactis, recognovit praefata statuta esse universitatis artis lanae Urbis, in forma

20

Die 4 ianuarii 1574.

D. Horatius Fuscus notarius ², medio iuramento, tactis, recognovit praefata statuta esse universitatis artis lanae Urbis, in forma.

¹ Cf. p. 259, nota 3.

² Cf. l. c.

ERRATA

CORRIGE

pag. 9, lin. 1.	millesimo m] xxiii
" 13, " 11.	millesimo m] xxxv]
"	"
" 13, " 1.	musicello
" 63, " 33.	fehemus
" 65, " 30.	die xxiii]
" 79, " 11.	Avighani
" 81, " 13.	de veneranerus
" 89, " 18.	indictione vii]
" 92, " 5.	aurelunm
" " " "	esculo
" " " 13.	viij]
" 95, " 3.	xi]

millesimo m] xxxiii.
Millesimo m] xxxv] (sic). (Errore del codic., perche l'ind. 15 non correva nel Genn. 1430 bensì nel Genn. 1437, e perche lo Strozzi non era senatore nel primo mese del sud- detto anno 1436.)
musicello.
fehemus.
die xxiii].
Avighani
de veneranerus
Nel cod. pare realmente che sia stato scritto vii], però dev. leggersi vii].
aurelunm
esculo
viii]
Così e nel cod. Si emendi xii].

[PRODUZIONE VARIE DEGLI STATUTI]

Illustrissimo B. Cardinali Camerario statuta, pro consuli
Urbis contra textores dictae artis, die xi mensis septembris
D. Cusan

Illustrissimo domino Camerario, pro camerario universitatis
contra d. Laurentium della Pelucca, die 20 mensis aprilis 1
D. Cusan

... notarius ruscus notarius ², medio iuramento, tactis, re-
fata statuta esse universitatis artis lanae Urbis, in forma.

¹ Cf. p. 259, nota 3.

² Cf. l. c.

HD Stevenson, Enrico (ed.)
6472 Statuti delle Arti dei
R6S8 merciai e della lana di Roma

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

